

FAMILIA *română*

ROMÂNII
ÎN LUME

1)

2)

3)

4)

5)

6)

*Eveniment „Familia Română” la Oradea, 26-27 octombrie 2012 (1,2,3,4);
Lansarea volumului de poezii „Trupul lunii” al autoarei canadiene de origine română
Flavia Cosma, Baia Mare, 5 decembrie 2012 (5,6)*

FAMILIA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ DE CULTURĂ ȘI CREDINȚĂ ROMÂNEASCĂ

Editori: Consiliul Județean Maramureș, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare
și Asociația Culturală „Familia Română”
Director fondator: Dr. Constantin MĂLINAȘ

Director executiv - redactor șef: **Dr. Teodor ARDELEAN**
Redactor șef adjunct: **Prof. Ioana PETREUȘ**
Secretar de redacție: **Anca GOJA**

COLEGIUL DE REDACȚIE

Hermina **Anghel**escu (Detroit, SUA) ♦ Vadim **Bacinski** (Odesa) ♦ Vasile **Barbu** (Uzdin, Serbia) ♦
♦ Ion M. **Botoș** (Apșa de Jos, Ucraina) ♦ Florica **Bud** ♦ Sanda **Ciorba** (Algarve, Portugalia) ♦ Eugen
Cojocar (Stuttgart, Germania) ♦ Flavia **Cosma** (Toronto, Canada) ♦ Cornel **Cotuțiu** ♦ Nicolae
Felecan ♦ Mirel **Giurgiu** (Frankenthal, Germania) ♦ Săluc **Horvat** ♦ Ion **Huzău** (Slatina,
Ucraina) ♦ Cătălina **Iliescu** (Alicante, Spania) ♦ Lidia **Kulikovski** (Chișinău) ♦ Natalia **Lazăr** ♦
Adrian **Marchiș** ♦ Ștefan **Marinca** (Limerick, Irlanda) ♦ Viorel **Micula** (Sacramento, SUA) ♦
Mihai **Nae** (Viena) ♦ Ion **Negrei** (Chișinău) ♦ Nina **Negru** (Chișinău) ♦ Ada **Olos** (Montreal, Can-
ada) ♦ Mihai **Pătrașcu** ♦ Gheorghe **Pârja** ♦ Viorica **Pâtea** (Salamanca, Spania) ♦ Gheorghe **Pop** ♦
Mircea **Popa** ♦ Mihai **Prepeliță** ♦ Paul **Remetean** (Toulouse, Franța) ♦ George **Roca** (Sydney, Aus-
tralia) ♦ Origen **Sabău** (Apateu, Ungaria) ♦ Lucia **Soreanu Șiugariu** (Aachen, Germania) ♦ Vasile
Tărățeanu (Cernăuți) ♦ Teresia B. **Tătaru** (Augsburg, Germania) ♦ Traian **Trifu-Căta**
(Petrovasâla, Serbia) ♦ Ștefan **Vișovan** ♦ Erika **Vârșescu** (Israel).

PRIETENII ȘI SUSȚINĂTORII REVISTEI*

Valeriu **Achim**, redactor șef al revistei „Pro Unione”, Baia Mare ♦ Gavril **Babiciu**, colonel(r), Baia
Mare ♦ Ioan **Bâtea**, procuror magistrat(r), Baia Mare ♦ Pamfil **Bilțiu**, etnolog, Baia Mare ♦ Ioan
Boroica, muzeograf, Sighetu Marmăției ♦ Ion **Buzași**, prof. univ. dr., Universitatea „1 Decembrie
1918”, Alba Iulia ♦ Silvia **Caba-Ghivireac**, scriitoare, Herța, Ucraina ♦ Lucia **Davis**, ziarist,
Auckland, Noua Zeelandă ♦ Corneliu **Florea**, redactor șef al revistei „Jurnal liber”, Canada ♦
Stelian **Gomboș**, consilier la Secretariatul de Stat pentru Culte, București ♦ Eugenia **Guzun**,
ziarist, Radio București ♦ Vasile **Ilica**, Asociația „Pro Basarabia și Bucovina”, Oradea ♦ Diana
Ionescu, bibliotecar, Baia Mare ♦ Vasile **Iuga** de Săliște, președintele Societății Culturale Pro Ma-
ramureș „Dragoș Vodă”, Cluj-Napoca ♦ Lidia Elena **Kozma**, conf. univ. dr., Universitatea de Nord,
Baia Mare ♦ Vasile **Malanețchi**, redactor șef al revistei „Atelier”, Chișinău ♦ Liviu **Marta**, director,
Muzeul Județean Satu Mare ♦ Ioan **Miclău**, redactor șef al revistei „Iosif Vulcan”, Cringila, Austra-
lia ♦ Tiberiu **Moraru**, președintele Asociației „Morărița”, Oradea ♦ Ana **Olos**, prof. univ. dr.,
Universitatea de Nord, Baia Mare ♦ Liviu **Papuc**, redactor șef al publicației „Revista Română”, Iași
♦ Mia **Pădurean**, scriitoare, Ottawa ♦ Raisa **Pădurean**, profesor, Tiraspol ♦ Zinaida **Pinteac**,
profesor, Frumușica Veche, Ucraina ♦ Vlad **Pohilă**, redactor șef al revistei „BiblioPolis”, Chișinău
♦ Silvia **Scutaru**, profesor, Chișinău, Republica Moldova ♦ Viorel **Thira**, preot, Baia Mare ♦
Viorica **Ursu**, muzeograf, Baia Mare ♦ Mugur **Voloș**, profesor, Baia Mare.

* Lista este deschisă tuturor celor care doresc să susțină și să colaboreze cu *Familia Română*

Redactori: Laviniu ARDELEAN, Casilda CIOLTEA, Ioana DRAGOTĂ,
Simona DUMUȚA, Simona GABOR, Valentina ROTARU,
Paula RUS, Ștefan SELEK, Corina ȘANDOR-MARTIN,
Antoaneta TURDA, Oana UNGUREAN
Tehnoredactare: Firuța ȘOMCUTEAN

ADRESA REDACȚIEI:

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „PETRE DULFU”

(Pentru redacția revistei „Familia Română”)

Bd. Independenței, 4B, 430123, Baia Mare

MARAMUREȘ - ROMÂNIA

Tel: +4 0262 275583, Fax: +4 0262 275899

Email: familiaromana@yahoo.com

Web: www.bibliotecamm.ro

Asociația culturală „Familia Română” - cont pentru donații:
RO13BRDE250SV30956102500, deschis la BRD

Tipar EUROTIP

Baia Mare, str. Dacia 4, tel./fax: 0262-211118
email: eurotipbm@yahoo.com

ISSN 1454-8607

Români în lume

Dr. Teodor ARDELEAN

Cu gândul ațintit spre sintagma „Români în lume” dau căutare pe internet cu aceste trei cuvinte și prima „ieșire în evidență” vine dinspre ziarul (ce a fost, ce mai este, dar oare mai este?) „Român în lume”. Nu mă deranjează modul în care sună invitația „sinceră” a publicației („Fiți români în lume oriunde v-a purtat destinul!”) chiar dacă expresia suferă de incoerențe și incongruențe lingvistice și semantice, ba, dimpotrivă îmi face plăcere să recitesc (după 3 ani!) că violonistul Alexandru Tomescu și pianistul Horia Mihail „concertează” la Santiago de Compostela. Pe site-ul publicației e și un afiș din acea perioadă cu „vedeta” cea mai potrivită pentru context „Valori culturale românești pe scena europeană – Vioara Stradivarius în Europa”.

Au trecut trei ani, dar retina memoriei nu vrea să uite și bine face. Sub egida Institutului Cultural Român, Direcția Români din Afara Țării și în parteneriat cu Asociația Puente Cultural Rumano-Gallego din Santiago de Compostela și Societatea Română de Radiodifuziune, în sala Auditorium din celebrul oraș (spaniol, catolic, european, mondial), în zilele de 13 și 14 octombrie 2009, au fost organizate două concerte extraordinare și un atelier de creație, care au constituit un „eveniment de excepție”.

Palmaresul violonistului Alexandru Tomescu număra la vremea aceea peste o sută de premii întâi naționale și 26 de distincții internaționale la concursuri din arii de prestigiu. Multă lume a auzit de Al. Tomescu, în țară și în străinătate, dar puțini sunt cei care au putut să-l „audieze” pe viu. Iată ce cadou pentru românii din cel mai „pelerinat” oraș spaniol și din împrejurimi, dar și pentru sutele de studenți spanioli care învață limba română la Universitatea din cetatea Sfântului Iago!

Cu ocazia prezentării programului a fost amintită și cariera muzicală a celebrului pianist Horia Mihail, care înseamnă, de la momentul debutului (la zece ani!) cu orchestra Filarmonicii din Brașov (interpretând Concertul în Re major de Joseph Haydn) peste o mie (!!!) de concerte, în postură solistică sau alături de mari orchestre ale lumii.

Se știe faptul că celebra vioară Stradivarius Elder-Voicu, confecționată și armonizată în 1702, face parte din Patrimoniul Național al României, intrând în posesia lui Alexandru Tomescu în urmă cu patru ani (noiembrie 2008), în urma unui concurs de interpretare organizat de către Ministerul Culturii și Cultelor, în cadrul Festivalului Internațional „George Enescu”.

Iată, așadar, ce frumos debut de idee pentru sintagma „Români în lume”. Evident că atunci când formulezi o astfel de trimitere, semantică și hermenetică, gândul ți se direcționează spre numele celebre consacrate de istorie: Constantin Brâncuși, Mircea Eliade, Emil Cioran, Henri Coandă, George Enescu, Vintilă Horia, Pamfil Șeicaru, Aron Cotruș, George Emil Palade, Nicolae Balotă, Ion Caraion, Sergiu Celibidache, Ilie Constantin, Eugen Coșeriu, Ioan Petru Culianu, Iosif Constantin Drăgan, Cicerone Poghiric, per-

sonalități care, duse de destinul propriu, au fost propulsate către europenitate și universalitate. Sunt românii cei mai expresivi pentru „vița românească”, sunt conașionalii cei mai cunoscuți pentru anvergura lor spiritual-culturală. Nu punem la îndoială faptul că, la ora actuală e foarte posibil, punând întrețrebarea unor cetățeni francezi „ce români cunoașteți?” să primim răspunsuri neașteptate, fie cu nume de sportivi, fie de genul „noi îi cunoaștem ca români pe cerșetorii din piețele Parisului”!!!

Dar să revenim la linia de pornire. Așadar, am dat căutare în lumea cea mare a internetului ca să vedem ce se poate afla despre „români în lume” și am avut surpriza să îl descoperim pe Alexandru Tomescu și pe Horia Mihail. Este o întâmplare fericită, ca și, de altfel, întâlnirea celor doi. Din biografia artistică a lui Alexandru Tomescu și Horia Mihail aflăm că primul a debutat la nouă ani, iar al doilea la zece! În 2003 cei doi, împreună cu violoncelistul Răzvan Suma formează „Romanian Piano Trio”. Din acel moment a început „urcușul”, prestațiile celor doi cuprinzând o hartă uriașă. Iată, spre exemplu, unde a concertat Alexandru Tomescu : Paris, Sion (Elveția), Pamplona (Spania), Viena, Phenian, Parma, Berlin, Seul, Amsterdam, Moscova, Tokio, Manila, Los Angeles ș.a.

Horia Mihail a avut ocazia, după 14 ani de pian în România, să studieze același instrument la universitățile din Illinois și Boston, remarcându-se în fața unor profesori americani celebri.

O mare bucurie nu doar pentru familiile celor doi deja mari interpreți, ci și pentru dascălii lor, concitadinii lor, pentru toți românii cu dragoste de român, pentru toți românii cu dragoste de români!

Fac apoi marea greșală să urmez „ordinea internetului, și butonez poziția a doua din listă. Ajung pe click.ro unde pot citi despre „doi români răpiți în India”, „trei români au murit într-un accident în Germania”, „MAE avertizează pe românii care vor să călătorească în SUA...”, „elevă româncă izbită de un tren la periferia orașului Bologna”, „românii în topul celor mai căutați infractori din lume” etc. etc.

Nu. Horărât NU! Nu aceasta este calea de urmat. Ca să poți realiza un comentariu despre „Români în lume” trebuie urmat alt drum. Este drumul greu și sinuos al ieșirii din concretul imediat. Căci în concretul imediat poți ușor cădea în ispită de a crede într-adevăr că ... românii sunt „în topul celor mai căutați infractori din lume”! Și chiar dacă ar fi adevărat n-ar fi relevant pentru o nație! Infractorul e un individ care încalcă legea. El nu este un exponent al nației. Hotărât lucru! Exponenții pot fi toți românii inventivi, creativi, performanți, care prestează munci nobile, care creează cultura unei națiuni inclusiv a națiunii sale. Mircea Eliade a devenit celebru pentru studiile sale de istoria religiilor și filosofie, dar și pentru creațiile sale literare. Pentru activitatea sa didactică din universul academic de excepție de la Universitatea din Chicago, unde a și fost recompensat cu titlul de „Distinguished Service Professor”. Cărțile sale au fost traduse în zeci de limbi. L-a cunoscut personal pe marele scriitor italian Giovanni Papini și pe marele religiolog Vittorio Macchino. A învățat sanscrita, iar experiența sa la contactul cu cultura indiană devine încântare spirituală pentru consumatori de filosofie și literatură. Romanul său „Maitreyi” a căpătat notorietate planetară. Notorietate și reputație sporite de faptul că personajul Maitreyi Devi, care avea doar 16 ani când a cunoscut-o Eliade, a devenit o poetă iubită în India. A apreciat-o și Rabindranath Tagore. Iar întâlnirea dintre Maitreyi Devi și reputatul sanscritolog român Sergiu Al. George, la Calcutta, în 1972 a „declanșat” scrierea unei noi cărți celebre („Dragostea nu moare”), publicată mai întâi în bengali, apoi

consacrată spre universalitate prin traducerea în engleză, germană, spaniolă și română.

Așadar, aceasta este calea! Vom cerceta cazuri de români adevărați pe care destinul i-a purtat prin lume. Dar nu vom uita nici de acei români care au ajuns să fie cunoscuți în lume prin faptele lor „de acasă”. Vom încerca să „construim” o listă cât mai corectă a „românilor celebri”. E greu, deoarece celebritatea este și ea o chestiune complicată. Poți fi celebru în plan internațional, printr-o invenție care să dăinuie și secole, sau poți să fii celebru câștigând, spre exemplu, o olimpiadă internațională de astronomie sau de matematică.

E greu ce vrem „să construim” pentru că visul nostru e acela de a consolida, măcar în idee, o „comunitate a românilor din toată lumea” și peste granița timpurilor. În SUA, Spania, Italia și alte țări unele organizații românești, dar și unele persoane „sensibile”, au „aplicat” acest vis, deschizând site-uri, bloguri, portaluri, canale de comunicație și atitudine cu scopul constituirii unor „arii de comunicare și comuniune românească”.

La drum! Și DRUM BUN! Bun să fie!

George Angelescu (născut Anghelescu, devenit Angelescu din rațiuni de rostiri canadiene)

De ce l-am ales pe George Angelescu „cap de afiș” pentru acest „capitol” din „Români în lume”? Deoarece pe <http://romaniamare.ning.com/profiles/blogs.ro> am găsit pagina „Promovarea

României” și îndemnul „Români, oriunde ați fi în lume, sunteți România!”, care mi-a plăcut foarte mult. Intrați și vedeți! Intrați și citiți! Citiți și vă bucurați!

Trăiește în Calgary, Alberta, Canada, de cca 22 de ani și spune cu mândrie colegilor, prietenilor și partenerilor de afaceri canadieni că este ROMÂN/Canadian. Este realizat profesional și este fericit că promovează cultura și spiritualitatea românească. Este producător executiv,

regizor, scenarist, senior editor la televiziunea Nord Americană. Vă invit să vizitați: www.c21etv.com, compania sa, și www.getv-series.com – serial educațional pe care George Angelescu l-a scris și la care lucrează acum. Fiica lui, Patricia Anghelescu, este prezentatoarea serialului educațional TV de 26 de episoade „Global English - the grammar of spoken English”.

Produce de asemenea un program numit „Alberta Weekly”, un Magazin TV săptămânal în două structuri, 60 și respectiv 30 de minute, care se difuzează de minimum 14 ori pe săptămână pe 7 canale TV, în Provincia Alberta. Uneori se difuzează și pe al optulea canal de încă trei ori pe săptămână. Programele sunt și în limba română și în limba engleză. Fiind în engleză este important pentru cei care nu știu limba română. Astfel se poate promova cultura și spiritualitatea română în America de Nord, și în general în lume, făcând prezentări în engleză.

Ceea ce este deosebit de impresionant este faptul că eroul nostru, George Angelescu, produce programele pe propria cheltuială. O face cu mare drag pentru promovarea identității românești în cea mai bogată jurisdicție de pe Glob, care este Alberta. În Alberta trăiesc peste cincizeci de grupuri etnice, provincia fiind de două ori mai mare decât Japonia, un teritoriu impresionant.

Puteți vedea documentarele postate pe Website-ul programului „Alberta Weekly” la: www.albertaweekly.ca. Se pare că este singurul program TV din Diaspora care se transmite săptămânal, 7/7, și pe Internet.

George aduce stil, emoție, credibilitate, vibrație și profunzime revistei TV Alberta Weekly.

Prin stilul său unic de producător, George realizează televiziune, radio, spectacole live, teatru, jurnalism, programe multimedia, audio-video pe internet, contabilitate computerizată ș.a.

Talentul i s-a dezvoltat din copilărie, de când a început să lucreze în industria divertismentului continuând, mai târziu, să lucreze cu nume mari cum ar fi Ion Dichiseanu, Victor Socaciu, Tamara Buciuceanu, Nicu Alifantis și foarte, foarte mulți alții. Dar, a fugit, de tânăr, de Ceaușescu, târându-se ca șarpele pe graniță, riscând glonte în cap (A părăsit Lugojul lui natal, malurile Timișului și pe cei dragi și a ajuns să scrie, să regizeze...). Și astfel a ajuns să scrie, să regizeze și să producă în America de Nord în limba engleză, cum face și Andrei Codrescu. Probabil că sunt singurii doi români în istoria emigrației române în America de Nord care au sute și sute de ore de transmisie în limba engleză, Andrei pe Radio, George pe TV. Mai sunt și alți români, dar ca membri în echipe, nu ca autori/regizori/producători, în engleză, ca cei doi.

Pregătirea profesională, cunoștințele generale combinate cu talentul său artistic i-au permis lui George să se documenteze și să producă programe de succes de televiziune, printre care: „Vlad Țepeș - povestea adevărată a lui Dracula”, „Un imigrant”, „100 de ani de minciuni”, și multe altele, difuzate în Canada și în străinătate.

Mai mult, Românul George Angelescu este autorul primei lucrări scrise și produse în format TV, numită *Global English – the grammar of spoken English*. A ajuns un român să scrie gramatica limbii engleze vorbite: www.getvseries.com.

Activitatea sa nu a trecut neobservată de către mai multe organizații naționale și internaționale, inclusiv pentru Prim Ministrii din Alberta, Ralph Klein și Ed Stelmach.

Îi dorim multă sănătate și succese în continuare! (A consemnat **Lucreția Berzintu**, Israel)

Eugen Pavel

Eugen Pavel, doctor în fizică, cercetător la Institutul de Fizică Atomică de la Măgurele, Departamentul Lasere, colectivul de Optică informațională și halografie, care a realizat un Hyper CD-ROM cu o capacitate de stocare de peste 10.000 gigabytes. Premiat de Academia Română în 1991 pentru fabricarea unei sticle speciale fotosensibil și fluorescent, material care stă la baza acestei invenții „uriaeș”. Promite să realizeze prin firma sa Storex Technologies, fondată în 2007, un disc optic cu o capacitate de 1

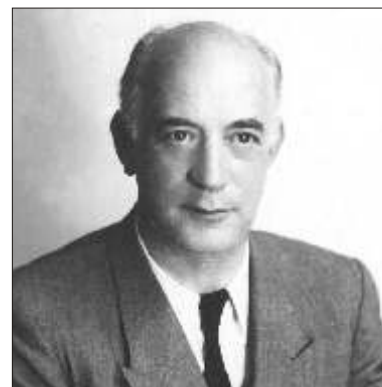
Eugen Pavel

petabyte (adică un milion de gigabytes)! E o stocare de înaltă densitate pe care nu o pot obține și deocamdată, nici visa, nici japonezii și nici cei de la General Electric, care au comunicat realizări mult inferioare hyper CD-ROM-ului lui Eugen Pavel.

O revoluție în domeniu! Metalul din dischetele de memorie este combinat cu ceramică și impregnat cu euroniu și cesiu. Rezistent la temperaturi de sute de grade, un astfel de disc de memorie ar fi capabil să „adăpostească” întreaga Bibliotecă a Congresului SUA, cea mai mare din lume. Rămâne să vedem cine și când va putea „aplica” invenția genială a lui Eugen Pavel!

Nu mi-am făcut decât datoria de român

Așa și-a definit întreaga sa activitate științifică celebrul inventator **Henri Coandă**, de câte ori era laudat pentru cercetările și realizările sale. Iar în 1957, când îi scria Președintelui Consiliului de Miniștri Dr. Petru Groza, se declara

Henri Coandă

uimit că n-a fost uitat. Citatul următor, puțin cunoscut, este revelator și emoționant pentru toți iubitorii de Patrie:

„Domnule Președinte,

Aflu că ați binevoit a numi o comisie însărcinată cu întocmirea unui soi de monografie

a vieții mele în cadru științific. Am fost adânc mișcat de această mare atenție. Aveam cuvânt să fiu uimit căci de când, în 1911, guvernul român mi-a acordat «Bene Merenti» Clasa I-a pentru lucrările mele în Aeronautică, am crezut că țara mea m-a uitat cu totul, cum a făcut cu Niculae Tesla, bănățean de naștere. Astăzi, că a murit, Ungurii îl revendică ca fiind cetățean de al lor și Sârbii la fel. Și n-ar fi existat telegrafia fără fir, radiourile, televiziunea, dacă bănățeanul Tesla n-ar fi inventat „Coerorul”; n-ar fi existat nici un Brauly, nici un Marconi. Astăzi, în Sorbona se prepară o sală cu numele lui și tot la fel în Statele Unite!... Scopul acestei scrisori nu este decât acesta, de a vă face cunoscut cât am fost de măgulit de faptul că Domnia Voastră și-a adus aminte de mine, dar nu cred cu adevărat că merit atâta cinste. Nu mi-am făcut decât datoria de Român, în a căuta să ridic fanionul Țarei cât am putut de sus...”.

Miruna Oprescu

În 2011 eleva dintr-a XII-a de la Liceul teoretic Ovidius din Constanța a fost singura româncă acceptată la Harvard University. După ce a câștigat Olimpiada internațională la fizică și astrofizică 12 facultăți de prestigiu din SUA și 5 din Anglia au „curtat-o”. Dintre Stanford, MIT, Princeton, Yale, Oxford și Harvard ea a ales Harvard-ul.

Pentru „profilul” său atât de „impresionant” Miruna a obținut cea mai mare bursă în bani ce se acordă unui student: 60.000 de dolari pentru fiecare an de studiu.

Îi urăm succese și îi dorim o carieră strălucită, pe măsura notelor sale de 10 de până acum.

Iar dacă peste ani studenta de azi va deveni o cunoscută cercetătoare în domeniu înseamnă că cei de la Beijing care au premiat-o în septembrie 2012 au avut o „mână bună”. La fel cei de la Harvard. Și (de ce nu?) și noi, pentru că am ales-o dintre zecile de premianți la olimpiadele internaționale.

Miruna Oprescu

Nume românești pe cer

Există o competiție „în lume” chiar și pe terenul „numelor de botez”. Stelele și planetele au fost deja botezate de multă vreme, cometele de asemenea. Au mai rămas în „competiție” craterele. În aprilie 2008 un crater de 125 km în diametru de pe planeta Mercur a fost botezat cu numele **Eminescu**.

În 1994 un crater de 31,5 km de pe planeta Venus a primit numele poetei franceze de origine română **Elena Văcărescu**.

În anul 2003 pe suprafața aceleiași planete a fost botezată o formațiune vulcanică („patera”) cu numele sopranei **Hariclea Darclee**.

Unele cratere venusiene au primit nume feminine generice – **Irinuca, Natalia, Ștefania, Veta, Zina, Esterica** – care sunt evident românești.

Singurul crater cu nume românesc de pe Lună este Haret, după numele matematicianului și astronomului **Spiru Haret**, apreciat și ca cel mai bun ministru al învățământului românesc. Spiru Haret și-a susținut doctoratul în astronomie la Paris cu teza „Asupra invariabilității axelor mari ale planetelor”. De reținut și faptul că, în calitate de ministru, a emis decretul pentru înființarea Observatorului Astronomic București.

Craterul lui Haret se află în sectorul invizibil al Lunii. În vecinătate mai sunt cratere nebotezate. Poate că dintre tinerii de azi care și-au dat doctoratul în astronomie și astrofizică sau dintre cei care au câștigat olimpiade de profil se vor „recruta” potențialii candidați pentru a boteza aceste cratere în viitorul apropiat!

Primul asteroid (2331) cu nume românesc poartă numele lui **Constantin Pârvulescu** (Parvulesco). Fostul profesor de astronomie la Cernăuți, Timișoara, Cluj și director al Observatorului astronomic din Cluj a studiat galaxiile, roiurile globulare și stelele binare. De altfel și fiica astronomului, **Carina Parvulesco** a devenit profesor de astronomie în SUA.

Un alt asteroid (4268) a fost botezat cu numele savantului basarabean **Eugeniu Grebenikov**, pasionat de studiul mecanicii cerești. Urmează asteroidul 6429 (**Brâncuși**), 7985 (**Nedelcu**), 9253 (**Oberth**), 9403 (**Sanduleak**), 9493 (**Enescu**), 9494 (**Donici**), 9495 (**Eminescu**), 10034 (**Birlan**), 10784 (**Noailles**), 12498 (**Dragesco**).

De asemenea, pe cer astronomii au acceptat și asteroizii Danubia (1381), România (7986), Piatra Neamț (100897), Salonta (1436), Banat (21663) și Transilvania (1537).

În lumea cometelor a intrat numele pro-

fesorului de matematică Victor Daimaca, cel ce a descoperit o mare cometă în 1943 cu un simplu binoclu!

Un român pe „acoperişurile” celor şapte continente

Constantin Lăcătuşu

Alpiniştii români au privit multă vreme de la distanţă escaladările colegilor lor din alte ţări. Conducerea ţării nu acorda vize pentru ieşirea din ţară, astfel că abia după 1990 vorbim de ascensiuni româneşti pe marile vârfuri ale lumii.

Unul dintre alpiniştii care a reuşit rapid să recupereze acest handicap creat de „timpul istoric” a fost **Constantin Lăcătuşu**. În anii 1990-1991 urcă cele mai înalte vârfuri din Munţii Caucaz. În 1992 atinge primul „optmiar”, cum se spune în limbajul special al domeniului. E vorba de Broad Peak. Peste circa un an ajunge în Everest, prin Tibet, pe faţa nordică până la 8100 m. Ratează vârful, dar salvează un alpinist canadian de la moarte.

După ce urcă pe Elbrus în 1993, demarează Proiectul Top 7. Este vorba de încercarea de a urca pe toate „acoperişurile” celor şapte continente. Proiectul prinde contur în 1995 odată cu escaladarea Vârfului Kilimanjaro (6.895 m) din Africa şi Everest din Asia (8.848 m). A atins vârful în ziua de 17 mai 1995, la ora 13, 45 ora Nepalului, singur, fără oxigen artificial, utilizat doar între 8.200 m (ultima tabără) şi 8.550 m (baza Second Step). Lăcătuşu făcea parte dintr-o expediţie internaţională, condusă de Russel Brice din Noua Zeelandă. Urmează Aconcagua (6.960 m) din Anzi, America de Sud, în 1996 şi Mc Kinley (6.194 m) din America de Nord (Alaka), în 1997. După o pauză de refacere, continuă cu Vârful Carstensz Pyramid (4.884 m) din Australia – Oceania în 2000 şi Mount Vinson (4.897 m) din Antarctica în 2001. De remarcat că numai 75 de alpinişti ai lumii au reuşit acest tip de performanţă.

În Himalaya va mai urca încă doi optmiari, piscul Cho Oyu înălţat la 8.201 m fiind atins în timp record.

Cel mai ambiţios proiect al unei echipe de alpinişti români s-a derulat în 2010 („Ecogreenland”), când Ticu Lăcătuşu şi Cornel Coman au traversat pe schiuri calota glaciară a Groenlandei.

În ultimii douăzeci de ani nemţeanul Ticu Lăcătuşu a organizat numeroase şcoli de alpinism şi tabere de pregătire montană pentru alpinişti individuali, cluburi sau instituţii. Aceste activităţi se desfăşoară sub egida Clubului Montan Român, a Federaţiei Române de Alpinism sau a Uniunii Internaţionale a Asociaţiilor de Alpinism (U.I.A.A.). Acţiunile au loc în Cheile Bicazului, Cheile Şugăului, Ceahlău, Piatra Neamţ, Piatra Craiului, Munţii Făgăraşului şi în alte locuri din ţară şi străinătate.

Sub semn de miracol

„La vioara aceasta a cântat bunicul, apoi mama... Tata a ales să cânte la trompetă...”

Aşa mărturiseşte tânărul de 20 de ani **Cristian Ruscior** pe care renumita Carmen Avram de la Antena 3 l-a intervievat la Viena. Consecutiv acestei superbe documentări postul de televiziune a difuzat reportajul „Sub o stea norocoasă”, pe care l-am urmărit într-o dimineaţă la fel de norocoasă, în perioada redactării acestui număr şi în „fierberea” provocată de selecţia subiectelor.

Cristian Ruscior

Cazul lui Cristian mi-a părut pe loc exemplar. Tatăl său, Cristi Ruscior din Dărmăneşti – Suceava, a început studiul trompetei la 12 ani, iar azi este profesor de trompetă la Colegiul de artă „Ciprian Porumbescu” din Suceava, după ce a parcurs o bogată perioadă de şcolarizare muzicală, inclusiv la Academia de Muzică „Gh. Dima” din Cluj Napoca.

„Tatăl meu este profesor de trompetă şi ... cântă la nunţi. Eu am vrut să fac altceva...”

Cristian Ruscior a început studiul viorii la şase ani şi jumătate la Colegiul unde tatăl este profesor, iar acum este student la Universitatea

de Muzică din Viena, clasa profesor Leonid Sorokow. În paralel Cristian face și... liceul, în țară! Da, pentru că destinul l-a adus repede spre performanțe, a urmat acest destin cu sfințenie, a urmat studiul viorii, a concertat, a fost prezent la concursuri, le-a câștigat ... A performat deja în multe orașe ale lumii și acum este un nume cunoscut în domeniu ...

Marele miracol s-a produs în timpul unui concert ținut la Klosterneuburg, la vârsta de 12 ani. Încântat de prestația excelentă a lui Cristian Ruscior, omul de afaceri Hans Pressel l-a preluat sub ocrotirea sa. Căci în Austria oamenii

bogați nu investesc doar în afaceri, ci și în talente. Hans Pressel l-a susținut material, financiar și moral, iar acum, când sufletul acestuia a fost luat la ceruri, familia acestuia, chiar fără să aibă o prevedere testamentară, îi poartă de grijă lui Cristian.

E un destin de român adevărat într-o lume adevărată. Nu se știe ce destin ar fi avut Cristian Ruscior dacă nu l-ar fi remarcat vienezul bogat și filantrop Hans Pressel. Poate doar destinul tatălui său! Dar, așa, sub această „stea norocoasă” Cristian Ruscior e un „român în lume” care își face nume. Pentru el, pentru familia sa și pentru Neamul Său!

Români în lume - Mozaic profesional

Simona DUMUȚA

Dacă vorbim de români în lume care au excelat în ceva, atunci cu siguranță în toate domeniile profesionale sunt români care s-au făcut remarcăți. Prin urmare, am încercat aici o asociere poate mai puțin obișnuită, un mozaic de nume din domenii diferite, o construcție în care am pus la un loc profesioniști din diverse domenii de activitate care ne fac cinste pretutindeni în lume, care ne fac mândri să fim români și pe care cu onoare îi amintim aici: om de radio, preot, cercetător istoric, inginer, regizor, chirurg, profesor, bancher, arhitect, dirijor, inventator. Toți aceștia și mulți alții din aceleași domenii și-au găsit un loc în lume unde sunt recunoscuți și apreciați prin munca și profesionalismul lor, prin excelența de care au dat dovadă acolo unde s-au implicat.

Echipa radio din Auckland, Noua Zeelandă

În anul 2001, Asociația Românilor „Doina” din Auckland, Noua Zeelandă a avut inițiativa obținerii unui timp de emisie la postul de radio Planet FM, pentru difuzarea unei emisiuni în limba română prin intermediul căreia se dorea promovarea și susținerea spiritului, a limbii române, a tradițiilor culturale și spirituale românești. Inițiativa a avut succes și a început astfel difuzarea emisiunii „Românie, Plai de Dor” sau „Românie, leagăn de departel” cele două denumiri sub care este cunoscută emisiunea în limba română care poate fi ascultată de români timp de o oră în fiecare vineri seara de la ora 20:30 pe 104.6 Planet FM, Auckland, Noua Zeelandă și oriunde în lume, atât în direct cât și înregistrată timp de o săptămână. Lăudabil efortul și dăruirea de care au dat dovadă cei care au fost primii realizatori și apoi cei care au venit pe parcurs, formând azi o echipă de profesioniști ce pune suflet și pricepere în ceea ce face și care nu

În studioul de radio Planet FM, Auckland

putea fi omisă din acest număr al revistei dedicat românilor în lume: **Lucia (Tibre) Davis, Robert Horvath, Constantin „Bebe” Enache, Camelia Petrus, Andra și Alex Cornea, Alex Stan, Alex Stefirta, Călin Rosu, Constantin „Pucu” Rosu.**

O parte a echipei românești de la radio
Planet FM, Auckland

* Mai multe despre Lucia Davis și despre ceea ce înseamnă să fii „român în lume”, mai exact în Noua Zeelandă, s-au publicat în *Familia Română* nr. 2-3/sept. 2008, într-un amplu și emoționant interviu realizat de Mihai Pătrașcu.

pr. Teofil Arsene

Teofil Arsene - preot în Canada

Preotul Teofil Arsene s-a născut în anul 1977, la Iași. A crescut într-o familie de preot, fiindu-i insuflăte de mic credința și dragostea față de Dumnezeu și de semenii. A urmat școala generală în Târgu Neamț, apoi cursurile

Seminarului Teologic „Mitropolitul Dosoftei” din Suceava și cursurile Facultății de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din Iași.

Este hirotonit preot în anul 1999 pe seama Parohiei „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din Netezi, jud. Neamț. În 2006 se stabilește împreună cu familia la Gatineau în Canada și primește binecuvântarea de a se îmbiserici la Parohia „Sfântul Matei” din Ottawa, iar în 2007 primește binecuvântarea de a înființa o nouă misiune-parohie pentru românii din Outaouais (Quebec) cu scopul de a continua și a menține spiritul tradiției și al credinței strămoșești pe tărâm canadian. În anul 2010, preotul Teofil Arsene împreună cu membrii parohiei ortodoxe române „Sfânta Maria” din Gatineau, cumpără clădirea unei foste biserici catolice, construită în

1945, și ctitorește astfel primul lăcaș de cult ortodox românesc din regiunea capitalei federale a Canadei.

Trințu Măran – cercetător istoric în Viena

Trințu Măran este fondatorul celei mai puternice asociații românești din Austria și membru al unor prestigioase institute vieneze de cercetare istorică. A cercetat Arhivele de Stat din Viena descoperind mii de documente privitoare la problemele românești și a publicat aproape 20 de cărți despre istoria românilor pribegi. Este membru al Institutului austriac de documentație istorică, membru al Asociației pentru istoria orașului Viena, membru al Societății austriece de cercetare istorică a secolului 18 și membru al Asociației Internaționale de cercetare istorică a secolului al 18-lea de la Institutul Voltaire – al Universității Oxford din Anglia. Toate lucrările sale (după cum mărturisește chiar domnia sa) sunt publicate în scop științific și nu comercial pentru uzul scriitorilor și cercetătorilor istorici militari, în editură proprie și în general pe cheltuiala proprie, fapt pentru care aceste cărți nu se găsesc în comerț, ci numai în unele biblioteci mai importante din Austria și România.

Trințu Măran, cel mai cunoscut istoric român din Viena, „un scotocitor de arhive”, are meritul de a fi contribuit prin cercetările sale la extinderea arealului de cunoaștere a istoriei românilor din Banat și din afara granițelor țării, mai precis din Austria.

Cu aproape 20 de ani în urmă, pornind de la câteva rânduri despre vlahii din Austria menționate într-o carte, face o descoperire uimitoare: o comunitate de români, trăitori aici din vremuri străvechi, în nu mai puțin de 14 sate, întemeiate de vlahi pe la 1500, situate în regiunea Burgenland, azi aproape germanizată. Nici unul dintre istoricii noștri, până la Trințu Măran, nu a aflat de acești vlahi, izolați vreme de secole, în inima Imperiului. Acele câteva rânduri din carte, au fost punctul de plecare în cercetarea pe care Trințu Măran a întreprins-o apoi în biblioteci și arhive, pentru a descoperi istoria acestei comunități.

Trințu Măran

* Un amplu reportaj despre chestiunea aceasta a fost realizat de reporterii revistei *Formula As*: www.formula-as.ro/2010/942/societate-37/copii-ai-vlahiei-suntem-noi-1305.

* Un material despre activitatea publicistică și de cercetare a d-lui Trințu Măran, precum și un interviu cu domnia sa, ambele purtând semnătura d-lui Mircea Popa, pot fi lecturate în revista *Familia Română*, nr. 3-4/dec. 2000.

Bogdan Patrinoche - banher în Londra

Bogdan Patrinoche este stabilit în Londra de aproape 20 de ani. În anul 1990, era asistent la Facultatea de Electrotehnică la catedra de Măsurători și Aparare Electrice, doi ani mai târziu a plecat la studii în Franța, pentru ca mai apoi să ajungă să lucreze pentru BERD (Banca

SURSA: WWW.EVZ.RO

Bogdan Patrinoche

Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare) în Londra, divizia de infrastructură. Are un master în finanțe la London Business School, este absolvent al Ecole Nationale D'Administration din Paris și este specializat în piețe de capital. După mai multe experiențe de muncă internaționale cum ar fi: UBS, Ericsson, National Australia Bank, National Bank of Greece și Calyon, în prezent lucrează ca director pentru finanțare structurată și soluții de hedging la Delphi Securities din Londra. În anul 2000 a fondat alături de alți români la Londra Romanian Business Club, o asociație cu circuit închis ai cărei membri sunt români banheri, avocați, consultanți și specialiști IT și a inițiat o organizație de caritate: Romanian Education Trust, care finanțează românii acceptați la primele zece MBA-uri (Master of Business Administration) din Europa.

Mihai Horodniceanu - specialist în construcții în New York

Mihai Horodniceanu s-a născut la București în 1944. La 17 ani emigrează împreună cu familia în Israel. A absolvit Facultatea de Inginerie la Universitatea „Technion” din Haifa,

Imagine: Ilie Fugaru/Mediafax Foto

Mihai Horodniceanu

în 1971, după care emigrează în SUA și își continuă studiile la Columbia University, unde obține un master în management și în anul 1977 un doctorat în Transporturi, Inginerie și Planificarea Transporturilor. A lucrat în cercetare, a fost conferențiar la Institutul Politehnic din cadrul NYU și asistent de profesor universitar. În anul 1986 este numit directorul Departamentului Trafic din cadrul Primăriei New York, iar în 2008 este numit președinte al MTA Capital, o divizie a Metropolitan Transportation Authority, care se ocupă de toate proiectele de extindere a infrastructurii metroului newyorkez și liniei de tren locale Long Island Railroad.

Luminița Prisecaru - lingvist și misionar în Etiopia

Luminița Prisecaru, o ieșeană în vârstă de 30 de ani, muncește voluntar ca să transpună în litere limbajul unui trib străvechi. Tânăra a plecat în misiune alături de membrii unei organizații britanice expertă în ajutorarea comunităților exotice care-și doresc un alfabet propriu.

sursa: flickr.com

Luminița Prisecaru

Luminița Prisecaru provine dintr-o familie de oameni care mereu au încercat să-și ajute semenii. La 24 de ani s-a înscris în organizația Wycliffe România, parteneră cu Summer Institute of Linguistics, organizație al cărei scop este să ajute comunitățile sărace din lume care au nevoie de un alfabet. După ce au școlit-o un an în Marea Britanie, șefii institutului au decis că ieșeanca este pregătită să plece la capătul lumii. A plecat în Etiopia în 2009, la Addis Abeba, capitala țării, unde s-a pregătit vreme de peste un an pentru a pleca în sud, în mijlocul vorbitorilor de Gawwada, cei care au solicitat guvernului etiopian ajutor în crearea unui alfabet. Cea mai mare încercare constă în faptul că misionarii limbii trebuie să se descurce pe cont propriu: să găsească o sursă de finanțare pe durata șederii, să se adapteze la obiceiurile culturale locale, să-și găsească cazare și să relaționeze cu băștinașii. Tânăra din Iași, care și-a însușit sarcina de a crea primul alfabet al grupului lingvistic Gobeze, lucrează cu ajutorul calculatorului la ideogramele specifice.

Mihnea Ignat - dirijor în Spania

Mihnea Ignat s-a născut la Craiova în 1980. A studiat la Universitatea Națională de Muzică din București și la Universitatea de Muzică și Arte Frumoase la Viena. Este dirijor și director artistic al Orchestrei Filarmonice a Universității din Alicante, încă de la înființarea acesteia în 2005. A colaborat cu orchestre renumite: Danish National Symphony Orchestra,

Mihnea Ignat

RTE National Symphony Orchestra, Frankfurter Museum Orchester, Orchestra Simfonică din Bilbao, Orchestra Simfonică din Cordoba, Orchestra Simfonică Națională a Republicii Dominicane, Orchestra de Cameră a Radiodifuziunii Române precum și cu marea majoritate a orchestrelor filarmonice din România. În 2010 a

primit Premiul Special al Filarmonicii Toscanini din Italia, în cadrul celei de a IX-a ediții a Concursului Internațional de Dirijat de Orchestră, „Arturo Toscanini”, organizat la Parma (Italia). Dirijorului român i-a fost atribuit acest premiu prin unanimitate de voturi la una dintre cele mai prestigioase competiții internaționale de specialitate, la care au participat 117 de candidați. Mihnea Ignat s-a impus în finala în care au rămas doar 4 dirijori.

Andrei Ujică - regizor în Germania

Andrei Ujică s-a născut în 1951 la Timișoara. A studiat literatura la Timișoara, București și mai târziu la Heidelberg. Începând cu

Andrei Ujică

1968 publică eseuri, versuri și proză. A colaborat în anii '70 cu Șerban Foarță la compunerea versurilor pentru formația Phoenix și a tradus din germană în limba română mai multe texte ale Grupului de Acțiune Banat. În 1981 emigrează în Germania, fiind unul din disidenții declarați ai comunismului. În Germania va preda literatura, filmul și teoria mass-media. În 1990 începe primul proiect cinematografic și primul film din trilogia dedicată sfârșitului comunismului: *Videogramele unei revoluții*. În 1995 realizează *Out of the Present*, cel mai cunoscut film european non-ficțional al anilor '90. În anul 2010 încheie trilogia cu *Autobiografia lui Nicolae Ceaușescu*. Acest film a fost prezentat prima oară în cadrul Festivalului de la Cannes și se bucură deja de câteva premii, printre care și Marele premiu al secțiunii documentar la Festivalul de la Bergen, din Norvegia, și Premiul pentru cel mai bun documentar est-european, la Festivalul de la Jihlava, din Cehia. Din 2001 până în prezent Andrei Ujică este profesor la Academia de Teatru și Film din Karlsruhe, iar din 2002 a devenit director al institutului pentru film ZKM.

Ioan Holender
- director al Operei din Viena

Ioan Holender s-a născut în 1935, la Timișoara. În 1953 este admis la Institutul Politehnic, dar în anul trei, în 1956, ține un discurs în timpul revoltei studenților din Timișoara (ca urmare a Revoluției anticomuniste din 1956 din Ungaria) și este exmatriculat. În 1959 la vârsta de 24 de ani, pleacă la Viena. Aici se înscrie la Conservatorul de Stat unde studiază muzica clasică între anii 1960 și 1962. A cântat ca bariton la teatrele de operă din Viena, Klagenfurt și Sankt Pölten. Din 1966 devine agent de impresariat artistic și manager muzical la Agenția de teatru „Starka” pe care a făcut-o faimoasă în lumea artistică și pe care a preluat-o după câțva timp, devenind „Agenția de impresariat artistic Holender”. În 1988 devine secretarul general al Operei din Viena și al Volksoper (Opera pentru popor) pentru ca în 1992 să fie numit manager general al celor două instituții. A fost director al Operei de Stat din Viena între 1 aprilie 1992 și 30 august 2010, fiind director al celebrei instituții pentru cea mai lungă perioadă din istoria Operei vieneze. În Austria a fi directorul Operei din Viena, echivalează cu a fi al doilea om în stat, iar spre mândria noastră, românul Ioan Holender a fost vreme de 19 ani, al doilea om ca importanță în Austria.

Octavian Bud

Octavian Bud - chirurg în Germania

În anul 1998 **Octavian Bud** era medic primar chirurg, specialist în chirurgie abdominală și laparoscopică în România, când a decis să plece în Germania pentru o perioadă de trei ani la Clinica de Chirurgie a Universității din Heidelberg, pentru a aprofunda chirurgia ficatului. Cu mult studiu și perseverență, reușește să se integreze cu succes în sistemul medical german, astfel că la sfârșitul stagiului de pregătire primea oferte de la mai multe clinici din Germania. Timp de aproape cinci ani a lucrat în mai multe centre medicale, ajungând în cele din urmă să facă parte din elita medicală din Germania, fiind azi șeful departamentului de chirurgie la Centrul de tratament al obezității din Regensburg.

Ștefan Marinca - inventator, Irlanda

Ștefan Marinca s-a născut în 1949 în Budești, Maramureș. În anul 1972 a absolvit Facultatea de Electrotehnică, iar în 1995

Prof. Ștefan Marinca

Facultatea de Electronică și Telecomunicații, ambele în Timișoara. Între anii 1977 și 1999 a fost profesor asistent și profesor asociat la Universitatea de Nord, Baia Mare. Din anul 2000 s-a alăturat celor de la Analog Devices Limerick, Irlanda ca senior design engineer, iar în prezent este staff engineer. Este autor și coautor a zeci de brevete de invenții în România și în SUA și este considerat unul din cei mai titrați inventatori români în viață. De profesie proiectant de circuite integrate, doctor inginer Ștefan Marinca, a contribuit semnificativ prin invențiile și prin munca sa de cercetare la dezvoltarea tehnologică a domeniului în care activează.

Dan Sergiu Hanganu - arhitect în Montreal

Dan Sergiu Hanganu s-a născut în 1939, la Iași. A absolvit Institutul de Arhitectură din București în anul 1961, iar în 1970 a emigrat în Canada. A proiectat și realizat clădiri importante, clădiri culturale, comerciale și rezidențiale atât în Canada, cât și în Europa și Asia, iar

Dan Sergiu Hanganu

ca profesor a activat la universități din Montreal, Toronto, Quebec, Calgary, dar și la universități din SUA, Mexic, Argentina, Chile, Columbia sau la școlile de arhitectură din Rennes (Franța) și Jinan (China). Cel mai apreciat și mai bine plasat arhitect de origine română pe continentul nord-american deține un număr important de premii, recunoașteri și distincții, pentru proiecte de arhitectură printre care se numără și Governor General's award, medalia Institutului Regal de Arhitectură al Canadei, RAIC Gold Medal pentru întreaga sa carieră, Doctor Honoris Causa al mai multor universități, Ofițer al Ordinului Național al Quebecului ș.a. Din anul 2003 Dan Sergiu Hanganu este membru de onoare al Academiei Române.

Adrian Bejan - profesor în America

Adrian Bejan s-a născut în 1948, la Galați. Studios și talentat, olimpic la matematică și

sportiv (a activat ca baschetbalist la lotul național de tineret) își ia bacalaureatul cu nota maximă și este admis apoi la Facultatea de Inginerie Mecanică din cadrul Universității Politehnice din Galați. La 19 ani pleacă din România în urma câștigării unui concurs de burse pentru studii la universități din afara țării și este admis la Institutul de Tehnologie din Massachusetts, S.U.A., pe care îl va absolvi ca șef de promoție. Își continuă studiile cu un Master și un Doctorat în domeniul ingineriei mecanice. În 1984 este numit profesor de inginerie mecanică la Universitatea Duke din Carolina de Nord. Și-a construit o carieră didactică și științifică de succes prin munca la catedră și în cercetare. A publicat zeci de cărți și sute de articole. A fost un pionier în numeroase metode originale în domeniul științei și este inventatorul legii constructale în natură. A fost distins de 16 ori cu titlul de Doctor Honoris Causa la universități prestigioase din 11 țări și este membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei. Este considerat în prezent cel mai activ și vizibil termodinamician tehnic din lume și este singurul român pe lista celor 100 cei mai citați din lume în domeniul ingineriei.

Adrian Bejan

Români în lume – tehnologiile de vârf

Oana UNGUREAN

Viața românilor din străinătate poate fi privită din prisma a două lumi paralele, dar reale, o lume a oamenilor care trăiesc la ananghie, care practică cele mai josnice meserii în calea spre supraviețuire și înavuțire și o lume a oamenilor intelectuali, a oamenilor care merită să fie exemple ale viitoarelor generații. Deși multe națiuni sunt pe scara evoluției sociale cu mult înaintea noastră, nu trebuie să uităm că România are foarte mulți olimpici care iau calea străinătății, devenind exemple demne de admirat și de promovat. Aceștia reușesc în domenii care în țara noastră nici măcar nu există sau sunt foarte slab dezvoltate: astrofizica sau Computer Science.

Adrian Stoica

Adrian Stoica, absolvent al Facultății de Electrotehnică a Universității Tehnice din Iași (1986), cu un doctorat în Inginerie Electrică obținut la Universitatea Tehnologică Victoria

Adrian Stoica

din Australia, este românul care controlează vehicule robotizate aflate în cercetare pe suprafața planetei Marte. Dacă pentru unii aceasta reprezintă o emisiune Discovery Channel, pentru Adrian Stoica este o zi obișnuită de lucru la NASA/JPL (Jet Propulsion Laboratory), unul dintre centrele Agenției NASA din Pasadena. Pasiunea, implicarea, devotamentul și cercetarea continuă l-au ajutat să fie primul, astfel că în prezent este liderul unei echipe de cercetători și ingineri de top de la NASA. Trăiește în afara țării din 1996, când a plecat la doctorat în Australia, iar în America s-a stabilit 4 ani mai târziu. Preocupările sale părăsesc sfera ingineriei și transcend în aceleași documentare Explorer, fiind pasionat de medicina regenerativă și de cercetări privind îmbunătățirea calității vieții.

Mircea Pășoi

Mircea Pășoi, fascinat de calculator și informatică încă de la vârsta de 7 ani, când părinții au cumpărat primul calculator, a absolvit Liceul „I. L. Caragiale” din Capitală și Facultatea de Matematică și Informatică a Universității din București, câștigând o medalie de aur și trei de argint la olimpiadele și concursurile internaționale de informatică. În 2010 a plecat împreună cu colegul și co-fondatorul Summify, Cristian Strat la Vancouver în Canada pentru a-și dezvolta start-up-ul Summify – o aplicație de social media, un agregator de știri din rețelele sociale, iar în prezent trăiește în America. Curiozitatea din copilărie a deslușirii conceptului „IF” i-a deviat oarecum destinul înspre lumea informaticii teoretice și a algoritmilor, iar

Mircea Pășoi

„aventura canadiană” l-a făcut cunoscut pe piața Facebook și Google, lăsându-se în cele din urmă „asimilat” de Twitter, aplicația de social media creată de el împreună cu Cristian fascinand Board-ul Twitter.

Aurora Simionescu

Aurora Simionescu, născută la Brăila în 1983, licențiată în geștiințe și astrofizică la Jacobs University Bremen din Germania, cu un doctorat la Institutul Max-Planck for Extraterrestrial Physics din Garching, Germania este astrofizicianul care a descoperit o parte ascunsă a universului, un filament din rețeaua cosmică. Este căsătorită cu slovacul Norbert Werner, iar

Aurora Simionescu

în prezent lucrează la Universitatea Stanford din California, unde este cercetător NASA, fiind una dintre cele 10 persoane din lume alese să beneficieze de bursa „Einstein Fellowship”, parte din programul NASA „Fizica Cosmosului”. Crede în viața extraterestră, bozonii Higgs (particula pentru care s-a construit celebrul accelerator de particule de la Geneva) nu îi sunt indiferenți, dar recunoaște că pentru a fi cercetător nu e suficientă doar inteligența, ci e nevoie și de foarte multă muncă și de mult caracter. Deși vorbește 3 limbi străine, engleza, germana și spaniola, anul viitor (2013) va trebui să se specializeze în japoneză, deoarece va face parte din echipa japoneză care va lansa un satelit cu noi capacități în domeniul razelor X.

Emil Gal

Emil Gal, născut în 1986 la București, absolvent al Facultății de Matematică și Informatică de la Universitatea „Spiru Haret” din București, trăiește la Londra, unde a câștigat cea mai prestigioasă competiție europeană pentru start-up-uri „Seedcamp”. Numărându-se printre antreprenorii tineri cu care se poate mândri România, în prezent deține compania Brainient cu sediul la Londra, specializată în tehnologie pe piața de video advertising, cu peste 12 angajați în birourile pe care le deține atât la Londra cât și la București. Această companie a primit multe

finanțări de la investitorii străini, printre care și fondul de investiții ceh Credo Ventures, iar banii vor fi utilizați pentru a mai deschide o filială a companiei în New York. Pentru cei ca el, România este o țară unde există potențial și multă inteligență, dar ca să fii „up-to-date” cu lumea tehnologiei trebuie să trăiești în ritm cu ea, unde lucrurile se întâmplă, iar aceste locuri sunt alte state precum Marea Britanie sau America.

Emil Gal

Alți români care, deși nu locuiesc peste hotare, dar care fac cunoscută România „de bine”, sunt românii care tranzitează sau vizitează „cu un scop precis” Silicon Valley. Silicon Valley este partea sudică a orașului San Francisco din statul California, Statele Unite ale Americii. Această zonă a orașului este sânul invențiilor din domeniul IT, al microprocesorului, al primului computer personal și al mouse-ului, numele „metaforic” provenind de la faptul că aici sunt concentrate cele mai mari bussiness-uri din înalta tehnologie. Pe aceste meleaguri se plimbă în „interes de serviciu” mulți români care trăiesc „part-time” în România.

Florin Talpeș

Florin Talpeș s-a născut în localitatea Brad din Țara Moșilor, în prezent este CEO (Chief Executive Officer) al companiei Bitdefender, cel mai bun software în securitatea internetului la nivel internațional. Absolvent al unei Facultăți de Matematică și al unui master în Teoria Operatorilor, Florin Talpeș conduce acum cea mai mare companie românească de

Florin Talpeș

soluții software și servicii ale cărei produse sunt distribuite la nivel internațional prin intermediul unei rețele de parteneri proprii în peste 150 de țări. Cunoscut în România atât ca fondator, cât și ca fost președinte al Asociației Naționale a Industriei de Servicii Software din România sau datorită programului de televiziune „Arena Leilor”, este cel mai bun promotor al țării pe plan mondial.

Radu Georgescu

Radu Georgescu, omul de afaceri ce vizitează Silicon Valley nu ca destinație turistică ci pentru „informare și formare” recunoaște că are o altă viziune asupra vieții și business-ului

odată revenit în țară. Absolvent al Facultății de TCM în cadrul Institutului Politehnic București, s-a lansat în afaceri în anul 1994, iar în ultimii 18 ani a dezvoltat grupul de firme Gecad, în 2003 a vândut antivirusul RAV către Microsoft, în 2010 ePayment a fost achiziționată de Allegro/Naspers și a obținut o finanțare de 4 milioane de euro pentru Avangate.

Aceștia sunt doar câțiva dintre românii calificați, ingenioși, inteligenți cu care România se poate mândri și care fac cinste țării.

Radu Georgescu

Lotul Olimpic de Matematică al României. Două medalii de aur, trei de argint și una de bronz este palmaresul participării României la Olimpiada Internațională de Matematică, Argentina, 2012. **Ștefan Ivanovici** (medalie de argint), **profesorul Radu Gologan** - coordonator al Lotului Olimpic de Matematică, **Ioana Tamaș** (medalie de argint), **Omer Cerrahoglu** (medalie de aur), **Ștefan Spătaru** (medalie de bronz), **Radu Bumbacea** (medalie de aur), **Octav Drăgoi** (medalie de argint). Aceste rezultate au clasat România pe primul loc între țările UE și pe locul 10 în lume.

Muzicieni români contemporani de pe marile scene ale lumii

Valentina ROTARU

„Muzica este o lege morală. Ea dă suflet universului, aripi gândirii, avânt închipuirii, farmec tinereții, viață și veselie tuturor lucrurilor. Ea este esența ordinii, înălțând sufletul către tot ce este bun, drept și frumos.” (Platon). Pentru unii dintre oameni, muzica este doar o modalitate de evadare din stresul cotidian, este un mod de relaxare, este ceva lipsit de importanță. Dar există și oameni pentru care muzica este un mod de viață, un alfabet cu ajutorul căruia își pot exprima sentimentele, este o adevărată artă.

În lume muzicienii români încep să devină din ce în ce mai cunoscuți și apreciați. Fie că este vorba despre compozitori contemporani, fie că este vorba despre instrumentiști, muzicienii români din diasporă încântă publicul internațional, care este mai mult decât fericit atunci când are posibilitatea de a-i vedea pe scenele din întreaga lume.

În rândurile care urmează vă prezentăm doar o mică parte dintre muzicienii români care trăiesc și activează în străinătate, dar care nu au uitat niciodată că primii pași în muzică i-au făcut în România.

Florian Popa

Florian Popa este un clarinetist de renume mondial din România care trăiește actualmente în Spania, la Bilboa. S-a născut la București într-o familie de muzicieni celebri. A început să studieze muzica (vioară și pian) de la vârsta de 6 ani, pentru ca la vârsta de 13 ani să înceapă studiul clarinetului.

Din 1968, a luat parte la o serie de concursuri naționale și internaționale de clarinet câștigând premii în: Praga, Munchen, Birmingham, Geneva, București, Ancona și premiul întâi la Rotterdam, la un concurs de muzică contemporană pentru instrumente și grupuri.

Ca solist a cântat în mari orchestre conduse de maeștri dirijori celebri precum: Zubin Mehta, Lorin Maazel, Georges Pretre, Cristian Mandeal, Enrique García Asensio, Giuliano Carella, Sergiu Comissiona, Sergiu Celibidache etc.

Este specialist în muzică modernă și contemporană și, de asemenea, un inovator în tehnologia de clarinet și saxofon. Din aceste considerente el a fost invitat să ia parte la toate festivalurile internaționale specializate în acest gen. Directorul prestigiosului Fundación Gaudeamus, Henk Heuvelmans afirma despre Florian Popa într-o scrisoare din 2003: „Fun-

Florian Popa

dația Gaudeamus îl recunoaște pe Florian Popa ca și clarinetist specialist în domeniul muzicii contemporane”.

Florian Popa este interesat nu numai de muzică, dar și de perfecționarea accesoriilor pentru instrumentele muzicale. Toate accesoriile FP (Florian Popa) sunt speciale și profesionale, fiind rezultatul unei cercetări de 25 de ani cu privire la fenomenologia sunetului de clarinet și saxofon¹.

Clarinetul la care cântă este un instrument „Buffet Crampon”, model Prestige full Böehm, făcut la comandă, din lemn de abanos netratat

1 <http://www.florianpopa.com/en/pagina-ejemplo/>

chimic, fără inele metalice, cu coliere – unul de aur de 24 de carate și altul din lemn de abanos, ambele fiind realizate după propriul brevet de invenție.

La ora actuală, Florian Popa este conducătorul grupului Musica Nova, format din muzicieni români de prestigiu, rezidenți în diferite țări europene, care se reunesc cu ocazia concertelor și interpretează cu preponderență partituri contemporane. De fapt, este unul din puținele grupuri de acest fel care acordă o importanță deosebită numelor noi din domeniul componisticii. Mai mult, Florian Popa este cunoscut în toată lumea pentru preferința arătată compozitorilor români tineri, pe care îi face astfel cunoscuți, nu doar dintr-un patriotism discret, ci, așa cum susține el, pentru că aceștia creează muzică de cea mai bună calitate¹.

Violeta Dinescu

Violeta Dinescu (născută în 1953, București) este un excepțional compozitor român care și-a construit o carieră în Germania. Are o paletă componistică impresionată și deosebit de prolifică.

A absolvit Universitatea Națională de Muzică din București cu specializările compoziție, pian și pedagogie. În 1980 a fost primită în

Violeta Dinescu

Uniunea Compozitorilor din România. Din 1989 locuiește și își desfășoară activitatea în Germania. Deține peste 50 de premii internaționale. Este invitată în mod constant să susțină conferințe și seminarii la universități din întreaga lume și a desfășurat, de asemenea, numeroase activități didactice în Germania.

Din 1996 este profesor la Universitatea din Oldenburg, unde a reușit să impună un curs despre muzica românească. La aceste cursuri sunt invitați compozitori români și muzicologi care vorbesc despre creațiile românești. A organizat cursuri despre Enescu, folclor, balade românești, colocvii cu compozitori români. În același timp, a obținut burse pentru tinerii creatori români și – o performanță remarcabilă – a organizat o bibliotecă românească, cu tot ce a putut aduna în acești ani: partituri, studii de muzicologie, imprimări².

Numărul impresionant de mare al compozițiilor Violetei Dinescu (majoritatea datorate comenzilor), premiile de creație, bursele și alte multiple distincții, precum și participarea sa în jurii de concursuri, la conferințe, workshopuri, proiecte artistice interdisciplinare demonstrează o neobișnuită seriozitate și capacitate de muncă.

Lista sa de lucrări conține muzică de film, simfonică, corală, vocal-sinfonică, de scenă, experimentală, de cameră (pentru cele mai diverse ansambluri), pentru pian. Unele din acestea sunt tipărite la Bote&Bock, Peters, Schott, Ricordi, Edition Magnus s.a., înregistrate pe CD-uri de autor³. A compus muzica pentru piesa *Foamea și setea* a lui Eugen Ionesco, pe care l-a întâlnit personal și care a fost încântat de creațiile ei.

Violeta Dinescu este considerată la ora actuală cea mai înzestrată compozitoare a generației sale.

„La începutul fiecărei compoziții am încercat să găsesc o sferă, un spațiu imaginar în care afluxul de imaginație să poată satisface rigoarea gândirii” declara într-un interviu Violeta Dinescu.

Cristian Marina

Cristian Marina s-a născut în 1965 la Cluj, unde a studiat violoncelul la Liceul de Muzică și compoziția la Academia de Muzică „Gheorghe Dima”, clasa prof. Cornel Țăranu.

Stabilit în Suedia în 1987, și-a continuat

1 <http://www.novanews.ro/news/florian-popa-a-concertat-la-real-conservatorio-superior-de-musica>

2 <http://ionbogdanstefanescu.ro/interviu-cu-violeta-dinescu/>

3 <http://433.ro/violeta-dinescu/#more-50>

Cristian Marina

studiile de compoziție la Royal College of Music din Stockholm (1991-1997), sub îndrumarea lui Magnus Lindberg și Sven David Sandström. A urmat studii de perfecționare la IRCAM, Paris (1995), cu Luca Francesconi și la Accademia Chigiana din Siena (1996), cu Franco Donatoni.

Lucrările sale acoperă aproape întreaga arie de genuri muzicale, fiind interpretate în concerte și festivaluri, în majoritatea țărilor europene, precum și în Japonia și Hong Kong. Printre ansamblurile și interpreții muzicii sale se numără: Filarmonica „George Enescu” (București), Filarmonica „Transilvania” (Cluj), l’Orchestre de Flutes Francais (Paris), Luxembourg Sinfonietta, Ansamblul Archaeus (București), Kammarensemblen și Sonanza Ensemblen (Stockholm), Musica Vitae (Växjö), Stockholm Saxophone Quartet, Zagreb Saxophone Quartet, Ars Nova (Cluj), Süddeutsche Saxofon-Kammerorchester (Darmstadt), Ensemble of the Conservatory of Amsterdam etc.¹

Compozitorul Cristian Marina a fost distins cu Premiul de compoziție Carin Malmlof - Forssling al Academiei Regale de Muzică din Stockholm, pentru „activitatea sa, larg apreciată atât în Suedia, cât și pe plan internațional”. Muzica lui Cristian Marina demonstrează o bună stăpânire a tehnicii componistice și originalitate în tratarea materialului muzical și a instrumentelor, ceea ce a condus la elaborarea unui limbaj componistic propriu².

Cătălin Ilea

Cătălin Ilea s-a născut la Timișoara în 1940. La vârsta de numai șapte ani a început să cânte la violoncel la Cluj-Napoca, unde a fost înscris la clasa lui George Iarosevici. A urmat cursurile Academiei de Muzică „Ciprian Porumbescu”. Și-a desăvârșit studiile cu Enrico Mainardi, Milos Sadlo și Pierre Fournier.

Imediat după studii a devenit mai întâi membru, apoi prim violoncelist al Filarmonicii „George Enescu”. Academia de Muzică din București l-a numit profesor la clasa de muzică de cameră la vârsta de 29 de ani. Stabilindu-se definitiv în Germania în 1977, a ocupat mai întâi poziția de prim violoncelist al Orchestrei Sinfonice din Wuppertal, pe urmă aceea de prim violoncelist la Philharmonia Hungarica. Din 1994 este profesor la Universităt der Künste din Berlin³.

Activitatea sa artistică a fost premiată cu 8 distincții de presă, ale publicului, de cultură și de stat – printre altele Ordinul Pour le Mérite acordat de președintele României, în rang de comandor. Este oaspete frecvent ale festivalurilor „Bruckner” Linz, Flandern - Festival, Toamna la Varsovia, Kölner Musiktage, „Messiaen” Avignon, a Concertelor Speciale ONU New York, Vara Muzicală Israel, Festivalul Radiodifuziunii Shanghai etc⁴.

Cătălin Ilea conduce din 1994 o clasă de măiestrie la prestigioasa Universitat der Kunste din Berlin, instituție de învățământ artistic al

Cătălin Ilea

1 http://ro.wikipedia.org/wiki/Cristian_Marina

2 <http://compozitorii.blogspot.ro/2009/11/cristian-marina-premiat-de-academia.html>

3 <http://www.enescu.de/prs/p.php?lang=en&c=ilea>

4 <http://pontus-musicae.org/ro/cilea.php>

cărei renume este legat de muzicieni ca Enrico Mainardi, Alfredo Piatti, Wolfgang Boettcher, Joseph Joachim și Paul Hindemith. Susține anual cursuri de măiestrie în Germania, Belgia, Italia, Polonia, Coreea de Sud etc. și este membru în juriul mai multor concursuri internaționale precum „Casals” (Spania) sau „Brahms” (Austria).

În toamna anului 2005, la Berlin, Ilea a fost principalul inițiator și organizator al manifestărilor dedicate împlinirii a 50 de ani de la moartea lui George Enescu.

El a fost și rămâne un dinamic propagator al creației enesciene în spațiul german și nu numai. Cu prilejul unui mare turneu de concerte

- turneu susținut în anul 1986, în Statele Unite, în cinci mari orașe americane situate pe coasta de Est și pe cea de Vest, în compania Orchestrei „Hungarica” și sub bagheta lui Yehudi Menuhin, Cătălin Ilea, în calitate de solist - a prezentat în primă audiție americană *Simfonia concertantă pentru violoncel și orchestră* de George Enescu. În compania aceluiași colectiv simfonic, lucrarea a fost imprimată și difuzată într-o ediție discografică unică la acea vreme în contextul vieții muzicale mondiale¹.

„Muzica este cultura sufletului. Când ea este pătrunsă de emoție, depășește orice graniță!” (Alina Alexoi).

Balerini români în lume

Paula RUS

Faima baletului românesc a fost răspândită pe toate meridianele lumii datorită unor artiști precum: Silvia Irinel Liciu, Gabriel Popescu, Valentina Massini, Sergiu Ștefanchi (Canada), Amatto Checiulescu (Canada), Magdalena Popa (Canada), Elena Dacian, Gheorghe Cotovelea, Petre Ciortea, Ioan Tugearu, Rodica Simion (Germania), Pavel Rotaru (SUA), Marin Boeru (SUA), Aurora Rotaru (Suedia), Cristina Hamel (Germania), Gelu Barbu (Spania), Gigi Căciuleanu (Franța), Ruxandra Racovitză (Franța), George Bodnarcu (Italia), Ștefan Bănică (Italia), Irina Pană (Italia), Marinel Ștefănescu (Italia), Vasile Petruțiu (SUA), Monica Uță-Fo-

tescu (Germania). Pe scene din diferite colțuri ale lumii, aceștia s-au bucurat de aplauze și premii și au reprezentat, deopotrivă, mesageri ai României în lume.

După ce și-au făcut un renume în țară, mulți dintre dansatorii amintiți mai sus, s-au împrăștiat, din varii motive, în cele patru zări, unde au continuat să evolueze, predând ca maestri de balet sau pedagogi.

Materialul de față aduce în atenție trei balerini români de seamă, stabiliți de mulți ani în străinătate, care au contribuit la strălucirea artei coregrafice românești și internaționale, urmând ca în numerele viitoare să-i supunem atenției și pe alții.

Gelu Barbu, balerin, profesor și coregraf de talie mondială

„Nimeni nu mi-a sugerat mai bine decât Gelu Barbu adevărul pascalian despre om ca o trestie gânditoare. O minte flexibilă într-un corp inteligent: ar putea fi definiția dansatorului dintotdeauna, dar din nefericire, se potrivește doar unora, printre care balerinul și profesorul român de dans stabilit în Canare. Gelu Barbu este metafora vie a dansului.”²(Nicolae Manolescu).

Renumitul balerin român **Gelu Barbu** s-a

născut la 14 aprilie 1932, la Lugoj, România. Fiu al celebrului compozitor Filaret Barbu, emblematicul balerin al artei coregrafice românești a crescut într-o familie de mari oameni de cultură, precum marele poet Lucian Blaga sau Cornelia și Mihai Brediceanu. În anul 1951, a obținut o bursă de stat de specializare la celebra Școală de coregrafie din Leningrad, unde și-a perfecționat studiile, obținând, în 1955, Diplo-

¹ http://www.anonimul.ro/2009_cilea_ro

² <http://www.sensotv.ro/arta/Colectia-SensoTV-1122/gelu-barbu-balerin-profesor-coregraf#/0>

Gelu Barbu

ma de Stat (URSS) ca balerin și profesor. Primul contract profesional l-a avut, în 1944, la Opera Română din București, avându-l maestru de balet pe Oleg Danovsky. Între anii 1955-1961, a fost numit prim-balerin al Operei Române din București, unde a dansat, alături de nume sonore ale baletului românesc: Irinel Liciu, Valentina Massini, Simona Ștefănescu, Sanda Orleanu, Ileana Iliescu, Rina Constantini sau Magdalena Popa. Din motive politice, în anul 1961, a plecat în exil. În anii care au urmat până în 1964, a dansat la Televiziunea Bavaria din München în baletul *L'Après-Midi d'un Faune* de Debussy, în coregrafia sa, în recitaluri T.V. în Italia, la Ruinele din Pompei, Ostia Romana și Capri. A fost prim-balerin al Operei Oslo (1963), al Companiei de Balet Birgit Cullberg (Stockholm), al Companiei Suedeze Ivo Cramer (unde a dansat în spectacolul *Viața Sf. Antón de Padua*). A lucrat cu maeștrii coregrafi Anthony Tudor, Alan Carter, Walter Gore, Brian Macdonald, Joan Harris și a dansat cu prim-balerinele Henny Murer, Dame Beryl Grey, Anne Borg, Hanne Skram, Sonia Arova, Mete Moler și Kari Vengard. Între anii 1964-1966, Opera din Nürnberg l-a avut prim-balerin, iar Opera din München l-a invitat să danseze cu marile balerine Eleonor Amreich, Dulce Anaya și Margot Werner, creând spectacole memorabile.

Stabilit din 1966 în Spania, în Las Palmas de Gran Canaria, a pus bazele baletului clasic spaniol. Aici și-a creat compania de balet ce-i poartă numele, cu care a făcut turnee în Spania, în Portugalia, la Sankt Petersburg, Festivalul

Internațional George Enescu, Opera Română din Timișoara, Opera Națională din București, Teatrul „Traian Grozăvescu” din Lugoj.

Din școala lui Gelu Barbu s-au afirmat mari dansatori și profesori spanioli: Silvia Munt, Heather Robertson, Miguel Montañez, Wendy Artilles, José Manuel Armas, Oscar Millares, Tony Britmon, Amelia Estévez, Elisabeth Mateo, Aida Lustres, Pedro Gomez și mulți alții.

Gelu Barbu a susținut cursuri de balet la Las Palmas și Lisabona unde a predat mișcarea în „poante”, lucru dificil pentru bărbați, așadar, o performanță aparte a acestuia.

Activitatea coregrafului Gelu Barbu este extrem de densă. În 1975, a realizat primul musical în Spania, *Jesus Christ Superstar*, care a a fost zilnic pe afiș, timp de doi ani. La premiera de la Madrid a asistat compozitorul Andrew Lloyd Webber, care a considerat că este una dintre cele mai bune montări după cea de pe Broadway. A creat coregrafii originale (270) colaborând cu compozitorii J.J. Falcón Sanabria, Guillermo García Alcalde, Lothar Siemens, Blas Sánchez, Néstor Álamo, Cruz de Castro, Julio Barri, J.J. Millares, Kaelo del Río, Sindo Saavedra, precum și cu pictorii Pepe Dámaso, Lola Massieu, Mario Antígono, Manolo Padoro și cu regizorul de teatru Toni Suárez.

A fost atras de muzica lui Wagner, *Preludiu și Moartea Isoldei* din *Tristan și Izolda* și secvențe din *Tannhauser*: Uvertura și Venusberg. Coregrafia lui Gelu Barbu, extrem de plastică și sugestivă, și-a găsit suportul ideal în erotismul și melodicitatea wagneriană.

De asemenea, mișcarea browniană l-a fascinat pe marele coregraf. Savanți de la Las Palmas, Madrid și Lisabona i-au propus să-și imagineze o coregrafie pornind de la mișcarea atomilor în jurul nucleului. Baletul creat a fost prezentat în premieră la Las Palmas, iar apoi, într-o formulă nouă, la Madrid și Barcelona, pe muzică modernă, alertă, sugerând o „fugă” continuă.

Activitatea sa artistică a fost recunoscută, onorată și elogiată, așa cum se cuvine, atât pe plan internațional, cât și național. A fost primit personal și premiat de președintele Indiei, J. Nehru. În anul 1964, regele Norvegiei Olav V l-a decorat cu „Ordinul Constituției”, în 1994, regele Spaniei, Juan Carlos i-a conferit titlul de „Fiu adoptiv al orașului Las Palmas de Gran Canaria”, în semn de omagiu pentru cei 45 de ani de carieră coregrafică și un sfert de veac de când artistul român a activat în Peninsula Iberică. De asemenea, excelentul balerin român a devenit Cetățean de onoare al Insulelor Canare. De această calitate nu beneficiază, în mod o-

bișnuit, decât personalitățile locului. Singurul străin care a mai primit - post mortem - acest titlu a fost un alt român renumit, Alexandru Ciorănescu, după o viață trăită în Tenerife. În același an 1994, la Teatrul „Pérez Galdós” din Las Palmas de Gran Canaria, a fost dezvelit bustul său în bronz.

Tot pentru cei 45 de ani de scenă, Gelu Barbu a fost omagiat și în România (Lugoj, Timișoara, București). În 2002, președintele Ion

Iliescu i-a acordat Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler, pentru merite culturale excepționale.

Notorietatea maestrului român i-a determinat pe spanioli să editeze o lucrare biografică, *Gelu Barbu - ritmul sentimentelor*, apărută în anul 2002, ce cuprinde fotografii din întreaga sa carieră, însoțite de textul semnat de un cunoscut scriitor iberic, Antonio Pita Cárdenes. Se pregătește și un film inspirat din această biografie.

Marinel Ștefănescu, balerin, coregraf și pictor român de renume internațional

Marele balerin român **Marinel Ștefănescu**, cel căruia îi place să afirme „Cât este de minunat să vezi pe cineva dansând notele!”, s-a născut la București. La sfatul unchiului său, prim-balerinul Gabriel Popescu, s-a înscris la Școala de Balet a Operei din București, unde a obținut, cu maximum de voturi, diploma în 1967. Devenind prim-balerin al Operei Române, a fost invitat la Moscova pentru un curs de perfecționare la Teatrul „Balșoi” și apoi la „Kirov” din Lenin-grad. În 1969, și-a început cariera internațională. Timp de patru ani, a fost prim balerin la Opera din Zürich, unde a fost răsplătit cu ropote de aplauze alături de Rudolf Nureiev. În 1976, s-a căsătorit la Londra cu Louise Ann Smith și au împreună trei fete. Fugind din țară, a obținut cetățenia italiană în 1984.

Cunoscut ca una din stelele baletului românesc, Marinel Ștefănescu a parcurs, după plecarea din țară, o carieră impresionantă care a însemnat evoluția pe cele mai mari scene ale lumii. Supranumit un „dancer noble”, a fost invitat pe scenele teatrelor de Operă din Europa și din Asia, dansând în Gale Mondiale, avându-le ca parteneri pe Alicia Alonso, Tessa Beaumont, Magdalena Popa, Ileana Iliescu, Natalia Makarova, Liane Daydé, Ekaterina Maximova, Vera Kirova, Liliana Cosi.

După întâlnirea de la Madrid cu Liliana Cosi, o balerină italiană cu linii și tehnică pur clasice, Marinel Ștefănescu a început să danseze alături de ea, formând un cuplu artistic care durează și astăzi. Au fost ovaționați la Berlin, San Carlo din Napoli, la Bordeaux și Paris, pe scena de la Scala, în *Giselle*, *Excelsior*, *Schiaccianoci*, *Les Sylphides*, *Romeo și Julietta*, dar și la Zürich, Londra, Berlin, Pavia, Bordeaux și Festivalul de la Havana din Cuba.

La sfârșitul anului 1977, Marinel Ștefănescu a format, împreună cu soția sa Louise și celebra balerină italiană Liliana Cosi, o com-

panie de balet, Associazione Balletto Classico din Reggio Emilia, care și-a propus să promoveze un balet rafinat și perfecționist. Repertoriul său se bazează pe clasic, dar și pe neoclasic și pe modern, cuprinzând un număr impresionant de spectacole ce se desfășoară atât în marile teatre lirice, dar și în spații deschise. Palmaresul acestei Companii de Balet a trecut granițele Italiei, an de an fiind puse în scenă în jur de 70 de spectacole în Italia și în lume. Până în prezent, echipa lui Marinel Ștefănescu a participat la peste 2.000 de spectacole pe tot globul, bucurându-se de o mare popularitate în rândul publicului. În ceea ce privește scenografia, distinsul balerin român a colaborat cu Hristofenia Cazacu și are o strânsă colaborare cu compozitorul Adrian Enescu, care l-a inspirat în baletetele sale. Compania sa a fost invitată să evolueze la sediul ONU de la Geneva, la Los Angeles, la Vatican, la Kyoto, într-un templu budhist, la Graz, pentru o mare întâlnire

Marinel Ștefănescu

ecumenică, la Roma, în onoarea Maicii Tereza de Calcutta, la San Jose și în Costa Rica în cadrul Festivalului Artelor. Munca acestei companii a fost răsplătită cu premii internaționale și naționale. În 1990, Marinel Ștefănescu a organizat câteva turnee ale Companiei de Balet Clasic la București, Cluj, Iași și Lugoj, cu *Retrezirea umanității*, *Rădăcini* și *Triptic*.

Din 1978, este directorul didactic al Școlii de Balet din Reggio Emilia, lansând nume de rezonanță în lumea baletului, contribuind la formarea lor, dar și la formarea gustului publicului pentru balet.

De asemenea, a organizat, alături de tineri regizori de la Teatrul „Fraschini” din Pavia, spectacole având ca invitați și balerini din România.

Personalitate de vârf a exilului românesc, Marinel Ștefănescu a purtat mesajul baletului pretutindeni în Europa, dar și în Asia și America, încununând lunga sa carieră de balerin și coregraf cu importante premii de recunoaștere internațională.

În 1968 a obținut Marele Premiu și Medalia de Aur la Concursul Internațional de Dans de la Varna, condus de Barâșnikov. În 1969, a fost răsplătit cu Premiul pentru cea mai bună interpretare la Concursul de Balet de la Moscova.

În 2002, ca recunoaștere a valorii și geniului său creativ, a fost răsplătit cu „Steaua României” în grad de Cavaler, din partea președintelui României.

Dincolo de pasiunea sa ca prim-balerin, Marinel Ștefănescu și-a descoperit vocația pentru coregrafie. În această calitate, a dat naștere la zeci de producții, fiecare creație a sa fiind concepută într-o manieră globală, incluzând muzică, coregrafie, gest, lumini, costume. Dintre creațiile ce poartă marca Marinel Ște-

fănescu se pot aminti: *Orfeu și Euridice* de Gluck, două baletе, *Patetica* de Ceaikovski și *Uvertura fantastică la Romeo și Julieta*, *Noaptea Aurorii* de Ceaikovski, *Spartacus* de Hacıaturian, *Concertul* pe muzica lui Rahmaninov, *Anafura*, compoziția lui Adrian Enescu, *Coppelia* de Delibes, *Don Quijote* de Minkus, *Deșteptarea Florei* de Drigo, *Deșteptarea umanității* de Stravinski, *Dialog cu infinitul* de Adrian Enescu, *Rădăcini* de Liszt, *Rădăcini* de Enescu, *Omagiu lui Degas* de Chopin, *Ave Maria* de Gounod, *Doina*, pe muzică populară românească, *Suite de dans spaniol* de Albeniz, *Vals fantastic* de Glazunov, *Slanci* de George Enescu, *Vârsta primului sărut* de Brahms, *Amintirea Maicii Tereza din Calcutta* pe muzica lui Mozart, *Valsul florilor* de Ceaikovski, *Nocturnele* lui Chopin, *Ca doi porumbei* de Albini, *Primăvara* de Vivaldi, *Natură și dragoste* de Mozart, *Rosa mistica* de Skriabin, *Noaptea* de George Enescu.

În 2002, după tragicul eveniment al căderii celor două Turnuri gemene, a creat baletul *Ground Zero - Nuovo Giardino*, pe muzică de Samuel Barber, Adrian Enescu și Ceaikovski.

Stabilit de mai bine de 40 de ani în Italia (1970), Marinel Ștefănescu este și un talentat pictor. Începând cu anul 1998, a pictat numeroase tablouri, pe care le-a expus atât la București, cât și la Roma, Edmonton, Gallarate, Livorno, Milano și în Reggio Emilia. Talentul său artistic a fost primit cu admirație de către criticii de artă. Unul dintre tablourile sale se află expus în colecția Vaticanului, fiind un cadou dăruit Papei Ioan Paul al II-lea. „Prezența maestrului în cadrul acestei mari manifestări nu poate fi decât o mândrie, o valoare reprezentativă pentru ceea ce înseamnă România în patrimoniul cultural european.”¹

Pavel Rotaru, artistul care le-a arătat americanilor cum se face balet

Prim-balerinul **Pavel Rotaru**, cel care și-a făcut un renume internațional ca director artistic, maestru de balet și coregraf, s-a născut într-o familie de oameni simpli, din localitatea Bujoreni, județul Teleorman. La vârsta de 9 ani, s-a înscris la o școală de balet pentru a câștiga un ban, dar odată ajuns pe scenă, a descoperit o altă lume, pe care a cucerit-o din România, până în America.

În anul 1966, a absolvit Academia de Balet Clasic din București, avându-i ca profesori pe Nicolae Iacobescu, Gelu Matei, Oleg

Danovsky și Cora Benador. Apoi, și-a continuat studiile în Rusia la renumitul Teatru „Kirov”, din Sankt Petersburg, unde a plecat, cu soția sa, balerina și profesoara de balet Aurora Rotaru. Prin pregătirea de aici în stil Vaganova, la care s-au adugat talentul și viziunea sa, marele maestru și-a câștigat admirația și aprecierea profesioniștilor, studenților și publicului din întreaga lume.

Începând cu anul 1966, a fost prim-balerin al Baletului Operei Naționale Române din Bu-

1 <http://2008.rgnpress.ro/content/view/32263/>

curești. Totodată, Pavel Rotaru a fost prim-balerin al Royal Ballet de Wallonie din Belgia, prim-balerin, coregraf și profesor al Baletului Operei Naționale Croate din Zagreb timp de patru ani, în perioada 1979-1982. După ce s-a mutat, în Statele Unite (1982), a devenit prim-balerin al Baletului Pacific Northwest din Seattle și al Baletului Atlanta din Georgia.

De-a lungul carierei sale a jucat, în rolul principal, în opere precum *Lacul lebedelor*, *Don Quijote*, *Carmen*, *Othello*, *Frumoasa din pădurea adormită*. Cel mai memorabil spectacol a fost o reprezentație la Zagreb în *Giselle*. De asemenea, a evoluat, ca artist invitat, cu trupe importante din întreaga Europă și Rusia. La invitația Aliciei Alonso, a dansat în Festivalul Național de Balet din Cuba

La 25 de ani, din 1973, a început să predea la Opera Națională de Balet, inclusiv unor artiști emeriți precum Ileana Iliescu, Coto Velea și alții.

În anul 1976, a debutat în coregrafie, înființând, alături de muzicianul Ion Bădănoiu o camerată coregrafică, pentru care a făcut multe spectacole și coregrafii, îmbinând baletul și muzica pe scenă. Astfel, spectacolele lui au făcut ca sălile să fie arhipline. În această calitate, Pavel Rotaru a beneficiat de o recunoaștere internațională. La Festivalul din Finlanda din 1979, a primit aprecieri din întreaga lume pentru coregrafia inovatoare din *Camerata Coregrafica*.

În 1981, a plecat în America și s-a stabilit în statul Atlanta. În anul 1986, și-a deschis propria școală de balet cu baze românești – International Rotaru Ballet School – dorind să arate oamenilor o altă latură a acestei arte așa cum a învățat-o în România, deoarece acolo era un alt stil. Studenții săi au participat la competiții internaționale și au absolvit ca dansatori profesioniști în companii renumite, precum Boston Ballet, Pacific Northwest Ballet, Houston Ballet sau Colorado Ballet.

Având succes, Pavel Rotaru a fondat companiile profesioniste: International Ballet Rotaru și Ballet du Soleil la Atlanta, în care a folosit dansatori din propria școală, dar și din alte părți. La un an de la deschiderea companiei, în 1989, a montat un spectacol de balet care a înregistrat un succes imens, fiind o premieră pentru statul american, punând în scenă *Lacul*

lebedelor care a fost pentru prima dată în istoria baletului din Atlanta. A mai montat lucrări clasice (*Don Quijote*, *Pas de quatre*, *Spărgătorul de nuci*) și neoclasic (*Carmen*, *Anotimpurile*, *Romeo și Julieta*) în versiune proprie. În 1991, a participat cu compania sa la Festivalul Internațional „George Enescu”. În anul 2005, și-a închis compania din Atlanta.

Revenind în Europa, este maestru de balet al Baletului Național Sloven din Maribor, apoi al Baletului Național Croat din Rijeka. La Teatrul de Balet din Sibiu, pune în scenă spectacole, în care îmbină actoria cu baletul și orchestra. A semnat coregrafia baletelor „Carmen” și „Romeo și Julieta” în stagiunea 2010-2011, și „City Beat” în stagiunea 2011-2012.

Personalitate a baletului internațional, Pavel Rotaru a primit numeroase premii și distincții pentru contribuția sa în domeniul artelor

Aurora și Pavel Rotaru

atât în Atlanta, cât și în România. În 1999, în Atlanta, Președintele României, Emil Constantinescu, i-a înmănat un premiu pentru contribuția remarcabilă adusă artei și culturii românești. În 2002, a primit cea mai înaltă distincție oferită unui artist în România: Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler.

De asemenea, a primit distincții din partea a trei primari ai Atlantei, iar în 2005, a fost nominalizat pentru titlul de Man of the Year de către revista *Woman* din Atlanta.

Având în spate o carieră de peste 50 de ani de dans și 40 de ani de profesorat, cu un parcurs profesional impresionant pe plan mondial, Pavel Rotaru își continuă viața mai departe pe scenă.

„Mergem înainte, cu gândul spre casă”

Simona GABOR

„Mergem înainte, cu gândul spre casă” este sloganul ce i-a reunit pe studenții români care studiază în afara granițelor țării, formând Liga Studenților Români din Străinătate, cu filiale în 30 de țări. Obiectivul lor principal este de „a apăra și promova drepturile și interesele academice, profesionale, sociale, civice și culturale ale membrilor săi, precum și de a sprijini contribuția lor la dezvoltarea României”.

Liga Studenților Români din Străinătate (LSRS) ia naștere pe 8 ianuarie 2009 din dorința fondatorilor de a contribui la coagularea studenților români care studiază la universități din străinătate, propunându-și pentru început „reunirea studenților și absolvenților români din străinătate într-o comunitate unită”. Eforturile, ambiția și consecvența le sunt răsplătite pe măsură, bucurându-se, pe 12 martie 2009, de recunoașterea oficială, de către Senatul României, a „importanței strategice a comunității studenților și absolvenților români de peste hotare”. Tot în vara aceluiași an, a început proiectul „Caravana LSRS străbate România”, proiect anual major prin care membrii LSRS oferă în mod gratuit, liceenilor și studenților interesați, sesiuni de consiliere cu privire la oferta educațională din străinătate, sprijin concretizat atât în pregătirea educațională propriu-zisă, cât și

în orientarea profesională după absolvire, inclusiv prin promovarea și susținerea alternativei „întoarcerea acasă”.

În ianuarie 2010, LSRS sărbătorește primul an de existență, organizând un nou eveniment care ulterior va deveni unul major și de tradiție, desfășurându-se cu regularitate în fiecare an în luna ianuarie: Gala Ligii Studenților Români din Străinătate. În cadrul acestui eveniment sunt recunoscute meritele celor mai buni studenți de peste hotare, iar juriul este prezidat de Președintele Academiei Române. În cadrul galei sunt acordate și premii studenților români cu experiență academică la cel mai înalt nivel, categoriile fiind următoarele: „Studentul Român al Anului din America de Nord” (1 premiu pentru nivelul universitar și 1 premiu pentru nivelul post-universitar), „Studentul Român al Anului din Europa” (1 premiu pentru nivelul universitar și 1 premiu pentru nivelul post-universitar), „Studentul Român al Anului de pe alte Continente”, „Studentul Român Erasmus al Anului”, „Studentul Anului în România”, „Premiul Special în Arte” (categorie inaugurală).

Un program de anvergură lansat în luna mai 2011 este GoStudy - un program complex de consultanță academică oferit gratuit tuturor tinerilor interesați să studieze peste hotare, acesta reprezentând un prim pas spre o admitere de succes în străinătate. În același an, în luna august, LSRS

LSRL Gala 2012 - eveniment desfășurat la Palatul Parlamentului în data de 6 ianuarie 2012

lansează la București Forumul România Jună, eveniment organizat cu sprijinul Băncii Naționale a României, prin care se urmărește viziunea tinerilor pentru România anilor 2030. Evenimentul marchează și 140 de ani de la primul Congres al studenților români de pretutindeni, desfășurat la Putna în anul 1871. Ideile, viziunile și concluziile dezbaterilor din cadrul acestui eveniment au fost publicate în „Programul România Jună: România în 3 Decenii” prezentat oficial la Gala LSRS din 2012.

Anul 2012 debutează, pentru LSRS, cu o suită de evenimente și activități deosebite dar și cu lansarea oficială a CESAR – Centrul pentru Acces la Expertiza Studenților și Absolvenților Români – centru care oferă „un cadru de afirmare pentru studenții de elită precum și o bază de recrutare pentru companii, instituții și un for de expertiză pentru viitorul României”. Pe aceleași coordonate se desfășoară și BCCSE (Business Consulting Case Study Event), eveniment anual de recrutare a unor absolvenți de top, selectați pe bază de concurs. Din paleta vastă de activități, evenimente culturale și proiecte derulate pe parcursul anului 2012, nu putea lipsi „Hai acasă!” – o platformă online de cariere pentru tinerii absolvenți din străinătate interesați de oportunități profesionale în România. Platforma oferă sprijin celor interesați, realizând o conexiune între angajatorii de top de pe piața românească și absolvenții români din străinătate.

După o privire diacronică a evenimentelor și activităților desfășurate putem aprecia rolul important pe care îl joacă această organizație guvernamentală, mai ales în rândul tinerilor plecați la studiu la universități de peste hotare, dar și al celor cu potențial intelectual care ar dori să urmeze studiile în străinătate.

Merită să îi apreciem pe câștigătorii galelor organizate până acum, să le dorim succes pe mai departe și să sperăm că se vor întoarce acasă!

Gala LSRS 2010

Marele Premiu Studentul Român al Anului din Străinătate – **Theodor Brașoveanu** (Princeton University)

Studentul Anului din America – **Corina Tarniță** (Harvard University)

Studentul Anului din Europa – **Andrei Ilie** (Oxford University)

Premiu Special (Mențiune) – America – **S. Andrei Anghel** (Harvard University)

Premiu Special (Mențiune) – Europa – **Roxana Radu** (Central European University)

Gala LSRS 2011

Marele Premiu Studentul Român al Anului din Străinătate – **Cristina Ghenoiu** (Cornell University)

Studentul Român al Anului din Europa – Licență – **Alexandra Dobra** (University of York)

Studentul Român al Anului din Europa – Post-universitar – **Cosmina Dorobanțu** (Oxford University)

Studentul Român al Anului din Europa – Post-universitar – **Radu Beleca** (Brunel University)

Studentul Român al Anului din America – Licență – **Patricia Florescu** (Harvard University)

Studentul Român al Anului din America – Post-universitar – **Ruxandra Paul** (Harvard University)

Studentul Român Erasmus al Anului – **Valeria Popa** (Université Paris 1 Panthéon - Sorbonne)

Premiu Special (Mențiune) – Europa – Post-universitar – **Victor Adrian Prisăcariu** (Oxford University)

Premiu Special (Mențiune) – Europa – Post-universitar – **Mihai Copăceanu**

Premiu Special (Mențiune) – America – Post-universitar – **Cristiana Grigore** (Vanderbilt University)

Premiu Special (Mențiune) – America – Post-universitar – **Mihai Cucuringu** (Princeton University)

Gala LSRS 2012

Marele Premiu - cel mai bun student român din străinătate – **Alexandra Balahur-Dobrescu**

Studentul anului în Europa (ciclul licență) – **Mihai Leonard Cîrlănuș**

Studentul anului în Europa (ciclul post-licență) – **Marian-Daniel Iordache**

Studentul anului în America de Nord (ciclul licență) – **Dragoș Ionuț Potîrniche**

Studentul anului în America de Nord (ciclul post-licență) – **Sabina Ștefania Alistar**

Mențiune specială pentru excelență – **Alexandru Eugen Ichim**

Mențiune specială pentru excelență – Vadim – **Radu Toader**

Mențiune specială pentru excelență – **Vlad Petre Glăveanu**

Mențiune specială pentru excelență – **Anca Mădălina Farcaș**

Mențiune specială pentru excelență – **Ramona Todoca**

Mențiune specială pentru excelență – **Tudor Alexandru Dumitraș**

Mențiune specială pentru excelență – **Rareș Vernica**

Studentul anului în România – **Mihaela Diana Aldea**

Bibliografie:

- <http://www.lsrs.ro/>
- <http://gala.lsrs.ro/gala-lsrs/gala-2012/castigatori/>
- <http://educativa.ro/index.php?page=stiri>

Românii din Alberta, Canada

Ing. Aurel PANTEA
Edmonton, AB, Canada

De la prima poartă aeriană, Aeroportul internațional Pearson Toronto-Ontario și până în cele mai nordice orașe ale provinciilor vizitate, Manitoba, Saskatchewan, Alberta, am întâlnit persoane cu origine etnică română.

Canada un model de urmat

În luna august 2012, presa internațională relatează că doamna Angela Merkel, cancelarul federal al Germaniei, făcea următoarea recomandare „Ar trebui ca toate țările membre ale Uniunii Europene să urmeze modelul Canadei în privința economiei și a disciplinei”. În ultimii 8 ani, fiind la a treia vizită în Canada, m-am convins de realitatea celor afirmate.

Se cunoaște, CANADA, situată în continentul nord-american, cu o suprafață de 9.984.670 kmp și o populație de 34.300.083 locuitori, a doua țară din lume ca întindere după Rusia și puțin mai mare decât S.U.A., are o economie dezvoltată, industrie modernă, agricultură mecanizată recunoscută și apreciată pe plan mondial, un nivel de trai corespunzător și o disciplină demnă de urmat în exercitarea atribuțiilor de muncă, în timpul liber, în viața de toate zilele. Rămâi impresionat de punctualitatea la serviciu și începerea la ora fixă a muncii, pauza de cafea și masă doar la ora stabilită. Este o plăcere să vezi spațiile verzi, parcurile, autostrăzile, șoselele, străzile, întreținute, curate, că în spațiile publice și mijloacele de transport în comun nu se fumează, nu vezi câini vagabonzi, că la plimbarea pe jos prin cartiere, persoane necunoscute de diverse etnii, te salută (Hi sau Hello!), iar conducătorii auto văzând pietonul așteptând pentru a traversa strada prin locurile marcate, se opresc la 10 m și cedează trecerea etc. De la intrarea în clădirile centrelor de sănătate, cabinete ale medicilor de familie de medicina generală sau stomatologie, încălțăminte stradală o introduci în șoșoni (de protecție sanitară), iar copiii care așteaptă pentru consultații, la intrare au o cameră pentru joacă dotată cu jucării adecvate.

Canada are forma de guvernământ monarhie constituțională, stat federal parlamentar, format din 10 provincii (Ontario, Quebec, British Columbia, Alberta, Saskatchewan, Manitoba, New Brunswick, Nova Scotia, Newfoundland and

Clădirea Parlamentului Provinciei Alberta

Labrador, Prince Edward Island) și 3 teritorii (Northwest Territories, Yukon Territory, Nunavut). Limbile oficiale sunt engleza și franceza.

Potrivit datelor prezentate în cadrul Statistics Canada - Census (recensământ), dacă în anul 2001 avea o populație de 30.007.094, în 2011 era de 33.476.688, iar conform ultimelor cifre publicate în 2012 a ajuns la 34.300.083. În Canada există mai mult de 200 de minorități etnice, de diverse religii, culturi și conviețuiesc în buna înțelegere și respect reciproc.

Alberta, situată în partea de vest a Canadei, una dintre cele mai bogate provincii, are o suprafață de 661.190 kmp și o populație de 3.844.175 persoane. Se învecinează la est cu provincia Saskatchewan, la vest cu British Columbia, Northwest Territories la nord și la sud cu statul Montana din S.U.A. Pământul din preerie fiind deosebit de fertil, Alberta este grânarul țării, lanurile de grâu se pierd pe linia orizontului. Are vaste suprafețe agricole cultivate, iar în partea de nord până în zona cercului arctic, forestiere, și o industrie cu tehnologii avansate. Subsolul său cantonează la mică adâncime însemnate rezerve de resurse minerale de cărbuni, nisipuri bituminoase, țiței și gaze naturale, baza industriei. Din statistici rezultă că mari fonduri sunt alocate anual de către Guvern pentru educație, sănătate, cultură, infrastructură și un număr impresionant de programe și investiții cu fonduri private pentru locuințe, dezvoltarea capacităților de producție a companiilor etc.

Evoluția imigrației românești

Primii imigranți români au sosit în Canada la sfârșitul secolului al XIX-lea și s-au așezat în Sakatchewan și Alberta. Guvernul Canadei, la sfârșitul sec. XIX și începutul sec. XX încuraja și susținea imigrația, în baza unui act legislativ „Dominion of Canada”, prin care fiecare imigrant primea 160 acres de pământ (1 acres = 4.050 mp) adică 64,8 ha de pământ cu condiția să-și construiască o locuință, să cultive cea mai mare parte din pământ, să plătească o taxă de 10 dolari și după 3 ani devenea proprietar definitiv.

În luna martie 1898 au ajuns în Alberta primele familii din Boianul Bucovinean, s-au așezat la 100 km nord est de Edmonton. În aprilie 1900 au imigrat un număr mai mare, așa că în 1901 erau mai mult de 100 de familii și astfel a luat ființă Boianul Albertan, localitatea mai târziu fiind denumită Willingdon. Pentru început au locuit în bordeie și au început să construiască case în stil bucovinean. Din anul 1903, au început să ridice o biserică ortodoxă română, după modelul celei din satul de origine din Bucovina, pe care au finalizat-o în 1905 cu hramul „Sfanta Maria”. Aici a luat ființă în anul 1909 prima școală cu predare în limba română. După 1903 alți bucovineni s-au așezat în Hairy Hill și Hamlin, localități apropiate de Boian. Au fost ridicate biserici ortodoxe, în anul 1911 la Hairy Hill cu hramul „Nașterea Fecioarei Maria”, la Hamlin în 1912 „Pogorârea Duhului Sfânt” și în 1914 la Shepenit „Înălțarea Sfintei Cruci”.

În anul 1914, numărul imigranților români în Canada era de 8.031, iar după Marea Unire numărul a început să crească, ajungând la 29.056 în anul 1921, majoritatea proveneau din Bucovina dar au început să sosească și din Muntenia, Transilvania, Banat, Dobrogea. Din datele vremii, cât și din cele cunoscute de la bunicii noștri, care și ei în perioada respectivă au fost temporar imigranți doar 2-3 ani, putem afirma că în perioadele respective bihoreni, maramureșeni, sălăjenii și sătmărenii imigrau în S.U.A.

Din anul 1938 mulți dintre fermieri au devenit și lucrători la minele de cărbuni, treptat unii tinerii sau îndreptat spre Edmonton, așa încât astăzi 2012, în Boian (Willingdon), locuitorii sunt din a doua sau a treia generație, cu nume de Mike, Ted, Steve, John, George, Vasile, Darene, Virgil, Sandy, Nick, Lucy, Ioan, Maria, Mary etc unii provenind din căsătorii de naționalități diferite, cetățeni ai Canadei.

După cel de Al Doilea Război Mondial și în special după 1989, numărul imigranților de origine etnică română a crescut potrivit cifrelor din Statistics Canada și Citizenship & Immigration. În

*Clădirea muzeu în stil bucovinean
a Școlii cu predare în limba română*

anul 2001, comunitatea de origine etnică română era de 131.830, și era grupată în 8 provincii ale Canadei: 56.615 Ontario; 19.455 Quebec; 19.910 British Columbia; 20.235 Alberta; 10.290 Saskatchewan; 3.950 Manitoba; 815 Nova Scotia; 115 Newfoundland and Labrador, cifre prezentate și în Pagini Aurii Româno-Canadiene, ediția 2008. În anul 2006 numărul persoanelor de origine română a crescut la 192.170, dintre care: 79.650 persoane cu origine etnică română unică și 112.520 persoane cu origine etnică multiplă. În aria Calgary sunt 9.470 persoane cu origine etnică română și 9.310 la Edmonton. Se poate afirma că ei provin din toate județele României. Desigur, în anul 2012, numărul persoanelor cu origine etnică română este mai mare potrivit evidențelor întocmite cu ocazia referendumului, de către instituțiile românești abilitate.

Comunitatea cu origine etnică română se bucură de aprecierea Guvernului Provinciei Alberta

În anul 1986 descendenții ai primilor români albertani, membri ai Societății Româno - Canadiene din Provincia Alberta, au stabilit și au amenajat la 6 km est de Willingdon ROMANIAN PIONEER MUSEUM BOIAN, așa cum poți citi denumirea de pe poarta de intrare în incinta pe care sunt arborate de-o parte și de alta drapelul Canadei și al României. Am poposit aici în jurul amiezii, duminică 23 septembrie 2012, o zi însoțită cu temperatura de +25 grade Celsius. Pe hotar, cu toată ziua de odihnă, fermierii secerau culturile de grâu de pe lanurile care se pierd în zare. Aici, în incinta muzeului am văzut o casă de locuit, având în față stema vremii din Bucovina, în pridvor un tablou cu membrii unei familii dintre primii sosiți, îmbrăcați în straie bucovinene, fosta școală cu limba de predare română, cuptorul pentru copt pâine, un bordei, hambarul, fântâna cu cumpănă, grajdul, căruța, atelajele agricole folo-

site, atelierul de fierărie și reparat unelte. Tăblița de pe bordei indică „Bordeiul a fost construit aici în 1993”. Din anul 1998 s-a ridicat obeliscul – 100 YEARS OF ROMANIAN PRESENCE în ALBERTA – în fața căruia este așezat un plug. Pe cele patru fețe ale obeliscului sunt plăci din bronz, pe care sunt înscrise: numele primelor 90 de familii așezate în Boian și împrejurimi; o Dedicatie pentru cei care au întemeiat Boianul Albertan și numele membrilor fondatori ai muzeului; numele membrilor Societății Româno - Canadiene din Alberta, membri ai Comitetului de organizare și care au sponsorizat Centenarul.

*Obeliscul – 100 de ani de prezență
a românilor în Alberta*

Pe una din fețe se exprimă admirația și respectul descendenților pentru primii pionieri, familiile Ichim Yurko și Elie Ravliuk sosiți din Boianul bucovinean și consemnate trei evenimente:

- În 1978 a avut loc „adunare mare” în Boian, a celebrării și reuniunea descendenților;
- În 1983 a fost construită „Casa română” Senior Citizen Rezidential Complex Edmonton, în baza unui plan și a unui Program finanțat de Guvernul Albertei;
- În 1986 Michael G. Toma descrie istoria familiilor și viața pionierilor din Boian, cu sprijinul financiar al Societății Româno-Canadiene din Alberta.

La circa 100 m, pe o mică colină, se află Biserica străjuită de brazi argintii, 2 clopote mari din bronz, cimitirul cu monumentele funerare grupate pe familii, cruci din marmură albă, monumentul eroilor, Crucea Albă din marmură, înaltă de cca 10 m, iluminată electric, unde se oficiază ceremonii specifice.

Canadienii cu origine etnică română sunt prezenți aproape în toate ramurile economiei, unii dintre ei dețin funcții de conducere. Românii au adus cu ei datinile, obiceiurile și credința străbună. Prin munca lor alături de localnici și-au adus și își aduc contribuția la dezvoltarea țării și a vieții culturale, așa cum de altfel este scris cu majuscule

în relief, în limba română, pe placheta din bronz situată pe peretele exterior de la intrarea în Biserica Ortodoxă Română Boian, consemnare pe care o redau în totalitate:

BISERICA SFÂNTA MARIA.
COLONIȘTII ROMÂNI AU SOSIT LA BOIAN
ÎN 1898, PRIMII DIN ȚARA LOR, CA
LOCUITORI AI CANADEI. CU EI AU ADUS
TOT CE AU AVUT PE LUME, PRECUM ȘI
CREDINȚA.

BISERICA SFÂNTA MARIA A FOST
CONSACRATĂ ÎN ANUL 1905, PRIMA
DINTRE TOATE BISERICILE ORTODOXE
ROMÂNE DIN ACEST DISTRICT ȘI RĂMÂNE
SĂ FIE UNA DINTRE CELE MAI VECHI CARE
A RĂMAS ÎN SLUJBĂ PE CONTINENTUL
NORD AMERICAN.

BISERICA SFÂNTA MARIA A FOST ALEASĂ
ȘI NUMITĂ UN IZVOR ISTORIC AL
PROVINCIEI NOASTRE, 13 IULIE 1977,
DUPĂ PROPUNEREA ONORABILULUI
HORST A. SCHMID, MINISTRUL CULTURII ȘI
A ONORABILULUI W.J. YURKO, MINISTRUL
PENTRU LOCUINȚE ȘI LUCRĂRI PUBLICE.

NUMIREA ACESTUI LOCAȘ
COMEMOREAZĂ CREDINȚA COLONIȘTILOR
ROMÂNI ȘI RECUNOAȘTE CONTRIBUȚIA
LOR ENORMĂ DEPUȘĂ SPRE
DEZVOLTAREA ȚĂRII ȘI VIEȚII
CULTURALE ÎN PROVINCIA ALBERTA.
RIDICATĂ DE CĂTRE
GUVERNUL PROVINCIEI ALBERTA

Peste drum, în fata muzeului, se află casa din zidărie de piatră, cu etaj. Deasupra intrării principale, numele proprietarului „BOIAN MAREA 1937”, casă acum amenajată pentru festivități. De o parte și de alta a muzeului, sunt case ale fermierilor înconjurată de mari suprafețe agricole cultivate cu cereale. Trecătorul află de pe tabla de lângă drum, – casa și anexele gospodărești fiind cu cca 50-80 m mai la distanță – „Fermă proprietatea

*Biserica Ortodoxă Română „Sf. Maria”
Boian*

lui Vasile Hauca”, la circa 150 m o altă fermă, unde alături de autoturismele și utilajele fermierului se află parcat și autobusul de culoare galbenă „SCHOOL” - destinat pentru transportul copiilor fermierilor la Școala din Willingdon. În așezarea Willingdon, pe străzi drepte și largi, casele sunt apropiate, una lângă alta, în schimb în afară cu anexele specifice sunt dispersate, fiecare pe ferma lui, la distanțe, dar cu drumuri de acces și rețele electrice.

În anul 2005, la aniversarea a 100 de ani a celei mai vechi parohii ortodoxe române, „Sfânta Maria” Boian din Alberta și a doua biserică din punctul de vedere al vechimii din America de Nord a Arhiepiscopiei, în prezența credincioșilor localnici, a celor din împrejurimi, Edmonton și cei veniți mai din sud din Calgary, Sf. Liturghie s-a oficiat de către Î.P.S. Nicolae Condrea Arhiepiscop al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române din cele două Americi, împreună cu diaconi și preoți din provincie.

Biserica din Boian și cele 5 filii (Hairy Hill, Hamlin, Malin, Manning-Peace River și Pierceland) sunt deservite de către Preot Protopop Mircea Panciuk, cu oficierea slujbelor (rânduieților) bisericești în engleză și română. Imagini foto, video, audio de la aniversarea a 100 de ani de la sfințirea bisericii, relatări ale seniorilor în grai bucovinean, precum și unele fotografii ale celor descrise mai sus, se pot găsi pe www.boianchurch.mareleboian.com.

Azi în Willingdon, pe clădirea Primăriei este scris BOIAN HALL, și se mai păstrează câteva case în stil bucovinean. Casa Yurka, a uneia dintre primele familii imigrante, a primului pionier, a fost mutată cu toată dotarea și poate fi vizitată și este denumită și „Casa Românească”, în muzeul „Ukrainian Cultural Heritage Village” situat la cca 40 km est de Edmonton.

Edmonton, unul dintre orașele prospere ale lumii

Capitala provinciei Alberta din anul 1905 este Edmonton, unul dintre orașele prospere ale lumii, cu o economie extrem de dinamică, cu un potențial economic uriaș, a cărei creștere este legată de marile rezerve de petrol și gaze naturale ale provinciei. Aici, de o parte și alta a Râului Saskatchewan Nord, sunt companii industriale de renume, precum și instituții de educație, cercetare, cultură, sănătate, Universitatea Alberta, multe teatre, cinematografe, 70 de muzee și galerii de artă, printre care renumitul muzeu Royal Alberta al industriei, științei și altele.

La 1 iulie, Ziua națională a Canadei, a fost sărbătorită cu mare fast, în mai multe locații din Edmonton. A fost și ziua porților deschise la Parlament. La intrarea în clădirea (Palatul) Parla-

mentului provincial Alberta Legislation Building, fiecare vizitator a primit un drapel al Canadei, o insignă a Albertei și un îndrumar cu principalele activități ale parlamentului. În sala de dezbateri a plenului Parlamentului, doi salariați îmbrăcați în robă, magistrații, au prezentat publicului vizitator interesat aspecte din activitatea parlamentului și au răspuns la întrebări arătând că parlamentul provincial este unicameral, compus din 87 de membri reprezentanți a 4 partide: 61 Partidul Progresive Conservative; 17 Wildrose; 5 Liberal și 4 New Democratic. În parlamentul federal al Canadei, Alberta are 28 parlamentari din totalul de 308 ai Camerei Comunelor, cunoscută și sub denumirea de Camera inferioară sau Camera verșilor (9,1%) și 6 în Senat – Camera superioară sau Camera Roșie din 105 (5,7%). Din mass-media am aflat că un cetățean canadian de origine română, ing. Corneliu Chișu, născut în Satu Mare, domiciliat în Ontario este membru al parlamentului federal, parlamentar pentru zona metropolitană Toronto.

Aflat în Canada împreună cu soția, în vizită familială, duminică 15 iulie 2012, după participarea la Sfânta Liturghie de la Biserica Ortodoxă Română din Edmonton, oficiată de către Părintele Paroh George Bazgan, în cadrul agapei creștinești organizată în sala de festivități a Centrului cultural

Casa Boian Marea, 1931

Românesc, am oferit (donat) bibliotecii Bisericii cartea *Iustinian Patriarhul Maramureșului* și albumul *Mănăstirea Bârsana*, pe coperta căruia am consemnat: „Pentru cei aflați la mii de km depărtare de plaiurile mioritice, ofer (donez) bibliotecii Bisericii Ortodoxe Române din Edmonton, Alberta, Canada, cartea *Iustinian Patriarhul Maramureșului*, autor Octavian Butuza și Albumul *Mănăstirea Bârsana*, pentru a cunoaște viața și activitatea Înaltpreasfințitului Iustinian Chira Maramureșeanul, Arhiepiscop al Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmarului, precum și Sfântul Lăcaș de închinăciune Mănăstirea Bârsana, situată pe frumoasa Vale a Izei din Maramureș.”

Unii membrii ai comunității de aici cuno-

șteau și au apreciat gestul că Biblioteca „Petre Dulfu”, director prof. dr. Teodor Ardelean din Baia Mare - România a adus (donat) pentru diaspora română din aria Montreal-Quebec, un număr mare de cărți. (Copiii mei, la data imigrării în Canada, au donat toate cărțile din biblioteca personală din Baia Mare, peste 600 de volume, Mănăstirii Șatra - Dumbrava Stoiceni).

Am rămas plăcut impresionați, la vederea în

Ansamblul monumental
„Mihai Eminescu”

fata Centrului Cultural Românesc, de la Biserica „Sf. Împărați Constantin și Elena” Edmonton, a ansamblului monumental Mihai Eminescu - bustul în bronz, pe pedestal cartea cu versuri inscripționate în română și engleză, din poemul *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie!* Alături, de strajă, este plantat de către doctorul Ion J. Slănină „Teiul lui Eminescu”. O adevărată operă de artă și un colț de rai românesc.

Detalii privind istoricul parohiei, bisericii, Centrului cultural Românesc, evenimentului de dezvelire la 15 iunie 2011 a Ansamblului monumental „Mihai Eminescu”, pot fi citite pe www.bisericaedmonton.org.

Vă redau doar câteva extrase, care vibrează în inima românilor de pretutindeni:

Preot George Bazgan: „Este pentru noi un moment deosebit de emoționant să marcăm acest eveniment prin dezvelirea acestui ansamblu monumental, închinat marelui poet, cu un sporit sentiment de mândrie patriotică, purtând în suflete o adâncă recunoștință pentru toți cei care au lucrat cu timp și fără timp sau care au răspuns cu generozitate tipic românească la dorința de a-l primi în mod oficial, în mijlocul comunității române din Edmonton, pe demiurgul poeziei românești. Îi adresăm așadar cu toții, în armonioasa limba română, bun venit la Edmonton, Luceafăr al poeziei românești”.

Profesor-Scriitor Constantin Clisu. Edmon-

ton. DOR DE EMINESCU. „Departate de țară, cei cărora în Cartea Destinului le-a fost scris să trăiască pe alte meleaguri, vibrând cu toate fibrele ființei lor pentru pământul natal, poartă cu sine, ca pe o taină, dorul de patria-mamă, în care include, ca pe un talisman, pe Eminescu cu nemuritoarea sa operă”.

Câtă mândrie patriotică și dor de țară. Felicitări stimați domni!, spunem noi toți, cei ce trecem pragul acestei autentice biserici românești, lăcaș de închinăciune și trăire românească.

La biserică am aflat că 4 familii din Baia Mare și 3 din Maramureșul istoric, – cunoscute de noi – sunt rezidente în Edmonton, la care se adaugă un număr mare de rezidenți maramureșeni, sătmăreni, bihoreni și sălăjeni etc. în zona metropolitană Calgary. Pe parcurs am cunoscut și alți canadieni cu origine etnică română din alte zone ale țării și a țărilor vecine, din Chișinău - Republica Moldova, Gyula - Ungaria, Virșet-Pancevo - Serbia.

În prezent, în provincia Alberta funcționează 4 parohii ale bisericilor ortodoxe române (două la Calgary cu hramul „Sf. Maria” și „Sf. Andrei”, una la Edmonton, una la Boian-Willingdon,) care au și filii în alte localități. Biserici românești ale altor culte nu sunt în această provincie.

Biserica din Edmonton a fost sfințită la 21 mai 1972 cu hramul Sf. Împărați Constantin și Elena. După finalizarea picturii tavanului și altarului în stil bizantin, de către un iconograful și pictorul bisericesc român Florin Vlad, în anul 2002 biserica a fost resfințită de către Î.P.S. Mitropolit Iosif de la Paris, din câte cunosc, originar din Vișeu de Jos. Balconul corului este împodobit cu ștergere ardeleneste, iar pe pereți sunt un număr mare de icoane. Altarul este flancat de drapelul României și cel al Canadei. Liturgia și răspunsurile corului sau cântărețului, în cea mai mare parte se oficiază în limba română. Apostolul, Evanghelia, Crezul, Tatăl nostru, Predica, se citesc/rostesc atât în română cât și în engleză, în rest liturgia se oficiază în română și pe alocuri în engleză.

Noi cei care suntem vizitatori avem ocazia să ne rugăm împreună cu cei rezidenți, cetățeni canadieni sau româno-canadieni, să ne întâlnim și după liturghie în sala de festivități în cadrul Programului duminical să ne cunoaștem.

În capitala provinciei au loc concerte în tot timpul anului, Edmonton fiind supranumit „Orășul Festival”. În zilele de 5-7 august 2012 a avut loc un Festival, la care sub pavilionul țării de origine a imigranților, se preparau cu vânzare bucate specifice, erau și expoziții cu obiecte de artă, artizanat, diverse mărfuri textile, confecții din țara de origine, iar pe scenele în aer liber formații artistice au prezentat dansuri în costume specifice.

De la pavilionul România pregătite pe loc, calde, nu au lipsit sarmalele, mititeii cu muștar, plăcintele ardelenesti, solicitate în permanență de către toți participanții. Timp de 2 ore, zilnic, formația de canadieni de origine română „Balada” - Romanian Folk Dance Ensemby - Edmonton, Alberta, Canada a prezentat dansuri populare românești din toate zonele folclorice ale României, în frumoasele costume specifice zonei, admirați, filmați și aplaudați, am putea spune, de către toate națiile de pe mapamond prezente. Singurele băuturi erau apa plată, sucuri și cafea, nici urmă de băuturi alcoolice, acesta este un alt exemplu pentru noi, respectat cu strictețe în Canada privind vânzarea, transportul și consumul de băuturi alcoolice.

Am rămas surprinși și în același timp bucuroși, văzând că pe un perete al pavilionului României era o cergă maramureșeană, pe care atârna o icoană pe sticlă, înconjurată de un ștergar, o cămeșe, un cojoc și nelipsitul clop moroșan, iar la standul de cărți era expus și albumul *Mănăstirea Bârsana* pe care nu demult îl donasem bibliotecii Parohiei ortodoxe Române din Edmonton. Pe un ecran se succedau imagini pitorești din România, printre care și Complexul turistic Borșa și strada principală din Baia Borșa, având în fundal Dealul Piatra Băiței, pe a cărei creastă se vedea crucea înălțată de către minerii din Baia Borșa.

Românii își păstrează și unele tradiții din

țară. De mai mulți ani, la sfârșitul lunii septembrie la Centrul Cultural Românesc din Edmonton se sărbătorește ziua recoltei, denumită aici Ziua Mustului, muzică, dans, mâncare și must din abundență, organizate de către Consiliul Parohial și Comitetul de Doamne, prilej de întâlnire, depănare a amintirilor de aici și de departe. Cu concursul ziarului româno-canadian ZIG Zag, în perioada 22 sept. - 14 oct. a.c. trupa Compact din România a susținut concerte în megaturneul ce a traversat Canada de la vest la est, din Vancouver la Calgary, Edmonton, Winnipeg, Toronto și Montreal.

În Canada sunt multe de văzut, citit, învățat și merită a fi aplicate și de către noi cei care viețuim pe alte meleaguri. Doamne Ajută!

Edmonton, 4 octombrie 2012.

Bibliografie:

- Istoria, Geografia, Economia Albertei - Canada
- Istoricul Bisericii Ortodoxe Române „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din Edmonton, Pr. George Bazgan
- Scurt istoric Willingdon (Boian), Alberta și a Bisericii Ortodoxe Române „Sf. Maria”, Pr. Protopop Mircea Panciuk
- www.12statcan.ca/statistics Canada, census.
- Pagini Aurii Româno-Canadiene ed. 2008

*Pavilionul românesc la festivalul
din 5-7 august 2012.
(Fotografiile aparțin autorului.)*

*De ziua națională a Canadei, băimăreni
în sala Plenului primind explicații
privind componența Parlamentului*

Festivalul „Bucurii Românești”

Corneliu FLOREA,
Winnipeg, Canada

După ani și ani de corespondență scrisă sau electronică prin care am schimbat idei și informații, reviste și cărți s-a împlinit vremea să ne cunoaștem personal, pentru că între mine și istoricul și publicistul Sebastian Doreanu s-a format o punte de cordialitate. Întâlnirea s-a stabilit la Denver – Colorado, cu ocazia festivalului anual al românilor de acolo. Am fost interesat și bucuros să cunosc această comunitate românească și activitatea ei în menținerea tradiției românești din frumosul stat american Colorado, ai căror cetățeni afișează și pe numerele de înmatriculare a mașinilor lor frumusețea Munților Stâncoși ce se află și în statul lor. Munții Stâncoși, cum zicem noi, românii, sunt Rocky Mountains, o parte din coloana vertebrală muntoasă continentală ce se întinde din Alaska până în Patagonia. Eu urmam să-mi continui raliul meu nord american de toamnă din cunoscutele parcuri naționale canadiene Banff-Jasper, pe care le tot colind și admir de treizeci de ani, în Colorado.

Când am trecut din Canada în Satele Unite, eram în timpul stabilit pe graficul raliului, pe urmă am început să rămân constant în urma graficului de parcă autostrăzile americane s-au mai lungit între timp sau am căscat eu prea mult gura prin Montana cea unică, de nu am mai ajuns până în Yellowstone National Park conform graficului meu. A doua zi, splendidă zi de început de toamnă în cel mai frumos parc nord american, cum să nu rămân și mai mult în urma programului. Abia în a treia zi, spre seară am intrat în marele Denver pe Autostrada 25 care m-a prins într-un ambuteiaj, că într-o cursă de șoricei, în care am făcut 15 kilometri într-o oră și jumătate! În acest timp captiv, în tensiunea frânelor fără sfârșit și a gazelor de eșapament mă des-stresam mulțumind Celui Mare că m-a fixat în vestul sălbatic canadian, unde nu avem așa ceva și încercam să-i lămuresc pe cei de sus, sugerându-le introducerea ambuteiajului și în iad, ca cea mai modernă formă de tortură. Am folosit engleza fiindcă mi s-a spus că și acolo, sus la ei, s-a trecut de la limba poporului ales la prozaica

engleză în care ambuteiajul din circulație se numește: traffic jam. Închipuie-ți să-ți petreci eternitatea blocat în Denver pe Autostrada 25, mai mare pedeapsă nu există!! S-a lăsat noaptea când am ajuns, în sfârșit, la Familia Sebastian Doreanu, care m-au primit cu brațele deschise și multă bucurie. Eram cu toții bucuroși să ne întâlnim și să ne cunoaștem direct, iar eu aveam un motiv în plus; scăpasem de iadul traficului și astfel puneam și capăt așteptărilor amfitrionilor mei. Și creștinește ne-am așezat la o masă românească, bogat pregătită de Doamna Profesoară Monica Doreanu.

A doua zi, sâmbătă 15 septembrie, era ziua festivalului românesc organizat de Romanian American Freedom Alliance, cum se numește asociația românească, înființată de profesorul universitar Mircea Fotino cu foarte mulți ani în urmă, când aici erau doar o mână de români. Festivalul are loc în orașul satelit al Denver-ului, Boulder, orașul cu o universitate bine cunoscută în toată America. Orașul este frumos, curat și are în centru un pietonal larg încărcat de pomi decorativi și flori, străjuit de magazine de tot felul, cu vitrine atrăgătoare și restaurante cu terase. Cum familia Doreanu face parte din comitetul de organizare, am fost printre primii care am ajuns pe pietonal, unde sub două corturi foarte mari, dar deschise, urma să se va desfășura festivalul. Mi s-a făcut cunoștință cu președintele asociației, Domnul Adrian Ionescu, inima dinamică care a ridicat, împreună cu alți români, cele două corturi și au arborat tricolorul românesc. Sub unul dintre corturi se vor servi mâncăruri tradiționale românești, pregătite ca la mama acasă, iar celălalt era pentru muzică și dansuri românești.

Pe rând încep să vină românii cu mâinile încărcate, în bună dispoziție se salută, se îmbrățișează cordial, vorbesc românește și imediat se oferă să dea o mână de ajutor doamnelor de la bufet. Ceea ce m-a bucurat, simțindu-mă ca la noi acasă, undeva în Maramureș, Năsăud sau Bucovina a fost atmosfera deschisă, caldă, frățască pot spune, a acestor români ce s-au adunat în Colorado venind din toate părțile Ro-

mânii și Moldovei de Est purtând astăzi ceva românesc sau costume populare în întregime, în care arătau minunat, mai ales doamnele. Familia Doreanu era ocupată cu multe, dar pe rând s-au ocupat și de mine, prezentându-mi pe mulți din cei de față. Astfel am făcut cunoștință cu jurnalistul Lucian Oprea, editorul magazinului românesc *Gândacul de Colorado*, un om tânăr luminos, dăruit publicației sale pentru a cărui editare muncesc o normă și jumătate atât dânsul, cât și soția sa. L-am felicitat pentru revistă, în care m-a publicat și i-am dorit succes în continuare. Am avut onoarea să-l cunosc și să mă întrețin cu profesorul universitar Mircea Fotino, a cărui energie, vioiciune fizică și intelectuală este impresionantă, având în vedere că a plecat la studii universitare la Paris în 1946, iar acum încă mai predă la universitatea din Boulder. Discutând, am aflat că se pregătește să meargă în România și are aranjat o săptămână în Maramureș, în care dorește să cuprindă cât mai mult. Din toată inima i-am dorit o călătorie și o ședere plăcută. Am avut o lungă și plăcută conversație cu Domnul Cosmin Mureșan și mama dânsului, ardeleni din Alba Iulia, care cu însuflețire au vorbit orașul lor, capitala Marii Uniri ce se primește scrupulos pentru festivitățile împlinirii centenarului Unirii. Discutând, parcă ne-am fi plimbat pe promenada istorică a Albei Iuli. Apoi am drumețit cu amintirile prin Munții Apuseni, oprindu-ne cu indignare la prădarea Roșiei Montane de către Gabriel Resources.

Doamna Monica Doreanu mi-a făcut cunoștință cu olteanca noastră de aur Constantina Diță, medaliată cu aur la Olimpiada din 2008 la cea mai grea probă athletică: maratonul. Am fost emoționat strângându-i mâna și regret că nu am îmbrățișat-o, pentru că merită să fie îmbrățișată cu afecțiune și deosebită considerație de toți românii pentru ceea ce a realizat pentru gloria sportului românesc, pentru România. Cunoștința cu dânsa mi-a dat trăirea unui moment unic să ating și privesc pe cea mai determinată, viguroasă și rezistentă româncă a acestor vremuri, iar ca medic rămân uimit și mă întreb ce forțe tainice interioare a avut această frumoasă ființă umană de numai 48 de kilograme, ca la 38 de ani să fie prima dintre toate atletele lumii în cea mai lungă și grea probă athletică. A fost momentul ei astral ce i-a răsplătit voința și perseverența.

Festivalul începuse și se desfășura în ritm plăcut, voios, atrăgând atenția vizitatorilor care

se opreau, se interesau de comunitatea românească și fotografiile României pitorești, se ospătau cu bucatele românești și cu interes ascultau muzica noastră privind măiestria dansatorilor în frumoase costume populare românești, despre care am aflat că o parte sunt americani originari. În dansurile noastre populare s-au prins și dintre ceilalți spectatorii, dar și foarte mulți români, de la copii până la mai vârstnici. Atmosfera s-a încărcat de concordie deplină, în care am trăit bucurii frumoase, pline de emoții. În paranteză, trebuie scris, la acest eveniment anual românesc nu a participat nimeni de la Ambasada Română din Washington...

A doua zi, duminică am mers la biserica românească unde Preotul Ioan Bogdan, ardelean din comuna Șapte Sate m-a atras și dominat prin slujba și predica ținută, dovedind din plin că are har duhovnicesc și românesc prin câte a împlinit și mai vrea să îplinească împreună cu conaționalii săi. După slujbă a avut loc masa duminicală comună și cenaclul literar artistic condus de istoricul și publicistul Sebastian Doreanu în cadrul căruia am fost prezentat ca oaspete și mi s-a dat cuvântul. Am ales să vorbesc despre Roșia Montană, fiindcă a devenit o problemă națională: cum vom apăra aurul ei, așa vom apăra bogăția și frumusețea României.

Septembrie 2012

Profesor român premiat în anul 2012 la categoria Știință și Matematică

L. DRAGOȘ

În fiecare an corporația New Mexico Book Co-op din Los Ranchos, statul New Mexico, Statele Unite, organizează un concurs de cărți de autori din New Mexico, iar anul acest au fost incluși și autorii din Arizona, sau cărți de autori din alte state, dar despre subiecte din New Mexico și Arizona.

Vineri, 16 noiembrie 2012, pentru a doua oară consecutiv, profesorul universitar dr. Florentin Smarandache, de la Universitatea New Mexico, a primit Premiul statelor New Mexico și Arizona la categoria de cărți de Știință și Matematică pe anul 2012 pentru cartea *DSm Super Vector Space of Refined Labels*, publicată în anul 2011 la Zip Publisher în Columbus, Ohio, împreună cu profesoara W. B. Vasantha Kandasamy de la Institutul Indian de Tehnologie din Chennai, India. Amintim că în anul 2011 Florentin Smarandache a primit premiul statului New Mexico la aceeași categorie pentru cartea sa *Algebraic Structures Using Natural Class of Intervals*, co-autor profesoara W. B. Vasantha Kandasamy.

Cartea *DSm Super Vector Space of Refined Labels* se referă la cunoscuta Teorie Dezert-Smarandache (TDSm) din Teoria Informației, care are aplicații diverse în cibernetică, computere, aviație, cercetarea militară, medicină, etc prin combinarea informațiilor contradictorii furnizate de către senzori.

Sute de articole, plus teze de doctorat la universități din Franța, SUA, Australia, România (Academia Tehnică Militară din București), Canada, Algeria, Polonia, Olanda, și două teze de masterat în Iran și Algeria s-au susținut despre TDSm.

La înmânarea premiilor organizatorii concursului, Paul Rhetts și Barbara Owalt, au amintit faptul că Florentin Smarandache fusese nominalizat în anul 2011 pentru Premiul Nobel pentru Literatură, stărnind un ropot de aplauze ale sălii.

De asemenea, Florentin Smarandache a mai primit în anul 2011 Premiul „Traian Vuia” al Academiei Române pentru logica sa neutrosifică (o generalizare a logicii fuzzy intuiționiste) și diploma de Adjunct Professor [echivalentă cu Doctor Honoris Causa], de la Universitatea Jiaotong din Beijing, China, în 2011; iar în 2010 Medalia de Aur a Academiei de Științe Telesio-Galilei din Anglia pentru cercetările sale în fizică, în special pentru ipoteza sa supraluminală, ipoteză care contrazice

Teoria Relativității. Motiv pentru care presa română l-a numit, în toamna anului 2011, „Românul care l-a contrazis pe Einstein”, deoarece ipoteza sa tocmai fusese confirmată experimental de către oamenii de știință de la CERN.

Prof. Florin Smarandache

În anul 2012, Smarandache a mai fost finalist și la categoria Filozofie, cu cartea *Neutrosophic Interpretation of the Analects of Confucius*, publicată în anul 2012 în ediție englezo-chineză (traducerea în chineză fiind efectuată de către filozoful Fu Yuhua din Beijing). Neutrosofia este o generalizare a dialecticii lui Hegel, în care se iau în considerare nu doar contrariile A și Anti-A, ci și spectrul neutralităților Neut-A, adică noțiuni sau idei care se găsesc între cele două extreme și care nu susțin nici ideea A nici pe Anti-A. Neutrosofia stă la baza logicii neutrosifice, a multor neutrosifice, a probabilității și statisticii neutrosifice care-și găsesc aplicații în domenii diverse.

Ca autor, atât de literatură cât și de cărți de știință (matematică, fizică, filozofie, economie, inginerie), ori albume de artă, Florentin Smarandache se bucură de o audiență internațională, dovadă este site-ul său de la Universitatea New Mexico, care are zilnic între 6.000-8.000 de accesări de la cititori din circa 110 țări. Iar cele 180 de cărți ale sale, ca autor, co-autor, editor, sau co-editor, majoritatea în engleză și română, au fost traduse de colegi de-ai săi în chineză, rusă, arabă, germană, spaniolă, portugheză, italiană, franceză, sârbo-croată și greacă.

Românii din diasporă pe care i-am cunoscut în călătoriile mele

Preot Isidor BERBECAR

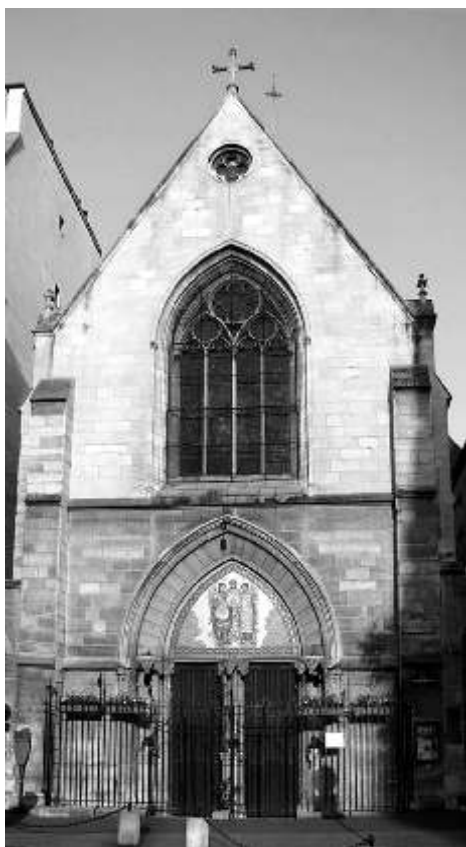
Botiza, Maramureș

Aș dori să încep cu **Anca Bratu**, născută la București la 11 mai 1952, avându-i ca părinți pe Bianca și Savin Bratu, profesori universitari și scriitori, care au murit sub dărâmturile blocului Casata în urma cutremurului din 4 martie 1977. Anca și soțul ei Mihai Pop, băimărean de origine, au scăpat, fiind de serviciu la telefoane până la ora 21, la Direcția Monumentelor Istorice unde lucrau. Din păcate, a urmat un divorț în 1985. Anca a făcut o excursie la Paris în 1986 și nu s-a mai întors. Din 1987 a lucrat la Universitatea din Padova (Italia) unde a predat româna și civilizație românească la inițiativa profesorului Lorenzo Renzi. În 1992 și-a luat doctoratul cu o teză elaborată despre Purgatoriu: *Images d'un nouveau lieu de au-delà: le Purgatoire. Emergence et développement*, Paris, Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales, sub conducerea profesorului Jean-Claude Schmitt. A lucrat la Universitatea Columbia New York Paris, unde s-a dăruit cu înțelepciunea ei grupurilor de studenți americani pe care-i lumina în tainele artei medieval universale în care era specialistă. Astfel făcea dese drumeții demonstrative la Sainte Chapelle, la Catedrala din Reims, la Poitiers, la Bruges la Grand, la Chartres unde a căzut la pământ în urma unei comotii cerebrale. Cum am spune noi, a căzut la altarul datoriei. Avea doar 58 de ani. Am vizitat-o la patul spitalului Salpêtrière din Paris, unde, cu lacrimi în ochi, mi-a spus că, dacă o va chema Doamne Doamne în grabă lângă părinții săi, și-ar dori un loc în cimitir lângă biserica de lemn din Botiza. Așa s-a întâmplat: pe 3 ianuarie 2011 a trecut în lumea dreptilor și la 11 ianuarie avea să fie așezată chiar lângă bisericuța de lemn în cimitir la Botiza. La slujba Prohodului au participat 6 preoți de la bisericuțele monumente UNESCO, pe care le-a îndrăgit ca pe copiii săi. A avut la inimă, încă din anii studenției, la Institutul de Arte Plastice din București, peste 30 de biserici de lemn, monumente istorice din Maramureș. Le-a trecut pragul tuturor de mai multe ori nu ca

simplicu turist, ci ca o slugă bună, credincioasă, care cu înțelepciune divină avea să cerceteze cu migală pictura deteriorată de secole și să scrie cea mai valoroasă carte – *Pictura murală maramureșeană. Meșteri zugrăvi și interferențe stilistice* sub îndrumarea celebrului specialist în arte, prof. dr. Vasile Drăguț, rectorul Institutului de Arte Plastice, care a notificat în Cuvânt Înainte: „Analizele iconografice, aparatul științific (note, repertorii, indici, bibliografie) și bogatul material ilustrativ asigură lucrării de față calitatea unui indispensabil instrument de referință. Este o calitate prin care volumul de debut editorial al Ancăi Pop-Bratu se așează în rândul celor mai bune lucrări de istoria artei apărute la noi în ultimele decenii”.

Tot la Paris l-am cunoscut pe unul dintre cei mai vrednici preoți ai exilului românesc, pe părintele **Constantin Târziu**, bănățean de origine, care slujește la Biserica Ortodoxă Română din Cartierul Latin, strada Jean De Beauvais, care a fost cumpărată în 1882 de Regele Carol I al României, fiind sfințită în urmă cu 120 de ani de către episcopul Inochentie Ploieșteanul. Aici s-au rugat personalități de seamă ale culturii românești și ale Bisericii Ortodoxe Române: Mitropolitul Visarion Puiu, episcopul Teofil Ionescu, preotul Vasile Boldeanu, preotul dr. Petre Popescu, Mircea Eliade, Eugen Ionescu, Emil Cioran, Elvira Popesco, a cântat în strană marele sculptor Constantin Brâncuși, Anne de Noaille și mulți alții.

Îl pomenesc pe părintele Târziu fiindcă dânsul a avut o contribuție deosebită la revenirea comunității românești, a acestei prestigioase biserici aflată vremelnice sub oblăduiri vlădicești străine, la oblăduirea Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, eveniment care s-a petrecut în anul binecuvântat 2009 la 12 iulie, când Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, înconjurat de un sobor mare de mitropoliți și episcopi, a resfințit sfântul altar și a mulțumit bunului Dumnezeu pentru unitatea românilor din Paris cu românii din țara de obârșie. Sunt

*Biserica Ortodoxă Română
din Cartierul Latin, Paris*

fericit că am putut participa la acest eveniment, cât și la cel din ziua precedentă, la Limour, unde tot Preafericitul Daniel, înconjurat de un sobor de mitropoliți și episcopi, a târnosit o biserică de lemn maramureșeană, construită la Vișeu de Jos, Maramureș, fiind apoi transportată la Limour, unde s-a pictat în interior. Toate acestea s-au întâmplat prin purtarea de grijă a Înalt Preasfințitului Părinte Mitropolit Iosif al Europei Occidentale și Meridionale.

Am avut bucuria să-l cunosc pe părintele profesor dr. **Nicolae Dura** de la Viena, care desfășoară o activitate foarte frumoasă, condu-

când o veche și importantă comunitate de români ortodocși. Pentru această comunitate, a reușit să cumpere teren și să construiască o biserică de zid, să o picteze și pe care a sfințit-o Preafericitul Părinte Patriarh Daniel în anul 2010. În această nouă biserică, pe când era pregătită pentru pictură, am fost invitați cu corul bisericii noastre din Botiza să săvârșim două Sfinte Liturghii.

L-am întâlnit apoi pe părintele **Claudiu Luțai** la Washington, unde preoteasa Victoria Berbecar a organizat o frumoasă expoziție de covoare vopsite vegetal cu motive maramureșene. Expoziția a avut loc la Ambasada Franței, în colaborare cu Ambasada României din Washington în perioada 28 martie - 15 aprilie 2011. Am ajuns acolo la inițiativa Institutului Cultural Român din București împreună cu marele artist Mircea Cantor. Părintele Luțai conduce comunitatea de români ortodocși și slujește în biserica construită de vrednicul de pomenire, părintele Gheorghe Calciu Dumitreasa.

La New York l-am cunoscut pe părintele profesor dr. **Teodor Damian**, care este și poet, având editate mai multe cărți de poezie.

Anul acesta, în 16 februarie - 3 martie am avut bucuria de a sluji 2 duminici alături de colegul meu, părintele **Adrian Bălescu**, la Miramar - Miami, în Florida. Aici l-am cunoscut pe Arhiepiscopul Nathaniel al Detroit-ului și al Episcopiei Române din America. Mărturisesc că sunt dezamăgit fiindcă deține cea mai mare parte din comunitatea românească din America și Canada sub oblăduiri sinodale străine și se încapățânează să nu refacă unitatea tuturor românilor sub oblăduirea Sfântului Sinod Ortodox de la București, așa cum sunt unite alte etnii (polonezi, sârbi, cehi, maghiari, ucrainieni, etc) din SUA și Canada, fiind în strânsă legătură spirituală cu țările de origine.

Prezențe culturale românești la Heidelberg și Strasbourg

Mirel GIURGIU

Frankenthal, Germania

„Cultura e finalitatea tuturor societăților.” (Eugen Lovinescu)

După ce am ajuns în Occident, pe la începutul anilor '80, am înțeles repede că viața societății românești din partea de lume în care mă afluam se confunda cu viața asociațiilor culturale. Oamenii se grupează în diferite asociații după cum le este pasiunea, după interesul major ce-i îndreaptă spre pescuit, vânătoare, cântatul în cor, dansul, literatura etc.

Pe noi, adică pe mine și pe Mariana, soția mea, ne interesau (și ne interesează încă) latura culturală a vieții în societate, spectacolele susținute de artiști ai scenei românești, precum și întâlnirile cu oameni de cultură care de prin anii '90 vin tot mai des în Germania. E drept că la vremea aceea aveau nevoie de vize, iar vizele se obțineau dacă primeau invitații din partea unor asociații culturale având un statut legal. Așa stând lucrurile, nu am ezitat deloc să ne înscriem în Asociația Culturală „A.I. Cuza”, cu sediul la Heidelberg, înființată imediat după revoluție de către domnul Weber, originar din România. Această asociație își propunea să se constituie în punte de legătură între Germania și România, având drept scop promovarea și răspândirea culturii române în mijlocul unui public deschis manifestărilor artistice celor mai variate.

Așa se face că, spre marea satisfacție a multora, actori, cântăreți, artiști plastici, muzicieni, oameni de cultură, au găsit drumul către scenă, săli de conferințe sau spre galerii de artă. Exista la vremea aceea, mai mult decât astăzi, o veritabilă sete de cultură românească, o dorință vie de a vedea pe viu un spectacol în limba română. Appetitul cultural s-a menținut până azi, chiar dacă unii preferă televizorul și internetul trăirii pe viu, irepetabile, a emoției artistice. De-a lungul anilor, am fost onorați de prezența

Teatrului „Nottara”, a Teatrului „Constantin Tanase”, a Teatrului Mic - toate venite de la București, aducând în fața spectatorilor nume consacrate ale genului liric și dramatic: Dem Rădulescu, Florin Piersic, Horațiu Mălăele, Emil Hossu, Stela Popescu, Jean Constantin, Tudor Gheorghe, Dan Spătaru, grupul Divertis și alții.

Mirel Giurgiu și Teodor Ardelean
la bustul lui A.I. Cuza

Asociația noastră, „A.I. Cuza”, a fost cea care a mijlocit contactul cu oameni de cultură foarte apreciați în România. Gabriel Liiceanu vorbea despre Constantin Noica și *Jurnalul de la Păltiniș*, H. R. Patapievică îl prezenta pe *Om recent*, Ana Blandiana citea din poeziile ei și ne vorbea despre activitatea ei desfășurată împreună cu Romulus Rusan la Memorialul de la Sighet, Ogoranu despre rezistența în munți etc...

Expozițiile de artă plastică, concertele de muzică populară și ușoară, dar mai ales Festivalul „George Enescu” sunt câteva dintre manifestările culturale care au sensibilizat publicul german la tonurile spiritualității românești.

Între timp, a crescut mult dorința de a ne manifesta în câmpul culturii românești, fapt ce ne-a condus spre Strasbourg, unde aveam să

**Mirel
GIURGIU -
GEORG**

Mirel Giurgiu s-a născut la 19 mai 1949 la Cluj-Napoca. A studiat la Liceul „Nicolae Bălcescu” iar apoi la Facultatea de Stomatologie a Institutului de Medicină și Farmacie Cluj-Napoca, pe care a absolvit-o în 1973. La examenul de stat a prezentat lucrarea științifică „Corelația dintre bolile cardio-vasculare și obezitate”.

A lucrat ca medic stomatolog la Policlinica Spitalului Județean Galați între anii 1973-1974, la circumscripția medico-sanitare Drăgușeni – județul Galați în perioada 1974-1976 și la circumscripția medico-sanitară Băsești, jud. Maramureș din 1976 până 1979. În anul 1979, la Cluj-Napoca, a devenit medic principal în specialitatea stomatologie și a lucrat la Șomcuta Mare (jud. Maramureș) până în iulie 1984 când a plecat în R.F. Germania. Aici, în urma unui examen, la München în 1986, și-a autentificat și echivalat studiile din România obținând dreptul de a profesa în Germania. Începând cu 1992 este medic principal stomatolog cu drept de exercitare a profesiei în cabinetul propriu din Frankenthal, Germania.

Pe lângă activitatea profesională, desfășoară o bogată activitate culturală în calitate de membru cofondator al Asociației Culturale Româno-Germane „A.I. Cuza”, cu sediul la Heidelberg, Germania, cu începere din anul 1994 și de membru cofondator al Filialei Frankenthal al asociației francofone și francofile A.D.F.E. – Bade/Palatinat, cu începere din anul 1995 (Association Democratique des Français a l'Extérieur) – „Français du Monde”.

Începând cu anul 2001 este membru binefăcător al Asociației „Le Souvenir Français”, Filiala Frankenthal.

facem cunoștință cu activitatea A.C.A.R (Asociația Culturală a Românilor Alsacieni), condusă de domnul Gabriel Penciu. Asociația cuprinde între membrii săi cetățeni de etnie română și franceză, se bucură de sprijinul acordat de Consulatul general al României la Strasbourg, participă la festivități și comemorări importante: Unirea Principatelor la 24 ianuarie, Aniversarea nașterii lui Mihai Eminescu la 15 Ianuarie, Ziua Internațională a Femeii pe data de 8 Martie, la finele lunii mai are loc pelerinajul la Cimitirul militar românesc de la Soultzmatt, în Alsacia - acolo unde un număr de 687 de militari români își află locul de veci, victime ale prizonieratului german între anii 1917-1918... La acea epocă, Alsacia era înglobată Imperiului german, în fruntea căruia se afla împăratul Wilhelm al II-lea. Aniversarea Armistițiului dintre Franța și Germania, ce a avut loc în anul 1918, la 11 Noiembrie, este sărbătorită an de an și de către românii care fac parte din asociațiile susnumite („A.I. Cuza” și ACAR). Ei depun coroane de flori la cimitirul militar românesc de la Dieuze, în Lorena, onorând amintirea a peste 900 de militari români căzuți în Primul Război Mondial. În fiecare an are loc, sub egida Ambasadei noastre de pe lângă Consiliul Europei de la Strasbourg, sărbătorirea Zilei Naționale a României, pe data de 1 Decembrie. Numeroși artiști, muzicieni consacrați, formațiuni corale, instrumentiști veniți din țară dau culoare și farmec sărbătorii românilor.

Personalitate marcantă, fin cunoscător al istoriei românilor, regretatul profesor Jean Nouzille, autor al mai multor volume apărute în Franța și România tratând despre istoria Transilvaniei, despre istoria Moldovei privită ca un tot al etniei românești de o parte și de alta a Prutului, era nelipsit până nu demult de la festivitățile anuale enumerate mai sus și de la multe altele ce aveau loc în Alsacia și Lorena. În bună măsură, activitatea profesorului Nouzille este continuată de tânărul istoric Jean Noel Grandhomme, autor al unor studii legate de perioada Unirii Principatelor sub domnia lui A.I. Cuza, precum și a ceea ce a urmat după căderea domnitorului român, în anul 1866, până la izbucnirea Primului Război Mondial, în anul 1914. Istoricul francez a scris mai multe studii în care se ocupă de activitatea în România a Misiunii Militare Franceze (MMF), conduse de generalul Henri - Mathias Berthelot, totalizând un efectiv de 1200 de oameni și 300 de avioane de luptă, ce aveau să contribuie din plin la victoriile de pe câmpurile de luptă românești. Acestea au dus, în

final, la înfrângerea armatelor Axei Roma - Berlin și la Marea Unire de la 1918.

Tot în domeniul istoriei semnalăm activitatea doamnei profesoare Anne Marie Cassoly, profesoară la Universitatea „Max Bloch” din Strasbourg, o mare prietenă a românilor, participantă activă la colocviile și seminarele de istorie contemporană organizate cu regularitate în capitala alsaciană.

Universitatea „Max Bloch” din Strasbourg păstrează bunul obicei de a invita conferențieri de marcă din România, care le vorbesc celor interesați (studenți, doctoranzi francezi și români, oameni de cultură, precum și persoane de profesii diferite) despre evenimente de anvergură care înseamnă ceva pentru devenirea spiritului european. Dintre conferențieri i-am ascultat, în ultimul timp, pe domnii profesori universitari, istoricii Vasile Vesa de la Facultatea de Istorie a universității clujene, pe domnul Ioan Aurel Pop - rector al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj, precum și pe domnul profesor Răzvan Theodorescu. Acesta din urmă, medievalist de renume, a vorbit auditoriului numeros ce a avut privilegiul să-l asculte, cu multă eleganță și competență, despre cele două Europe - cea Occidentală și cea Orientală, ce tindeau spre apropieri benefice de-a lungul secolelor.

Acest lucru se întâmpla ori de câte ori conștientizau matricea lor comună, greco-iudeo-romană, ca fiind pusă în pericol de invaziile ce veneau din afara bătrânului continent. Având un caracter militar, ele purtau adesea un mesaj ideologizant-religios. Academicianul Teodorescu ne amintește în alocuțiunea sa de Conciliul de la Florența ce a avut loc în anul 1438, ocazie cu care împăratul Bizanțului, Ioan al VIII-lea

Paleologul, în calitatea sa de invitat de onoare, a încercat mai mult decât o apropiere, chiar o unire cu Apusul, în vederea prezervării valorilor creștinismului european, amenințate de invazia otomană. Unirea era să se facă între Biserica Răsăritului bizantin și cea a Apusului catolic. Din păcate, după ce s-a întors la Constantinopol, capitală a imperiului, Ioan Paleologul a fost primit cu ostilitate și tratat cu refuz de către mai marii Bisericii Ortodoxe, care nu vedeau cu ochi buni o apropiere de Roma, nicidecum o unire cu Biserica Catolică. Așa se face că sciziunea dintre Apus și Răsărit continuă până în zilele noastre, chiar dacă relațiile dintre cele două biserici creștine s-au ameliorat mult în urma vizitei istorice a papei Ioan Paul al II-lea în Europa de Răsărit.

Ajuns aici, găsesc nimerit să amintesc recenta vizită a patriarhului Daniel al României la sediul Consiliului Europei de la Strasbourg, ocazie cu care reprezentanți de frunte ai teologiei catolice și reformate, precum și ai bisericilor respective au dialogat cu înaltul prelat. În cadrul aceleiași vizite, patriarhul s-a întâlnit cu credincioșii români membri ai parohiilor bisericilor ortodoxe de la Strasbourg și Mullhouse.

Am prezentat aici, în rezumat, fără pretenții exhaustive, un florilegiu cultural care înfrumusețează și îmbogățește viața românilor din regiunile învecinate ale Palatinatului german și Alsaciei franceze. Desfășurările pe fond cultural-istoric continuă an de an, grație entuziasmului marcat de o mare dorință de împlinire prin arte și spiritualitate a sensului existenței românilor trăitori în această parte a Europei.

Un băimărean pe acoperișul lumii

Ștefan SELEK

In data de 9 decembrie 2011, la Biblioteca Județeană a avut loc o proiecție de fotografii a unei expediții pe vârful Shishapangma, unul din cele 11 vârfuri peste 8.000 de metri din Himalaya, prezentată de Cosmin Andron, un alpinist băimărean, de 36 de ani. Mi-am permis să-l contactez și să-i cer acordul de a publica această poveste în paginile revistei noastre, deoarece mi s-a părut remarcabilă această expediție a unui român pe unul din acoperișurile lumii.

Shishapangma – peretele sud-vestic – Povestea escaladării

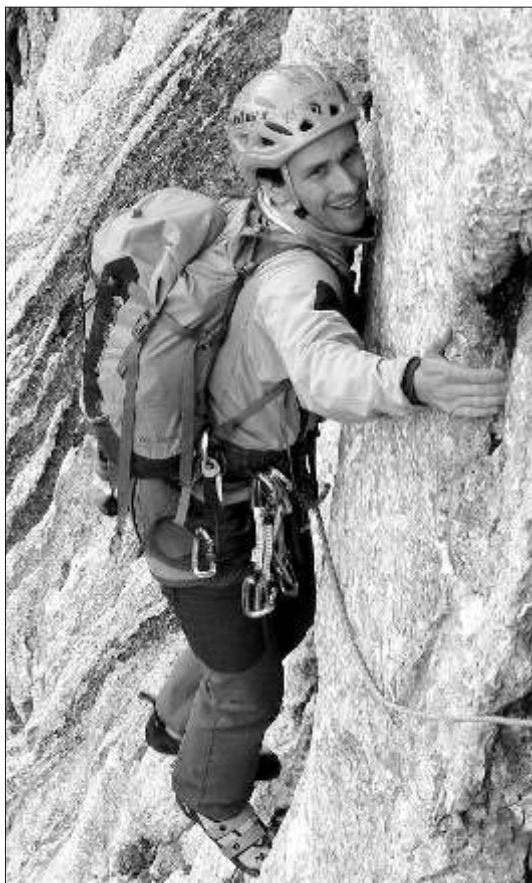
Expediția nu a început în Katmandu, deși muntele se află la granița dintre Tibet și Nepal, ci începe în Hong Kong, unde în 2010, companiei de ghizi pe care o înfiinșasem, i s-a propus un proiect, care la început părea ușor de gestionat de doi oameni și care pe parcurs a devenit unul monstruos de mare.

Inițial era vorba să luăm un sportiv sponsorizat și să deschidem un traseu nou pe un

munte de 8.000 de metri. Muntele era la alegerea noastră, la fel și căutarea sportivului. Clientul acestui proiect era Fundația Li Ka Shing, după magnatul asiatic omonim, care a impus niște criterii clare: sportivul să fie o chinezoaică. Fundația se ocupă printre altele de promovarea a diverse proiecte legate de feminism, cultură și civilizație chineză. În China există mulți alpiști sau cățărători, care practică expediții la nivel înalt, precum cea de la Olimpiada din 2008, în care au luat flacăra olimpică de pe Everest și au dus-o mai departe către Beijing, la care au participat peste 200 de oameni.

Dar era foarte greu de găsit o femeie care să escaladeze un perete de 8.000 de metri în China. Erau și alte variante: să apelăm la persoane de origine chineză născute altundeva, sau alți asiatici: coreeni, singaporezi, dar au fost refuzați. Totuși am reușit s-o găsim pe singura chinezoaică ce avea la activ cele 7 Summits, cele mai înalte vârfuri de pe cele 7 continente. Lei Wang era singura care, cel puțin pe hârtie se vădea un candidat viabil. Cerința fundației era foarte clară: această femeie trebuia să urce pe munte.

Câteva luni mai târziu am fost contactați din nou de fundație și ne-au transmis că mai vor să adauge ceva la proiect. Împreună cu partenerul meu am dezvoltat un program de educație a sportului și activităților în natură la o universitate din China, după model anglo-saxon, universitate finanțată parțial de această fundație. Finanțatorul a cerut să luăm în această expediție un grup de studenți cărora să le arătăm cum se face o expediție himalayană, să facem cu ei o

școală de alpinism și să-i ducem cu noi cât de sus posibil.

Acest ultim ingredient a fost adăugat de finanțator cu argumentul „Nu contează cât va costa”. Am consimțit, iar mai târziu ni s-a cerut să facem și un film despre această expediție. Având în vedere că aveam cunoștințe printre cameramanii de altitudine, care au lucrat cu National Geographic făcând filme despre expediții, aș fi putut vorbi cu doi dintre ei în această privință. Dar board-ul fundației, – cei prin care se realiza corespondența – au spus că au deja o casă de producție din Hong Kong care începuse proiectul la universitatea respectivă și voiau să realizeze un fel de reality-show, gen Big Brother, care să surprindă mai mult drama umană a participanților și nu atât expediția ca atare.

Urma să ne însoțească o echipă de filmare de 17 persoane, care nu aveau experiența vreunei expediții pe munte. Ceea ce ei filmau se petrecea în studio. Am reușit cu greu să reducem numărul membrilor echipei de la 17 la 10 și să obținem acordul ca acești oameni să fie antrenați pentru a putea participa la o astfel de expediție. Cum am scăpat de cei 7? Le-am explicat că alergând zece minute la acea altitudine își riscă viața.

La probele de preselecție s-au prezentat 200 de studenți. Din aceștia trebuiau selectați 20, în două serii. Prima rundă de selecție a constat din probe fizice: alergare cu rucsacul în spate, la deal și la vale, flotări etc. Dacă picau erau eliminați, ca în filme. Astfel din două sute au rămas o sută. Trebuia să ajungem la 50 și am ajuns să-i triem din pix, fie numele nu le sunau destul de bine, fie fețele nu le dădeau bine pe sticlă.

Cu cei 50 de finaliști am organizat două mini-excursii de pregătire. Prima, în Nan-Ao, sudul Chinei, a durat 10 zile și a fost un fel de tabără de supraviețuire. A fost greu să găsim criterii de departajare pentru că toți păreau peste standardele pe care noi le imaginaserăm inițial, erau foarte motivați. A doua excursie a fost în Tibet, tot pe timpul verii, pe o vreme mizerabilă, la 3000 de metri altitudine. A plouat non-stop zece zile, am dormit sub folii de nylon, a fost înfiorător, inclusiv pentru noi și cu chiu cu vai am ales 20 din cei 50.

În ce privește sportivul sponsorizat, după ce am identificat persoana, am vrut să vedem cum arată în realitate. În primăvara următoare am organizat cu ea o excursie în Alpi pentru a

vedea cum se prezintă cea mai faimoasă alpinistă chineză, am vrut să vedem cum se mișcă și dacă se poate lucra și ajunge undeva cu ea. Am făcut câteva trasee în Alpi, iar la finalul celor zece zile eram destul de sceptic în privința reușitei ei. Am ajuns la un compromis și i-am dat șase luni de perioadă de pregătire.

După această perioadă de antrenament ne-am întâlnit în Katmandu, de unde pornesc majoritatea expedițiilor spre Everest. Noi urma să trecem din acest oraș pitoresc înspre Tibet. Aici am sortat echipamentul, am așteptat studenții, echipa de filmare, am pornit cu niște jeep-uri înspre Nyalam, un oraș mic, arid, friguros, prin care trec de asemenea multe din expedițiile în Himalaya. Populația e majoritar tibetană, lumea trăiește doar din aceste expediții care se întâmplă în două perioade din an. Studenții și echipa de filmare s-au simțit destul de

Vârful Shishapangma

rău după urcarea la 3.000 de metri în 24 ore. Astfel că, ziua următoare și-au petrecut-o în paturi. Apoi i-am dus pe toți într-o excursie de aclimatizare care presupune exersarea corpului la o altitudine mai ridicată, după care cobori la una mai joasă și aștepti ca organismul să se obișnuiască cu lipsa de oxigen.

Erau foarte motivați studenții; dacă li se făcea rău nu spuneau, ceea ce nu era tocmai bine pentru noi, pentru că ne puteam trezi ca unii din ei să nu mai poată continua expediția, nefăcând apel la ajutorul medicilor. Am urcat apoi pe dealurile din jurul Nyalam-ului, o parte din staff ocupându-se de siguranța studenților, iar cealaltă parte de siguranța echipei de filmare cărora le mai căram și echipamentul la vale.

Ziua următoare am plecat spre tabăra de bază. Acest drum dura pe hârtie trei zile, dar noi l-am făcut în patru. Trebuia să luăm două ca-

mioane de echipament și să le transportam până acolo. Pentru asta am folosit iaci, ne-am târguit cu localnicii, noi având nevoie de 80 de exemplare, fiecare cu o povară de 50 de kilograme. Negocierile au durat câteva ore, fapt pentru care s-a întârziat cu o zi și această etapă. A urmat o zi ușoară, 3-4 ore de trekking, la aproape 4.000 de metri. Ca să vă faceți o idee, eram aproape de cel mai înalt vârf din Alpi, Mont Blanc (4807 metri). Din cauza altitudinii obosești mult mai repede. Spre finalul zilei am traversat un torent, peste o punte. Iacii treceau prin torent, vreo doi au fost târați de curentul apei, dar au ieșit la mal mai la vale și și-au continuat drumul.

Am despachetat jumătate din calabalâc, pentru ca a doua zi să împachetăm totul la loc. Era prevăzut un traseu de 6 ore de trekking, urcând de la baza unui deal, pentru a câștiga o diferență de nivel de peste 600 de metri. Trebuia să ajungem la Chinese Base Camp (Tabăra de bază chineză) unde păstorii de iaci au o tabără provizorie în timpul verii, un fel de stână de pe la noi. Aici urma să stăm o zi, dar în seara respectivă producătoarea echipei de filmare și medicul austriac au făcut edem cerebral. Au fost ținuti sub supraveghere și cu măști de oxigen toată noaptea și apoi transportați, Ana spre Hong Kong, iar Peter spre Nyalam.

Tabăra de bază era situată la 5.300 de metri. Vremea se strica, norii coborau, vântul sufla. Tabăra era instalată de șerpași angajați, ajutați de noi și de studenți. Pe parcursul zilei au mai venit două expediții: una coreeană, formată din două persoane și una elvețiană, tot atât de numeroasă. Cele două echipe s-au reunit și au urcat pe același traseu, scopul lor fiind să-l filmeze pe Sebastien de Sainte Marie, un schior renumit, coborând cu schiurile de pe peretele sud-vestic al Shishapangma.

După două zile de odihnă și aclimatizare cele mai multe probleme de sănătate le-a avut echipa de filmare. Erau probleme mici: o bășică la picior, un herpes, mici tăieturi, dar care la acea altitudine nu se vindeau.

Am organizat o școală de alpinism la 5.600 de metri. Provocarea acestei tabere nu a fost atât altitudinea, cât faptul că nici unul din participanți nu văzuseră zăpadă sau gheață naturală în viața lor. Erau din sudul Chinei, o zonă subtropicală, aveau conceptul de gheață sau zăpadă, dar n-o văzuseră decât la televizor sau pusă în paharul de băutură răcoritoare. Am urcat și coborât cu două grupuri de studenți, iar între cele două grupuri am făcut o expediție de aclimatizare la peste 6.000 de metri, unde trebuia s-o ducem pe alpinista chineză. Vremea se strica

progresiv, vizibilitatea se apropia de zero. Am coborât pe schiuri John, Catri și cu mine; mi se tăia respirația la fiecare 2-3 cristiane pe care le făceam, cădeam și iar mă ridicam.

Filosofia alpinismului spune că trebuie să urci gradual o altitudine pentru că altfel riști ca trupul să nu se obișnuiască cu lipsa de oxigen și să faci edem, fie cerebral, fie pulmonar. Pungpa Ri - vârf de 7.445 de metri, în prelungirea lui Shishapangma, era obiectivul nostru pentru aclimatizare. Era un munte care simula linia pe care trebuia să mergem la 8.000 de metri. Am pornit în două echipe, John trebuia să ne filmeze, să mențină legătura radio și să ceară informații despre prognoza meteo. Noi am urcat până la 6.800 de metri, după care ne-am întors.

A doua zi a avut loc o ceremonie religioasă „puja” de binecuvântare a echipamentelor de cățărare, făcută de un lama tibetan. După ceremonie întreg grupul care ne însoțea a plecat înapoi spre Nyalam, iar Lei Wang urma să plece spre Cho Oyu, vârf de 8.200 de metri. Dar vremea s-a stricat și n-au mai ajuns pe vârf. Alpinista s-a pierdut și a fost găsită după 3 zile de căutări. După ce am găsit-o am trimis-o la vale către Katmandu, nu mai era în stare să continue.

În schimb, noi ne-am continuat expediția, care de la acel punct depindea foarte mult de condițiile meteo. Am fi avut la dispoziție zilele de 1, 2, 3, 4 octombrie pentru a face ascensiunea, dar pierzând vremea cu căutarea chinezoaicei, am ajuns abia la 1 octombrie la baza avansată, de unde mai era o jumătate de zi până la perete.

Ajunși pe perete ne-am reîntâlnit cu echipa coreeană care cobora. Am montat cortul, urmând ca dimineața următoare să pornim urcușul. La ora prânzului, ne-am adăpostit sub un tavan de stâncă, deoarece după apariția soarelui, blocuri mari de gheață se desprindeau de pe perete. Ne-am pârlit opt ore în bătaia soarelui pe o poliță de stâncă. Pe la 6 după-masă soarele a intrat în nori, am început să urcăm, pe lângă noi curgeau avalanșe, am căutat un loc de 2x1 m unde să punem cortul, dar n-am găsit decât o poliță de 1x1 unde ne-am petrecut noaptea atârnați de un bolovan. Ne-a prins amiaza, iarăși pe perete a doua zi și am progresat foarte puțin. Am urcat o cascadă de gheață pentru că am sperat ca deasupra ei să găsim o platformă pe care să ne petrecem noaptea și să ne odihnim cât de cât. Dar nu s-a întâmplat așa, n-am putut pune geană pe geană.

Spre amiaza zilei de 4, i-am văzut pe coreeni și elvețieni coborând și i-am întrebat care

era prognoza meteo pentru ziua următoare. Se anunța ninsoare pe datele de 5 și 6. Ajunsesem la 7.200 de metri, era un traseu nou, tehnic, dificil, așa că am făcut niște poze și ne-am hotărât să coborâm, dacă am fi continuat era sigur că nu ne-am mai fi întors întregi. Am ales să traversăm întreg peretele până la traseul britanic și apoi să coborâm pe corzile fixe montate de coreeni, iar în cazul unei furtuni am fi găsit și un cort unde să ne refugiem, deoarece aceștia erau deja în tabăra de bază. Am coborât de pe perete în aceeași noapte. Ne-au ajutat cei doi șerpași, Nima și Lakpa să ducem bagajele. În tabăra de bază am ajuns la 7 octombrie. Bucătarul ne-a pregătit într-o tigaie un tort pe care scria Namaste (Să ne revedem cu bine).

Despre Cosmin Andron by himself

M-am născut în 1976 în orașul Baia Mare, un oraș în primul rând minier în acea perioadă. Cu toate acestea, este situat într-o vale frumoasă între munți și dealuri, înconjurat de lacuri, râuri și păduri. Aici am descoperit bucuriile atât de distractive ale copilăriei, înotul, drumețiile montane, alpinismul, schiul, speologia, explorarea ruinelor și minelor abandonate și așa mai departe.

După terminarea liceului am urmat cursurile Facultății de Filosofie și Antropologie, în Cluj, unde am luat licența la Universitatea Babeș-Bolyai. Un an mai târziu am primit titlul de Master în filosofie clasică de la aceeași universitate și, prin intermediul unui scurte opriri în Irlanda pe o bursă de cercetare la Trinity College din Dublin, m-am mutat în Anglia, unde am primit certificatul de profesor și doctoratul în filozofie la Universitatea din Londra.

În 2004 am plecat din Marea Britanie și de atunci am trăit în China, România și Hong Kong. Predau și, de asemenea, fac muncă de consultant în sporturile de aventură, în principal ca instructor și ghid de alpinism. Pasiunile mele sunt alpinismul, echitația, scuba diving, artele marțiale și călătoriile.

Am început să practic alpinismul în 1989, când aveam 13 ani, aproape de orașul meu natal.

Cosmin Andron

Nici eu, nici partenerii mei de la acea vreme nu aveam cunoștințe despre multe din ceea ce trebuia să facem, am folosit pentru a urca bocanci mari și frânghii home-made legate în jurul taliei, la fel ca la începutul anilor '50

În 1991, în timpul unei tabere de speologie am văzut un film care mi-a schimbat complet perspectiva asupra alpinismului: *La vie au bout des doigts* (*Viața pe vârful degetelor*), cu și despre legendarul alpinist francez Patrick Edlinger. După aceea am improvisat un ham dintr-o centură de siguranță auto, niște pantofi de cățărare din adidași chinezești, și am încercat să mă cațăr în același stil cu al lui. N-a fost ușor, dar îmi plăcea ceea ce făceam. Prin 1993 am fost și pe trasee alpine de gheață, până ce un accident m-a făcut să iau o pauză. Anii mei „de glorie”, în ceea ce privește practicarea alpinismului ca sport de plăcere au venit și au plecat, între 1992 și 1996. Apoi, am intrat în valurile vieții și distracția s-a cam terminat... Încă practic alpinismul cu aceeași pasiune, deși nu mai am aceeași condiție fizică, și mă cațăr atât vara cât și iarna. Fac ascensiuni din pasiune, indiferent de gradul de dificultate, parteneri sau țara din care provin.

Sunt ghid freelance și mă ocup de munca de consultanță în domeniul cățărărilor. Am făcut ascensiuni în Europa, Asia și Statele Unite ale Americii. Puteți găsi rapoarte de călătorie sau materiale legate de alpinism în blog-ul meu: <http://www.cosmin-andron.com>.

Dinu Flămând – poezia ca mod de existență

Prof. Ioana PETREUȘ

La formarea exilului (literar) și periodizarea acestuia au contribuit, în mare măsură, câteva evenimente politice și sociale importante. Evenimentul-cheie al primei perioade a fost abdicarea regelui Mihai I la 30 decembrie 1947, după această dată cei care erau deja în străinătate au refuzat să se întoarcă și mulți, aflați încă în țară, au făcut tot posibilul să plece. Eliberarea deținuților politici din 1964, „dezghețul”, odată cu apariția pe scena politică a lui Nicolae Ceaușescu în 1965 și „înghețul” (tezele din iulie) din 1971, au cauzat al doilea val de migrații. Și, în sfârșit în anii '80, „o politică de informare mincinoasă, manipulată fără reținere, strict controlată, precum și criza economică”¹ cenzura, atmosfera apăsătoare determină un grup de scriitori să aleagă calea exilului. Din acest ultim val face parte și poetul Dinu Flămând.

Dinu Flămând, membru fondator, din 1968, al revistei *Echinox*, poet și eseist a plecat din țară în anul 1989, cu ocazia unui congres care a avut loc la Lisabona, și s-a refugiat în exil la Paris, de unde a denunțat, în presa scrisă și în emisiuni radiofonice, regimul de opresiune din România. Pe baza informațiilor oferite de el, cunoscuta jurnalistă Véronique Soullé a publicat un articol în ziarul francez *Libération*, articol

din care, în data de 19 mai 1989, la postul de radio Europa Liberă, s-au transmis fragmente: „La fiecare început de an, scriitorii români, înarmați cu mașina lor de scris, se duc la comisariatul de poliție. Mai întâi batem una câte una toate literele alfabetului în două exemplare, ne povestește Dinu Flămând, de curând refugiat în Franța. Apoi, recopiem un text, mereu același, despre machiavelismul băncii mondiale. Semnăm și putem, în fine, pleca. În urma unui decret din 1983, în țara geniului Carpaților, toți cetățenii care au o mașină de scris trebuie să o înregistreze la autorități. (...) În aceste luni, când în țările frățestești, cu Uniunea Sovietică în frunte, tabuurile cad, în România cenzura atinge cotele delirului. Tot felul de supervizori schimbă titluri de cărți, taie pagini sau paragrafe întregi, sparg rimele poemelor, rescriu scenariile de film, cer modificarea decorurilor de teatru. (...) Dinu Flămând renunțase să mai publice. La ce bun această târguială epuizantă pentru un text pe care nu-l mai recunoști la publicare ca fiind al tău. Alții continuă să se lupte. Cele peste 20 de edituri ale țării publică anual câteva volume de omagii, fără a mai lua în considerare operele cuplului prezidențial, publicate în timp-record și editate în tiraje enorme. În schimb, numărul cărților de beletristică și al tirajelor lor a scăzut

continuu. Abonamentele la revistele literare străine și importul de carte au fost suprimate. În librării, publicul avizat își rezervă cărțile înainte de apariție, grație pachetului de Kent, moneda magică a României. Ne umilesc, cuvântul revine mereu pe buzele scriitorilor. Trebuie să scriem despre o societate ideală care nu există, să gândim lucruri pe care nu le putem scrie. Suntem niște persoane fictive. Sfârșești prin a te întreba: cine mai sunt eu? Ne simțim pretutindeni de prișos, ne spunea Dinu Flămând.”²

Dinu (Anchidim) Flămând s-a născut la 24 iunie 1947, în localitatea Susenii Bârgăului, județul Bistrița-Năsăud. A debutat editorial la vârsta de 24 de ani cu volumul *Apeiron* (Premiul Festivalului „Mihai Eminescu” pentru cel mai bun volum de debut). Volume de versuri: *Apeiron* (1971), *Poezii* (1974), *Altoiuri* (1976), *Stare de asediu* (1983), *Viața de probă* (1998, Premiul Salonului Național de Carte Cluj-Napoca), *Dincolo/De l'autre côté...* (2000), *Migrația pietrelor* (2000), *Tags* (2002), *Frigul intermediar* (2006). A mai

publicat lucrări de critică literară: *Introducerea în opera lui G. Bacovia* (1979), *Intimitatea textului* (1985). A tradus din Fernando Pessoa, Philippe Sollers și Jorge Semprun.

1 Eva Behring, *Scriitori români din exil, 1945-1989*, Ed. Fundației Culturale Române, București, 2001, p.42;
2 *Cartea albă a Securității*, Mihai Pelin, București, Serviciul Român de Informații, 1997, p. 437-439

După absolvirea Facultății de la Cluj a fost singurul din promoția lui care a fost repartizat la București, la Centrala Cărții, locul unde era antecamera cenzurii din România. „O officină ce pune pe manuscrise așa-zisa viza «E», înainte ca ele să fie trimise la adevărata Direcție a presei, Cenzura cu majusculă”. Alături de alți tineri filologi, ce urmau să devină „pepiniera ideologică”, „supravegheați” cu severitatea inchiizitorială a anilor '50 trebuia să citească manuscrisele și să semnaleze lucrurile suspecte, aluziile, „șopârlele”. Pentru poetul venit din Clujul aproape dezideologizat, și după experiența echinoxistă a libertății, dintr-un mediu unde reconsiderarea valorii esteticului devenise o orgolioasă victorie asupra ideologiei, plonjarea în acest univers s-a transformat într-un coșmar. „Mă închipuiam zilnic arătat cu degetul de prietenii mei echinoxști, mă detestam, nu-mi venea să cred că debutam în viața activă atât de mizerabil. Mi-a devenit limpede, cât de curând, ca nu voi face nici un referat negativ pe manuscrisele de poezie ce-mi treceau prin mână. Am încercat doar cu unul singur, fiindcă era de o perfectă mediocritate”¹ - mărturisește poetul într-un interviu acordat Gabrielei Adameșteanu. În urma acestui referat negativ și pentru că „a dat drumul” unei cărți a Ninei Cassian, a fost acuzat de incompatibilitate ideologică și trimis să facă fișe la Editura Enciclopedică. La Centrala Cărții poetul a avut posibilitatea să citească volume de poezie extraordinare, în perioada când Dimov, M. Ivănescu și alți scriitori deținuți sau interziși pe vremuri erau reprimiți de edituri, în buna companie a unor tineri care se numeau Mazilescu, Turcea, Ursachi, Ion Mircea, Adrian Popescu ș.a.

La Enciclopedică, aparent „locul unde nu se întâmpla nimic” nu erau titluri de trimis la topit, fiindcă editura nu publica literatură română contemporană. În această perioadă poetul, împreună cu Alex Ștefănescu, a publicat recenzii aproape în fiecare număr al revistelor *Luceafărul*, *Viața românească*, și uneori chiar în *Contemporanul*, cronici de traduceri. La *Scânteia tineretului* a scris despre cărțile debutanților, refuzând însă să scrie articole de înregimentare politică. În același interviu poetul

își amintește cum fost „păcălit” trezindu-se că, la sfârșitul unui articol pe o temă din viața literară, publicat în revista *Luceafărul*, i s-a adăugat o frază în genul: „Pe toate acestea le-am înțeles citind ultima cuvântare a tovarășului Nicolae Ceaușescu”. Nemulțumit de întorsătura pe care o luase viața lui, „cu un șut în spate dat de un picior ideologic năpraznic”, s-a refugiat în lectura istoricilor greci și latini și a operei lui Fernando Pessoa. „La Enciclopedica, mă detestam vânos, deși nu o arătam”. În poemele scrise atunci apar mai multe parabole antice (războiul peloponesiac) și imagini inexplicabile (obsesia pentru florile carnivore) care nu au fost înțelese, și probabil că nici nu aveau cum.

Deoarece pregătea un număr special Fernando Pessoa pentru revista *Secolul 20* i s-a permis să plece la un congres din Lisabona. Întâlnirea cu scriitorul portughez Antonio Lobo Antunes a fost decisivă: și-a dat seama că a trăi în România a devenit o vinovată complicitate cu întreg sistemul, dacă nu voiai să te expui gloanțelor. „Numai că societatea ceaușistă nu mai recurgea la gloanțe, folosea cu precădere arma descalificării umane. O descalificare extrem de nuanțată: fizică, psihică, morală. Îmi venea să mă scuip în ochi în fiecare dimineață”². Deși nu era pregătit să rămână, ajuns la Paris pe drumul de întoarcere, a simțit că nu poate merge mai departe. Așa că a luat decizia de a nu se mai întoarce. La Paris (unde a fost și redactor la Radio France International), faptul că a vorbit pe toate posturile de radio și a scris imediat în presa franceză, fără să-și ia nici o precauție, a constituit, probabil, „polița de asigurare” pentru cei rămași acasă, până în „acel decembrie lămuritor”.

La ora actuală poetul trăiește în țară, continuă să scrie poezie în limba română și e convins că nu va scrie vreodată poezie într-o altă limbă, deși traduce din franceză, portugheză și italiană, considerând că „limba maternă e minunată tocmai fiindcă îți permite uneori să știi în ea mai multe decât știi. E un rezervor activ al uitării, o cisternă nesecată a intuițiilor, o prietenoasă complicitate cu interzisul și innominabilul, cele care uneori îți dau sentimentul că s-au împlânzit și te primesc dincolo de bariere.”³

¹ *Imaginelor creației românești*, Dinu Flămând în dialog cu Gabriela Adameșteanu în *Revista 22*, 16 iunie, 2003

² Ibidem

³ Interviul: *Dinu Flămând - Când elimini vanitatea, poți să exiști în scris* de Dora Pavel, în *România literară*, nr. 38, 2007

Alexandru Dohi și reabilitarea visului

Antoaneta TURDA

„Aripile mele ocupă tot spațiul/ unde să zbor?”¹ se întreba cândva Alexandru Dohi, poetul care în 1982 obținea Premiul Ziarului *Pentru socialism* din Baia Mare la Festivalul Armonii de Primăvară.

Născut în 5 iunie 1955 la Sighetu Marmației, ținutul fabulos pe care l-a evocat atât de frumos în volumul *Calul de febră*, Alexandru Dohi a absolvit, în 1974 Liceul de Arte Plastice din Cluj și a debutat literar în același oraș, în 1978, la revista *Tribuna*, cu poezii. După patru ani i se decernează Premiul Uniunii Scriitorilor din România. În 1986 s-a stabilit în Suedia, la Stockholm. Strămutat din țara natală la 31 de ani, într-un spațiu geografic populat de oameni reci și singuratici, Alexandru Dohi și-a reactivat puterea magică de a evada în vis, lucru pe care îl făcuse și în România comunistă, neadaptându-se niciunui val literar. Captiv în propria-i lume, poetul moștenind de la strămoșii săi care fuseseră sobari, talentul de a îmbina acele cărămizi, în nopțile lungi de iarnă suedeză când era copleșit de melancolie, construia biserici și corăbii din bețe de chibrit, pe care le arunca apoi, ca să-și înece amarul, în apele reci ale Mării Baltice, dându-le foc. Acest joc se îmbină perfect cu tainele creației literare pe care poetul a continuat-o în țara de adopție. Sclav al propriei imaginații, Alexandru Dohi s-a regăsit pe sine în Suedia, continuându-și periplul poetic prin versuri bine șlefuite adunate în volume care, din păcate, sunt aproape necunoscute în România. Mă gândesc la: *Cartea definițiilor* (Cluj-Napoca, Editura YoYo, 1993), *Calul de febră* (Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1995), *Cartea aromelor* (București, Ed. Muzeul Literaturii Române, 2000) și *Altermundia* (Timișoara, Ed. Brumar, 2006). Aducând cu sine ceva din puritatea și frumusețea spațiului natal, Alexandru Dohi este mereu un poet al surprizelor, al originalului pe care îl etalează neostentativ și cu o plăcere nedisimulată, chiar de începuturile sale literare adunate în volumul *Calul de febră*. Carte

definitorie în destinul literar al poetului, ea anunță existența unui poet cu calități bine individualizate, la care jocul liric scoate la iveală o vastă cultură și puritatea trăirilor. Simbol al creației, calul de febră este similar legendarului Pegas, a cărui invocare pe tot parcursul volumului este făcută pentru a reabilita visul și aspirația către idealuri necunoscute. Pornind în lume cu buzunarele zornăind de lacrimi de aur și cu trupul acoperit de cuvinte vii, Alexandru Dohi traversează spații populate de cerșetori nebuni și paiate saltimbanci, asemeni unui prinț venit în lume cu menirea de a demonta în cuvinte secvențe de viață, fiind un memorator al istoriei, așa cum declară în poemul *Portretul artistului la eternitate*.

Dezinvolt, tânărul născut în Maramureșul istoric aduce cu el semeția frumoasă a vechilor voievozi trăitori ale acelor plaiuri, răsfântă pe tărâm literar și declarată clar, fără ocolișuri, în Câteva atribute. Autodefinindu-se ca artist și căutător de idealuri, Alexandru Dohi lansează o chemare tulburătoare:

„veniți voi vise veniți
aici se instruiesc umbrele he he
pentru a porni marele război
împotriva mâncătorilor de lumină
împotriva mâncătorilor de lumină
aici răsar și apun șapte sori
aici într-o zi sînt șapte zile
șapte dimineți șapte amieze și șapte amurguri
aici nu sunt nopți
aici e UTOPIA”²

Chemarea, cu o încărcătură simbolică deosebită denotă o tenacitate de admirat, ducând la concluzia că :

„poetul își schimbă aripa
dar cuvîntul ba
poetul își tocește aripa
dar cuvîntul ba
cerul este polizorul care ascute aripile
în cuvinte orice înger e un om

1 Alexandru Dohi, *Calul de febră*, Cluj-Napoca, 1995, pag.21

2 Idem, pag.23

în înger orice om e un cuvânt”¹

Neintimidat de surda tristețe a cuvintelor „frumoase urîte drese metrese”² poetul le folosește cu dragoste, uluit de frumusețea lor lăuntrică ce îndeamnă la introspecția dătătoare a stării de grație propice actului creator unic și irepetabil pe care artistul îl exploatează la maxim, sondând abisurile propriei conștiințe însetate de puritate:

„am căzut m-am prăbușit în mine
Însumi la fel cum stelele se prăbușesc
în propria lor substanță
am căzut și acum mă cațăr să ies
din spaimă
din spaimă cunosc puritatea disperării
pure: autocontemplarea”³

Autocontemplarea este modalitatea cea mai sigură de a ajunge în miezul lucrurilor, ea completându-se, ca într-un joc de puzzle, cu contemplația universului, generatoare de întrebări și concluzii ce duc cu gândul la o eternă puritate inițiatică generatoare a curiozității umane:

„prin cuvintele întrebărilor adie zefirul
precum un răspuns
din vechi biblioteci pe calul de febră adus

cu cine ai fost când cu mine ai fost?
cu cine am fost când cu tine am fost?
ai fost cu o carte ascuns într-o pasăre
am fost cu o pasăre ascuns într-o carte”⁴

Mereu ascuns între cuvinte, Alexandru Dohi nu încetează a contempla lumea arogându-și puterea Marelui Eu capabil, după multe asimilări, a defini poemul:

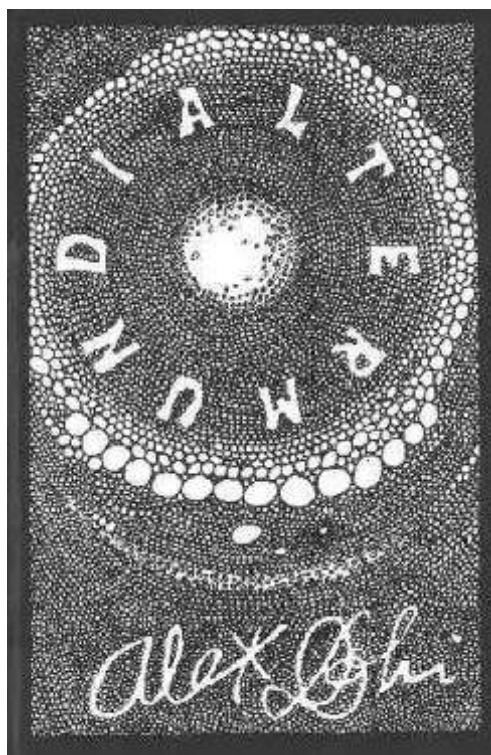
„poemul nu e comun nu e social
la fel ca visul

dar se poate povesti prietenilor”⁵

Cine sunt prietenii poetului? Desigur că doar cei capabili să perceapă foșnetul culorilor și să asculte întunericul pentru că numai ei sunt capabili să înțeleagă că:

„din valurile sîngelui
se scufundă cuvîntul”⁶

Citite cu drag, fără prejudecăți și fără a încerca a-l introduce pe autor într-un curent literar, aceste prime poeme ale românului stabilit în Suedia, adunate în *Calul de febră*, nu demonstrează doar meritul celor două premii obținute în România, ci îndrumă cititorul către un labirint creator unic și mereu captivant grație visului și cuvîntului mînuit cu dibăcie.

1 Idem., pag. 24
2 Idem., pag. 26
3 Idem., pag. 65
4 Idem., pag. 56
5 Idem., pag. 84
6 Idem., pag. 88

Fondatorul Australiei moderne își are rădăcinile la Galați

Pr. Eugen DRĂGOI

Poate părea surprinzător, dar cel pe care istoria celui mai mic continent de pe pământ îl consideră întemeietorul Australiei moderne, vicepremierul Edward Granville Theodore (1884-1950), este nepotul preotului Gheorghe Teodorescu (1826-1901), primul catihet (1846-1858) și apoi protopop al ținutului Covurlui (1858-1860).

Părintele profesor Dumitru Găină, pionier al misiunii Bisericii Ortodoxe Române în Australia, în două din cărțile sale (*Regimul legal al cultelor religioase din Australia*, București, 1995 și *Ortodoxia românească în Australia*, București, 2007) a adus în atenția cititorilor de limbă română, pentru prima dată, aceste importante mărturii, reluate de ziaristul Dan Gheorghe într-o dezvoltare documentară la începutul acestui an.

La mijlocul secolului al XIX-lea, preotul Gheorghe Teodorescu, slujitor în Galați, era un cleric învățat și respectat. Originar din județul Botoșani, unde a văzut lumina zilei în anul 1826, rămâne orfan de ambii părinți, fiind crescut de fratele său, Macarie, superiorul Mănăstirii Precista din Roman. S-a școlit în vestitul seminar de la Mănăstirea Socola (Iași), fiind coleg, între alții, cu Iosif Gheorghian, mai târziu episcop al Dunării de Jos (1879-1886) și mitropolit primat al României, iar după absolvire a funcționat ca profesor la renumita școală din Pomârla, județul Botoșani. Cu sprijinul vestitului protopop de Tecuci și mare patriot, Gheorghe Dimitriu-Hogaș (tatăl scriitorului Calistrat Hogaș), tânărul Teodorescu se căsătorește în anul 1848 cu Zoe, cea mai mică fiică a serdarului George Stanciu din Pechea, cu care a avut o căsnicie fericită și trainică. Zoe era soră cu Marioara, a doua fiică a serdarului pechean,

devenind astfel cumnat cu protopopul de Tecuci, Gheorghe Dimitriu-Hogaș. Din această căsnicie s-au născut cinci copii: două fete și trei băieți.

Primul catihet

După ce se căsătorește este hirotonit diacon (1848), slujind vreme de un an la Biserica „Sf. Spiridon”, care atunci avea funcție de catedrală a orașului Galați. Între 1 octombrie 1858 și 1864 a fost protopop la despărțământul al II-lea din ținutul Covurlui. A slujit ca preot la Biserica „Sf. Haralambie” din Galați (1858-1864) și la fosta Mănăstire Mavromol (1864-1901) din același oraș. La această din urmă biserică, unde a desfășurat o merituosă activitate, pentru care a fost apreciat de episcopul Melchisedec Ștefănescu, a slujit până la decesul său, în anul 1901. Este înmormântat în București.

Înființându-se în Moldova, în anul 1846, școlile catihetice ținutale în orașele reședințe de ținuturi, la Galați este numit catihet

Gheorghe Teodorescu. Astfel de școli pregăteau candidați pentru seminarele teologice. Un delegat al Episcopiei Hușilor (de care aparținea orașul Galați), anume profesorul Constantin Nica, prezent la examenul școlii catihetice din Galați, în vara anului 1857, nota că „Sfinția sa, părintele Teodorescu este cel mai activ dintre domnii cateheți”. În calitate de protopop, pe lângă administrarea vieții bisericești, îndeplinea și funcția de ofițer al stării civile, judecând și procesele de divorț.

Al treilea fiu al părintelui este veriga de legătură cu Australia

Cel de-al treilea fiu al preotului Teodorescu, Vasile (Basile), este veriga de legătură cu

Edward Granville Theodore
(1884-1950)

îndepărtata Australie. După mai multe călătorii în lume, făcute pe apă, s-a îndreptat spre Australia, așezându-se în portul Adelaide. Acolo s-a căsătorit cu o irlandeză, Annie Tanner, și și-a schimbat numele din Teodorescu în Theodore, devenind cetățean australian, în 1886. Era epoca febrei căutătorilor de aur, cărora li s-a adăugat și gălățeanul Basile, dar fără vreo reușită. Al doilea din cei șase copii ai lui Basile a fost Edward Granville. Acesta este considerat unul dintre fondatorii Australiei moderne și, după aprecierile unui adversar politic, „cea mai bună minte financiară din emisfera sudică”. A deținut funcțiile de prim-ministru al statului Queensland și vicepremier al Australiei. Ascensiunea sa politică a plecat însă de jos, cum s-a întâmplat cu mulți din fiii de emigranți în Australia.

De la tatăl său, Basil Theodore, mărturisirea adesea marele politician, a învățat aceste cuvinte: „Adevărul te va elibera, iar cunoașterea îți dă încredere în tine însuși; luptă pentru drepturi”. Este deviza după care s-a călăuzit întreaga-i viață.

Iată cum se poate scrie istoria și ce important este să ne regăsim rădăcinile. Și nu este singurul exemplu de legătură între ținutul de la Dunărea de Jos și continentul australian. Astfel, primul episcop al Episcopiei Ortodoxe Române a Australiei și Noii Zeelande, Preasfințitul Filimon Mihail, este născut în Matca, județul Galați, iar la Parohia „Sf. Nicolae” din Adelaide (orașul unde s-a născut Edward Granville) slujește actualmente preotul Viorel Stoica, fost pedagog la Seminarul „Sf. Apostol Andrei” din Galați.

Edward Theodore

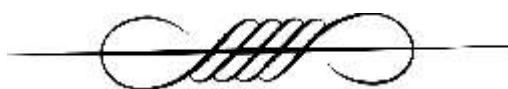
a fost în Moldova să-și caute rudele

Edward Granville Theodore (29 decembrie 1884 - 9 februarie 1950) a fost lucrător la

minele de wolfram și zinc, remarcându-se între muncitori care-l aleg președinte al Sindicatelor Unite din Queensland, deși avea mai puțin de 30 de ani. Intrând în Partidul Laburist, Edward Granville ajunge, în 1919, prim-ministru al statului Queensland (avea doar 35 de ani), implicându-se curajos în reformele acestui al doilea stat ca mărime din Australia, vreme de șase ani. Câștigând un loc în Parlamentul Federal, în 1927, peste doi ani devine vicepreședinte al Partidului Laburist și este desemnat trezorier federal și vicepremier al Australiei. A gestionat, în această calitate, criza de la începutul anilor '30, dar soluțiile sale n-au fost admise în totalitate, fapt regretat mai târziu, când specialiștii au recunoscut că aplicarea lor ar fi fost benefică pentru țară. S-a retras din politică în 1931, dedicându-se mediului afacerilor. La moartea sa, petrecută în ziua de 9 februarie 1950 la Sydney, a avut parte de onoruri de stat.

Conform unei mărturii, Edward Granville Theodore a venit în România în 1924 sau 1925 (era vicepremier în Queensland), la Galați, să-și caute rudele. De atunci datează, credem, o relatare inedită a vieții preotului Gheorghe Teodorescu de la Biserica Mavromol și a fiului său, Basile, emigrat în Australia, cu referiri la premierul australian, păstrată în colecția de documente a Muzeului Județean de Istorie din Galați.

Povestea vicepremierului australian Edward Granville Theodore, nepotul părintelui Teodorescu din orașul Galați, este fascinantă, iar reputația acestui politician onorează rădăcinile lui sud-moldovene. Astăzi, un cartier din Canberra, capitala Australiei, poartă numele Theodore; asemenea și o școală din acest cartier. Mai adăugăm că pe valea râului Dowson, în statul Queensland, un orașel poartă același nume, Theodore.

Biblioteca românească și Institutul Român de la Freiburg – colț de refugiu al pribegiei culturale românești

Dr. Teodor ARDELEAN

Efectele celui de-al doilea război mondial au fost dezastruoase pentru viața poporului român, obligat prin presiunile Rusiei sovietice să calce pe o cale total opusă intereselor sale.

Teroarea dezlănțuită împotriva elitei românești a determinat o emigrare masivă în străinătate. Așa s-a ajuns la o creștere a exilului românesc în marile orașe europene! Așa s-a ajuns ca Freiburgul sau „Cetatea Liberă” cum i se mai spune să devină un punct nodal în existența unei vieți spirituale nepervertite ideologic pentru români.

Orașul Freiburg

Este capitala Regiunii Sudlicher Oberrhein și a districtului Breisgau-Hochschwarzwald, la marginea vestică a Munților Pădurea Neagră, în sud-vestul Germaniei. Este una din cele patru regiuni guvernamentale din Landul Baden-Württemberg. Orașul este situat la distanțe „fericite” de zonele învecinate: Basel, la 60 km, Zürich și Strasbourg, la 85 km, Karlsruhe, la 140 km, Stuttgart, la 200 km. Astăzi are o populație de circa 220.000 locuitori și 30.000 de studenți.

Freiburg este localitatea cu cea mai plăcută climă din Germania. Altfel spus, este orașul

cel mai cald dintr-o țară rece! La propriu și la figurat! De altfel, „căldura” sufletească este unul dintre factorii principali de „atracție” pentru mulțimile de studenți ce vin să studieze, Freiburgul fiind unul dintre cele mai „populare” orașe universitare din Germania. Universitatea Albert Ludwig, fondată în 1457 de către Dinastia Habsburgică (a cincea ca vechime din Germania), cu cele 11 facultăți, este una dintre cele mai prestigioase instituții academice din Europa. Aici au lucrat și creat Max Weber, Rudolf Carnap, Edmund Husserl, Martin Heidegger, Hannah Arendt, Hans-Georg Gadamer și alte personalități, printre care și mulți premianți Nobel. De altfel, în oraș a locuit o vreme și Erasmus, edilii purtând mare grijă casei care l-a adăpostit.

Universitatea este cel mai mare angajator din regiune: 430 profesori, 3.695 angajați academic, 8.644 angajați non-academic. Iar în oraș mai funcționează și o Universitate de Educație, o Academie de Muzică, o Universitate Internațională a educației cooperatiste, o Universitate Protestantă pentru științe aplicate și una catolică de același profil.

Freiburgul a fost fondat în anul 1157 de Berchtold al IV-lea von Zähringen, iar în 1200 avea deja 6.000 locuitori. În 1520 cetățenii orașului decid să nu ia parte la Reformă, devenind, pe cale de consecință, un centru catolic important. De remarcat și faptul că în perioada 1648-1805 Freiburgul a servit drept capitală administrativă a... Austriei!

Orașul a ieșit foarte distrus în urma mării conflagrații mondiale din anii 1939-1945. Folosindu-se de planurile medievale, arhitecții implicați în marea operă de refacere au desenat orașul modern după toate rigorile vechi, reușind astfel să-i redea farmecul tradițional, care se poate savura și astăzi.

Centrul Freiburgului te minunează cu mulțimea de străzi înguste, pavate cu piatră și, de asemenea, cu nenumăratele sale pârâuri pavate numite „Bachle”. Acestea sunt elementele

Primăria din Freiburg – arhitectură tipică pentru un oraș atipic

care dau caracteristica aparta a locului, canalele prin care curge cu debit mare o apă limpede, cristalină, fiind în fapt, la vremea amenajării lor inițiale simple pâraie de scurgere pentru deșeuri, un fel de canalizare operativă de suprafață. Se spune în poveștile despre Freiburg că dacă cineva va călca într-o „Bachle”, va trebui să se căsătorească cu o femeie din oraș.

În zilele noastre orașul Freiburg este „orașul european cu cel mai redus grad de utilizare a autoturismelor proprii”. Aceasta se întâmplă datorită politicii de „urbanism și transport local” practicate de edili, dar și pentru că suburbia Vauban a orașului a fost transformată într-un paradis ecologic. Multe artere rutiere au devenit grădini, casele au fost refăcute după stilul vechi și durabilizate, străzile au devenit pietonale, autoturismele fiind autorizate numai pentru descărcarea mărfurilor și în cazul în care cineva dorește să se mute. Este permis, pe alei speciale, mersul cu bicicleta, iar din Vauban până în centrul Freiburgului circulă tramvaiele. Pentru un spațiu de parcare, acolo unde este admis acest lucru, chiria anuală este de... 20.000 euro! În cartier nu se risipește nimic. Deșeurile sunt transformate în îngrășământ, iar apa folosită este filtrată pentru a uda grădinile!

Concluzia este că Vaubanul este cel mai bun exemplu european de oraș care susține proiectul de „înverzire și sănătate a planetei”.

La această minunăție paradisiacă au lucrat timp de mai mulți ani peste 60 de arhitecți, proiectul fiind primul semn major că mișcarea verzilor în Germania a revenit și a devenit o forță civică demnă de apreciat. Sub sloganul local „Noi creăm lumea pe care o dorim” s-a reușit la Vauban, deci, implicit, la Freiburg, cel mai frumos experiment ecologic din Europa.

Freiburgul se bucură nu doar de o natură în perfectă stare, de un râu (Dreisam) perfect curat, de oameni iubitori de frumos (natural, artistic, artificial, frumosul social și frumosul din oameni!), ci și de un sistem optim de „pedagogie urbană”. Școlile, grădinițele, asociațiile de părinți sau de pensionari organizează excursii speciale concepute pentru o bună educație a copiilor. Renumitul Carnaval din oraș se desfășoară într-un climat deosebit de civilizat!

Parohia Ortodoxă Română „Nașterea Maicii Domnului” oferă servicii religioase pentru cei din oraș și împrejurimi încă din 1946!

În apropiere de Freiburg călătorul descoperă orașelul cochet și romantic Sigmaringen. Dominat de impunătoarea cetate-castel, Sigmaringenul poate fi considerat „obârșie a neamului”, căci aici a venit pe lume primul rege al

Freiburg Minster – poartă de intrare în oraș începând cu sec. al XIII-lea.

De ce oare turnul acesta seamănă perfect cu Turnul Ștefan din Baia Mare?

României, Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen, sub domnia căruia s-au pus bazele statului român modern.

Am oferit cititorilor noștri aceste detalii pentru a înțelege mai bine ce interesant au curs „lucrurile” într-un „destin” planetar pentru noi românii. Pentru a realiza ce „atracții” minunate au exercitat influențe asupra românilor exilați atât de departe de țară și cum a fost posibil ca aceștia să reziste, să existe, să subziste, veniți tocmai de la Gurile Dunării până la izvoarele acesteia, tocmai din țara cu cel mai dur sistem politic „încununit” cu teroare și cu temnițe, până la cea mai liberă cetate! De la „calvarul neamului” până la „obârșia neamului”!

Freiburg... cetatea liberă... a devenit pentru intelectualii români din exil un loc binecuvântat, de refugiu și liniște, de cultivare a spiritului, de matrice firească a sufletului românesc neostoit în vremuri. Căci EXISTĂM NUMAI ÎN MĂSURA ÎN CARE SUNTEM LIBERI!

Freiburg – o „cetate de scăpare”!

Orașul Freiburg s-a distins în timp și printr-un accentuat spirit germano-latin, spirit care cultiva nu doar muzele și elevația, ci și găsirea soluțiilor pentru vindecare, revenire, re-clădire.

În 1949 era în plin avânt efortul de „vindecare” a rănilor războiului. Venit în oraș încă din 1947 ca angajat al autorităților franceze, domnul Virgil Mihăilescu, licențiat în filosofie la București, are ideea înființării unui „mare centru intelectual” la Freiburg. Astfel, din acest „proiect de vis”, la 1 mai 1949 s-a născut BIBLIOTECA. De altfel, dl Mihăilescu lucrase la Biblioteca Academiei Române, aflată la vremea aceea sub conducerea marelui cărturar român

Ion Bianu. Și era firesc să se înceapă cu o „bibliotecă” pentru că nici un alt „lucru” de pe lumea aceasta nu putea juca rolul de mai prețuită „comoară” decât cartea. Cartea, interzisă „acasă”, distrusă „acasă”, arsă „acasă”... Cartea care nu putea ajunge „acasă”, datorită Cortinei de Fier!

Din documentele găsite la Institutul Român de Cercetări Freiburg, în speță din Buletinul Bibliotecii Române *Studii și documente românești*, Volum Jubiliar (1949-1970), aflăm cu ce s-a pornit la drum. Ședința de constituire din 1 mai 1949 este oglindită în „Comunicarea nr. 1” din 15 mai 1949, din care aflăm zestrea inițială: 178 volume și broșuri, 16 numere din publicații periodice străine, 12 manuscrise conținând lucrări de doctorat.

Era începută astfel opera de „mărturie pe pământ străin a României libere”, cum menționează la 2 august 1951 M. S. Ileana, Princesă a României venită în vizită. În decursul timpului, despre „creșterea bibliotecii” s-au exprimat mulți intelectuali români duși de soartă în străinătate. Iată câteva aprecieri, gânduri și sentimente, fie venite prin scrisori, fie menționate în „Cartea de oaspeți” :

„Cel Atotputernic să vă binecuvânteze frumoasa operă culturală la care v-ați angajat înfruntând cu toată bărbăția obstacolele ce acești ani ai pribegiei vi le-au așternut în cale...Declar cu toată sinceritatea că în acest „amvon” de cultură românească am avut unicele și cele mai frumoase clipe de trăire sufletească în timpul pribegiei mele”.

Colonel D. Alexandrescu, Munchen, 1951

„Am revenit la Freiburg după câțiva ani și am găsit căminul și altarul Țării exilat de oameni, dar sprijinit și înălțat de Dumnezeu. Sunt fericit să respir aerul și căldura acestui cămin spiritual românesc”.

Pictor D. Berea, Paris, 1961

„E o realizare de necontestat și un monument care va rămâne și va vorbi supraviețuitorilor Neamului nostru”.

Alexandru Blaga, Paris, 1954

„Fără această realizare de la Freiburg refugiuul românesc ar fi apărut ca o dislocare datorată unei înfrângeri de natură politică. Cu ce va putea să dovedească Exilul nostru că se întâlnește cu poporul român retras în sine, în adâncimea sa spirituală, cu ce altceva decât cu Biblioteca Română, care păstrează în afara țării aceeași respirație românească dintotdeauna. La temelia acestei instituții au pus osteneală și suflet Românii de pretutindeni...”

Preot V. Boldeanu, Paris

„Pentru recolta de mâine a neamului, Biblioteca Română înnoadă un snop de gânduri copt la rațele Nădejzii. Pentru izbânda cea mare – a Libertății – ea împletește o cunună, cununa realizărilor celor mai merituose și roditoare, care făuresc o credință și o rezistență de cremene”.

Prof. Louis Combi, Avignon

„Vă felicit călduros pentru inițiativa luată și vă urez un tot mai strălucit succes întru păstrarea flăcării Culturii Românești, în așteptarea Zilei celei Mari a reîntoarcerii într-o Românie întregită și liberă”.

N. P. Comnen, Florența, 1950

„Este cu neputință ca o tragere de inimă atât de curată să nu ducă la izbânzi care să înfrunte timpul. Smerita energie a dascălilor ardeleni din veacul trecut renaște parcă în minunatele Dv. osteneli”.

Aron Cotruș, Madrid, 1950

„Această Bibliotecă, cu vastul material adunat atât de sânguincios, face legătura între vechea cultură românească și cultura care sperăm că se va naște în viitorul cât mai apropiat, umplând astfel golul anilor întunecați, care au rupt firul ei firesc. Biblioteca și Institutul din Freiburg stau ca o făclie aprinsă în acest întuneric al timpurilor ce le trăim ... nu sunt numai expresia nevoilor exilului, ci exprimă și sufletul majorității poporului român din țară, lipsit până și de libertatea elementară de a-și cunoaște istoria și tradiția...”

Prof. Nicolae Dima, S.U.A., 1969

„O pildă ca aceasta ne mai îmbărbătează să credem că neamul nostru nu poate pieri”.

Dr. Neagu Djuvara,
Paris, 1953

„Biblioteca Română rămâne, pentru mine, modelul suprem al voinței, stăruinței și continuității românești în exil”.

Prof. dr. Mircea Eliade,
Universitatea Chicago, 1954

„...constat că în această instituție există cea mai de seamă oază a culturii românești și a cercetării științifice românești în străinătate...Cu deosebită bucurie se cade a sublinia faptul că aici este unicul loc unde se cultivă interesul pentru Românii de pretutindeni, că aici problemele sunt tratate pe planul general al întregului spațiu geografic de existență a românității”.

S. I. Gârleanu, Lund – Suedia, 1974

„Cu nostalgia doinei românești în suflet, adeseori cu gândul la acei oameni minunați pe care i-am văzut trudind pe câmp, iar seara i-am auzit cântând în câte-o casă cu scoarțe fărânești și icoane vechi pe pereți – eu, care nu sunt român, dar îi iubesc pe români, am găsit aici, la mii de kilometri, o instituție, o bibliotecă cu cărți românești, din care glăsuiește românul. Și-mi este o mare mângâiere că pot vorbi și citi românește. Sunt impresionat de amploarea bibliotecii, de comorile pe care le conține, și nu în cele din urmă de munca entuziastă a Domnului Mihăilescu”.

Gottfried Habenicht, etnomuzicolog, Freiburg, 1974

„Între aceste rafturi cu cărți continuă să crească în libertate sufletul cel adevărat al Țării de departe. Cine, în exil, vrea să ia putere și speranță, să treacă pe aici cu evlavie și, ca într-o biserică, să se închine...”

Vintilă Horia, Madrid, 1962

„Permiteți-mi să vă felicit pentru toată strădania Dv. de a păstra și îngriji cartea românească peste hotare;

Am ales doar aceste câteva decupaje din miile de mesaje de mulțumire și felicitare, de urări de creștere, bună lucrare și bună sporire. Nu vom face aici istoricul aceste minunate zidiri de suflet și simțire românească. Numărul acesta al revistei *Familia Română* și-a propus să oglindească problemele generale ale „românilor în lume”. E foarte posibil ca într-un alt număr al

într-o vreme când slova românească e un tezaur, gestul Dv. se confundă cu un adevărat apostolat”.

Virgil Ierunca, Paris, 1951

„Când vom fi chemați să dăm socoteală fraților noștri rămași acasă, Dv. veți putea cel puțin dovedi ce ați făcut pe pământ străin pentru Țara Românească. Ce templu minunat ridicați românismului!”.

Lucia A. Popovici, Geneva, 1950

„...în ctitoria românească de la Freiburg am sorbit și eu din izvorul de viață vie: cartea, spiritul nemuritor, scânteia de unde va să răsunе focul românismului de totdeauna”.

Serge Prod'hon, Grenoble

„...eu cred că ceea ce ați realizat la Freiburg este o operă demnă de toată admirația”.

Ion Rațiu, Londra, 1955

„Plec de la Freiburg cu o impresie cum nu se poate mai adâncă, cu imaginea acestui mare, neegalat efort românesc...Întreaga operă de la Freiburg poartă un sens de adevărat eroism. Drama însăși a culturii noastre atât de crunt frântă în frumosul ei zbor, este conținută în realizările Bibliotecii din Freiburg. Această instituție unică în istoria spiritualității românești trebuie păstrată, încurajată și perfecționată ...”.

Prof. dr. George Uscătescu, Madrid, 1964

revistei să mai revenim la Institutul Român și Biblioteca Română de la Freiburg, această „cetate de scăpare” a culturii române. Așteptăm, de asemenea, eventuale contribuții ale altor exponenți culturali români din străinătate. Despre Freiburg, despre Institut, despre Bibliotecă, despre Sigmaringen. Locuri predestinate să ne fie și nouă românilor APROAPE!

Diaspora română și menținerea identității naționale

„Amândoi avem un nume, / Amândoi o soartă-n lume. / Eu ți-s frate, tu mi-ești frate, / În noi doi un suflet bate!” (Vasile Alecsandri)

Diana ȘANDOR

Conceptul de identitate, în aparență unul transparent, are o încărcătură puternică și antrenează în sfera sa domenii precum antropologia, filosofia, științele sociale, psihologia ș.a. Pe plan social, individul are menirea de a rămâne același în timp, de a-și păstra particularitățile care-l fac unic, de nemultiplicat. Între cei doi termeni, identitate și alteritate, chiar dacă definițiile din dicționar arată o antinomie dialectică, există o relație de complementaritate. Identitatea este echivalentă cu faptul de a fi identic în fiecare moment cu sine însuși, de a-și păstra un anumit timp caracteristicile esențiale, în timp ce alteritatea, aflată la antipod, în sensul oferit de dicționar, reprezintă caracterul a ceea ce este diferit de eu, ceea ce constituie o identitate aparte.

Alteritatea joacă și ea un rol determinant în evoluția culturii, cu condiția ca acțiunile ei să lărgască câmpul identității, putând semnifica chiar reînnoirea identității prin aducerea de elemente noi, de complementaritate. Așadar, conștiința identității este indisolubil legată de cea a alterității, dând naștere unei imagini de sine care poate fi pozitivă sau negativă, în funcție de indici ca: evoluția fizică, psihică, culturală, nivelul informațional, capacitatea de procesare a bagajului cultural, construirea și aplicarea unor grile de cunoaștere a Celuilalt, rezultatele putând fi dintre cele mai diverse: „Imaginile alterității, pe lângă faptul că însoțesc toate judecățile privitoare la Celălalt, provoacă diverse reflexe: de preferință sau de respingere, mâinii, fobii sau filii. Uneori reprezentările colective asupra celuilalt devin clișee și sunt chiar mai tenace și mai persistente decât cunoașterea realității”. Așadar, între cei doi termeni există clar o relație de complementaritate.

Dacă ar fi să analizăm problema identității culturilor, potrivit lui Grigore Gheorghiu am putea afirma că „Identitatea culturilor nu mai este văzută ca rezultat al izolării lor, ci ca efect al originalității lor” (Gheorghiu: 1997. p. 85)

Apărarea identității naționale.

Omul – spunea Platon – ca să se (re)cunoască pe sine trebuie să se oglindească în seamă sau, seamă care este asemănător cu el, dar și diferit. Omul cu toate creațiile sale culturale e o stranie articulație între Unu și Multiplu, între unitate și diversitate, putând fi privit și ca o unitate care se multiplică în interior. Așa cum se întâmplă la nivel de individ, micro, am putea spune se întâmplă și la nivel social, macro.

Cu toții trăim într-o singură lume, „teritoriu comun”, „timp comun”, fapt care evident lasă o amprentă asupra vieților. Specificitatea culturilor trebuie căutată în fundamentul existenței umane, adică în diversitatea formelor de activitate practică și spirituală, prin care comunitățile umane își reproduc existența lor socială.

Fiecare persoană trebuie să-și aleagă propriul destin și să-și angajeze potențialul maxim în cadrul tradițiilor și al propriilor culturi tot mai deschise spre universalitate. De aceea reafirmarea identității este un fapt deosebit de important. Pentru a ne (re)afirma identitatea nu trebuie să studiem doar elemente specifice unui popor, ci și elemente comune, fără a ne teme de uniformitate ideologică și culturală.

Identitatea națională este subiectul unor dezbateri aprinse mai ales în Occident. La noi, abia acum se ivește o palidă discuție publică. Totuși, fără a invoca în mod direct, identitatea națională a românilor este atacată în structura ei intimă. Contestatarii ei, fiind de rea-credință ori doar ignoranți, o etichetează drept un moft, când nu de-a dreptul o prostie.

Odată cu revoluția din 1989, fațada comunismului a căzut, împreună cu valorile false pe care le promova. Problema care se pune, începând de la sfârșitul anului 1989, este în ce direcție se orientează noile valori și, în acest context, reprezentarea socială a identității naționale – valorificarea și devalorizarea acesteia – a devenit un subiect foarte discutat. În pe-

rioada actuală se înregistrează de fapt o criză de valori la nivel micro și macrosocial, care se răsfrânge și asupra identității naționale. Ideologia comunistă urmărea distrugerea sistematică a culturii autentice românești, de exemplu prin festivaluri de genul „Cântarea României” se promovau valori false cum ar fi mitul muncitorului nu prea inteligent, dar cinstit, nu prea cultivat, dar „bun că pâinea caldă” sau cel al secretarului de partid umanist. Această pervertire a valorilor la nivel macrosocial a avut drept efect îndreptarea opțiunilor actorilor sociali spre grupuri de referință mai mici, cu valorile cărora se puteau identifica (grupuri de prieteni, categorii sociale, profesionale etc.)

Revenind la perioada postrevoluționară, anii '90 îi găsim pe români izolați nu numai față de Occident, ci și față de propriul lor trecut. În urma studiilor sociologice empirice (observarea directă a realității), politologul Alina Mungiu, în *Naționalism și conflict* (Mungiu: 1995. p. 32) constată existența unei memorii colective false, rezultată în urma îndoctrinerii comuniste, la o parte a populației. Cealaltă parte a populației, care a putut rezista acestei îndoctrineri sunt cei care au citit sau luat contact cu scrierile interbelice (îndeosebi tinerii). Aici amintim scrierile generației '27, autori interziși pe vremea comunismului, dar și memoriile altor scriitori care au fost marginalizați în perioada comunistă sau chiar închiși, dar și-au început activitatea în perioada interbelică (de ex. Petre Țuțea).

În acest context apare generația '27, din care fac parte Cioran, Noica, Eliade, Vulcănescu. Ei se constituie în prima generație care a avut conștiința propriei valori la nivel universal, valoric general. Acești autori au fost numiți generic „generația '27” datorită concepției lor comune că România este o țară mică, având o cultură minoră (deși potențiale deosebite) din două motive. Pe de o parte nu e cunoscută, deci nu are acces la schimburi adevărate cu alte culturi, de aici rezultând în mod firesc necesitatea unei politici culturale, iar pe de altă parte, în România nu apucase să se creeze din punct de vedere politic o unitate, în decursul timpului.

Faptul că suntem o cultură minoră nu înseamnă neapărat inferioritate calitativă, arăta Noica (Noica: 1991 p. 52). Cultura noastră populară are realizări calitativ comparabile cu cele ale culturilor mari. Tensiunea care face, însă, drama generației interbelice este dată de faptul că „noi nu mai vrem să fim eternii săteni ai istoriei”. Această concepție exprimă de fapt conflictul dintre eternitate și istorie, prezent în toată spiritualitatea românească. Dacă *Învă-*

țaturile lui Neagoe Basarab către fiul sau Teodosie ilustrează victoria eternității în spiritualitatea românească a secolului XVI-lea, în secolul al XX-lea, neamul și cultura românească tind spre istorie, spre actualizare și spre ieșirea din eternitate. Spiritualitatea populară trebuie depășită spre creația personală, arăta Noica, deoarece orice cultură conștientă este personală, este o formă de individualizare, creația populară rămânând anonimă.

Cioran dă o replică foarte aspră eternității românești, spunând că România trebuie să câștige gustul devenirii, deoarece „lumea nu este o justificare a lui Dumnezeu, istoria este, însă, una a omului”. Aceasta trebuie transformată într-o adevărată misiune a românilor, devenind o veritabilă „doctrină de mântuire”. Cioran vede însă la români o superioritate față de celelalte țări mici, datorită lucidității față de condiția ei și faptului că are o conștiință nemulțumită. Subliniază însă că „atâta luciditate este titlu de glorie dacă alcătuiește un stadiu și este o rușine ca permanență sau fundătură” – atrăgând atenția asupra pasivismului românilor. Dintre expresiile autohtone, cea mai revelatoare este „N-a fost să fie” – apreciază Cioran, ceea ce ilustrează proverbialul fatalism românesc, constatat și de Drăghicescu în *Psihologia poporului român*. (Cioran: 1990 p.)

Naționalitatea este titlul nostru nobiliar, iar apărarea ei este o problemă de onoare. Aurel C. Popovici relevă că „Naționalitatea unui popor (...) e conștiința sa că e națiune, o entitate culturală proprie în varietatea omenirii, că nu-i o simplă cifră, un număr de indivizi, de ființe, de animale sociale. (...) Naționalitatea unui popor e legea lui străbună și limba lui deosebită; e comoara lui proprie de literatură și istorie, de credințe și moravuri; de datini, tradiții, de obiceiuri; e arsenalul său moral de virtuți și gânduri, de fapte și idealuri din trecut, pentru prezent și viitor” (Popovici: 1997, p. 371-372)

Interogația asupra identității românești provoacă și azi cele mai aprige dispute teoretice și conflicte ideologice. Aici putem vorbi cel mai bine de deplasarea forței de muncă a țărilor mai slab dezvoltate, cum e și cazul țării noastre, spre cele mai dezvoltate.

Potențialul diasporei în menținerea identității naționale

Conform unor statistici, mai mult sau mai puțin exacte – din lipsa unor instrumente de evaluare – în afara granițelor trăiesc în jur de 13 milioane de români, în acest fel putând aprecia o populație românească globală de aproximativ

34 de milioane, din care 36 % locuiesc în afara României. Din această populație, generația emigrației continuă să-și păstreze trainice legăturile spirituale cu țara. Este încă o generație activă care încearcă să mențină sentimentul identității naționale la cei născuți pe alte meleaguri, pregătindu-i astfel să devină extensia României peste hotare.

Aceste noi generații educate și integrate complet în viața țărilor pot deveni elemente de suport ale României, rezervorul de investiții și cunoștințe, sursa creșterii influenței românești pe plan internațional. Este un suport cu atât mai valoros cu cât vine de la oameni complet integrați în țările lor și de aceea acestora trebuie să li se creeze posibilitatea de a deveni participanți activi la viața publică a României. Dacă nu se contracarează din timp tendința naturală de atrofiere și dispariție a identității românești la noile generații născute în medii naționale și culturale, printr-o permanentă legătură cu mediul național românesc și prin crearea unui cadru legislativ și organizatoric apt să reintegreze românii din afara granițelor, atunci resursele umane, economico-financiare și politico-diplomatice ale acestora, vor fi irosite pentru România.

De problematica românilor plecați în afara granițelor se ocupă în special Departamentul pentru Românii de Pretutindeni (DRP) aflat în subordinea Guvernului. Bugetul și așa insuficient al acestei instituții a fost lovit în 2010 de o reducere bugetară severă. Dacă în 2007, acestui departament îi era alocat un fond de 21.177.000 RON, succesiv au fost operate reduceri semnificative. Astfel, în 2008, a beneficiat de un buget de 13.300.000 de lei noi, în 2009 DERP s-a „bucurat” de încă o tăiere zdravănă, până la 7.500.000 de lei. Anul cel mai crunt a fost 2010, atunci când DERP a trebuit să se descurce cu fonduri de 6.750.000 RON. În acest context bugetar nefavorabil, ne punem fireasca întrebare încotro se va îndrepta atenția guvernanților pentru românii din diasporă? Reducerile au fost operate pentru această instituție în care principalul obiectiv de activitate este promovarea identității naționale a românilor plecați din țară. Pe lângă acest lucru, DERP trebuie să pună în aplicare și să elaboreze diverse strategii și programe destinate românilor de pretutindeni. DERP își concentrează în prezent activitatea pe patru linii majore: cea care privește educația, mass-media, cultura și spiritualitatea. La unele dintre aceste activități, DERP lucrează împreună cu Institutul Cultural Roman.

Departamentul pentru românii de peste hotare consideră românii din afara frontierelor

naționale ca parte integrantă a spiritualității românești și încurajează stabilirea unui dialog deschis cu ei. Strategia Națională pentru Românii de Pretutindeni este un document-cadru care își propune să stabilească, pentru intervalul 2011-2020, direcții de acțiune, măsuri și mijloace destinate păstrării, afirmării și promovării identității românilor de pretutindeni.

Activități practice ale diasporei române

■ Programul „Descoperă Bucovina”

În data de 2 octombrie 2010, DERP a lansat proiectul „Descoperă Bucovina”. Acțiunea a constat în organizarea unor excursii în Bucovina pentru elevii și profesorii români din regiunea Cernăuți (Ucraina). Pe parcursul celor nouă săptămâni (2 octombrie - 28 noiembrie), 900 de elevi români (elevi, studenți, profesori, oameni de cultură etc.) din Ucraina au vizitat principalele obiective din județele Botoșani, Suceava și Neamț (Memorialul Ipotești, Mănăstirea Humorului, Cetatea de scaun a Sucevei, Mănăstirile Voroneț, Moldovița, Sucevița, Agapia, Văratcă, Neamț).

Acțiunea a fost organizată cu sprijinul Ministerului Afacerilor Externe – Consulatul General al României la Cernăuți, iar participanții au fost selectați de către profesorii din școlile românești din Cernăuți.

■ Școala de vară „Comunități românești și identitatea europeană”

În cadrul programului de tabere „ARC 2010”, DERP a desfășurat în perioada 16 - 23 august 2010, cea de-a cincea ediție a școlii de vară „Comunități românești și identitate europeană”. Participanții, tinerii din afara granițelor au fost selectați în urma concursului de clipuri video și aplicații media „De ce iubesc România” desfășurat în perioada 8 iunie-8 iulie 2010). Toate lucrările realizate de tinerii români de peste hotare au fost postate pe pagina de YouTube a DERP, putând fi vizionate de orice persoană. Câștigătorii au fost selectați de un juriu format din reprezentanți DERP, TVR și ICR.

Printre câștigători s-au numărat tineri din SUA, Egipt, Italia, Republica Moldova, Grecia, Ucraina și Arabia Saudită. Pe lângă programul obișnuit al școlii de vară, câștigătorii concursului „De ce iubesc România” au vizitat, pe durata a patru zile, unele din cele mai importante obiective culturale și istorice ale României: Muzeul Satului și Palatul Parlamentului din București, Mănăstirea Curtea de Argeș, Palatul Peleș, Palatul Bran, Transfăgărașanul, Mănăstirea

Participanți la Școala de vară, ediția a VIII-a „Provocările istoriei ca știință și disciplină de învățământ la începutul mileniului trei” care a avut loc între 16-22 iulie 2012, în Maramureș, la Baia Mare, organizată de Centrul de Studii Transilvane, proiect finanțat de Guvernul României – Departamentul pentru Români de Pretutindeni. Acțiunea a fost organizată și cu sprijinul Consiliului județean Maramureș, Primăria municipiului Baia Mare, Inspectoratul Școlar Județean Maramureș, Direcția pentru Cultură, Culte

și Patrimoniu Cultural Național Maramureș, Consiliul Județean Cluj și revista Tribuna. Participanții și beneficiarii proiectului au fost profesorii de istorie, personalități culturale marcante din Republica Moldova, Ucraina, Serbia, Ungaria și România. (Sursa: ris.in.rs - Români Independenți din Serbia)

Putna, Memorialul Ipotești, Biserica „Treii Ierarhi” din Iași.

■ Programul „Guvernul României îți oferă o carte”

DRP a lansat în data de 5 aprilie 2010 programul „Guvernul României îți oferă o carte” care se adresează copiilor și tinerilor de peste hotare. Copiii și tinerii români din afară granițelor țării care doresc să citească opere de referință ale clasicilor români au completat un formular prin care au solicitat unul din cele 10 titluri editate de DRP. Astfel s-au expedit 20.251 de volume de literatură română în 18 țări – Australia, Austria, Belgia, Canada, Cipru, Franța, Grecia, Irlanda, Letonia, Norvegia, Portugalia, Republica Moldova, Serbia, Spania, SUA, Ucraina. Numărul acestor proiecte este într-o continuă creștere.

Paradoxal, cultura românească se propagă puternic în lume pe aceste căi pe care mulți dintre noi nici măcar nu le bănuim. Este vina mass-media românești. Nu se face destulă campanie mediatică prin care să se facă cunoscute aceste proiecte de ridicare a culturii românești în lume, dar și în țară. Probabil puțini dintre noi au știut că la Stuttgart are loc din doi în doi ani Festivalul „George Enescu”, altul decât cel din România, sau că din 2005 înapoi se desfășoară în Europa câteva turnee cu spectacole culturale.

De apreciat este și acțiunea Gabrielei Pascu Bisi. Româncă din Sardinia promovează un nou brand cultural „România mon amour”,

proiect cultural public și privat între România și Italia, derulat la inițiativa româncei, care are ca scop introducerea unor metode de comunicare transfrontalieră, în vederea promovării culturale a celor două țări. Pe parcursul celor trei zile, cât a durat evenimentul, au avut loc expoziții de fotografie și pictură semnate de artiști români, mostre de fotografie interbelică sau expoziții de costume populare românești din diferite zone geografice ale României. Scopul propus al româncei este ca, prin intermediul firmei sale de publicitate, să schimbe imaginea țării. Au fost prezentate Cultura Cucuteni, leagănul Europei, expoziții de porțelan pictat manual, concertul extraordinar al „prințesei naiului”, Oana Lianu, nu au lipsit mostrele de ceramică de Horezu cu maeștrii ceramiști Nicoleta și Laurențiu Pietraru. Au fost evocate prezențe ale românilor celebri în Italia de-a lungul timpului. Nu putea lipsi o expoziție de costume populare românești din diferite zone geografice a României.

De amintit sau de făcut cunoscut, pentru cei mai mulți dintre noi, este faptul că un timișorean ajutat de un designer de bijuterii din SUA a făcut cel mai lung măștișor din lume. Recordul a fost omologat chiar în 1 martie 2011, de către World Records Academy, principala autoritate la nivel mondial în certificarea recordurilor. „Măștișorul” (lucky charm) are o lungime de 584.9 m. și a fost confecționat dintr-o panglică cu dantelă lungă de 1300 de m., pe care s-au cusut decorațiuni diverse.

Mirela Harris, designer american și designerul român Adrian Haiduc au folosit perle,

sidef, coral roșu, agate, jad, mărgelile de sticlă, plus pene de struț și păun. Au lucrat timp de o lună, 6 ore pe zi. „Nu mai știam când e zi și când e noapte” povestește timișoreanul. „Am vrut să ducem tradiția românească peste Ocean și să arătăm lumii întregi că românii au ceva de spus”.

Una dintre cele mai importante expoziții din lume este „The Lost World of Old Europe” organizată începând din anul 2009, fiind rezultatul unei colaborări între Muzeul Național de Istorie a României și Institute for the Study of the Ancient World of New York University, beneficiind de sprijinul Ministerului Culturii și Patrimoniului Național. În acest cadru, principalii organizatori ai acestui proiect ambițios cultural internațional au contribuit la realizarea unei expoziții deosebite, care prezintă – în premieră într-un turneu internațional pe cele două continente – 175 de piese arheologice de valoare excepțională, datând din perioada neolitică, din colecțiile a peste 19 muzee românești. Expoziția oferă ocazia, atât publicului cât și specialiștilor internaționali să descopere evoluția și artefactele caracteristice ale celor mai importante culturi neolitice dezvoltate în zona danubiano-carpatică în urmă cu 7 milenii (Vinca, Hamangia, Boian, Gumelnița, Precucuteni - Cucuteni), descoperiri rămase aproape necunoscute până astăzi majorității istoricilor și arheologilor occidental și nu numai.

Decorul pictat al ceramicii Cucuteni preia cu rafinament elementul decorativ al spiralei, prezent pe toată ceramica neolitică, dar nicăieri cu o asemenea măiestrie, în vreme ce maeștrii ceramiști ai culturii Gumelnița au folosit calitățile lutului pentru a modela forme și figuri umane a căror forță de expresie prefigurează marile opere sculptate în pictură mai târziu. Piese de metal, cupru și aur, realizate de metalurgii gumelnițeni ilustrează nu numai nivelul foarte înalt al cunoștințelor lor în domeniul producerii și a controlului temperaturii, ci și existența unor elite care doreau și erau capabile să-și procure piese-emblemă, reprezentative pentru poziții sociale înalte.

Piesa de rezistență este celebra figurină de lut reprezentând un om care stă jos, având umerii curbați, mâinile ținându-i fața, ipostaza fiind aparent de contemplare, binecunoscută sub numele de Gânditorul de la Hamangia. Statueta aparține unei populații din Dobrogea de acum aproape 8.000 de ani. Ea a fost descoperită în urmă cu 49 de ani. Un colectiv de arheologi condus de Dumitru Berci a început săpăturile pe

Dealul Sofia de la Cernavodă, după ce s-a descoperit că lucrările la Canalul Dunăre - Marea Neagră distrug urmele unor civilizații de la începutul istoriei. Săpăturile acestea de salvare a ce se mai putea salva au dus la descoperirea Gânditorului, în 1956, și a perechii sale, Femeia. Statueta a fost prezentată atunci populației într-o expoziție improvizată în Primăria Cernavodă și apoi a luat drumul Bucureștiului și al celebrității, devenind cunoscută în întreaga lume. Recent a fost desemnată, de către o comisie internațională, să fie unul dintre cele 10 artefacte ale culturii pămânenne care ar trebui să reprezinte planeta, respectiv unul dintre simbolurile care să fie trimise în spațiu pentru o eventuală întâlnire cu o civilizație extraterestră.

Așadar, conștient de menirea și misiunea sa, Muzeul Național de Istorie a României are convingerea că prin asemenea demersuri expoziționale internaționale, bunurile arheologice din patrimoniul cultural național al României, aflate în numeroase colecții muzeale românești se constituie drept argumente majore pentru dialoguri și proiecte de diplomatie culturală menite să contribuie la promovarea imaginii țării noastre în străinătate.

Bibliografie:

- Gheorghiu 1997: Grigore Gheorghiu, *Națiune-Societate-Identitate*, București, Editura Diogene
- Noica 1991: Constantin Noica, *Pagini din sufletul românesc*, București, Editura Humanitas
- Cioran 1990: Emil Cioran, *Schimbarea la față a României*, București, Editura Humanitas
- Drăghicescu 1995: D. Drăghicescu, *Din psihologia poporului român*, București, Editura Albatros
- Mugiu 1995: Alina Mugiu, *Personalitate și societate în tranziție. Studii de Psihologie socială*, București, Editura Humanitas
- Iacob 2003: Luminița Mihaela Iacob, *Etnopsihologie și imagologie. Sinteze și Cercetări*, Iași, Editura Polirom
- Andreescu 2005: Gabriel Andreescu, *Schimbări în harta etnică a României*, Cluj-Napoca, Centrul de resurse pentru diversitatea etnoculturală
- Neculau 2002: Adrian Neculau, *Noi și Europa*, Iași, Editura Polirom
- Baudrillard 2002: Jean Baudrillard, *Figuri ale alterității*, Pitești, Paralela 45
- <http://www.dprp.gov.ro/tag/drpr/>
- <http://www.fonduri-euro.ro/>
- <http://www.icr.ro/bucuresti/evenimente>

Emigrarea – un act de curaj? Acasă! Un spațiu geografic sau unul sentimental?

Mihai NAE,
Viena, Austria

Dicționarul explicativ al limbii române descrie noțiunea de „acasă” astfel: *În sau spre casa în care locuiești; fig. la locul natal, în sau către patrie; o descriere scurtă, elocventă și în același timp seacă. Definiția cuvântului „acasă” nu va fi supusă unei analize până când „acasă” devine un loc îndepărtat, un loc după care tânjim, un loc de care ne leagă fire invizibile ale existenței. Noțiunea de „acasă” poate fi oarecum comparată cu starea de sănătate; pierderea sănătății duce la o apreciere tardivă a acesteia. Tot așa și spațiul existențial cuprins sub cupola noțiunii de „acasă” se pierde irecuperabil odată cu transmutarea. Tot în dicționarul explicativ găsim următoarea definiție: *Emigra, vb. a se expatria, a pribegi, a se înstrăina, a părăsi locul de baștină.**

Aprecierea ca atare a spațiului denumit „acasă” se realizează doar prin comparația ireversibilă cauzată de emigrare, de înstrăinare. În terminologia poetică cel care pleacă de-acasă este un *dezrădăcinat*, un om care a pierdut legătura cu locul unde a venit pe lume și a crescut. Mărturisesc că a existat un timp în care am privit această afirmație ca pe o hiperbolă bombastică adecvată doar în limbajul poetic. După mai bine de douăzeci de ani de viață în străinătate subscriu în totalitate la „teoria dezrădăcinării”. Adevărul din această figură de stil s-a adeverit pe parcursul timpului, mai ales cu ocazia călătoriilor; pregătirile de dinaintea plecării către „acasă”, împachetarea diverselor bagaje, verificarea sumară a mașinii, tot acest complex de gesturi ridicat la grad de ritual festiv menit să simuleze bucuria cu gust dulce – amărui, bucuria goală pe dinăuntru, întinsă pe distanța de 670 de kilometri, din care ultimii 70 au fost întotdeauna triști, în conformitate cu starea drumului, cu întunericul din sate, cu sărăcia tăcută din spatele gardurilor păraginite. Sentimentul că am ajuns acasă s-a lăsat mereu așteptat, iar bucuria reîntâlnirii cu orașul a fost adesea simulată prin zâmbete ancorate festiv. Din punctul meu de vedere „teoria dezrădăcinării” confirmă că „acasă” nu poate fi substituit; un dezrădăcinat

nu mai este niciodată și nicăieri „acasă”; nici pe plaiurile natale și nici în țara adoptivă. A recunoaște acest lucru este un gest de curaj.

Emigrantul român – adaptare sau refulare?

Problematica emigrantului român nu există ca atare. Există doar problematica emigrantului universal ca fenomen social care nu ține cont de apartenența la o etnie anume și nu face distincție între coordonate geografice con-

Mihai Nae

tinate de prejudecăți de clasificare a popoarelor în Apus sau Răsărit, în musulmani sau creștini, în negri sau albi, etc. Emigrantul este o persoană care renunță la tot ceea ce înseamnă „acasă” în favoarea unui destin (imaginar) bazat adesea mai mult pe speranțe decât pe elemente pragmatice (cunoștințe de limbi străine, educație, meserie etc.). Însă comportamentul tipic românesc de evaluare, interpretare și aplicare a cunoștințelor dobândite în țara adoptivă determină conflicte comice care ascund tragedii cotidiane la nivel individual sau familial.

Țările germanice își primesc emigranții cu rigurozitatea impusă de reguli clare și exacte. Aceste reguli ne sunt adesea străine și uneori sfidează ceea ce în germană se numește *Hausverstand*, în engleză common sense, iar în română ar fi *simțul realității*. Spre exemplu înțelegem greu că la piață prețurile afișate sunt cele solicitate, înțelegem greu că la cinci minute

după ora închiderii, chiar dacă marfa este încă expusă nimeni nu mai vrea să-ți vândă nimic, înțelegem greu că parcare cu două roți peste linia de demarcare se pedepsește, refuzăm să înțelegem că legea și aplicarea ei nu cunoaște nici un grad de flexibilitate, ne lovim de proceduri de comportament „ciudat” (a se citi civilizată) la metrou, în spital, pe stradă, în parc, în toate zonele de interacțiune socială.

O societate care funcționează ca „mersul trenurilor” la piața de alimente trăiește după reguli care ne uneori ne par ridicole și în domeniul birocratic chiar au o tentă de clișeu al absurdului. Birocrația nu este o boală tipic românească, ea există în toate țările și simplificarea acesteia rămâne o adevărată încercare pentru guvernele din întreaga lume. Prin urmare procesul de adaptare este o continuă lecție de conduită, o lecție învățată la scara unu pe unu, adesea costisitoare, obositoare și frustrantă. Ceea ce uită de fapt emigrantul român sau de altă naționalitate este faptul că drumurile administrative (drept de ședere, drept de muncă, asigurări sociale, etc.) nu sunt gândite ca piedici pentru emigranți ci, dimpotrivă, ele ajută emigrantul la așezarea lui, la înscrierea lui în rame necesare unui trai organizat. Așteptarea pe la rânduri cu alți străini, documente „uite” acasă, confuzii și interpretări eronate ale demersurilor, lipsa unei gândiri organizate pe baze calendaristice sunt motive de clasificare a comportamentului funcționarilor; aceștia sunt, după părerea noastră, incompetenți, zăpăciți, neprietenoși, neînțelegători sau chiar mai rău, aceștia nu manifestă înțelegere pentru că sunt în mare parte xenofobi și acolo unde au putere doresc să o demonstreze. Mai zicem că frontierele din capul acestor funcționari nu au dispărut. În realitate frontiera dintre adaptare și refulare prin permeabilitatea ei este cea care creează disconfortul și sentimentul de persoană șicanată. Trăind în altă țară, emigrantul român nu cunoaște jungla legislației din România, nu cunoaște realele absurdități dintr-un sistem ne-copt, corupt și neperformant ca să poată face comparația. În străinătate însă, învățăm să ne obișnuim cu sentimentul că dacă am fi acasă nu am avea atâtea drumuri birocratice, atâtea obstacole. Emigrarea este de fapt un proces în continuă desfășurare. Odată ce ai devenit un emigrant nu termini de emigrat niciodată. În fiecare zi mai emigrezi puțin. Mai devii ce încă nu ai fost și lași în urmă ceva ce (prezumtiv) ai fi putut fi. A recunoaște acest lucru este un gest de curaj.

Dor de țară – o altă definiție

Expresia „dor de țară” este o sintagmă uzitată la toate nivelurile lingvistice, mai ales în situații unde se mizează pe glandele lacrimogene. Astfel „dorul de țară” poate fi asociat cu imagini în care vedem copii desculți alergând pe pajiște, Joiana privind nepăsătoare și fugărind muște cu urechea, o casă joasă de lemn cu femeia bătrână îmbrăcată în negru așteptând „ceva” în pridvor, se mai vede și drumul satului pe care trece o căruță cu doi cai prea bine hrăniți și peste toate astea, desigur, răsună Dumitru Fărcaș ca și cum dezlanțuirea sentimentelor s-ar face doar prin taragotul maestrului. Nu lipsesc nici costume populare incredibil de albe, purtate de fecioare și feciori care abia apucă să ascundă telefoanele înainte de filmări. Prezentarea acesteia ne arată CUM trebuie să fie „dorul de țară” și dacă el este altfel riscăm să vorbim despre un dor neautentic, despre o lamentare ieftină a unor cetățeni aflați în străinătate, care se mulțumesc să vorbească la telefon și să trimită bani prin Western Union. Dorul de țară nu are voie să fie reprezentat de frigul care dă buzna în casele oamenilor, de foamea care pân-dește din frigiderul gol sau de spaima zilei de mâine când se poate scumpi orice, oricât. Dorul este o stare sufletească dezmiertată cu dulciuri sau chiar dulcegării. Prin definiția lui intrinsecă de alean, nostalgie, pasiune sau chiar mâhnire, dorul este un sentiment jucăuș pus pe șotii. Face să ne doară ceva, undeva, aducând o tristețe cu zâmbet și dându-ne permisiunea să descărcăm neputințe și eșecuri într-un gol imaginar care s-a creat prin plecarea noastră. În spatele dorului se ascund șanse ratate, un viitor neaccesat, incapacitatea de a lua decizii, se mai ascund și niște iubiri ocazionale, promisiuni deșarte și desigur familia, care de cele mai multe ori „nu ne-a înțeles”! Dorul acesta devine un partener bun cu vestita damigeană din care tot curge și curge până când dorul devine lacrimogen. Emigranții, în marea lor majoritate, sunt adesea stăpâniți de astfel de excese ale *Dorului* care scapă din frăie și tropotește prin sufletele oamenilor.

Realitatea ne arată că pericolul confuziei este foarte bine camuflat în peisajul grijilor de zi cu zi. Confuzia constă în interpretarea eronată a unor semnale nostalgice prin care căutăm pur și simplu Trecutul și care în contextul înstrăinării îmbracă hainele „dorului de țară”. Nici cei rămași în patrie nu scapă de aceste inflexiuni sentimentale din zona dorurilor diverse. Atâta doar că cei din patrie nu pot pune vina pe „dorul de țară” ci se mulțumesc cu simple trimiteri de

genul: „Îți mai amintești când eram...” sau „of, ce-au mai trecut anii...”

Dorul ca manifestare sentimentală transformă absența unor persoane, a unui spațiu sau chiar a unui eveniment cu caracter regulat, într-o acută nevoie de acel „ceva” care cauzează instaurarea melancoliei. Unui deținut i se face dor de casă pentru că acasă îi era mai bine decât la închisoare. Manifestarea inversă a acestui dor ar presupune că acasă e mai rău decât la închisoare și prin urmare amintirea vremurilor de la închisoare este călduță și provoacă dor (!). Mie de ce să-mi fie dor? De ce anume să-mi fie dor din România? Nu mi se face dor de copilăria plină de nevoi. Nu mi se face dor de frigul și întunericul în care am crescut. Nu mi-e dor de făărnicia unui popor pregătit oricând să aplaude și să ovaționeze. Nu mi-e dor de sediul securității din strada Scînteii, nu mi-e dor de vajnicii bărbați ai patriei care (supra)vegheau 25 de ore pe zi. Nu mi-e dor de interogatorii brutale. Nu mi-e dor de rația de zahăr și ulei, nu mi-e dor de autobuzele arhipline, nu mi-e dor de cozile la ouă, unt sau lapte. Nu mi-e dor de muncă patriotică sau de gărzi patriotice cu arme și muniție pentru doctrine și războaie de idei. Pur și simplu nu îmi este dor! Nici cu zece taragoturi nu se mai sparge gheața care-mi înconjoară amintirile; dorul invocă enumără amintirea lipsurilor; a întunericului din orașe, a frigului din pături, a mizeriei din spitale. Dacă este să-mi fie dor de „ceva”, atunci cu siguranță îmi este dor de copilăria furată, de școala în care aș fi vrut să învăț, de societatea în care aș fi dorit să trăiesc, de oamenii în care aș fi putut crede; un dor al absurdului împrumutat de la Eugen Ionesco pentru lamentări tardive în cazul în care mă întreabă cineva. Dorul este o păcăleală dulce. A recunoaște acest lucru este un gest de curaj.

Integrarea – realitate sau iluzie?

Oameni de știință din domeniul sociologic analizează integrarea emigrantului în societate din două puncte de abordare: a) integrarea în societate prin prisma asimilării; b) integrarea în societate în condițiile în care emigratul își creează microclimatul existențial axat pe valori culturale proprii implementate pe meleagurile adoptive.

Acest proces devine vizibil în cazul emigranților musulmani care sunt bine organizați, cu infrastructuri paralele și cu sfere de interes concentrice înspre interiorul comunității. Debaterile la nivel politic sunt foarte fierbinți, societatea este polarizată și soluțiile unei conviețuirii fără conflicte rămân la stadiul de proiect.

O temă mai puțin cercetată de către sociologi este „dedublarea socială” a emigrantului. Confruntat cu probleme de comunicare (lipsa abilităților de expresie în limba țării gazdă), probleme de raporturi sociale, probleme de identificare cu tipul de existență impus de „noua lume”, lipsa unor perspective de avansare în ierarhia de la locul de muncă, toate acestea fac din emigrant un fugar, un dezertor. Pe neobservate emigrantul începe să-și hrănească țelurile (de care orice om are nevoie) cu idealul de repatriere; întoarcerea „acasă” devine pe nesimțite un obiectiv care capătă o legitimitate firească fără ca tema să fi fost vreodată analizată obiectiv. Am asistat la o tragedie de mari proporții în cazul cetățenilor din fosta Iugoslavie. Familii de patru, cinci sau chiar mai multe persoane au trăit peste douăzeci de ani în garsoniere și apartamente strâmte pentru ca sumele economisite să fie investite în case și vile din satele de origine. Sacrificii peste sacrificii, cărăușie de mobilier și aparatură, eforturi și sudoare și pe urmă războiul care a zădărnicit osteneala zecilor de ani. Multe case au fost bombardate, cele care au scăpat au fost devastate, unele au rămas în teritorii care au intrat în posesia altcuiva... Dezamăgire, disperare, ură și neliniște, sentimentul unei vieți ratate, reproșuri din partea copiilor și deșertăciunea unor vise spulberate.

Este lucru știut că mulți dintre românii care trăiesc în străinătate au început construcția unor case pe care dacă le-au terminat, stau goale sau dacă nu le-au terminat au puține șanse să mai găsească resurse financiare pentru a încheia construcțiile. Adesea proiectele sunt supradimensionate, mult peste necesitățile unei familii dar și peste posibilitățile materiale ale acesteia. Trăind în țările adoptive cu sentimentul permanent de cetățean intrus, sentiment alimentat de publicații sau discuții publice cu tentă xenofobă, incompatibilitatea cu sistemele administrative (taxe, amenzi, impozite), deci înstrăinarea în sine cu compromisurile ei inevitabile determină focalizarea atenției spre realizările din patrie. O casă mare aduce stima (sau invidia) cercurilor de cunoștințe, o casă și mai mare e o garanție a reușitei de peste hotare, iar dacă vorbim despre o vilă, satisfacția conferă emigrantului un penaj de păun și nimic nu mai poate știrbi din prestigiul oglindit în pereți impresionanți și porți ornate cu cârlige și covrigi pierduți de câinii care alergau cu ei în coadă, într-un vis despre căpătuire.

În cazul emigrantului care trece prin sindromul determinat de dedublarea socială nu putem vorbi de integrare în țara adoptivă. Pentru acest tip de emigrant studierea limbii nu re-

prezintă o necesitate, viața culturală a țării gazdă nu este deloc atractivă, timpul petrecut în exil marchează o perioadă de surghiun comparabilă cu un fel de batalion disciplinar sau cu migrația de munci sezoniere. Între timp copiii acestor familii cresc și pentru ei România este doar o „poveste”; țara lor este țara în care merg la școală, iar limba lor maternă este substituită în proporție de 90 la sută de limba vorbită în structurile școlare. Conflictul dintre generații devine inevitabil.

Există și emigranții care depun eforturi de integrare. De obicei aceștia fac parte din păturile intelectuale și foarte puțini dintre ei posedă proprietăți în țările lor de baștină. În ceea ce mă privește pot să afirm că nu mă simt integrat în societatea de la Viena. Reputația noastră ca popor european a fost grav pătată în ultimii douăzeci de ani. Ministerul Afacerilor Externe, Institutul Cultural Român, Departamentul Românilor de Pretutindeni precum și Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului nu au un plan convergent de reprezentare demnă a României. Lipsesc idei, lipsește entuziasmul, dar mai ales lipsește profesionalismul. Mai mult decât atât, diletantismul politicienilor de la București, lipsa de maniere diplomatice și busculadele de evenimente negative din politica internă au agravat declinul imaginii țării noastre. Un cunoscut post de televiziune din România ne îmbie să defilăm cu tricolorul, să-l tot punem pe la ferestre, pe acoperiș, pe gard, pe haine și să ne

tot mândrim că suntem români! Stau și mă întreb: CU CE să ne mândrim în prezent? Doar așa, să ne mândrim? Este permis, de ce nu?... Să se mândrească însă cine poate, eu deocamdată mai trec și prin momente în care mă rușinez. O rușine nevinovată, un sentiment de tacită resemnare, o reflecție despre marea întrebare cu privire la identitatea europeană!

În concluzie, procesul de integrare a unui emigrant este în continuă desfășurare și raza lui de acțiune ajunge până la a treia generație. A ști de-a lungul unei vieți că nu ești la tine acasă este un aspect de disconfort sentimental. A recunoaște acest lucru este un gest de curaj.

Emigrarea – un act de lașitate sau de curaj?

Din câte s-au văzut mai sus se pare că emigrarea este până la urmă un act de curaj, o bravură în plan personal, o aventură demnă de apreciere și admirație. Oare chiar așa să fie? Cred mai degrabă că este nevoie de mai mult curaj ca să trăiești pe meleagurile natale. Curajul de a crede în ziua de mâine, curajul de a mai clădi speranțe pentru copii, curajul de a mai merge totuși la vot, curajul de a crede în bunăitatea omului, curajul de a crede în identitatea românească, sunt tot atâtea motive de stimă și de admirație. Familia română are casa și patria ei. Acolo sunt românii la ei acasă. Și ACASĂ nu poate fi în nici un fel substituit. A recunoaște acest lucru este tot un gest de curaj.

Nota redacției. Materialul de față, al Domnului Mihai Nae de la Viena, prieten și colaborator al nostru, este scris într-un stil diferit de celelalte „note” inserate la acest capitol. Ne bucură cu atât mai mult realismul încifrat în text cu cât, prin aceasta, crește diversitatea punctelor de vedere. Iar noi ținem foarte mult la punctul de vedere al D-lui Mihai Nae, persecutat de organele de securitate comuniste și care și-a găsit refugiul existențial la Viena. Sperăm ca și în alte puncte de vedere la teme majore viitoare să beneficiem de contribuția lui Mihai Nae, artist al cuvântului și artist de scenă.

Anul 2012 și marile întâlniri culturale românești

selecție de Ofelia MARIAN

■ Orchestra Filarmonicii de Stat Transilvania din Cluj-Napoca a efectuat, între 2 și 9 ianuarie 2012, un turneu în Elveția.

■ Festivalul internațional de blues „SIGHIȘOARA BLUES FESTIVAL 2012” ediția a 8-a s-a desfășurat între 23-25 februarie 2012.

■ În perioada 2-9 aprilie 2012, Teatrul „L.S. Bulandra” a prezentat pe scena Teatrului „Malii” din Moscova, în cadrul Festivalului Uniunii Teatrelor din Europa două spectacole: *Însemnările unui necunoscut* după F.M. Dostoevski, regia Alexandru Darie, scenografia Maria Miu și *Ivanov* de A.P. Cehov, regia Andrei Șerban, decor Octavian Neculai, costume Carmencita Brojboiu. Cei ce au văzut cele două spectacole, au avut bucuria de a revedea actori precum: Tamara Buciuceanu, Victor Rebengiuc, Oana Pellea și Mihai Constantin.

■ Cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Sofronie, Episcopul Oradiei, cu sprijinul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Bihor și cu binecuvântarea și încuviințarea Preasfințitului Părinte Siluan, Episcopul românilor ortodocși din Italia, în perioada 11-14 mai 2012, Corul de Cameră „Psalmodia Varadiensis”, dirijat de preot conf. univ. dr. Mihai Brie, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Episcop Dr. Vasile Coșman”, Universitatea Oradea, membru al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România și al Societății Române de Imnologie, a onorat invitația Ministerului Afacerilor Externe de a participa la conturarea imaginii României în anul 2012 prin prisma istoriei, culturii, artei și a personalităților sale, sub genericul Anul Culturii Române în Italia.

■ Claudiu Bleonț a jucat în piesa *Novecento* după Alessandro Baricco. Spectacolul de neuitat a avut loc în 13 mai 2012 la Pavilion de L'Entrepôt din Montréal, Canada.

■ Luni, 21 mai a.c., Stela Popescu împreună cu soliști de la Opera Comică pentru Copii din București, a susținut spectacolul *Măgia muzicii* în Kuwait City.

■ În 30 mai 2012 Teatrul Național „I.L. Caragiale” a prezentat la Teatrul „Radnóti” din Budapesta, în cadrul unui schimb bilateral, spectacolul titrat în limba maghiară *Lecția* de Eugène Ionesco, în regia lui Horațiu Mălăele. A doua zi, în aceeași locație, Ion Caramitru a încântat publicul cu recitalul în limba română *Dor de Eminescu*. Intermezzo-urile din muzică clasică și contemporană au fost susținute de clarinetistul Aurelian-Octav Popa.

■ Între 21-23 iunie 2012, la Satu Mare, a avut loc Samfest Jazz International. Timp de trei zile, Filarmonica de Stat „Dinu Lipatti” a găzduit mari nume ale jazz-ului, atât din țară cât și din străinătate. Pe scena Samfest au urcat: Jazzapella, singurul grup vocal de jazz din România, FusionCore, care poate fi definită ca o trupă de nu-jazz, ce reunește mai multe genuri muzicale, de la jazz la funk, până la rock progresiv și June Trip.

■ În luna iunie a.c. spectatorii români din Frankfurt pe Main, München și Stuttgart au avut plăcerea să savureze un spectacol de excepție al Teatrului „Nottara”: *Ultimul Don Juan* de Neil Simon, unul din cei mai apreciați și jucați dramaturgi americani. Turneul a fost organizat de Asociația „A. I. Cuza” din Karlsruhe și „Forumul Român-German” din Stuttgart. Comedia de mare succes s-a bucurat de o distribuție excepțională: Constantin Cotimanis, Victoria Cociaș, Luminița Erga și Raluca Gheorghe.

■ În perioada 3 august – 18 august 2012 Opera Națională Română din Timișoara a prezentat spectacolul de operetă *Contesa Maritza* de E. Kalman, în cadrul ediției a VI-a a Festivalului de operetă „Operettensommer” de la Kufstein, Austria.

■ Vineri, 19 octombrie 2012 la Montréal și duminică, 21 octombrie 2012 la Toronto, „Teatrul Metropolis” din București a prezentat spectacolul Jubileul. Regizată de actorul Radu Beligan, piesa a avut-o pe Maia Morgenstern în rolul principal.

■ Luna octombrie a acestui an a fost fruc-

tuasă și pentru artiștii Operei Naționale din București, instituție condusă cu multă măiestrie de către Cătălin Ionescu Arbore. Ei au avut un succes răsunător la „Zilele Culturii Române” din Federația Rusă. În fața unor săli arhipline, artiștii: Irina Iordăchescu, Silvia Sorina Munteanu, Ionuț Pascu și Ionuț Hotea au fost aplaudați de către publicul rus, pe scena Conservatorului de Stat „P. I. Ceaikovski” din Moscova și pe cea a Filarmonicii din Sankt Petersburg. Iată câteva impresii ale Irinei Iordăchescu: „Am trăit o experiență extraordinară alături de colegii mei aflându-ne în fața unui public generos, avid de cultură, care și-a exprimat aprecierea dăruindu-ne înapoi bucuria și iubirea pentru muzică. Am interpretat în primul rând muzică românească de mare valoare culturală, dar și sufletească. Am cântat în două săli care poartă o mare încărcătură istorică și culturală: sala de concerte „P.I. Ceaikovski” din Moscova și Sala Mare de Concerte a Filarmonicii din Sankt Petersburg, săli arhipline în care publicul ne-a ovaționat și ne-a dăruit flori. Am fost copleșiți și fericiți că România a adus pentru câteva clipe frumusețea și valoarea culturii ei într-o țară care, la rândul său, a dat lumii bogății culturale de neprețuit!”

■ Sub auspiciile Filarmonicii „George Enescu” Corul „Preludiu” (Dirijor: Voicu Enăchescu) și-a serbat, sâmbătă, 3 noiembrie 2012, ora 19, la Ateneul Român, 40 de ani de activitate. De la apariția sa, „Preludiu” a prezentat peste 2000 de concerte pe marile scene din țară și străinătate pe parcursul celor peste 80 de turnee efectuate în 25 de țări de pe aproape întreg mapamondul. Este laureat al mai multor festivaluri internaționale.

■ Filarmonica „Oltenia” a organizat, în

perioada 9 noiembrie – 3 decembrie 2012, cea de-a XXXIX-a ediție a Festivalului Internațional „Craiova Muzicală”. Festivalul a fost onorat de prezența dirijorilor Florentin Mihăescu (Cluj-Napoca), Cristian Oroșanu (Brașov), Ovidiu Bălan (Bacău), Gheorghe Costin (Timișoara) și Cristian Florea (dirijorul principal al Orchestrei Naționale de Cameră a Republicii Moldova). Printre soliștii invitați s-au regăsit personalități marcante ale vieții muzicale românești și internaționale: sopranele Irina Iordăchescu (Opera Națională București) și Diana Țugui (Teatrul Liric „Elena Teodorini” Craiova), tenorul Szerekován János (Ungaria) – invitat permanent al Teatrului Csokonai din Debrecen și al Teatrului Național din Szeged), baritonul Adrian Mărcan (Opera Brașov), pianistii Mihai Ungureanu (Filarmonica „Oltenia” Craiova) și Kasparas Uinskas (Lituania), violistul Dejan Mladenović (Serbia) și violonistul Ilian Gârneț (solist al Orchestrei Naționale de Cameră a Republicii Moldova).

■ În perioada 21-25 noiembrie a.c. Institutul Cultural Român de la Tel Aviv și Chamber Music Center – Israel Conservatory of Music a organizat un concert care a reprezentat debutul israelian al renumitului Cvartet „Arcadia” din România. Cei patru muzicieni ai Cvartetului Arcadia sunt: Ana Török (n. 1984, Baia Mare) vioară, Răsvan Dumitru (n. 1984, Brașov) vioară, Traian Boală (n. 1978, Constanța) viola, Zsolt Török (n. 1984, Cluj-Napoca) violoncel. Cvartetul „Arcadia” a obținut numeroase premii de referință, cum ar fi Premiul I la prestigiosul concurs Wigmore Hall London International String Quartet Competition 2012, Premiul Fundației Esterházy, Premiul Beethoven și altele.

CUNUNA DE AUR

Podul istoric peste Tisa Nume cu renume: „Academicianul Mihai Pop”

Adrian MARCHIȘ

18 Noiembrie 2012.

Zi superbă de toamnă care intră în istorie. Podul istoric de peste Tisa care unește România de Ucraina prin Punctul de Frontieră Sighetu Marmăției – Slatina, a primit numele academicianului Mihai Pop (1907-2000), folclorist și etnolog, renumit cercetător al culturilor din Sud-Estul Europei.

Iar botezul oficial s-a întâmplat chiar în ziua de naștere a savantului de obârșie maramureșeană.

Inițiativa aparține primarului de Sighet, Ovidiu Nemeș, aprobată prin hotărârea Consiliului Local cu doar două zile în urmă. În mijlocul zilei de duminică, în Punctul de Frontieră, la capăt de pod, pe malul stâng al Tisei s-a adunat lume multă din Maramureș, oficialități, reprezentanți ai comunității românești din Transcarpatia.

Despre importanța și semnificația evenimentului am stat de vorbă cu câțiva dintre participanți.

Gh. Berinde - primar Biserica Albă și Ioan Huzău - Slatina

A.M.: Lângă noi se află doi oameni prea bine cunoscuți în comunitatea românească din Transcarpatia. În primul, rând domnule primar Gheorghe Berinde, din punctul de vedere al comunității din Biserica Albă pe care o reprezentați aici la acest eveniment, care este semnificația și importanța atribuirii acestui nume „Academicianul Mihai Pop”?

Gh.B.: Lucru mare s-a făcut astăzi pentru că noi începem să învățăm trecutul nostru, să învățăm că și cu 100 de ani în urmă au fost oameni care au făcut mult pentru zona maramureșeană și de o parte și de alta a Tisei și eu cred că noi trebuie să învățăm mult de la acei oameni care și-au făcut activitatea, au făcut mul-

tă treabă pentru comunități. Academicieni, preoți, și alți oameni ca ei și să realizăm ceva, și noi cei care suntem astăzi în funcție, pentru că dacă nu ne știm trecutul nu cred că vom putea să realizăm ceva în viitor.

A.M.: Ioan Huzău, aceeași întrebare...

I.H.: Vreau să încep cu faptul că am avut marea bucurie să-l cunosc pe domnul academician, iar cu zece ani înainte de a muri l-am

vizitat chiar acasă, pe Calea Dorobanților, fiindcă îl cunoșteam din auzite și am auzit că e un extraordinar de mare român, dar în același timp și mare maramureșean, un om care dacă ajungea undeva, să zicem la Sighet, sau la Baia Mare, întâlnindu-se cu oameni din dreapta Tisei, tot timpul întreba de foștii lui prieteni, fiindcă o mare parte din tinerețea sa, din copilăria sa și chiar adolescență, a petrecut-o la Apșa de Jos și la Apșa de Mijloc unde avea neamuri. Cunoșcându-l, mi-am dat seama ce înseamnă o personalitate cu un trecut care a fost legat și de zona noastră. Academicianul m-a primit extraordinar de bine, chiar ne-am căutat cunoștințe comune, m-a întrebat despre diferite

persoane, i-am răspuns așa cum i-a plăcut; eu socot că i-a plăcut, avea o vârstă destul de înaintată, avea cel puțin de 90 de ani; pot să vă spun că era o mare nedreptate dacă nu i s-ar fi atribuit acestui pod istoric numele marelui maramureșean care a fost academicianul Mihai Pop.

Dr. Mihai Dăncuș

A.M.: De ieri, podul istoric peste râul Tisa din Sighetu Marmăției, care face legătura între România și Ucraina prin punctul de frontieră Sighetu Marmăției, podul istoric a căpătat denumirea academicianului Mihai Pop, maramureșean la obârșie, iar aici, la acest eveniment sunt foarte mulți oameni, populație din Sighetu Marmăției, dar și mulți români din satele românești din Ucraina. Domnule prof. dr. Mihai Dăncuș, care considerați dumneavoastră că este semnificația acestei denumiri a podului istoric?

M.D.: Eu cred că asistăm la un eveniment foarte important și care, iată, e marcat în istoria noastră națională pentru că acest savant, acest uriaș al culturii universale, pentru că Mihai Pop n-a fost recunoscut doar în planul științei românești, ci și pe plan internațional, zic: acordarea numelui acestui pod nu leagă numai cele două comunități românești din Maramureșul istoric, respectiv cei din dreapta și cei din stânga Tisei, ci leagă, dacă vreți, și culturile țărilor din cele două laturi ale Tisei și un pic mai departe și mă gândesc la Cehoslovacia, mă gândesc la Polonia, Ucraina și Rusia, Ungaria, zona aceasta central europeană unde profesorul nostru a fost stăpân, stăpân în primul rând pentru că le cunoștea limbile, vorbea perfect toate limbile slave din partea aceasta de Nord-Est a Europei. Vorbea 12 limbi, printre care și limbile de circulație: germana, engleza, franceza, italiana, și

nea seminarul de la Urbino; deci leagă aceste mari culturi central-europene și denumirea acestui pod este foarte semnificativă, iată, în context european, nu numai în contextul Maramureșului nostru. Nu întâmplător s-a evocat aici personalitatea profesorului, dar trebuie să aduc aminte ascultătorilor că nu întâmplător, în 1974 la Congresul Internațional a Societății de Etnologie care s-a ținut la Chicago, profesorul nostru a fost ales președinte și a rămas până la moarte. Deci iată o recunoaștere la modul superlativ a personalității domniei sale. Mihai Pop a fost de o delicatețe și o modestie ieșite din comun. Foarte mulți l-au acuzat că nu a scris mult, dar astăzi cei care s-au străduit și-au adunat articolele și studiile au constatat că are o operă uriașă; a fost un deschizător de drumuri, fiecare propoziție pe care o rostea la sesiunile științifice sau cu diverse prilejuri, era de fapt o deschidere, era o idee care apoi urma să se concretizeze în adevărate studii, chiar teze de doctorat. A fost o minte strălucită, a fost un experiment al nobilimii maramureșene, pentru că se trage dintr-o veche familie nobilă cu încrengături și ramificații extraordinare, cu caracter istoric. Deci e un moment foarte important și mie mi-a dat o satisfacție și o bucurie specială pentru că sunt unul din elevii domniei sale și dacă am făcut ceva aici la Sighet în domeniul etnologiei și al etnografiei și al folcloristicii e în primul rând datorită domniei sale. Mi-a fost îndrumător și atunci când am pus bazele și am desăvârșit Muzeul Satului Maramureșean.

Corina Gheorghiu

A.M.: Eu am înțeles că dv. sunteți una dintre nepoatele academicianului Mihai Pop și ați venit de la Satu Mare special pentru acest

eveniment împreună cu stră-strănepoata academicianului.

C.G.: Așa e.

A.M.: Ce înseamnă pentru dumneavoastră ziua de astăzi?

C.G.: Pentru mine înseamnă foarte mult. E un moment emoționant, deoarece și strămoșii noștri erau pe partea cealaltă; bunicul meu a fost preot în Apșa, străbunicul la fel și pentru noi într-adevăr e o punte... o punte spirituală și comunitatea de acolo este foarte utilă și cinstesc numele unchiului meu, academicianul Mihai Pop.

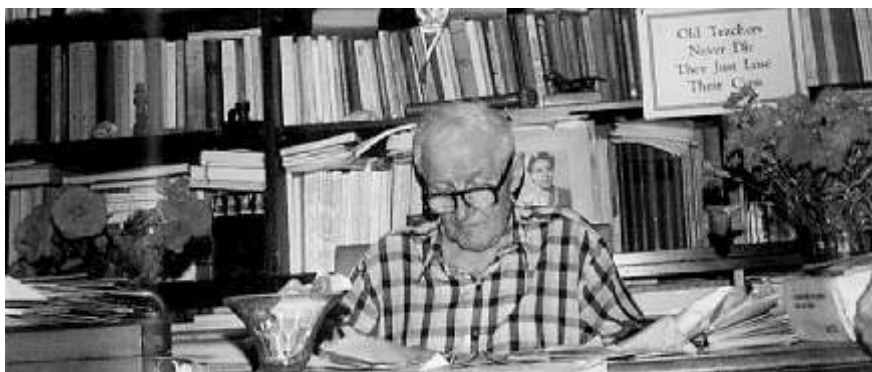
Dr. Ioan Botoș

A.M.: Domnule dr. Ioan Botoș, președinte al Asociației Românilor Dacia din Transcarpatia, care este importanța zilei de astăzi, și anume, atribuirea numelui acestui pod „Academician Mihai Pop”?

I.B.: În primul rând, aș dori să vă mulțumesc în numele românilor că deseori sunteți alături de noi la manifestările legate de sufletul românului, dar astăzi e o zi importantă, atât pentru cei din stânga cât și pentru cei din dreapta.

Podul Sighet - Slatina de acum este botezat, are nume și când ai nume înseamnă că ai și un viitor îndelungat. Omul cu nume merge înainte. Credem că și acest pod va merge înainte; și totodată suntem mulțumiți că anul acesta, prin intermediul Uniunii Regionale a Românilor din Transcarpatia Dacia, s-au făcut două poduri: un pod de suflet dintre Oradea – Apșa de Jos, unde a fost dezvelită o placă dedicată lui Mihai Marina și iată, un pod de trecere, podul istoric al academicianului Mihai Pop, care leagă cele două maluri, va lega cele două țări și totodată leagă românii din stânga cu cei din dreapta Tisei. Doamne ajută!

Ca o precizare din partea autorului acestor rânduri, în ziua de 14 ianuarie 2007, împreună cu gazetarul și scriitorul Gheorghe Pârja, cu o zi înainte de deschiderea traficului din Punctul de Frontieră Sighetu Marmăției – Slatina și inaugurarea Podului istoric peste Tisa, am avut inițiativa ca această legătură cu românii din Transcarpatia să poarte numele Eminescu – Shevchenko, poeții naționali ai celor două țări.

Mihai Pop - folclorist și etnolog, renumit cercetător al culturilor din Sud-Estul Europei. Old teachers never die, they just lose their classes... stătea scris pe o foaie de hârtie în biblioteca profesorului (sursa imaginii antideontologul.blogspot.com)

Maramureșul istoric, Slatina

Consulul general și-a luat rămas bun de la maramureșenii din dreapta Tisei

Florentin NĂSUI

De la deschiderea Consulatului General al României la Cernăuți, postul de consul general sau general interimar a fost ocupat succesiv de 3 diplomați bărbați. Din iunie 2009, consul general la Cernăuți este E. Sa Tatiana Popa. După trecerea în eternitate a soțului, cel care a fost distinsul domn Ovidiu Sever Popa, doamna Tatiana a solicitat transferul la Consulatul României din Toronto, Canada, țară în care locuiește fiica excelenței sale. Înainte de a pleca din postul de la Cernăuți, doamna Tatiana Popa a ținut să-și ia rămas bun de la românii din Transcarpatia, pe care i-a îndrăgit încă de la prima vizită în teritoriu.

Și au venit la întâlnirea de rămas bun la Slatina primarii români din cele două raioane învecinate, inclusiv primarul ucrainean din Vodița, comuna ucraineană care are în componență satul românesc Plăiuț. (Au lipsit doar primarii din cele două Apșe). Au venit preoți, directori de școli, profesori, membrii ai asociațiilor românești, reprezentanți din toate comunitățile românești din dreapta Tisei, inclusiv câțiva invitați din stânga râului de frontieră. Au fost acolo și viceconsulul Denisa Gabor și 3 diplomați sau funcționari de la Consulatul General de la Cernăuți. Moderator a fost dr. Ion M. Botoș, președintele Uniunii Regionale „Dacia” a românilor din Transcarpatia.

Cei aproape 40 de vorbitori din Ucraina și România i-au mulțumit doamnei consul general pentru activitatea desfășurată și au felicitat-o pentru că a reușit să-i unească pe românii din Transcarpatia. Dan Pralea, reprezentant al primarului municipiului de la capătul celălalt al podului istoric Slatina - Sighetu Marmăției i-a

înmănat dnei Popa Diploma de Excelență acordată de Primăria și Consiliul Local Sighet. Primarul Gheorghe Berinde din Biserica Albă speră că noul șef al misiunii diplomatice de la Cernăuți să preia activitatea de la nivelul foarte bun la care a ajuns grație doamnei consul general. Mai exact, noul consul general să nu pornească de la zero, așa cum s-a întâmplat în urmă cu vreo 12 ani.

Cina festivă de la restaurantul „Diana” nu s-a lăsat încheiată decât cu muzică și „învârtită” de Maramureș pe acordurile grupului vocal instrumental „Rapsozi maramureșeni” conduși de ceterașul Ștefan Rednic din Sighet, dar și pe vechile piese interpretate de Pătru Bârlea.

Fl.N.: Ce înseamnă a fi român în dreapta Tisei!

Tatiana Popa: „În diplomatie trebuie să încerci să schimbi unghiurile în curbe, ceea ce nu e ușor. Noi, cei din diplomatie, trebuie să-i facem

pe ce-i de acasă (din România) să-i înțeleagă pe cei de aici (pe românii din Ucraina). Am încercat acest lucru și o voi face și în continuare. Echipa de la Consulat este și ea formată din oameni care vă iubesc la fel de mult ca mine. Să vă bazați în continuare pe ei. Și datorită lor sau a celorlalți colegi de dinaintea mea am auzit azi atâtea cuvinte frumoase. Am participat la toate manifestările românilor din Transcarpatia la care am fost invitată. Vă cunosc pe nume pe mulți dintre dumneavoastră. Misiunea mea de la Cernăuți a fost cea mai interesantă și importantă activitate din viața mea. Am sentimentul că ați crezut în mine până la capăt. Eram și înainte român adevărat, dar cunoscându-vă aici, acasă la dumneavoastră, niciodată n-am fost mai mândră că sunt româncă! Versurile „Noi suntem

*Excelența Sa Consulul
Tatiana Popa*

români, noi suntem pe veci aici stăpâni” nu sună nicăieri mai emoționant, decât aici, în Transcarpatia. Asta nu trebuie să ridice nimănui părul pe cap, mai mult decât se cântă acest cântec la fiecare Zi Națională a României sărbătorită cu fast și oficial de vreo 14 ani în dreapta Tisei. Știu că vă este greu să vă deplasați o dată la 6 luni la Cernăuți pentru a obține vize de călătorie în România. Cu ocazia întâlnirii mele recente cu oficialitățile statului de la Kiev, am fost bucuroasă să aflu despre disponibilitatea autorităților ucrainene, ca de altfel și ale celor române, de a semna în curând acordul de mic trafic, care va însemna o imensă facilitate pentru cetățenii

ucraineni și români domiciliați până la 50 de kilometri de frontiera de stat de a se deplasa în țara vecină. Este foarte important să vadă și copiii și toți cei din România cum s-au păstrat nealterate tradițiile maramureșene în dreapta Tisei. Mă bucur că toți primarii români din Transcarpatia au adoptat în scurt timp aplicarea Legii privind limba regională, româna devenind astfel limbă oficială în aceste localități din Ucraina. Chiar dacă plec din țara dumneavoastră, am să le povestesc tuturor despre românii adevărați, despre ce înseamnă a fi român în dreapta Tisei!”.

Români care trăiesc sau au trăit în alte țări sau imperii, deși niciodată nu au plecat de acasă!

„Să ne mândrim că facem parte dintr-un Neam care a supraviețuit milenii pe o insulă latină înconjurată de un ocean acid!”

Interviu cu conf. univ. dr. Vasile Șoimaru

A consemnat Liliana MOLDOVAN

Economist, conferențiar universitar, publicist și fost deputat al Parlamentului Republicii Moldova, Vasile Șoimaru - potrivit datelor biografice culese de pe blog-ul domniei sale www.romaniidinjurulromaniei.ro - s-a născut în 30 aprilie 1949, în satul Cornova, aflat în Republica Moldova. Și-a luat doctoratul în economie în 1978, când a susținut teza „Prognostizarea productivității muncii în industria RSSM” la Institutul de Finanțe și Economie din Leningrad (Sankt Petersburg). În perioada 1971-1973 a fost asistent la catedra de Economia Muncii de la Politehnica din Chișinău, apoi a desfășurat o frumoasă activitate pedagogică la Facultatea de Economie a Universității de Stat din Moldova (1977-1990) unde a fost, pe rând, lector, lector superior, conferențiar universitar (din 1982), prodecan.

Între anii 1991-1994 a fost vicerector al Academiei de Studii Economice din Moldova, iar din anul 2002, după ce renunță la viața politică (în perioada 1990-1994 și 1998-2001 a fost deputat în Parlamentul Republicii Moldova), revine la catedră având funcția de conferențiar universitar la Facultatea de Economie Generală și Drept (catedra de management social). Experiența acumulată în domeniul economico-financiar și în sfera managementului productivității și dezvoltării regionale a fost fructificată prin publicarea unor cărți de specialitate, cursuri universitare, a unor articole și studii de management. Cărțile pe care le-a scris și volumele unde apare ca editor sau autor al imaginilor au beneficiat, după cum scrie Vlad Pohilă - „de lansări și de recenzii elogioase atât la Chișinău, cât și la București, Iași, Piatra Neamț, Huși, Bârlad, Ploiești etc., precum și la Cernăuți, Praga, Vidin (Bulgaria), în Macedonia, Serbia, Albania, Polonia”.

Dintre acestea menționăm: • Albumul-monografie *Românii din jurul României în imagini* a beneficiat de o amplă prezentare în cadrul emisiunii lui Cr. Tabără „Parte de carte” de la Pro TV – București. • *Cornova: [monogr.] / aut. proiect. și coord.: Vasile Șoimaru.* – Chișinău: Museum, 2000. – 708 p., il. • *Neamul Șoimăreștilor: 500 de ani de istorie / Alexandru Furtună, Vasile Șoimaru.* – Chișinău: Ed. Prometeu, 2003. – 512 p., il. • *Căderea premierilor / Vasile Șoimaru.* – Chișinău: Ed. Civitas, 1999. – 320 p. • *Poeme în imagini: album / Vasile Șoimaru.* – Chișinău: Ed. Prometeu, 2004. – 144 p. : il. • *Poetica în arta fotografică a economistului Vasile Șoimaru / recenzie de Gheorghe Vrabie, Lit. și arta.* – 2004. – 29 iul. – P. 1. • *Născut în Cornova: omagiu lui Paul Mibail / autor. proiect., coord., autor imagini: Vasile Șoimaru.* – Chișinău: Ed. Prometeu, 2006. – 288 p.: il. • *Satul Șoimărești: cinci veacuri de existență demnă / Vasile Preutu, Agripina Preutu; autor. proiect., coord., autor imagini: Vasile Șoimaru* – Chișinău: Ed. Prometeu, 2006. – 308 p.: il.

În ultimele două decenii dr. Vasile Șoimaru s-a manifestat și ca un apreciat publicist, care a abordat subiecte de actualitate stringentă din viața economică și social-politică a R. Moldova, publicând articole și studii în: *Literatura și arta, Moldova Suverană, Învățământul public, Făclia, Sfatul Țării, Țara, Mesagerul, Jurnal de Chișinău, Flux, Timpul* (Chișinău), *Economistul, România Liberă, Formula AS* (București), *Delovoi mir - Business World* (Moscova) ș.a. A întemeiat prima revistă economică în limba română din Basarabia postbelică: *Curierul economic* (1999).

Un mare succes au avut volumele monografice *Cornova* (volum coordonat de Vasile Șoimaru) și *Neamul Șoimăreștilor* (scris în colaborare cu Al. Furtună) iar asemenea albumului fotografic

Românii din jurul României în imagini considerat - de prof. Zamfira Mihail - „o carte pentru veșnicie, pentru că niciodată nu vor mai putea fi surprinse mărturiile așa cum V. Șoimaru le-a înregistrat și pe care le lasă tuturor românilor. Unicitatea acestei lucrări este o realitate științifică” (www.romanii-dinjurulromaniei.ro)

Liliana Moldovan: *Stimate domnule profesor Vasile Șoimaru, în lucrarea Dvs. „Românii din jurul României în imagini”, ați reușit să transformați mândria de a fi român într-un scenariu fotografic admirabil care a fost apreciat de publicul din România și din Republica Moldova. În ce context s-a născut ideea care a stat la baza conceperii acestui album? Cât timp v-a luat realizarea ei?*

Vasile Șoimaru: În primăvara anului 2001 am plecat definitiv din politică după cel de al doilea mandat de deputat în Parlamentul de la Chișinău. Am făcut ceea ce am putut face în condiții foarte vitrege și perverse, și am considerat că este prea puțin, pentru că problemele mari nu se rezolvau în Parlamentul R. Moldova, ci în altă parte, la o distanță de 1313 km de Chișinău. Atunci reveniseră peste noi forțele revanșarde ale neokominternului în frunte cu Voronin, Tkaciuk, Reidman etc. Simțeam că mai puteam fi de folos cu ceva concret. Și alegerea a fost făcută: am purces la drum prin românimea din jurul României. Am avut dintotdeauna curiozitatea de a-mi cunoaște frații, cu ani în urmă pe cei din România, și apoi pe cei din afara României (pentru că și eu fac parte din această categorie de români), descriși cu lux de amănunte în lucrările lui Nicolae Iorga, de la care am preluat și titlul albumului, Mihai Eminescu, Teodor Burada, Anton Golopenția ș.a. Credeam că-i mai scurt acest drum, pentru că l-am măsurat cu milimetrul pe harta României, perimetrul ei fiind azi de circa 3.150 km. Cel real, peste cinci ani de zile, s-a dovedit a fi de 100 mii de km, adică de 30 de ori mai lung. Și l-am parcurs cu trei autoturisme, care n-au rezistat prea mult din cauza vechimii lor dar și a calității drumurilor parcurse: de la autostrăzi somptuoase până la poteci glodoase.

Prima escală a avut loc în vara anului 2002 în Nordul Bucovinei și al Basarabiei, în Ținutul Herța, în Basarabia Istorică (cea din Sud), teritorii românești care azi se află în Ucraina, alături de fostele teritorii poloneze, ceho-slovace ș.a., rupte și ele de la statele respective de către „imperiu răului”. Au urmat, de-a lungul anilor, Maramureșul istoric din dreapta Tisei, apoi Galiția, Poțuția, Podolia, Transnistria, teritoriul de dincolo de Bug până în Caucazul de Nord, Ungaria, Carpații Nordici din Slovacia, Polonia, Cehia, Austria, Carpații Sudici, Valea Timocului și Voievodina din Serbia, Timocul bulgăresc, Balcanii aromânilor din Albania, Grecia, R. Macedonia, Bulgaria, istro-românii din Croația și Slovenia, friulanii din Nordul Italiei ș.a.

Ideea de a tipări un Album s-a născut mai târziu, în 2006, când adunasem o bună parte de imagini și când mi-a venit o năstrușnică idee, să fac României și românilor un cadou la cea de a 90-a aniversare a Unirii Basarabiei cu Patria-mamă, la 27 martie 2008, și a Marii Uniri, la 1 Decembrie 2008. Dar când am făcut primele estimări ale costurilor ce mă așteptau mi-a mai scăzut din elanul romantic de român. Totuși, m-am pornit la drum în căutare de finanțare și, desigur, mai întâi la București, la cele două instituții bugetare cărora ar fi trebuit să le vină în minte această idee, să elaboreze și să tipărească o astfel de lucrare de promovare a culturii autentice românești în lume și de sprijin al dorinței românilor de pretutindeni să păstreze cultura și tradițiile naționale acolo unde ei s-au născut ca reprezentanți ai etniei române și unde locuiesc în prezent nu din vina lor. Răspunsul a fost negativ pentru că... n-a urmat niciun răspuns. Când am pierdut orice speranță că voi fi ajutat să realizez acest proiect românesc, în mine s-a aprins și mai tare dorința de a duce lucrarea la bun sfârșit și de a face tuturor românilor un cadou din partea românilor basarabeni. Zic la plural pentru că eu de unul singur nu făceam această costisitoare lucrare. Și am făcut-o cu sprijinul unor prieteni, oameni de afaceri, oameni înțeleghători, basarabeni. Doar unul singur a fost bucureștean, numai că și el s-a născut în Basarabia în perioada interbelică. Și, la 27 martie 2008, a apărut la Chișinău albumul meu monografic: *Românii din jurul României în imagini*, cu 272 p. și aproape 1.000 de fotografii inedite, documentare, cu mărturii unice!

L.M.: *Prin ce locuri v-a purtat turneul de promovare a albumului fotografic?*

V.Ș.: Cu albumul tipărit am mers prin toate localitățile și la toți românii, ale căror fotografii au fost inserate în el (n-am reușit să ajung încă o dată doar la Constantinopol/ Istanbul). Trebuia să duc lucrarea protagoniștilor albumului pentru că unii din ei, la primele întâlniri, mă întrebau ce fundație sau institut stă în spatele meu de vreau să realizez un proiect de anvergură, pe care, credeau ei, nu l-ar putea realiza un singur om. Unii mă suspectau că-i cercetez în alte scopuri, cu mijloace financiare suspecte, trimis la ei de anumite organizații pentru a-i scoate în evidență pe cei ce gândesc românește, pentru a le stinge dorința de a mai fi români. Să nu credeți că doar sovieticii aveau frică de adevărul istoric românesc. Am întâlnit în Europa antiromâni mult mai înrăiți decât cei din defuncta URSS: șovinismul grecesc, cel sârbesc și cel u-

crainean l-au depășit demult și cu mult pe cel sovietic, rusec. În acest, sens nici bulgarii și ungurii nu sunt cu mult mai buni.

Dar am mers nu numai acolo unde am fost cu cercetările în primii ani. S-au adăugat multe alte drumuri, locuri și comunități românești, și nu numai din Europa. Am căutat și urmele sutelor de mii de români căzuți la datorie în cel de al II-lea război mondial, de la suburbia Odesei până în Crimeea, Caucazul de Nord, Stepa Calmucă, Cotul Donului, urme practic dispărute și ca rezultat al neglijenței și al uituceniei statului român modern, ceea ce m-a pus pe gândinduri dacă mai sunt români în fruntea statului român, suspectând de nu se vrea cumva să dispară și ultimii doritori din rândul românilor, rămași la vatră, de ași mai apăra, în caz de necesitate, Țara și Neamul...

L.M.: *Fără tăgadă, prin acest album ați făcut ceea ce nu a putut face o instituție de profil. Dar cine dintre guvernanți, fundații culturale, ambasade etc. din spațiul românesc și-au arătat interesul față de studiu, v-au oferit sprijin financiar sau barem moral?*

V.Ș.: Laude și ofuri pozitive, am avut suficiente, am avut și premii, dar bănești mai puține. Achiziții importante au făcut puțini conducători de pe ambele maluri ale Prutului. Îi pot nominaliza aici pe Guvernatorul Băncii Naționale a României, Mugur Isărescu (tatăl său a lucrat ca învățător într-un sat nord-bucovinean în perioada interbelică), care întâmplător a văzut acest album dedicat memoriei prietenului nostru comun, prof. Paul Bran, a dispus o achiziție considerabilă a albumului pentru oaspeții BNR, pe directorul general al Bibliotecii Municipale din Chișinău, Lidia Kulikovski, care a achiziționat albumul pentru majoritatea bibliotecilor publice din Chișinău și încă vreo doi-trei conducători care au făcut achiziții mai mici.

La inițiativa dnei Iuliana Gorea-Costin, originară din Basarabia, responsabilă în cancelaria Guvernului român pentru relația cu R. Moldova, se pregătea un proiect de decizie pentru un premiu mai important și o achiziție de carte, dar când au aflat de această intenție, cei din Departamentul pentru Românii de Pretutindeni s-au interpus să facă ei acest lucru și la 18 luni de la lansare mi-au oferit, discret, o Diplomă de merit și un Premiu special pentru promovarea identității etnice, cultural-lingvistice și religioase românești. Peste mai bine de un an de zile, pe 17 ianuarie 2011, primesc o scrisoare de la acest departament în care negru pe alb era scris: „...Am răsfoit cu deosebit interes paginile albumului monografic *Românii din jurul României în imagini*, descoperind o lucrare de cercetare impresionantă, o contribuție remarcabilă la promovarea și valorizarea patrimoniului cultural-istoric românesc peste hotare. Apreciez în

mod deosebit eforturile dumneavoastră susținute de a realiza această monografie ilustrată a satelor românești din jurul României și doresc să vă asigur de întreaga deschidere a instituției noastre față de propunerea dumneavoastră (de achiziționare a albumului - n.n.)...”. Cu regret, n-a urmat nimic. Mai mult decât atât, atunci când am propus pe gratis DRP-ului 25 de exemplare de album (care se aflau în București, la doi pași distanță de Departament) pentru a le transmite societăților culturale românești din țările unde eu n-am putut ajunge, a fost sistată orice relație cu mine a acestui departament. Am continuat eu să îmbogățesc cu acest album alte comunități românești din lume, biblioteci, muzee, institute de cercetări, cercetători științifici individuali, care nu-și pot permite luxul de a procura o carte de 40-50 de dolari.

În privința sprijinului moral, l-am simțit cu duimul de la prieteni, ziariști, folcloriști, cercetători etnografi și mulți-mulți alții. Am fost onorat cu peste 50 de prezentări ale albumului în diverse instituții publice, în diferite colțuri ale Europei și Canadei, la mai multe emisiuni radio și TV, albumul acumulând circa 150 de recenzii și cronici în mass-media din toată lumea.

Mai târziu, pe 25 martie 2012, această structură bugetară a convocat o întrunire la Grinăuți, Râșcani, cheltuind zeci de mii de euro, cu zeci de personaje și personalități, sosite la fața locului cu zeci de automobile (niciunul nu era DACIA românească!). În cadrul acesteia i-a fost înmănat poetului Simion Plămădeală, originar din acest sat, dar care din anul 1959 lucrează la minele de cărbune din Kazahstan, ordinul Meritul Cultural în grad de Comandor, având la suflet o singură carte, *Departamente. 100 de poezii românești din Kazahstan*, tipărită la Chișinău din mijloacele mele personale. L-am întâlnit pe poet în minele din stepa kazahă, în vara anului 2010 și după ce mi-a citit acolo câteva din poeziile sale și când am aflat că unii vizitatori îi promiteau ani de-a rândul să-i publice o carte, am umplut o „sacoșă” cu poezii de-ale sale, ca la Chișinău să aleg o sută din ele și să-i fac omului un cadou, o carte, la împlinirea a 70 de ani de la naștere și 50 de ani de la plecarea sa în stepa kazahă, ajuns acolo de frica KGB-ului sovietic moldovenesc... M-am ținut de cuvânt și chiar i-am organizat pe 8 aprilie 2011, la Chișinău, o lansare de carte pe potrivă în cadrul Salonului Internațional de carte.

Și iată că pe 25 martie 2012 la Grinăuți, nici măcar n-am fost invitat, ajungând acolo întâmplător, fiind anunțat de fratele mai mic al poetului. Mie, bineînțeles, nu mi s-a oferit cuvântul pentru că nici nu eram programat să fiu prezent acolo, în schimb mai toți vorbitorii de la Chișinău, Iași și București îl vedeau pentru prima dată pe poet și

cartea sa acolo, la Grinăuții lui Spiridon Vangheli, în sala de festivități a școlii din sat.

Iar toată armata de jurnaliști radio, TV, din presa scrisă etc nu aveau de la cine smulge o vorbă despre poetul S. Plămădeală, pentru că-l văzuseră pentru prima dată. Noroc că eram eu de față și am salvat onoarea Președintelui României, pe atunci încă nesuspendat a doua oară. Văzând toată manifestarea aceea mă gândeam: câte cărți ale lui Simion Plămădeală, din câteva mii de poezii, scrise în mina de cărbune pe parcursul celor cinci decenii de muncă grea se puteau tipări cu această sumă exorbitantă de bani ai contribuabilului român, aruncați fără milă, doar pentru scopuri electorale viitoare. Și acesta-i doar un caz din multe.

L.M.: Când s-a născut pasiunea Dvs. pentru arta fotografică? La ce vârstă ați realizat prima fotografie?

V.Ș.: Eram elev în clasa a 6-a, a 7-a, la școala de opt ani din satul natal, Cornova. Începusem ca și mulți alți elevi să scriu poezii și să pictez. Ca să văd cât de talentat sunt, mi-am încercat norocul expediind câteva poezii la revista pionierilor din RSSM, *Scânteia leninistă*. Răspunsul a fost unul prompt și descurajator. Dar nu m-am oprit și le-am trimis câteva capodopere de ale mele de pictură. A urmat același răspuns, descurajator. După care am lăsat-o baltă cu poezia și cu arta plastică și m-am apucat de alte pasiuni, cum ar fi gimnastica sportivă și dansul popular. Dar la poezie și la arta plastică totuși am revenit peste trei decenii, în 1994, numai că într-o formă mai modernă, prin intermediul fotografiei color, atunci când am avut posibilitatea să-mi procur primul aparat de fotografiat. Exact peste zece ani de practică fotografică și nicio oră de teorie am reușit să tipăresc primul album fotografic, intitulat *Poeme în imagini* (Chișinău, 2004), pozitiv apreciat și de către criticii de artă, în care am putut îmbina cele două vechi iubiri ale mele din copilărie, poezia și pictura, dar cu ajutorul unui aparat de fotografiat.

N-am acceptat să fac și niște cursuri de fotografie, nici măcar n-am apucat să citesc două pagini de manual autodidact fotografic. Am dorit să fac doar fotografie naivă. Cu toate acestea, mulți prieteni nu cred că unele fotografii sunt needitate în Photoshop, deși eu habar n-am cum se face acest lucru. Pe 31 august 2012 am vernisat la Ungheni, pe malul stâng al Prutului, o expoziție de fotografii cu genericul: Imagini inimaginabile, cu acele fotografii pe care nimeni nu le crede că sunt naturale, de exemplu, un pom înflorit, dar și plin cu mere coapte. Legenda fotografiei date este: De frică a înflorit a doua oară. Sau alta - un firicel de floarea soarelui de 7-10 cm, crescut și înflorit în mijlocul șoselei de beton Chișinău-Poltava, lângă orașelul Ananiev din Ucraina, legenda fotografiei

fiind: O șansă dintr-un milion. Altă fotografie ce reprezintă trei basarabence prășind alături porumbul în Valea Culi, Orhei, și îmbrăcate: prima în rochie albastră, a doua - în galbenă și a treia - în roșie, legenda acesteia fiind: Tricolorul la prășit.

Am mai spus-o și cu altă ocazie: fotografia m-a lecut de o boală, practic incurabilă, numită deputăția... După plecarea din Parlament, niciun deputat nu trece ușor peste perioada în care redevine un simplu cetățean. Eu am trecut-o mai ușor, cu ajutorul fotografiei. Vă spun sincer: m-am tratat de deputăție și de politică prin intermediul artei fotografice și am numit acest tratament fototerapie. E un fenomen nou în medicină, pe care l-aș recomanda guvernanților de pe ambele maluri ale Prutului.

Româncuță din Moldovanskoe, Caucaz
(sursa: www.romaniidinjurulromaniei.ro)

L.M.: Dar cum reușiți să păstrați echilibrul între interesul pentru științele economice cu pasiunea pentru fotografie? Mai mult, cum reușește pedagogul și economistul Vasile Șoimaru să fie prezent pe scena politică, să scrie cărți din domeniul economiei și în același timp să editeze volume monografice?

V.Ș.: Nimic mai simplu, pentru că n-a existat vreodată o astfel de problemă. Economia am profesat-o la catedra universitară, în cercetarea științifică, la tribuna parlamentară, în articole și cărți de analiză și prognoză economică etc. Ea mi-a întreținut modest familia din patru persoane (bineînțeleas cu sprijinul soției, și ea economist, dar practic, mai bine remunerată) și mi-a oferit po-

sibilități financiare de a fotografia. Fotografia, la rândul ei, mi-a adus cele mai mari și permanente satisfacții, care mi-au ridicat starea psihologică și productivitatea muncii de cercetător și universitar. Și câtă lume se bucură de pozele mele publicate cu regularitate în mai multe periodice și cărți tipărite! Ca să nu mai zic de potențialul fotografic pe care-l voi lăsa urmașilor mei și urmașilor urmașilor lor, sau unei biblioteci publice, cele peste 200 de mii de imagini digitale și printate, peste 1500 de filme cu 36 de cadre fiecare, zeci și zeci de ore filmate cu camera video în cele patru zări, cu diverse subiecte. Am filmat practic toate manifestările Mișcării de Eliberare Națională din Basarabia, începând cu luna martie 1995, am filmat oameni și locuri istorice din toate cele 40 de județe ale României de azi, precum și din cele 13 județe istorice, care făceau parte din România interbelică, de până la marele rapt al celor doi criminali fasciști: comunistul Iosif Stalin-Djugașvili și socialistul Adolf Hitler-Schicklgruber, am filmat românii sedentari din Bulgaria, Serbia, Macedonia slavă, Croația, Slovenia, Grecia, Albania, Ungaria, Slovacia, Cehia, Polonia, Maramureșul istoric, precum și pe cei de dincolo de Nistru, de Bug și din Caucazul de Nord, pe cei din Italia, Austria, Estonia, Letonia, Lituania, Kazahstan, Canada etc.

Dar pe scena politică activă de zece ani nu mă mai aflu. Poate doar în calitate de publicist, apărând în articole publicate în diferite ziare și reviste idealurile noastre și demnitatea românească, ajutând oamenii să deschidă ochii la hoțiile economice ale demnitarilor, cunoscând din facultate metodele statisticii economice. În anii de guvernare neocominternistă (2001-2009) am publicat în ziarul *Timpul* circa 70 astfel de articole la rubrica Enciclopedia minciunilor comuniste, o bună parte din ele fiind reunite în cartea *Căderea comuniștilor*, lansată pe 19 octombrie 2010, cu mai bine de o lună înainte de căderea lor definitivă la ultimele alegeri parlamentare anticipate din 28 noiembrie 2010.

L.M.: *Cum privește doctorul în științe economice Vasile Șoimaru actuala situație economică din Europa, România?*

V.Ș.: Dacă aveți în vedere crizele economice care au loc una după alta, păi ele au fost și vor mai fi! Nu-mi aparține mie această descoperire, care alcătuiește esența teoriei ciclurilor economice (lansată în anii '30 ai secolului XX) a economistului rus N. Kondratiev, exterminat de bolșevici în 1938 pentru curajul de a privi cu alți ochi dinamica economiei socialiste „în continuă creștere”.

Mai rău e atunci când aceste cicluri economice lovesc fără milă doar în veniturile pensionarilor și ale bugetarilor, neatingând veniturile companiilor transnaționale care au subjugat economia românească în ultimele două decenii și care

și-au rotunjit de-abinelea conturile bancare din Occident și Orient, conturi care se mai descarcă, parțial, odată la patru-cinci ani, în campaniile electorale devastatoare pentru românii simpli. Se pare că doar prețurile la gazele rusești nu cunosc teoria ciclurilor economice și au o dinamică pozitivă continuă, nefavorabilă cetățenilor dar perfect favorabilă atât miliardarilor ruși, care în majoritatea lor nu sunt de etnie rusă, dar care poartă nume rusești și vorbesc rusa mai bine ca rușii basarabeni, cât și în favoarea miliardarilor români mulți dintre care nu sunt de etnie română, dar care poartă nume românești și vorbesc româna mai bine ca românii basarabeni. Unii oficiali români uneori înscenează crize diplomatice cu rușii, ca nu cumva să se ieftinească gazele... Asta în loc să se caute, pentru binele românilor, soluții optime de apropiere de această țară, de zăcămintele ei astronomice, de piața ei în genere, sau cel puțin pentru a inaugura câteva zeci de cimitire românești pe întinsurile ei, ca să nu mai întoarcă plugurile rusești brazdele pline de oase românești. Doar nu noi, românii, vom fi aceia care vor reeduca și democratiza această îndărătnică țară și națiune.

L.M.: *Ce efecte sperați că vor avea includerea Republicii Moldova în Uniunea Europeană?*

V.Ș.: Efectele aderării R. Moldova la UE vor fi majore și imediate: din clipa aderării presiunile estice de tot felul - militare, politice, diplomatice, energetice, financiare, lingvistice etc, se vor reduce la minimum, Prutul va deveni un râu ce unește românii de pe ambele sale maluri și nu un râu-graniță ce-i desparte. Dacă și Ucraina sau o parte din ea va adera la UE, apoi și cu românii din vestul Ucrainei se va întâmpla același lucru. Indiferent ce se va întâmpla în viitor cu Uniunea Europeană, căci nici ea nu poate fi eternă, ca și URSS-ul, românii vor rămâne, în sfârșit, împreună. Chiar dacă UE este un proiect mai vechi al Kominternului (vă mai amintiți de lucrarea lui Lenin din anul 1915 *Despre sloganul Statelor Unite ale Europei?*) azi integrarea europeană este unica posibilitate de apropiere sau chiar unificare a românilor din fostele județe românești. Ca să nu mai zic de alte oportunități imediate pentru moldovenii cărora azi li se rup coastele sau li se fură banii câștigați din greu pe întinsurile din est, unde se mai practică și azi robia, cea benevolă.

L.M.: *Care credeți că este cea mai importantă calitate a neamului românesc? Dar marele lui defect?*

V.Ș.: Răspund în șapte cuvinte: UN NEAM ÎNTREG NU POATE AVEA DEFECTE! Noi, românii, zi și noapte trebuie să ne mândrim că facem parte dintr-un Neam care a supraviețuit milenii pe o insulă latină înconjurată de un ocean acid! Acest Neam nu poate fi blamat, dar se încearcă acest

lucru prin diferite viclesuguri mediatice. Cei ce ponegresc popoare, dacă nu se vor opri la timp, vor ajunge să fie blamați de cele 7 miliarde de pământeni de pe glob. Unii ne consideră chiar un popor ucigaș, învinuindu-ne pe nedrept de diferite păcate, inclusiv de genocid, uitând să se uite sub propriul nas național și să-și numere crimele și păcatele.

Etniile mari și cele mici sunt de la Dumnezeu. Și tot de la Dumnezeu e și îndemnul ca etniile mari să nu fie „etnovore”, înghițind etniile mici. Uniunea Sovietică a fost o adevărată râșniță de tocat națiuni. Ea a șters de pe întinsurile imperiului răului de 22,4 mln de km pătrați, prin diferite metode fasciste, bolșevice, kominterniste, mai bine de o sută de etnii!... Dar i-a venit și ei rândul și, în 1991, a dispărut de pe mapamond. Sârbii din fosta Iugoslavie nu recunoșteau drepturile naționale ale națiunilor conlocuitoare, inclusiv ale românilor din Timoc și Banatul de Sud etc. și unde-i azi mini-imperiul iugoslav? Sârbii au rămas și fără de sârbii majoritari din Muntenegru, însă nici acum nu recunosc drepturile naționale ale românilor timoceni. Îi va veni rândul și Federației Ruse dacă nu-și va revedea politica (de asuprire!) națională a etniilor care mai viețuiesc pe întinsurile ei.

Nici Ucraina nu are mari perspective favorabile cu politica ei imperială față de minoritățile naționale, în primul rând față de cea românească, divizată artificial în români și moldoveni. În Ucraina de dincolo de Nistru și de Bug, echipa lui Anton Golopenția în timpul celui de Al II-lea Război Mondial a descoperit zeci de sate nerusificate, locuite de sute de mii de români, care după război au fost rusificați, iar azi, în Ucraina independentă, sunt masiv ucrainizați, și rar de tot român în acele raioane care mai vorbește limba maternă a străbunilor săi. Dar câți dintre români au fost exterminați de către Komintern (adevărat Komintern!) în timpul holodomorului din perioada colectivizării, și a foametei de după cel de al doilea război mondial? Azi, urmașii acelor români din perioada interbelică și ai celor de până la primul război mondial ar alcătui cel puțin o simplă majoritate a populației autohtone din raioanele ucrainene de la Est de Nistru până dincolo de Bug, numai că în fișele de recensământ se regăsesc deja ca etnie ucraineană. Câți din fruntașii Ucrainei independente mai poartă și azi un nume românesc, dar nu cunosc o boabă românește: Kucima, Bilan, Sainsus, Dolghier etc, sau câți poartă un nume deja slavizat: Roșcov, Tocilov, Barbov, Garbuz, Reut, Brancovan etc. Dincolo de Nistru a lucrat o mașinărie întreagă de tocat etnia românească, care până azi au rusificat/ucrainizat circa 99 la sută din români!!! Doar inscripțiile de pe monumentele din cimitire mai vorbesc de etnia românească care a locuit în acele sate...

Și azi Ucraina luptă cu românii care au mai rămas în regiunile Cernăuți și Odesa în loc să se gândească cum să-i facă pe rușii din regiunile rusofone să le vorbească limba oficială. Rușii majoritari din aceste regiuni nici în rușii capului nu doresc să vorbească ucraineana sau să învețe la facultăți în limba ucraineană. Ca rezultat, Ucraina deja a cedat în fața rușilor și le-a oferit limbii lor statut de limbă regională. Numai românii s-au ales cu două limbi regionale odată: româna și „moldoveneasca”, ucrainizarea grădinițelor de copii și a școlilor continuând cu maximă viteză...

L.M.: *Ce idei, planuri, programe noi aveți în agenda Dvs?*

V.Ș.: Cel mai important punct din agenda mea este cel legat de pregătirea, tipărirea și lansarea unui nou album, cu aceeași tematică: *Românii din jurul României*. După lansarea primului album, au trecut mai bine de patru ani, perioadă în care am mai călătorit doar prin românie încă 100 de mii de kilometri și am adunat materiale pentru un album de două ori mai mare ca volum și de trei ori mai bogat, calitativ, ca primul. Sper, să tipăresc și să lansez lucrarea pe 1 Decembrie 2013, la Alba Iulia, în orașul și în ziua când românimea va sărbători 95 de ani de la Marea Unire. Căci varianta electronică a albumului, nu încapă îndoială, va fi gata până la data indicată. (Mai ales că mai toate expedițiile mele în românie au fost reflectate pe paginile blogului meu care nu-mi poartă numele: www.romaniidinjurulromaniei.ro). Și, dacă în următorii ani ajung la comunitățile românești din Siberia, Australia, Noua Zelandă, SUA etc. și dacă Dumnezeu îmi va lungi zilele până la centenarul Marii Uniri, la 1 Decembrie 2018, voi mai realiza un Album documentar, al treilea. În general vorbind, mai am proiecte pentru două vieți și a treia, pentru realizarea cărora nu mi-ar ajunge banii de la bugetele DRP și ICR luate la un loc...

L.M.: *În final, dezvăluți-ne numele unor celebrități care și-au pus amprenta asupra personalității și activității dumneavoastră de pedagog, economist, universitar, scriitor sau artist fotograf.*

V.Ș.: Ceea ce sunt eu azi le datorez: lui Mihail Sadoveanu cu romanul său istoric – *Neamul Șoimăreștilor*, a cărui lectură, nu m-a lăsat în pace patru decenii până n-am adunat o monografie de 500 de pagini cu 500 de documente: *Neamul Șoimăreștilor. 500 de ani de istorie*; lui Ion Bazatin, conducătorul ansamblului folcloric de dans popular „Hora”, în componența căruia am trecut cortina de fier de câteva ori ca să văd cum putrezește capitalismul în Vest ca să compar cu înflorirea socialismului dezvoltat în Est; conducătorului meu științific din Sankt Petersburg, profesorul Volodar Feodoritov, care în perioada socialismului dezvoltat a avut curajul să le de-

monstreze colegilor săi și nouă doctoranzilor că unele legi economice, zise obiective, inventate de către clasicii marxism-leninismului nu au loc în teoria și practica economică; lui Mihai Eminescu cu opera sa politică și lui Constantin și Dinu Giurescu cu manualul lor de *Istoria românilor*, după prima lectură clandestină a cărora m-a făcut să înțeleg cine sunt; același rol l-a jucat pentru trezirea românească și creșterea mea intelectuală Cenușarul Flacăra al lui Adrian Păunescu, care mi-a adus în locuința de la etajul nouă de la Botanica pentru prima dată în viață fermecătoarea *Doină* a lui Mihai Eminescu, *Doina* care și pe mancurții noștri naționali din cealaltă lume îi readuce la românism; lui Mihail Gorbaciov cu perestroika sa, care ne-a adus libertăți și ne-a deschis fondurile speciale de literatură din Biblioteca Națională și cea a Academiei de Științe; lui Paul Bran, care m-a

convins că nu există altă șansă de supraviețuire ca Neam pentru românii basarabeni decât cea de revenire la Patria-mamă, România.

Șirul celor cu amprenta poate fi prelungit, dar mă mai opresc la cei care de fapt au fost primii, adică la părinții mei, țărani gospodari fără de carte, născuți în Basarabia țaristă, înainte de Marea Unire, care au insistat ca măcar eu, mezinul, cel de al cincilea copil din familie, să învăț cât îmi pofteste inima și care m-au ajutat până m-am însurat și, chiar până la cotizația pentru apartamentul cu două camere din Chișinău...

L.M.: *Vă mulțumesc pentru amabilitatea de a participa la realizarea acestui interviu produs în pauzele dintre drumurile de 20 mii de km din iunie-septembrie, 2012, pe care i-ați parcurs pentru a aduna imagini inimaginabile despre românii din afara granițelor românești.*

Institutul „Frații Golești”

Expoziția de fotografie „Cetăți Nistrene” la Pitești

Institutul „Frații Golești” pentru relații cu românii din străinătate, în parteneriat cu Biblioteca Județeană Argeș „Dinicu Golești”, a organizat, la sediul acesteia din urmă, cu ocazia împlinirii a 200 de ani de la anexarea Basarabiei de către Imperiul Țarist, expoziția de fotografie „Cetăți Nistrene”. După ce au fost prezentate la Chișinău și București, fotografiile realizate de Iulia Modiga și Dan Barcea au ajuns la Pitești în data de 12 noiembrie, imaginile cu cetățile Hotin, Soroca și Cetatea Albă putând fi admirate până la sfârșitul anului. La vernisaj au fost prezente cadre didactice din Pitești, istorici, reprezentantul Asociației „Doina și Ion Aldea-Teodorovici”, Florin Șandru, studenți basarabeni, voluntari ai Platformei Civice Acțiunea 2012 din Pitești și jurnaliști. Totodată, la eveniment a participat și o persoană care s-a născut și a copilărit la Cetatea Albă și care s-a refugiat în România în anii '40. „Interesul manifestat pentru românii din Basarabia, pentru ce s-a întâmplat și cum s-a întâmplat cu ei ne-a determinat să prezentăm expoziția și la Pitești. Lucru mai puțin știut este faptul că orașul Pitești a fost punctul de destinație pentru refugiații basarabeni din 1940 și 1944. Nu întâmplătoare căldura cu care cei prezenți au întâmpinat prezentarea cetăților românești ale Nistrului, preocuparea demonstrată de multiplele întrebări ridicate după vernisaj au vorbit de la sine despre actualitatea Unirii, fie și în forma spiritualizată a artei fotografice”, a declarat directorul Institutului „Frații Golești”, avocat dr. Mihai Nicolae, citat pe blogul institutului.

Contestație împotriva interdicției de trecere a frontierei de stat a Ucrainei

GARNIZOANA DE GRĂNICERI CERNĂUȚI
DOMNULUI COMANDANT

Subsemnatul ILICA VASILE, cetățean român, domiciliat în România, municipiul Oradea, str. Decebal nr. 62, bl.C 21, ap.11, posesor al pașaportului 13107910, în termen legal formulez prezenta

CONTESTAȚIE

împotriva Deciziei interdicției de trecere a frontierei de stat a Ucrainei, emisă în data de 2 aprilie de către lt. major Karpeț Oleksandr Romanovici, cu trimitere la art. 8 din Legea Ucrainei privind controlul de grăniceri, respectiv la „decizia organului competent al Ucrainei privind interdicția de a intra în Ucraina”.

În fapt,

În data de 02.04.2012 mă deplasam spre localitatea Broscăuții Noi, raionul Storozhineț, regiunea Cernăuți, Ucraina, locul meu de baștină, pentru a sărbători, împreună cu rudele și prietenii, Sfintele sărbători ale Paștelui, după cum o fac de mai mulți ani. De asemenea, urma să vizitez casa părintească și mormintele părinților și al surorii, înhumați în cimitirul din Broscăuții Noi.

Scriitorul orădean **Vasile ILICA** este veteran de război, membru al Asociației „Pro Basarabia și Bucovina” și al Societății „Mihai Eminescu” din Cernăuți. S-a născut în urmă cu 88 de ani în Bucovina, iar evenimentele din 1940 l-au găsit acolo, ca absolvent a patru clase de liceu. Ca scriitor, a fost preocupat mereu de istoria locurilor natale și s-a străduit să o facă cunoscută mai ales în rândul tinerilor. Este un prieten și un susținător al revistei *Familia Română*, motiv pentru care directorul executiv și redactorul șef al acesteia, dr. Teodor Ardelean, i-a înmănat, recent, diploma de onoare „Cel mai bun partener” și placheta „Cel mai bun colaborator” al publicației noastre.

La intrarea în Ucraina, în punctul de trecere Porubnoie, mi s-a adus la cunoștință, de către lt. major Karpeț Oleksandr Romanovici, că împotriva mea, începând cu luna noiembrie 2011, s-a emis măsura interdicției de intrare în Ucraina. La rugămintea de a mi se preciza autoritatea care a emis decizia și motivele legale ale acesteia mi s-a refuzat orice răspuns.

Personal nu am fost înștiințat în prealabil de această măsură, care îmi violează grav dreptul la liberă circulație, în calitatea mea de cetățean al unui stat membru al Uniunii Europene.

Menționez că sunt născut în data de 11 noiembrie 1924 în sus-numita localitate (Broscăuții Noi), fiind puternic atașat de locurile natale.

Am 88 de ani și sunt veteran de război pe frontul antihitlerist.

Începând cu anul 1991 am devenit membru al Societății pentru Cultură Românească „Mihai Eminescu” din Cernăuți.

Trecutul tragic al Bucovinei m-a determinat să fac tot posibilul pentru a elucida, măcar în parte, evenimentele și represaliile exercitate de regimul comunisto-stalinist asupra bucovinenilor, indiferent de etnie, în perioada anilor 1940-1941 și 1944-1953.

Am considerat și consider că generațiile de azi și de mâine trebuie să cunoască anii dramatici ai Bucovinei, pentru ca asemenea tragedii să nu se mai repete în viitor. Mă refer aici la evenimentele de la Fântâna Albă, Lunca, masacrarea mai multor bucovineni în penitenciarul din Cernăuți etc.

Referitor la cele de mai sus am publicat următoarele studii:

1) Volumul *Fântâna Albă o mărturie de sânge* - Editura Imprimeria de Vest Oradea, 1999, 320 pagini. Lucrarea a fost lansată la cel de-al III lea Congres al Intellectualității din Nordul Bucovinei (5 martie 2000);

2) Volumul *Martiri și mărturii din Nordul Bucovinei* - Editura Imprimeria de Vest Oradea, 2003, 477 pagini. Această lucrare a necesitat mai bine de 10 ani de documentare în rândul victimelor stalinismului, în diverse arhive și presa timpului. După lansare, această carte a beneficiat de o frumoasă recenzie a ziaristei Maria Toacă intitulată *File sângerânde din cartea neagră a neamului* publicată în revista *Zorile Bucovinei*, din 4 mai 2004;

3) Volumul *Bucovina abandonată* - Editura Imprimeria de Vest Oradea, 2010, 476 pagini. Această carte a fost lansată în cadrul simpozionului „Sărbătoarea cărții”, organizat de Societatea pentru cultură românească Mihai Eminescu din Cernăuți, la data de 25 aprilie 2010, prilej cu care mi s-a acordat o diplomă de onoare;

4) Volumul *Momente din istoria zbuciumată a Bucovinei - episodul Nordul Bucovinei zonă de ocupație a URSS (1940-1991)* - Editura Imprimeria de Vest Oradea, 2011, 239 pagini, lucrare lansată la simpozionul „70 de ani de la masacrul de lângă Fântâna Albă” (31 martie 2011) - simpozion organizat de Societatea „Golgota”.

La simpozionul de comemorare 70 de ani de la masacrul de lângă Fântâna Albă și 20 de ani de la fondarea Societății „Golgota” mi s-a acordat o diplomă de excelență pentru contribuția la lucrările acestuia.

Toate lansările cărților au fost organizate în cadrul unor întruniri publice anunțate în prealabil în presa românească din regiunea Cernăuți. În general cărțile mele au fost apreciate în mod pozitiv de către cititorii din regiune, iar unele dintre ele au fost onorate cu diplome de onoare adresate autorului.

Toate studiile de mai sus sunt dedicate unor evenimente dramatice din istoria Bucovinei, despre care au scris și autori ucraineni. În egală măsură, masacrele aceluia regim au fost condamnate de către autoritățile statului ucrainean de după 1991.

Îmi vine greu să cred că măsura interdicției de a intra în Ucraina este legată de publicarea unor lucrări asupra trecutului totalitar sovietic, despre care și în Ucraina s-au scris mii de alte lucrări. De altfel, toată lumea civilizată a condamnat masacrele regimului totalitar sovietic și nu văd motive pentru ca elucidarea unor asemenea evenimente să fie penalizată cu interdicția de a intra în Ucraina.

Sunt la vârsta de 88 de ani și îmi vine greu să cred că prezint vreun pericol pentru Ucraina.

În consecință, consider că măsura de interdicție nu are temei legal, cu atât mai mult moral.

Consider că a-mi interzice intrarea în Ucraina pentru elucidarea crimelor regimului totalitar sovietic egalează cu dorința de a camufla și pentru mai departe aceste crime, ceea ce nu este în spiritul valorilor europene pe care, sper, și Ucraina dorește să le promoveze.

Vă rog, domnule comandant, să dispuneți verificarea celor de mai sus, respectiv să dispuneți reanalizarea cazului meu și anularea măsurii de interdicție de a intra în Ucraina.

Alăturat anexez următoarele acte:

- hotărârea de interdicție, consemnată la data de 2 aprilie 2012
- copie după pașaportul nr. 13107910, din 18 decembrie 2006
- copie după buletinul de identitate seria Y - nr 492568, din 20 martie 1972
- copie după legitimația de veteran de război seria BH - nr 0331437, din 18 martie 1992
- copie după legitimația de membru al Societății pentru cultură românească „Mihai Eminescu” din Cernăuți, din 1992
- copie după certificatul de naștere al subsemnatului, seria NA- nr 360003, din 5 martie 1951
- copii ale copertilor celor 4 cărți sus-menționate
- copii ale celor 2 diplome de onoare și de excelență acordate autorului ca recunoaștere a contribuției sale în activitatea editorială și culturală desfășurată în cadrul Societății „Mihai Eminescu” și „Golgota” din Cernăuți
- copie a articolului intitulat „File sângerânde din cartea neagră a neamului” semnat de ziarista Maria Toacă cu prilejul lansării volumului *Martiri și mărturii din Nordul Bucovinei* și publicat în revista *Zorile Bucovinei* din Cernăuți, din 4 mai 2004.

Cu deosebită stimă,

Vasile ILICA
veteran de război

Un poet al spicului de grâu: Simion Gociu

Grigore GHERMAN

Chișinău / București

Printre poezii buni, întruniți în „Cercul literar semiclandestin” (Arcadie Suceveanu) din Cernăuții anilor șaptezeci, descoperim un poet cu scris curat ca un spic de grâu: Simion Gociu.

Poetul, prozatorul, ziaristul Simion Gociu s-a născut în bătrâna Molniță, de pe malurile Prutului, la 1 septembrie 1948. Este membru al Uniunii scriitorilor din România, Moldova și Ucraina, absolvent al secției de filologie română a Universității din Cernăuți (1972), autor al volumelor de poezie: *Sărutul spicelor*, *La țarmure de suflet*, *Oul gastronomic*, *Lacrima toamnei și Bună dimineața, septembrie!*.

Despre universul liric al poetului au scris mai mulți critici și poeți. Vasile Tărășanu, în prefață la *Oul gastronomic*, face următoarea remarcă: „fabulele și epigramele din această plachetă demonstrează că autorul lor știe să surprindă grotescul unor situații ridicole (...), să moralizeze, să deturneze sensul cuvintelor, să fie incisiv”. În eseu „Un «eu visător»: Simion Gociu” din în antologia sa *Poeți din Bucovina*, criticul literar Adrian Dinu Rachieru observă că versul poetului „e un vers cantabil, pe un ton de tristă baladă”.

Simion Gociu e un poet intrat deja în conștiința cititorilor din nordul Bucovinei. Despre el, în școală, au auzit copii, ba unii chiar l-au citit. Laurii săi de scriitor i-au strălucit și mai mult când toată lumea i-a văzut contribuția la înființarea Școlii numărul 29 din Cernăuți (actualul Gimnaziu nr. 6), la fondarea *Gazetei de Herța* pentru compatrioții din ținutul său natal, a săptămânalului *Concordia* pentru românii din Ucraina, a revistei pentru copii *Făgurel* etc.

Ca poet bucovinean, Simion Gociu a scris și mai are de scris despre multe lucruri interesante și profunde din lumea satului în care, cum observă marele Blaga, s-a născut veșnicia. Și dacă, în cartea sa consacrată literelor române din Cernăuți, criticul Ștefan Hostiuc îl numește poet rustic, acesta nu poate fi un calificativ de ocară, pentru că poezia unui poet rustic cum e Simion Gociu are toate șansele să se mențină în timp atât cât durează satul: o veșnicie. Poetul

întotdeauna a fost aproape de acele frumuseți ale naturii pe care Dumnezeu i le-a dăruit țărânelui în cele patru anotimpuri. Această legătură între poezie și natură este comentată pe larg de Ștefan Hostiuc în volumul său de eseuri *Scriitori români din Nordul Bucovinei*. În analizele sale, destul de exigente, criticul scoate în evidență legătura romantică dintre poezie și toamnă, destul de vizibilă în lirica lui Simion Gociu, mai ales, în volumul-sinteză *Bună dimineața, septembrie* (Cernăuți, 2004).

În lirica lui Simion Gociu se mai întrevăd și umbre ale altor poeți. Însă prin exercițiul scrisului, poetul depășește faza influențelor, creându-și un stil propriu, cu o tonalitate specifică a versurilor. O undă expresionistă a încercat, la un moment dat, să pătrundă în poezia lui Gociu, dar fără mari șanse de succes, pentru că, opinează criticul Hostiuc, „a întâlnit în cale o prea îngustă porțiță”. Practic, e imposibil să inventezi ceva cu totul și cu totul nou. O casă, spre exemplu, poate fi construită pe același loc pe care s-au mai construit și altele înainte. Poezia lui Gociu e ca o casă nouă construită pe un teren moștenit de la străbuni.

Pentru copii, poezia sa e dulce ca bomboanele primite de la bunici. Nu se plictisesc citind-o. E liniștită ca valurile Prutului pe timp de vară. E ușoară ca un zbor de porumbel în văzduhul primăverii. De aceea, cu ușurință intri în lumea ei ficțională. Pe de altă parte, este matură ca toamna. Creatorul intră frecvent în dialog cu acest anotimp, eroul liric înaintând cu încredere „prin arterele anilor / spre țărâmul celălalt”. Aici, „în clopotul cosmic / dintre cele două / puncte cardinale” (*Bună dimineața, septembrie!*), va întâlni roua, un alt simbol-cheie al poeziei sale. Aici, în singurătatea sa regală, va descoperi logosul din care descinde: „Coboram din cuvinte / să mă găsesc pe mine însumi / întru a mă cunoaște. // Semănam cu un rege / părăsit de oșteni” (*Singur*).

În majoritatea versurilor sale însă poetul nu e singur. Îl vedem mereu cu poezia la braț: „Într-o liniște superbă/ stau de vorbă cu scânteia / ce-ar aprinde într-o clipă / infinitul / Carnea

mea / pe loc devine / străvezie / Invizibil ca și timpul / care curge-n univers, / îmi urc sângele-n caleașca / unei stele / și mă plimb prin Veșnicia / retezată de un vers” (*Liniști*). De multe ori, pornit în căutarea sinelui, el descoperă, „pe calea iubirii”, „rodul seminței” din care a purces (Dialog imaginar în țara de rouă a sufletului). Imaginea tăcerii zămislitoare revine mereu în poezie, rodul zămislirii nedorindu-se a fi ceva sacru (un „templu de adevăr”), ci mai curând un „fruct” ce ar putea fi rup de un copil (*Cercat de vis*).

Ramul și frunza, dar și altele mici splendori ale naturii, ajung, în unele compuneri lirice ale poetului nostru, să îndeplinească funcția de laitmotiv. eroul liric „alunecă pe marginea frunzei desprinse din dud”, ca „într-un sfârșit de baladă” (*Pe marginea frunzei*). Din nou avem de a face cu un erou liric nu chiar atât de simplu pe cât pare. În general, lumea frumoasă și urâtă, tristă și veselă, a poeziei lui Simion Gociu nu te lasă indiferent, ci te pune pe gânduri: „Pururi / lumina ce ne înconjoară / rămâne de taină; / trec fluturii prin ea / ca niște ispite / ușoare; / cerbii coboară din codri / să-i pască iarba dorinței; / cucul / vinde ani cuiva / și așteaptă să vadă / ce-o zice lumina; / izvorul, de vise adânci rourat, / într-o rază-și rânește / oglinda; / greierul umblă / prin cântec / și nu poate găsi / începutul acestei / lumi. / Numai cicoarea, / alături, / iat-o, de-a pururi / păstrându-i hotarul / neîntinat” (*Alături, cicoarea*).

În universul liric al lui Simion Gociu totul e posibil, pentru că povestea imaginației murmură neîntrerupt ca un izvor veșnic, fășnind la suprafața versului. Aici, „ziua are pleoape de frunze” (*Prin aerul...*), iar „păsările cerului / trag pe chipul zilei / ceața...” (Dimineața secerișului). Aici, „în straturile adânci de var, / (...) timpul se deșteaptă iar” (*Graiul de Bunavestire*). Aici, „se călătoresc iluzii / lăsând pălămida” în timp ce „la porți uitate, duzii / îngroașă omida” (*Decor*).

Simion Gociu și-a clădit lirica, indiferent de felul timpului de afară – ploios sau însorit, guvernat de fulgi sau de ghiocci – cărămidă cu cărămidă, înțelegând să fie un ziditor temerar de poezie.

ACEASTA E ROUA

Cine va trece
călcând peste urmele
acestor melci grăbiți
să ajungă până la
clopotul cosmic
al nenăscutelor gânduri

să bată alarma

și cine va îndrăzni
să calce desculț
pe marginea florii
de crin
trezindu-i parfumul

să spună apoi
că e prințul
biruitoarelor lumi
din care
un greier coboară
pe firul de cântec
născut în urechile mele
mult prea târziu?

Dinlăuntrul curg
necuvintele
în formă de lacrimi,
iar noi spunem
că aceasta e roua...

LA ȚĂRMURE DE SUFLET

La țarmure de suflet
în țara cea de rouă
clopotele zilei
lumina explodează.

În liniștea albastră
pe ramura luminii
se scutură de vise
mireasma enigmatic.

SE ȘTIE ȘI SE VREA

Se știe și se vrea cetate cucerită.
Hotarul ei flămând de mângâiere
egal închis în cele două emisfere
de dor și ură, pe care, răstignită,

simte-n plăceri râvnita adiere
a poftelor trezite în care se agită
să dea naștere pornirii în ispită
știind că astfel urcă prin cădere.

Sacrificată instinctului se reculege
din râvna dorului și din plăceri
redându-ne din plin pornirilor pribeg.

Și n-o mai sperie când ziua cea de ieri
caută pe simțuri să-i dezlege
zadarnic taina pierdutelor averi.

FEMEIA ROMÂNĂ

Teorie și acțiune pedagogică privind educarea femeilor române în secolul al XIX-lea

Ileana VLASSA

Biblioteca Academiei Române - Filiala Cluj-Napoca

Atitudinea față de educația femeilor române în secolul al XIX-lea derivă în primul rând din percepția generală asupra familiei, scrierile care au un conținut pedagogic plecând de la modelul mamei ca primă „învățătoare” a copiilor și ca sursă primordială de transmitere a cunoștințelor și de formare a caracterelor omenirii, educația cultă (obținută prin școală și biserică) trebuind să vină, în cazul fetelor, ca o continuare firească a celei familiale. Pleiadei pedagogilor care s-au oprit în scrierile lor asupra metodelor de educare a femeilor (D. Țichindeal, G. Bariț, S. Bărnăușiu, P. Pipoș, V. Petri, V. Borgovan și O. Ghibu) i se adaugă doi autori aparte, Ioan Popescu și Ioan Slavici, care au reușit să aplice teoria pedagogică unor cazuri concrete, fiind printre întemeietorii a două școli de fete renumite în epocă.

Ioan Popescu, profesor de psihologie, logică, pedagogie, dogmatică și drept canonic al Institutului Teologic din Sibiu, este inițiatorul, în calitatea sa de secretar al Astrei, al proiectului care a dus la înființarea la Sibiu, în 1886, a primei școli superioare civile românești de fete, patronată de Asociație. Întreaga structură organizatorică a instituției, începând cu numărul anilor de studiu și încheind cu metoda de predare este opera profesorului. Este prima școală nu numai din Transilvania, ci din întreaga țară în care educația, sub influența herbartiană, este abordată practic, bazată fiind pe două discipline: etica, pentru scopul educației și psihologia, pentru principiile și metodele acesteia.

Anterioară înființării școlii de la Sibiu,

lucrarea sa *Psichologia empirică sau știința despre suflet între marginile observațiunii*, apărută în 1881, definește educația ca șir de acțiuni prin care adultul îl influențează pe copil urmărind dezvoltarea acestuia până la cel mai înalt grad posibil de perfecțiune. Precursor a ceea ce se va numi în deceniile trei și patru ale secolului XX „localism educativ”, Ioan Popescu invocă necesitatea acțiunii pedagogice adaptate mediului geografic de proveniență și firii elevilor, locului ce urmează a fi ocupat de acestea în societate și împrejurărilor în care se desfășoară intervenția educativă, criticile sale îndreptându-se spre supraîncărcarea programelor școlare care sufocau dezvoltarea armonioasă a tinerelor.

La doi ani după înființarea școlii de fete, elaborat pe baza rezultatelor obținute la institutul sibian, apare *Compendiul de pedagogie* care, încă din introducere, analizează „dezvoltarea firească a omului” și argumentează necesitatea cunoașterii de către părinți și dascăli a științei educației. Conținutul e structurat în patru mari capitole: Cunoștințe antropologice; Principii pedagogice generale; Regule speciali pentru educațiune; Institutele de educațiune. Acest ultim capitol face referire și la familie ca prim institut de educație. Aici autorul insistă asupra rolului femeii ca educator: „E deci ușor a înțelege pentru ce mamele pot avea atâta influență în educațiune, și pentru ce omenii cei mari au avut să mulțămiască cu deosebire mamele lor, căci au fost și au făcut, ce istoria a însemnat cu lauda despre ei.”¹ *Compendiul pedagogului sibian* abordează educația în sens

1 Popescu, Ioan - *Compendiu de pedagogia pentru părinți, educatori, învețatori și toți bărbaii de școală*, Sibiu, Tipografia arhidieceșană, 1868, p.169

larg, ca proces social, care nu se limitează la ceea ce se întâmplă în școală, conceput fiind ca fundament și vehicul al culturii. Ea favorizează dezvoltarea firească a individului, cu o orientare predominantă spre moralitate în sens herbartian, la care autorul adaugă religiozitatea. Caracterul era considerat scopul educației, întemeierea relației părinte-copil și profesor-elevi făcându-se prin autoritatea educatorului, iar educația religioasă, realizată inițial în familie, apoi prin intermediul bisericii și școlii, era extrem de importantă. Influențat de situația politică și socială concretă, autorul împletește idealul moral-religios cu cel al educației naționale, deoarece numai prin aceasta cultura generală poate primi forme concrete și conținut real. „Cultura e în sine libertate, prin ea și numai prin ea populare, ca și indivizii, devinu de sine-stătore, devinu libere în acțiunea lor, și se emancipa de sub poterile apasatore”.¹

Ioan Slavici, scriitor, jurnalist și pedagog, are, ca și contemporanul său Ioan Popescu, șansa nu numai de a elabora lucrări teoretice, ci și de a le pune în practică prin organizarea, în 1894, a Institutului Otteteleşanu de la Măgurele-„institutulu de fete române, cărora li se va da o creștere și educațiune de bune mame de familie, fără pretențiune de luxu”.² Lucrarea sa *Educația rațională*, special concepută ca suport de acțiune pentru Institut, afirmă că există șapte atribute supreme de care trebuie să dea dovadă orice educator al femeilor și pe care trebuie obligatoriu să le transmită tinerelor pe care le instruieste: răbdarea, simțământul de dreptate, buna credință, onestitatea, pedanteria, dorința de perfecționare și decența. Sunt cinci căi de perfecționare a elevelor: întărirea autocontrolului, educația fizică, educația casnică, educația intelectuală și cea morală. Autocontrolul are ca scop transformarea pornirilor individualiste naturale în atribute care pot defini un caracter puternic: „Tot ceea ce e prea mult sau prea puțin în materie de egoism e pornire rea, slăbiciune, păcat și pornire bună e numai măsura dreaptă, cumpătarea; Ambițiunea e cea mai nenorocită din toate pornirile, iar măsura dreaptă a ambițiunii e dar iubirea de muncă”.³ Prin educație fizică pedagogul înțelege nu doar exercițiul sportiv, ci și respectarea normelor de igienă individuală și colectivă, activitatea practică desfășurată în aer liber și dobândirea unui stil de viață

activ în sensul strict al cuvântului. El critică sistemul sedentar de învățământ, incapabil de a pregăti fetele pentru viitoarele lor îndatoriri de mame și soții. Fascinat de „metoda germană” de întărire a trupului, Slavici recomandă un „regimulu dieteticu frugalu”, evitarea „îngrămădirilor în localuri închise” (dormitoare cu mai puține paturi pentru a evita contagiunea cu diferite boli), „lucrulu de mână să se facă în parcu mai priinciosu decât în sala destinată pentru acest scopu” și jocurile sportive. Reușita educației morale e văzută de autor prin evitarea încazarmării elevelor, prin acordarea unei relative libertăți de exprimare, încurajarea aptitudinilor speciale și a spiritului de camaraderie. El pune un deosebit accent pe educația religioasă, mult mai potrivită femeilor decât bărbaților deoarece trezește „virtuțile casnice: modestia, îndelunga răbdare și abnegațiunea” și, construind un silogism ad-hoc privitor la bunăstarea societății care se bazează pe fericirea căminului, iar fericirea casnică depinde de femeie, conchide: „Singură deprinderea tehnică, fără ca să se facă totu odată și educațiunea religiosității, a caracterului și a simțământului de datorie, nu potu feri nici o casă de ruină”.⁴ Educația casnică e recomandabil să fie făcută în familie sau sub îndrumarea unei bune gospodine. Pe lângă treburile gospodărești și lucrul de mână, autorul cuprinde în educația casnică și igiena și noțiunile de bază privind îngrijirea bolnavilor care trebuie să fie predate elevelor de către un medic. Educația intelectuală sau „instrucțiunea” trebuie făcută cu măsură, după „principulu salutaru non multa sed multum”, conform cerințelor vieții practice, cu o normă de maximum 30 de ore de predare și 12 ore de meditații pe săptămână. Elevele trebuie să parcurgă gramatica și literatura limbii române, istoria universală și cea a românilor, geografia țării și a Europei, cunoștințe despre viață și natură (noțiuni generale de chimie, biologie, fizică și igienă), științe morale (etică și estetică), desenul, caligrafia, muzica vocală, gimnastica și lucrul de mână. Un loc aparte e rezervat matematicii, combinată cu noțiuni primare de contabilitate și prezentată în programa școlară ca „Purtarea socotelilor și renduiala gospodăriei”, cuprinzând calculul mental, proporțiile, regula de trei simplă, cal-

1 Idem, p. 4

2 Academia Română, *Institutulu Ioanu Otteteleşanu. Acte relative la fundațiune și organizare*, București, Tip. Carol Gobl, 1894, p.29.

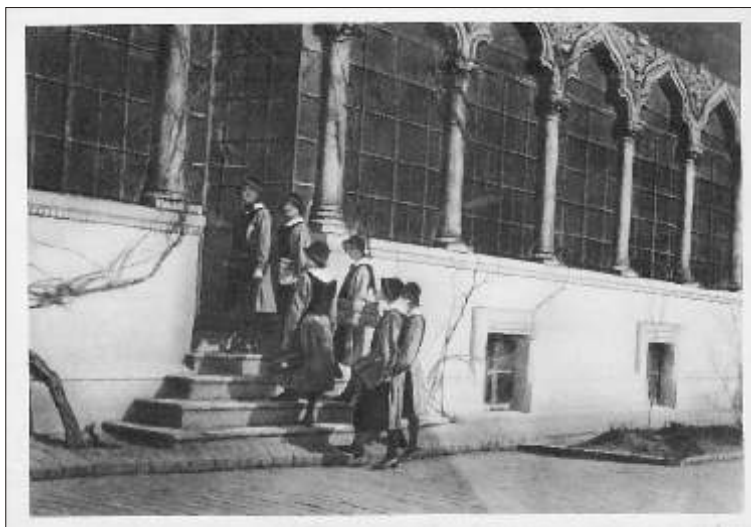
3 Slavici, Ioan, *Educațiunea rațională*, București, Minerva, 1909, p.52-54.

4 Idem, p.33

culul dobânzilor, scontul, asociațiunea, calcularea conținutului, purtarea socotelilor gospodăriei. Această materie e obligatoriu însoțită de „Practica la purtarea socotelilor și în împărțirea grădinei de legume”. Și „Cunoștințele despre viață și natură” combină subiecte legate strict de activitățile curente ale femeii: gătitul, conservarea alimentelor, igiena locuinței, expunerile teoretice trebuind să fie însoțite de „deprinderi în grădină și gospodărie”.¹ Considerând manualele existente prea puțin adaptate la cerințele vieții reale, Slavici vine cu sugestia ca Academia Română să elaboreze unele noi, adaptate vremurilor. El combate ceea ce numește „educațiune impulsională” (insuficientă, fragmentată, haotică) dată de părinți fetelor. În opinia sa, doar educația rațională, sistematică, care nu urmărește dezvoltarea aptitudinilor speciale ci completarea lacunelor în cunoștințele despre viață și dobândirea unor abilități practice noi e cheia succesului social. Iubirea, autoritatea, exemplele, pedepsele și recompensele sunt cele

cinci mijloace „raționale” care stau la îndemâna educatorului în formarea caracterului tinerelor. Școala trebuie să asigure fetelor „pe lângă instrucțiune și așa numita educațiune socială”² care să le poată poziționa pe picior de egalitate în societate cu bărbații, atâta timp cât progresul social al românilor, așa cum prezicea în încheierea *Educației raționale*, e condiționat și de evoluția mentalității privind femeile.

Venind dinspre spațiul cultural transilvănean, puternic influențați de condițiile politice de aici, autorii mai sus prezentați consideră că întreaga activitate școlară și conținutul învățământului feminin trebuie puse pe un dublu fundament: cel al valorilor culturale specifice poporului, și cel al valorilor materiale care formează și deprinderile de muncă. Prin educație - realizată în familie și școală - se asigură cunoașterea valorilor naționale, iar legarea conținutului disciplinelor de mediul natural și social în care trăiesc elevele formează caracterul și conștiința națională a tinerelor.

București, 1938, Școala centrală de fete.
Sursa imaginii: www.imagoromania.ro

1 Programul de studii întocmit de Domnulu Ioanu Slavici, în Academia Română, *Op. cit.*, p.42-54.

2 Academia Română, *Op. cit.*, p.3.

Expoziții de copii la începutul secolului al XX-lea sudtransilvan

Drumul spre bunăstarea materială și spirituală a neamului trece prin știința și devotamentul femeilor-mame de a-și crește pruncii...

Ana GRAMA

„Sala Ateneului era plină de imne și de copii. Statuele de marmor, executate de elevii d-lui Moceanu (învățător brașovean, originar din Voila-Făgăraș, acum inspector în București nn), au provocat râsul copiilor, micul principe Carol, mai cu sêma, s-a distrat forte mult. D-șoara Nadège Otteteleşanu, în vârstă de 9 ani, a cântat mai multe arii la piano, aretând deja un real talent. D-șoarele Lucia și Andrea Anghel, de 5 și 6 ani, au provocat de asemenea admirațiunea întregului auditoriu, prin modul cum au cântat și recitat poesii de Carmen Sylva. Apoi, mai mulți copii, fete și băieți, îmbrăcați în costume naționale, au executat danțuri naționale, orfanele din clasele primare ale asilului Elena Doamna (singurele premiate la Expoziția sibiană a ASTREI, din anul 1881 nn) au executat coruri și jocuri froebeliane [...]”. București, în preajma lui 10 Mai, 1898.

Într-un ambient de libertate națională reală, ajunși într-un anume stadiu de dezvoltare, românii din Țară realizează, iată, manifestări cultural-educative de tip european, elitist, temeiul unei evoluții ulterioare incontestabile. Trăindu-și obscuritatea cu demnitate, liderii românilor transilvani, câți mai rămăseseră aici după ce mulți s-au stabilit deja în spațiul românesc extracarpatic, au marele merit de a-și fi dat seama că, la acea dată, ei trebuia să se concentreze pe alte tipuri de activități educative, informale, specifice nevoilor și posibilităților lor. *Expozițiile de copii* făceau parte dintre acestea.

La începutul secolului al XX-lea, în lumea modernă europeană, și nu numai, la capătul a numeroase cercetări pentru redimensionarea relației dintre educația mamelor și buna creștere a copiilor, se pusese în lucrare un program bine circumscris, impresionant pentru noi astăzi. În ruralitatea sudtransilvană, dirijarea interesul femeilor românce pentru propria lor educație ca mame s-a făcut și prin *Expozițiile de copii*¹. Fruntașii românilor realizau că, pentru neamul lor, astfel de acțiuni puteau fi extrem de eficiente, fiind și mai necesare și mai urgente decât pentru alții. Școlirea după școală a femeilor, rea-

¹ Vezi și Ana Grama, *Copiii - într-o lume reală complexă, schimbătoare și mereu asemenea*. Contribuții documentare, în 9 ipostaze ale copilăriei românești. Coordonator Luminița Dumănescu. Cluj-Napoca, 2008. p. 9-62, 201-218 (il.).

lă, ar fi avut nevoie de un timp prea îndelungat în comparație cu cel pe care credeau ei că și-l mai pot permite românii din acest spațiu. Pe lângă faptul că erau relativ ușor de realizat, expozițiile antrenau mai mulți actanți, chiar alte grupuri ale societății, neglijate până acum: femeile, temelia familiei și copiii, cetățenii viitorului. Astfel, educația fundamentală, multilaterală și continuă a tuturor se putea asigura profund și pe un termen mai lung. Românii erau parte integrantă acum în bătălia pentru educație, simultană și similară cu a celorlalte neamuri, fie și dacă se manifesta la un alt nivel, mai modest, cel impus de însăși ISTORIA europeană.

Socotim fenomenul „Expozițiile de copii” ca pe unul caracteristic momentelor de trecere, o etapă superioară a conștiinței de sine a popoarelor români sudtransilvăni, mereu revigorată de-a lungul timpului, în împrejurări anume, prin sloganuri, explicații și inițiative pragmatice. S-a vehiculat întîi îndemnul de pe vremea episcopului ortodox Vasile Moga, regăsit în protocoale de porunci din diverse sate, unele cu totul obscure la acea dată, ai căror locuitori erau însă, și ei, destinatarii bunelor îndemnuri (1819): Siliți să nu rămânem rușinați! Sigur, era aici un răspuns și la probleme create de specificități ale conviețuirii multietnice locale. În anul 1853, propaganda șaguniană¹ își structurează – și popularizează – îndemnul: „Socotiți-vă mai înainte-vă un popor românesc, de mai multe mii [de oameni], însetat de dreptate (...), în fiecare sat, în fiecare tract! Să se vadă peste tot că poporul român (...) cunoaște că și el e popor (...) ear nu numai grămadă de oameni, care vorbesc o limbă și poartă un nume, carii au aceleași datine și obiceiuri, și încolo nimica mai mult decât detorie.”

La începutul secolului al XX-lea s-a ajuns la invocarea generațiilor viitoare ca sursă a puterii vitale a poporului, iar aceasta nu putea urma decât unui program de bună creștere, inclusiv fizică, a tinerilor, a copiilor. Dincolo de nevoile economico-sociale, concurența cu sașii, cultivată în timpul conviețuirii cu ei - mai mult sau mai puțin ușoare, dar îndelungate, a alimentat o atmosferă favorabilă expozițiilor. Iar acum era momentul în care se credea cu tărie și că merită să se facă aceste eforturi, și că ei sunt cei ce le

pot face². Au primit cu luciditate provocarea de a recupera secolele pierdute, în care comunitățile lor plăteau dări la popa catolic / evanghelic / reformat (prelungire a decimelor) și altele, chiar până la sfârșitul deceniului 6 al secolului al XIX-lea. Andrei Șaguna protestează împotriva lor și propune convertirea lor în sume destinate învățării pruncilor, școlilor. „Socotindu-se un popor, românii conștientizează nu doar potențialul de a nu se rușina în fața celorlalți, ci, la modul superior, ei devin, iată, preocupați de generațiile viitoare. Nevoia creșterii grijii pentru sănătatea copiilor era dublată de activarea responsabilităților individuale majore și de grup, în acest sens.

Organizate întîi de Reuniunea Română de Agricultură a Comitatului Sibiu, Expozițiile de copii au făcut vâlvă în epocă, și nu numai locală. Au fost cunoscute apoi îndeosebi ca o curiozitate și reținute inclusiv pentru frumusețea imaginilor care le sunt asociate. Dar ele sunt mult mai mult decât atât. Mai semnificative decât înseși aceste expoziții par a fi împrejurările în care au apărut, s-au manifestat, au evoluat și s-au păstrat în memoria colectivă. Cunoașterea lor, bine instrumentată, reface, credibil, o secvență importantă din marele tablou al existenței românești, al epocii și spațiului pe care îl aco-peră. Valențele lor socio-morale, dar și politico-naționale, se deduc din chiar motivația

1 *Telegraful Român*, 1853, An I, Nr. 5, 17 ian., p.11.

2 Aici sașii erau modele necontestate în zonă, alimentând aspirații și eforturi susținute. În vechi condiții discriminatorii binecunoscute și, încă, perpetuate în epocă, românii socoteau că trebuie să se mobilizeze să facă față obstacolelor în creșterea nației, manifestate și ca adevărate ofense. Detalii în A.G., *Români sudtransilvăni în ambianța multiculturală din a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, în CIBINIUM, 2001-2005, Sibiu, 2006, p. 191-218.

acțiunii, din modul în care activează liderii, dar și din cel în care răspund oamenii de pe sate. De altfel, ele nu pot fi separate de alte componente ale educației intensive din acei ani: a copiilor școlari, a fetelor viitoare soții și mame, a femeilor, în general. Dar și a intelectualității locale, feminine, ori nu.

De la Expozițiile de copii din Apold (1906), Ilimbav (1907), Poiana (1908), Orlat (1909), Sadu (1910), și din alte sate, ne-au rămas măturii iconografice și publicistice impresionante. Pe seama lor observăm că, în mod conștient, și aparent paradoxal, ele s-au organizat nu acolo unde, în mod obiectiv, ar fi fost cea mai mare nevoie de ele, anume în satele cele mai copleșite de nevoi și deci cu cea mai precară îngrijire a pruncilor, ci acolo unde se și putea face o astfel de acțiune. Pentru că, neîndoielnic, buna lor desfășurare presupunea și existența unei logistici pe care satele prea sărace n-o puteau asigura, iar eficiența era asigurată doar în sate cu copii numeroși, defavorizate însă prin izolare, necunoaștere, lipsuri de tot felul, sărăcie, ori numerozitate săsească. Și, neapărat acolo unde se puteau mobiliza forțe lucrătoare

din rândul intelectualității ce activa într-un anume sat, ori se născuseră acolo.

Expoziția înseamnă, și în acest caz, punerea la vedere a subiectelor, a unor exponate, făcând însușirile lor mai ... demne de crezut¹. De mare succes în epocă, naționale și internaționale, cu impact asupra modificării sistemului de comunicare a valorilor, fenomenul expozițional a dominat și lumea românească din Transilvania. Fie și dacă avem în vedere doar Expoziția anului 1905, din Sibiu, prilejuită de inaugurarea edificiului și instituției culturale Muzeul Asociațiunii². De fapt, de aici s-au recrutat și activiștii pentru expozițiile de copii și aici s-a cultivat entuziasmul expozițional. La expozițiile care ne interesează, copiii-exponate, singuri, sau în brațele mamelor, fiecare în parte și în grup erau analizați de un juriu anume constituit. Cele mai bune exponate erau premiate. Ce însemna aici un exponat reușit? Un copil crescut (înălțat) conform vârstei, rumen la față (să nu fie gălbejit de boală), curat spălat și în haine bune, pieptănat, curajos dar cu sfială; se aprecia „higiena, hrana, îmbrăcămintea, curățenia și îngrijirea preste tot a copiilor, cari toate condiționează dezvoltarea normală, atât fizică, cât și intelectuală (...)”. Premianții erau fotografiați; chipurile unora se păstrează până astăzi, nu doar în colecții instituționale, ci și în case particulare.

În rândul organizatorilor expozițiilor de copii nu era antrenată nici o femeie! Cu mai bine de două decenii în urmă, în anul 1883, o sibiancă venită din Timișoara, Alexandrina Matei, noră și soție de comerciant, ea însăși negustoreasă cu profundă aplecare spre cultură (inclusiv pentru poezia eminească, ori ca poetă-versificatoare), dar mai ales mamă exemplară, la inaugurarea Școlii civile de fete a Asociațiunii declara programatic și optimist, pentru unii șocant: „Femeia generațiunii noastre să devie femeie în sensul curat al cuvântului: o ființă omenească în clasa omenească, o desfătare poate, dar nu o jucărie, o ființă modestă, dar gânditoare, o femeie supusă poate, dar nici decât o sclavă.”³. Erau deja acceptate în grupul liderilor

- 1 „Expozițiune, adunarea și arătarea, adică expunerea obiectelor, produselor, documentelor etc., privitoare la o anume ramură de activitate omenească (...)” în *Enciclopedia Română*, apărută sub auspiciile Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român, coordonată de Cornel Diaconovici, vol. I-III, Sibiu, 1898-1904.
- 2 După un an, români transilvăni reprezentativi au participat, cu același entuziasm, la Expoziția internațională jubiliară de la București, din anul 1906. În același an se sfințea Catedrala ortodoxă sibiană. În anul următor apărea publicația academică *Revista teologică*, dar și *Țara noastră*.
- 3 Vasile Bologa, *Școala civilă de fete a Asociațiunii cu internat*, în *Transilvania*, 1905. La câțiva ani după ce afișasem într-o expoziție acest text, am constatat, deosebit de onorată, că aceleași rânduri au fost selectate cândva, pentru a ilustra o expunere a mitropolitului academician Antonie Plămădeală.

ca mari donatoare (Ioana Moldovan Bădilă), activiste pe diverse paliere, chiar inițiatoare de programe (Maria Cosma), câștigându-și numeroase titluri de glorie ca organizatoare de expoziții (vezi și toate Reuniunile de femei și Agnes Dușoiu din Brașov) etc.

Și totuși...

În anul 1897, la Adunarea generală a Asociațiunii de la Mediaș, când se pune la vot acceptarea sau respingerea hotărârii de a se edifica o Casă Națională – Muzeul Asociațiunii, femeilor prezente (câteva) li se refuză dreptul la vot. Până la urmă li se acceptă, dar voturile lor ... nu se numără. Au fost delăturate pentru că miza era atunci prea mare, fiind cunoscute ca susținătoare ale edificării ?! Sau, pur și simplu, nu aveau încă acces la vot, ca orice femei?

În primul deceniu al secolului al XX-lea, după ce atâtea manifestări culturale au făcut din doamne-femei adevărate organizatoare-vedete – la inaugurarea Muzeului Asociațiunii, la Expoziția regală jubiliară de la București etc. –, iată, printre organizatorii expozițiilor de copii nu găsim nici o femeie! Pe damele de la oraș, o vagă referință a unui doctor le propune în rândul instructorilor-educatori. Și femei frunțase din Poiana... se pot alătura bărbaților în susținerea expoziției. În general vorbind, doar femeile sătence s-au remarcat aici, au devenit vizibile: ca expozante de copii și exponate. Produsele pe care le expuneau acum nu mai erau cusăturile, broderiile, împletiturile etc., cum fuseseră de-a lungul timpului. Erau copiii lor! Iar prin proprii copii, și alături de ei prin ele însele, se aflau din nou în față. Dumnezeu le-a asigurat această condiție, prin atributele și responsabilitățile cu care le-a dăruit, de a fi, numai ele, născătoare și grijitoare de copii; nici o prejudecată nu le putea zdruncina această poziție.

Prima expoziție, în Apoldul Românesc, 1906

„Chiar și damele noastre de la orașe ar putea să dea povețe țăranilor asupra diferitelor cestiuni femeiești de interes pentru progresarea și bunăstarea poporului. [...] Prin acestea foarte mult s-ar deștepta interesul pentru «eul» nostru [...]”. (Dr. Ioan Chidu din Tălmăcel-Sibiu)

În vara/toamna anului 1906 se publică interesante documente cu referire la prima expoziție de copii: preliminară, din timpul desfășurării lor și ulterioare acesteia. Se expuneau/

explicau cauzele care au dus la organizarea lor, mijloacele ce urmau să fie folosite în împrejurările date, dar și informații ce priveau mobilizarea organizatorilor și colaboratorilor. Ne-a reținut întâi atenția documentul din 7 Maiu 1906, unde apare evident că primii cărora urma să li se câștige bunăvoința erau medicii din Comitatul Sibiiului. Înțelegerile preliminare fiind făcute, ei erau nominalizați, cu o motivație de nivel național, asociată responsabilității ce decurgea din chiar profesia de medic. Girau acțiunea, președintele Comitetului Central al Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiiului, Pantaleon Lucuța și, mai ales, Victor Tordășianu, secretarul ei. Spicuim din primul document.

„(...) Poporațiunea noastră, în unele părți ale comitatului Sibiiului scade, iar în altele sporește foarte puțin. Acest fapt îngrijorător nu poate fi dezconsiderat de reuniunea noastră, chemată a se îngriji de bunăstarea și înflorirea poporațiunii și aceasta și din cauză că locuitorii nostri de altă limbă în unele locuri sporesc binisor și mult mai mult decât noi. Datorința ne impune deci să căutăm cauzele adevărate ale descreșterii și în același timp și mijloacele de sanare. / Aceste cauze credem a le afla, între altele, și în condițiunile nepriincioase de traiu ale poporațiunii, cum este igiena, alimentația, ocupațiunea, curățenia, locuința, îmbrăcămintea etc. (...) Pentru a ajunge cu mai multă ușurință la cunoașterea tuturor relelor, cauzătoare a descreșterii și la cunoașterea mijloacelor de înlăturarea lor, subsemnatul comitet hotărâre a luat să aranjeze cu binevoitorul concurs al maturului corp al medicilor noștri din comitat, o expoziție de copii împreună cu distribuie de premii în bani, prima de acest fel la noi. Pentru aranjarea acestei prime expoziții de copii am ales comuna frunțasă Apoldul de jos (...)”.

În „26 Maiu” se anunță însă amânarea expoziției, cauzată de pojar, și se reia un apel adresat doctorilor ca, „fiind afacerea expoziției de copii de interes general”, inclusiv pentru oameni „cu locuința afară de comitatul Sibiiu”, „cu posibilă grăbire” să așteaptă propuneri adresate comitetului. „Opiniunile sosite le vom da și publicității”¹, promit ei, ceea ce și fac.

În 16 iunie, sistematic, dezvoltând subiecte generale și de detaliu, analizând cauze și avansând remedii, doctorul Ilie Iancu din Tălmăci trimite o intervenție complexă (publicată în serial)²: „(...) În fiecare an să se țină câte o

1 *Telegraful Român*, 1906, p 249.

2 *Ibidem*, p. 359.

expoziție de copii într-un timp, când nu e periculoasă transportarea lor, într-o sărbătoare, când și alții pot veni la locul destinat, așa ca (...) să fie un fel de adunare populară (...) să se țină la timpul și în locul unde se țin adunările Despărțămintelor Asociațiunii (...) deodată cu Adunarea Generală a 'Asociațiunii' sau apoi cu ocaziunea ținerii conferințelor preoțești și învățătoarești. (...). Pentru premiare, în comisii (jurii) să fie admiși toți medicii prezenți la expoziție. Medicii în decursul premierii să facă atente femeile la obiceiurile rele, cari le-au observat în decursul praxeii lor, să le dea sfaturi despre îmbrăcăminte, să le dea povețe, cum să se poarte ele după naștere, ca să nu devină morboase pentru viața întreagă (...). După premiere le vor ține prelegeri cum au să alăpteze copiii, cum au să-i înțarce și cum să-i nutrească după înțarcare; le vor spune mai departe că cele mai multe morbiuri ale copiilor sunt pricinuite de nutrirea și alăptarea irațională (fără socotință) copiilor (se vor arăta biberoane și alte recușite, cari se folosesc la nutrirea copiilor). Le vor spune cât de rău e obiceiul a lăsa copiii să fie alăptați de altele, când foarte ușor pot căpăta (...) (Gastroenteritide) și alte morbiuri cronice (syphilis, tuberculoze etc.).

Și așa, „Duminecă, în 14 octombrie n[ou, calendar] a.c [1906], s-a ținut prima expoziție românească de copii în frunțașă și curat românească comună Apoldul mic (Comitatul Sibiului, Cercul Mercurii) cu o populație viguroasă, frumoasă, harnică, bogată și deșteaptă.”

1908. Expoziția din Poiana Sibiului

Două documente din publicistica locală au o deosebită semnificație în acest context. Ele marchează, pe de o parte, valorificarea experiențelor câștigate deja în expozițiile anterioare și, pe de altă, soluții ce se impun în desfășurarea viitoarelor experiențe expoziționale.

În 5 iunie, aceeași reprezentanți ai Reuniunii organizatoare se adresaseră „Onorabilei primării comunale în Poiana”: „Cum la asemenea expoziții să dau povețe cu privire la traiul poporului peste tot”, se scrie aici, pe lângă medicii sunt doriți „să conlucre cu noi la realizarea scopurilor umanitare ce le urmărim” nu doar medicii, ci și „bărbați și femei frunțașe” din Poiana. „Pentru încurajarea și îmbărbătarea mamei harnice, reuniunea noastră va împărți la expoziție și premii în bani. În vederea modestelor noastre mijloace bănești și cu considerare la scopul înalt ce îl urmărim, potrivit ar fi ca la

premiare să concurgă cu sume cât de neînsemnate și instituțiile, cum e comuna bisericească și cea politică, ambele bănci și eventual alte așezăminte, cum și unii frunțași cu dare de mână de acolo”. Deci, primăria „să binevoiască a întruni frunțașii comunei la o consfătuire, în care să se hotărască ținerea expoziției de copii în Poiana; luna, ziua (într-o duminică sau sărbătoare) și localul în care să se țină, vârsta copiilor de admis și gruparea acestora, maximul și minimul premiilor de împărțit etc.” În această consfătuire să se numească și persoanele cari să intre în juriu și să se aleagă un comitetul aranjator local, „care făcând propagandă între locuitori să-i îndemne la buna îngrijire a copiilor, să stăruie la participare și să facă preparativele pentru buna reușită a expoziției”, inclusiv „consemnări esacte despre numele părinților, numele [copilului], numărul și vârsta copiilor de admis”; pentru valorificarea experienței trecute aclud programul expoziției din Ilimbav etc. „Cum populațiunea noastră din Poiana se găsește între cele mai avantajoase condițiuni igienice și cum e model de frumusețe fizică (cu recente premii la Sibiu și București nn), din prilejul expoziției intenționăm a fotografia, prin fotografi anume aduși, mai multe grupe de copii, de juni și june, de bărbați și femei în floarea vârstei, cum și de moșnegi ajunși la vârstă înaintată. Scopul urmărit prin aceasta este să prezentăm străinătății pe calea ilustrațiilor din reviste, chipuri de adevărată frumusețe omenească-românească”¹.

Organizatorii sibiieni cer răspuns, tot grabnic, acestui apel și, totodată mulțumesc poienarilor, rugându-i să primească „expresia dragostei frățești” ce li se păstrează etc., etc.. Adresându-se medicilor, mai scriu: „Stimabile domnule doctor! Încurajați de bunele rezultate, obținute la prima și la a doua expoziție de copii, ținută în toamna anului 1906 și 1907 în comuna Apoldul Român și în Ilimbav, atât în ce privește igiena, hrana, îmbrăcăminte, curățenia și îngrijirea preste tot a copiilor, cari toate condiționează dezvoltarea normală, atât fizică, cât și intelectuală și prin urmare și puterea de viață a generațiilor viitoare, și încurajați și prin faptul că ideea de a se aranja expoziții de copii începe a se generaliza și de către alte așezăminte culturale ale noastre, hotărâre am luat ca în toamna anului de față să aranjăm a 3-a asemenea expoziție. (...) cu copiii locuitorilor din frunțașă și puternica comuna Poiana. Pentru ca ostenelele și jertfele reuniunii, aduse și pe acest teren, să fie folositoare populațiunii noastre, bănuite

1 Idem, 1908, p. 243.

de tot felul de neajunsuri, îndrăznim (...). Mulțumindu-vă înainte pentru ostenelele puse în serviciul cauzelor poporului nostru, vă rugăm să primiți (...) Sibiu, 4 iunie 1908. Comitetul (...)”¹

Controverse... constructive

Expozițiile de copii au descoperit și, eventual, au limpezit numeroase chestiuni-piedici în educația sanitară, mai ales atunci când existau inconveniente punctuale. Temeinic pregătită, expoziția din Poiana, ca a treia dintre ele, a produs astfel de discuții, până la urmă constructive. Deși la data respectivă apăreau ca neînțelegeri între oameni, erau doar păreri divergente pe seama unor proiecte de bună credință, chiar a conceptelor. Ele proveneau din diferențe culturale și viziuni profesionale specifice, nu în ultimul rând ca neînțelegeri între generații, ori de grup etc., ca în orice societate vie și cu personalitate, cum devenise societatea românească.

Tânărul profesor Ioan Lupaș, mai târziu protopop-academician, are vederi personale îndoielnice cu referire la unele aspecte din culisele manifestărilor expoziționale (cum sunt și unele din ziarul *Lupta*), pe care simte nevoia să le comunice, firește în interesul scopului comun mereu invocat de toate părțile. Se exprimă întâi la o conferință din Sebeșul săsesc² că medicii români nu se interesau destul de poporul de la sate, și de aici nu lipsea nici o replică ce se referea la... arginți. El imputa neglijențe anterioare reale în educația pentru sănătatea copiilor. Edificator, el invocă 150 prelegeri populare, dintre care doar două au fost despre igienă; dintre alte 341, doar două susținute de medici!

Îi răspunde într-un serial epistolar (6 episoade) prietenul său, dr. Ilie Beu, preocupat de greutățile pe care le întâmpină medicii în mijlocul oamenilor simpli. Dar, preocupat și de valoarea exercitării acestei funcții de apostolat, cu observații cum sunt cele de mai jos: „Bieții copii, cât suferă în urma nepriceperii părinților lor. Cu adevărat unele mame își omoară copiii cu dragostea. Ca să se dezvolte, să crească mai repede, le dau înainte de vreme tot felul de bucate, potrivite abia după un an, doi. De aci apoi cataruri de intestine, unul mai grav ca celălalt și în urmare mortalitate mărișoară, între copii, mai ales la sate. Pune-te acum doctore și explică mamelor greșala de care s-au făcut vi-

novate; dă-le îndrumări pentru săptămâni și luni de zile mai înainte. Ba nu uita a le spune că mâncarea de căpetenie a copiilor până la șapte ani e laptele și nu degeaba primul rând de dinți ce se numesc, dinții laptelui” (subiect ironizat de savantul Lupaș, dar nu fără importanță pentru un medic de comitat practicant). Tot românul care are copii să țină deci vacă la casa lui! Asta așa merge an de an, mai ales vară de vară, căci pe timp călduros se îngrămădesc casurile de cataruri intestinale.” Și apoi, pe alt palier, „Mai

ales mamelor am ținut să le dau astfel de sfaturi, arătându-le că copiii aflători în desvoltre au cea mai mare trebuință de curățenie și îndeosebi am căutat să le conving că o mulțime de boale de piele se ivesc numai și numai pe o bază murdară”. Înainte chiar de izbucnirea războiului cel mare, doctorul Chidul scrie, tot sistematic și detaliat, despre „Boalele lipicioase”³: „V. Moare copilașul vecinului, care e în stare bună și [mama], ca să-și facă milă, dă hainele și jucăriile copilului său la un copil sărac; peste câteva zile se îmbolnăvește și copilul cel sărac și moare”.

Fără a admite că este o scuză, doctorul Beu adaugă că în Ungaria funcționau cca. 80-90 medici români, mai mult sau mai puțin ... printre români⁴. Asociațiunea nu-și poate face un titlu

1 Ibidem, p. 305.

2 Ibidem, p. 207 (297?), 14 iulie.

3 Iulian Chitul, *Boalele lipicioase*, Sibiu, 1914. (Bibl. populară a Asociațiunii, Nr. 40).

4 Cei care nu erau deja ruși de satul românesc (prin ascendență și căsătorii mixte) nu erau neapărat buni conferențieri, unii pentru că nu se puteau coborî la un limbaj accesibil. Apoi, acolo unde studiaseră ei, în Cluj, Budapesta, Viena, Graz și Praga limba lor nu mai fusese româna... Alții, „își văd de praxă” fără a face prelegeri,

de glorie în acest sens, nici măcar în anul conjunctural-jubiliar 1911, deși poate să invoce conferința lui I.C. Drăgănescu (1870, Năsăud) despre femeie, implicit ca mamă¹. Chiar dacă adăugăm unor astfel de date articolele din presă, literatura de ficțiune cu pronunțat caracter educativ, ca și textele specifice din magistrala *Enciclopedia Română*, volumul publicațiilor cu preocupări pentru educația mamelor/îngrijirea copiilor este nesatisfăcător. Comparativ cu numărul mare al adresanților, dar și cu posibilitățile lor, inclusiv cu experiența pe care o acumulaseră deja, din vini ce nu le aparțineau românilor. Astfel, cadrul general în care se desfășurau Expozițiile de copii rămânea nu doar prielnic – publicistic și normativ –, ci mai ales provocator, eventual promițător.

Importanța Expozițiilor de copii, din punct de vedere: 1) igienic, 2) economic, 3) cultural, 4) social și național, ne-o relevă cel mai bine un activist de mare credibilitate, Romul Simu², în finalul unui raport de la prima expoziție:

„(...) 1. Cu ocazia acestor expoziții medicii noștri au posibilitatea de a se aduna, de a face experiențe, de a se consulta (domnii medici ar trebui să cugete și la o asociație a medicilor din această țară, la congrese etc.) de a instrua

poporul, de a scrie și publica conferințele drept lectură pentru popor și de a găsi căi și mijloace pentru îmbunătățirea situației igienice a țărânului prin împuținarea boalelor, micșorarea mortalității etc.

2. Adevărata avere națională este un popor sănătos, viguros și deștept. Prin expozițiile de copii se lucră, fără îndoială, pentru desăvârșirea poporului, pentru a-l face tot mai capabil să ducă o muncă intensivă și națională. Prin premiile distribuite în libele și cassette se cultivă prețioasa însușire a păstrării.

3. Prin învățăturile ce i se dau cu asemenea ocazii, poporul își înmulțește cunoștințele. Cei de știu ceti capătă poftă de a se cultiva prin lectura cărților ce li se distribuie și se îndeamnă a procura și ei cărți și reviste. Cine se îndoiește apoi că declamațiile și reprezentațiile de diletanți ce se dau cu asemenea ocazii nu-și au și ele rolul lor pentru cultura poporului?

4. De mare preț sunt astfel de conveniri și din punct de vedere social, dându-se poporului ocazie să-și petreacă adevărat românește, în trezvie, cultivând jocul și cântecele naționale.

5. toate acestea, în fine, contribuie la cultivarea și întărirea sentimentului național. (...)”.

Sibiu, mai 1912

asa cum și printre preoți și profesori erau (prea) mulți neinteresati de această chestiune, deși cu toții erau responsabili de sănătatea nației! Și totuși, dr. Beu poate să listeze câteva contribuții din literatura medicală de popularizare locală.

1 Listele prelegerilor populare (între anii 1861-1910) și publicațiilor Asociațiunii (începând din anul 1868) în *Transilvania*, Nr. Jubiliar 1911, p. 386-391.

2 *Luceafărul*, 1906, nr. 19-20, p. 421-423.

Econoamele

Fragment din lucrarea *Structuri socio-ocupationale, Economi. Negustori*,
în curs de tipărire

Ana GRAMA

Rămânând în, aproximativ, același perimetru existențial – femeile regăsindu-se și în ceea ce s-a scris mai sus, explicit sau immanent –, dar aplecându-ne și asupra unor împrejurări specifice ale evoluției populației rurale, subliniem că termenul „clasic” de econom, a cunoscut o interesantă extensie și în alte planuri, în afară de cele ce priveau averea sau ocupațiile. De exemplu, suferind transformările de rigoare, el a nominalizat, în aceeași măsură, și pe bărbații și pe femeile care corespundeau statutului de econom.

Femeile „econoame” însemnau întâi chiar deținătoarele de pământ, car, plug și vite, turme și păduri și nu „administratoare” (în afara celor din mănăstiri). Erau „coordonatoarele” activității de gospodărire a bunurilor produse și folosite de toată familia, responsabile cu „casa”, cu segmente esențiale din existența familiei economilor. Asemenea acestora, puteau fi econoame definindu-se printr-o varietate de însușiri. Una dintre ele, de exemplu, deținea casă nouă cu temelie de piatră și cu trei odăi la stradă. Altfel, făcea vălituri din borangic, pe care-l aducea chiar ea, prin comerț peste granițe, din Ploiești, dar și din Italia, producea și vindea săpun frumos mirositor, după rețete de la doamne din București. Și, deși era proprietăreasă prosperă, producea bunuri proprii, neagricole, făceau negoț, ținea casă de fală, nu era econoamă. Când bunica Moroianului avea oaspeți domni din Țară (ea ținea în gazdă învățătorul), ori alt oficial, servea la masă. De fapt era, cu sora și cumnatul, în slujbă la alții. Nu trăia ușor, ci muncind „din greu, de dimineața până seara târziu pentru pâinea cea de toate zilele”¹. Dar, muncind mult, trăiau și adevăratele econoame.

Erau, ca și economii, ca și oricare alte elemente de structură socio-ocupatională (nobili, burghezi, negustori etc.), de nivel mai mare, sau mai mic. Econoamele mari, cu dare de mână și oameni slujbași, erau susținătoare ale Bisericii, ale mănăstirilor. Donau inclusiv țesături negre pentru haine călugărești, de diverse tipuri. „Multe au avut d-aici călugării de la Cheia și călugărițele de pe Teleajen (...) două războaie de pânză și două de dimie neagră mai subțirică”, în fiecare vară. Așa cum primeau

alimente de câte ori treceau turmele secelenilor prin drumuri alăturate mănăstirii. La mănăstirea Măcin, „se află călugări mai toți mocani, recrutați aparte din economi de oi din trecut, precum, de asemenea, și din alții, veniți direct, care plini de dorul de a se apropia de Dumnezeu vindeau oițele sau le aduceau cu ei și se călugăreau (...) [ori, dorind] a amesteca cu aceasta munca câmpului, ce place divinității (...)”².

Cel mai cunoscut sens dat cuvântului econoame era acela de „femei care ține casa”. Cum aceasta presupunea o activitate complexă, educația femeilor pentru a deveni econoame a căpătat cele mai impresionante forme, mai ales în periodicele românești. Până și „spălatul rufelor” putea fi, și trebuia să fie, manageriat de o econoamă. Ideologia care stătea la baza numitelor demersuri se întemeia pe convingerea că „a sosit ora supremă, aici ne-a mai rămas teren de activitate, numai o economie rațională ne mai poate mântui de ruina care ne amenință”.

La sfârșitul secolului al XIX-lea, pe multe pagini din *Telegraful Român* se desfășoară un serial, intitulat „Fetele de măritat”³. El are ca destinatar principal nu pe fata care se mărita, ci familia care o pregătea să fie „bună de măritat”. Viitoarea conducătoare a unei gospodării, a unei „case” (ceea ce implica și alegerea zestre și probleme estetice generale, și curățenia și spațiul de locuit, și îmbrăcăminte și creșterea copiilor etc.) trebuia să beneficieze de cunoștințe sistematice, eficiente, moderne. Din motive bineștiute, mereu reluate, în aceeași măsură cunoștințele nu se puteau rupe de tradiție. Dacă acestea nu puteau fi obținute doar de la mame, ele însele putând fi depășite de cerințele vremii, erau acceptabile orice alte surse, orice alte „modele”⁴. Generației născute în interbelicul târziu, i-a fost dat să cunoască încă femei bătrâne ale satului care, tinere fiind, chiar dacă erau fiice ale unor oameni înstăriți (una dintre ele era fiică de primar), au fost trimise la oraș, ca „slujnice”, dar numai cu intenția, repetat exprimată, de „a învăța să ție casa”. La început erau duse „la săsoaice învățate” – unele își făcuseră o profesie din această activitate, ceea ce vom detalia cu alt prilej – apoi numai la „Doamne de

1 George Moroianu, *Chipuri din Săcele*, Brașov, 1999, p. 187.

2 Ion P. Chihaia, *inginer forestier, subinspector al Dobrogei (...)* TR, 1881.

3 TR, 1899, p.405, 413, 511.

4 Idem, 1872, p.108 și 1894, p. 289.

români”, pentru a căpăta totodată și o educație patriotică, în spiritul celei pe care o reclama conștiința națională a vremii.

George Barițiu populariza/impunea o ideologie a acestei educații, în mod expres cu prilejul manifestului pentru organizarea primei expoziții a Asociațiunii, la Brașov în anul 1862 (reluat copios în anul 1898). În aceeași măsură în care el era un excepțional inovator în gândire și în modul de viață. Dar, cum în acele împrejurări era nevoie de evidențierea „gustului femeilor românce”, competitoare cu orice altă femeie europeană a momentului, avea în vedere prezența aici a valorilor fundamentale specifice dintr-un trecut mai mult sau mai puțin îndepărtat și din prezent. Deci, piesele expuse trebuia să reflecte frumusețile perene ale tradiționalului. Ele urmau să fie deci „după datina tienutului în care locuiesc (expozanții n.n.), tot numai cu acelea figure antice pe care le-a învetiat din moși de strămoși, nimic schimbat, strămutat, maimuțit după modele mai noua (...), în stil antic curat național (...), după gustul femeilor noastre (...), numai cuseturile se fia tot de mâna românelor și nimic de alte mâni”¹ etc.

Când se înființează Școala Civilă de Fete a Asociațiunii (1883) și, apoi când Maria Cosma inaugurează în anul 1905 Școală pentru Economia (sn) și Industria de Casă, toate celelalte inițiative din acest perimetru, au în vedere „educația econoamelor!”². În Raportul Comitetului Asociațiunii (ASTRA), din Brașov, 29-31 august 1883³, privitor la înființarea școlii invocate, se nuanțează: fetele de români „din cele mai îndepărtate unghiuri ale țării aleargă la școli străine (...) pentru a se înzestra acolo cu învățătura, pe care noi nu le-o putem da”. Primeau ele aici o „cultură generală mai înaltă”, și cu „calificațiune pedagogică, ca fiitoare mame și econoame, ca fiitoare conducătoare ale casei în cele economice”, dar nu învățau „a se simți pe deplin și a lucra ca române”. Suntem în plin secol al naționalităților și ideologia acestor proiecte nu puteau fi alta decât acestea.

„Baza la cunoștințele economice de casă trebuie pusă în școală”, concluzionează o intervenție de presă din anul 1877. Numai că tot școala pregătea și femeile culte! Iar „Femeia «cultă» știe toate, numai ce trebuie nu: economia casei”, remarcă plin de amărăciune autorul articolului. „Fata burgheză va deveni bună econoamă, va ști găti bine, va supraviețui servitoarele, va coase, va curăța prin casă

(...) și va putea avea și alte cunoștințe cerute de buna societate”⁴. În *Albina* de la București se reiau articole din presa transilvană cu următorul conținut: „paralel cu năzuința de a face din femeia cultă română econoamă bună, să grijim ca și țărâna română să devină o econoamă bună și pricepătoare pentru casa ei”⁵.

Circulația unei *Cărți de bucate* (1897) și reclamele mașinilor de cusut – care figurau la loc de cinste în zestrea unor fete – erau deja locuri comune. Se ajunsese până acolo încât pentru econoamele române – chiar dacă nu pentru cele de la sate – se făcea reclamă... tacâmurilor „pompoase de argint patent american, constătătoare în 44 bucăți”, care se vindeau la Viena și făceau o coplesitoare impresie la mesele din orice casă⁶. Dar listele de mărfuri ale prăvăliilor din Săliște și Poiana pe care le deținea modestul negustor D. B. Comșa (detaliate în capitoul următor), ne permit să credem că, fără a fi numeroase, cumpărătoarele de „bunuri alese”, din import, se recrutau și din rândul econoamelor rurale.

Tot pentru educația econoamelor, dar nu numai a lor, cele mai mult sau mai puțin doamne, eleve încă, preotese, dascălițe, soții de... , un preot publică o carte cu un conținut insolit. Ea se popularizează în ziare⁷ la rubrica Bibliografie: *Eticheta, studiu social, prelucrat după autori streini cu luarea în considerare a împrejurărilor noastre sociale*, de Ioan Ardelean, paroh gr. Or. Arad, 1889 [...] o broșură bogată și necesară multora se vinde cu prețul de tot moderat de 60 cr. Venitul e destinat pentru reuniunea femeilor române din Arad și provincie. Cuprinsul ei pare aproape șocant la un grup preocupat de educația specifică vremii, mai sănătoasă, național-gospodărească: Eticheta în secolii trecuți, Maniera bună ca înțelepciune a vieții, Despre lipsa manierei bune, Tipul manierei bune, Domnul, Doamna, Originea cuvântului „etiquet”, Despre purtare, Despre prezentare, Ținuta, Despre îmbrăcăminte, Florile și însemnătatea lor, Despre scrierea epistolelor, Despre căsătorie, Despre economia casei, Despre botez, Despre ospitalitate, Despre petrecerile publice, Despre petrecerile de vară, Despre doliu, Eticheta internațională, Diverse, Aduș, Încheiere.

Reuniuni de femei, care aveau în programul lor „educarea fetelor”, sau educarea implicită a acestora, funcționau în anul 1906⁸ în: Abrud, Agnita, Arad, Avrigh, Blaj, Bran, Brașov, Deva, Făgăraș (2),

1 Cf. și Gh. Pavelescu, *George Barițiu și patrimoniul artistic popular*, în *Studii și cercetări de folclor*. București, Editura Minerva, 1971, p. 53-69. „Propusetiunile (...)”, în *Transilvania*, 1911, p. 351-353.

2 *Muzeul ASTRA. Istorie și destin*. Sibiu, Editura ASTRA MUSEUM, 2002.

3 Vasile Bologa, *Istoricul înființării și dezvoltării [Școlii civile de fete cu internat a Asociațiunii] în cei dintâi 25 de ani*, în *Transilvania*, număr jubiliar 1861-1911, p. 421.

4 *Albina Carpaților*, Sibiu, an I, nr. 1, p. 139-141. Transcriere în ortografia curentă.

5 *Albina*, București, 1911, p. 173. Extras din „Biserica și școala”, autor E. Ungureanu, probabil membru al familiei unui fost editor din Bistrița.

6 *Tribuna*, 1897, p. 1131.

7 TR, 1889

8 Ioan Apolzan, *Micul calendar pe anul 1906. Anul I*. Sibiu, Tipografia arhidiecezană, [1905] p. 38-45.

Mediaș, Rășinari, Sibiu, Șimleu, Turda, „Zernești”, Zlatna. Școli secundare de fete în Arad, Beiuș, Blaj, Lugoj, Sibiu, în Brașov și Sibiu funcționând și „Școale de menaj”, iar activitățile de la Orăștie în acest sens erau celebre. Femeile activau și în reuniuni culturale, „de cântări” etc. Pe lângă exercițiul educativ, acestea sunt și dovezi incontestabile despre extinderea numărului de femei educate și capabile să se antreneze la rândul lor în munca de educare. Soriginea majorității acestora nu poate fi regăsită decât în familiile economilor, eventual la prima sau a doua generație de mici intelectuali sătești. Dosarele angajărilor învățătoreselor de la școlile confesionale din Arhiepiscopia Sibiului, rețin numeroase fete de pe sate. Urmau cursuri la fără frecvență și erau absolvenți ale Institutului teologico-pedagogic sibian. Într-o singură sesiune, din 2 martie 1898, avem 22 absolvenți, 8 fete. Ele iau sesiunea integral, unii dintre băieți mai repetă anumite examene.

Când războiul cel mare bătuse la ușa transilvanilor, se mai publică o *Economie casnică*¹, prelucrare în Editura Ministerului reg[al] ung[ar] de agricultură. Ea se adresează cu deosebire femeilor econoame, care, eventual îndrumate de preotese și învățătoare urmau să-și modifice/ să-și îmbunătățească modul de a-și îngriji gospodăria „casnică”. Sumarul său chiar mai diversificat decât publicațiile de până acum. Spicuim: I - Despre gospodărie (nutrirea-alimentația); II - Cum să fie o locuință sănătoasă; III- Spălatul și călcatul; IV- Copilul ; V. Câteva cuvinte despre educațiune.

Deși poate părea doar pitoresc, vom pomeni aici un anunț dintr-un ziar românesc ce apărea la Budapesta și în care se publica ceea ce acum am numi un anunț matrimonial. „Se caută o soție bine cultă! Un tânăr de 26 ani, de o familie și conduită bună, având un venit anual de 1.000 fl. și posesiune singur de sine, dorește a se căsători cu o femeie cultă, care să vorbească 3 limbi și să fie econoamă bună”. Amatorul se grăbea, dorea întâi o fotografie, asigura o discreție totală („strictă”), iar la sfârșitul anunțului își mărturisea interesul și pentru zestrea sau averea ce o va deține dorita lui soție după cununie. Aparentul amestec de însușiri intelectuale și materiale pe care le remarcăm aici, exprimate în media, încă din anul 1876, nu este altceva decât un portret ideal al fetelor de măritat, viitoarele „doamne” de la cumpăna secolelor trecute².

În anul 1927 se anunță la ziar: „o văduvă tânără, bună econoamă (aici gospodină, altfel nu ar fi plecat să slujească în altă familie nn) și cu avere [care] dorește a intra ca menajeră într-o familie cu condiții bune”³. Matei Voileanu, asesor consistorial, istoric dedicat, va căuta „femeie inteligentă, cu

preferință preoteasă sau învățătoare, văduvă, care să se priceapă la conducerea economiei de casă”.

Problema de la care s-a pornit cercetarea de față, cea a soțiilor de preoți, reale și potențiale, cu specificarea standardului lor de educație, de avuție, a comportamentului creștinesc și gospodăresc, intelectual și chiar monden, era de multă vreme preocupantă, mai ales printre liderii români. Teoretic, dar și practic, acestea erau, sau trebuia să fie, niște mame, soții și femei-model pentru enoriași, ideale, sau, măcar, corespunzătoare noilor vremi, printre altele, econoame cu putere de influențare a comunității, orășenești, dar mai ales rurale. Ziarele, „că-lindarele” cu oarecare circulație în societate, unele cărți, scriau, iată, mult, repetat, insistent despre acest subiect. Se știa însă, se știe și acum, că numai calitățile moral-spirituale ale preoteselor, și chiar ale preoților, erau/sunt insuficiente pentru ca acestea/aceștia să-și poată îndeplini menirea. Progresul se dovedea greu de realizat într-o societate în care preoții, ca și cei pe care ei îi slujeau, sufereau încă din cauza unor lipsuri materiale și civice inacceptabile pentru acea epocă. O soluție la îndemână era ca preoții să se însoare cu fete a căror zestre să le ofere libertatea de a se dedica total activităților specifice și a depăși condiția umilitoare în comparație cu preoții conaționaliilor, de a-și ridica prestigiul personal, al tagmei preoțești și al poporenilor. Aici își află justificarea apariția listei cu potențiale preotese, din anul 1907, în care se descrie și starea lor materială. Dar și sublinierea rolului economilor în acest context, ca cei mai numeroși socri înstăriți pentru teologi.

Gestul insolit al teologilor sibieni din anul 1907, de a „inventaria” potențialele preotese (poate primul de acest gen, oricum fără a fi invenția lor, în anul 1898 popularizându-se această practică americană în *Telegraful Român*), beneficia de un complex de împrejurări cu greutate în evoluția societății românești. Anul acesta urma marilor serbări românești, cu prilejul cărora Sibiul fusese „cotropit” de „români în sărbătoare” la inaugurarea Muzeului Asociațiunii și entuziastei participări la manifestările jubiliar-expoziționale de la București. Aici, Elie Miron Cristea, responsabilul „Asociațiunii Române de muzică”, a fost însoțit de aproape 100 tineri teologi, care trăiau evenimente grandioase (nu doar pentru ei). Majoritatea erau „provinciali” care nu ieșiseră încă „în lume”, dar aveau deja aspirații pe măsura entuziasmului general. În chiar același an a avut loc și impresionanta sfințire a Catedralei Ortodoxe din Sibiu, Institutul Teologic a scos atunci – într-un mediu studentesc foarte activ – *Revista Teologică* și revista pedagogică *Vatra Școlară* (până în anul 1914), sub redacția profesorilor lor Petru Șpan,

1 Brasso-Brașov, Editura Librăriei Ioan I. Ciurcu, 1914.

2 *Albina*, Budapesta, 1876, nr. 45. Transcriere în ortografie actuală.

3 TR, 1927, nr. 67, p. 4.

apoi Vasile Stan. Cursurile Secțiunii Pedagogice a Institutului Teologic au fost ridicate la 4 ani și învățătorii își ridicau statutul întâi în comparație cu teologii. Românii făceau politică de tip clasic, iar frământările prilejuite de aceste evenimente nu puteau să nu atragă tineretul studios sibian. Nu întâmplător, în aceeași atmosferă de emulație a apărut *Țara Noastră* în care se manifesta plenar „Poetul pătimirii noastre”. Chiar în acest an se scrie „negru pe alb”, de ce trebuie economii români să-și manifeste demnitatea în fața birocratului arogant, cum evidențiam deja: „[...] un țăran, bine-nțolit, cu fața rumenă de sănătate, cu cămașa albă, om harnic căruia îi pasc pe munte vreo trei sute de oi, stă cu căciula-n mână înaintea unui amărât de sas îmbrăcat nemțește, cu nădragii rupți și cu fața ca pământul”¹. Astfel de idei și atitudini noi erau de natură să producă o emulație printre teologi, aflați în fața unei opțiuni esențiale pentru propria lor viață, dar și cea a comunității. Referindu-se chiar la semnele exterioare ale demnității economilor, dar și la alte manifestări ce purtau amprenta conștientizării sinelui, într-o viziune incontestabil europeană, ele erau în măsură să declanșeze, iată, inițiative dintre cele mai neconvenționale, cum era depistarea familiilor fruntașe cu fete de măritat.

Câteva gânduri nerostite multă vreme ne-au preocupat după prima lectură a articolului despre lista cu fete tocmai bune de a deveni preotese. Primul gând a fost... o întrebare: Unde să căutam, în fața acestui text, spontaneitatea sentimentelor, romantismul unor tineri studenți, de ce nu, idealismul lor? Cum „Lista” preciza și dacă aceste candidate sunt/nu sunt arătoase, sunt brune ori nu, școlite undeva, tinere sau „mai trecute”, credem că tinerii din acest spațiu trăiau toate căutările vârstei, dintre care și cele descrise de George Coșbuc: „Îi știu eu focul-ochii mei!/ Lisandru e, că alta ce-i? [...] Că boi-s buni, bine-i bogată;/ Dar dacă pui flăcăi odată./ S-aleagă dâșii cum socot/ O fată/ Bogata-și pupă boii-n bot,/ Îmbătrânind cu boi cu tot”. Idealul de frumusețe în Săcele era bine stabilit. Într-o poveste atribuită preotului Victor Popea (sec. al XIX-lea), transmisă prin intermediar, se evocă o convorbire între două femei: „Ai văzut, dulcea – spunea un personaj cătră cealaltă – cum era îmbrăcată? Cădea hainele de pe ea. Dar ce să mai zic de ălelalte? Avea nește chicioare strâmbe ca rășchitoarele și groase ca două șteanduri. Măinile ca putineele, schinarea ca troaca de chită. Capu cât un ciubăr, iar ăla cât de călugăr”².

Ne mai întrebăm apoi, dacă ei se uitau la detaliile reținute în listă, unde este dezinteresul material al viitorilor păstori ai sufletelor, oameni care-și vor dedica viața nevoițelor spiritului și trupului,

suferințelor, semenilor? Știam doar că atitudinea, orientarea lor din anul 1907 se regăsea și la alte popoare, ca o caracteristică a momentului în care trăiau, cea materialistă.

În fața acestor întrebări incomode, primul gând ne-a dus la Episcopul Andrei Șaguna și, punctual, la o corespondență a sa cu un preot „de sat” din anul 1855³. Într-o scrisoare cuviincioasă, dar precipitată, preotul din Beclean-Făgăraș, îi cere episcopului să aprobe o mică vacanță fiului său teolog pentru că în sat este „o fetișoară cu stare”, fiică de econom, pe care trebuie s-o pețască fiul său „ca să n-o scape din mână”, să nu se mărite cu altcineva. Astfel de calcule, ni se par și astăzi, cum și erau, cu totul firești. Nu și lui Andrei Șaguna! În anul 1855, episcopul luminat îi răspunde preotului petiționar, personal, cu o iritare aproape furioasă, astfel: „Scaunul episcopesc nu se poate dindestul mira că scrie astfel de scrisori” tocmai un preot, care dovedește astfel că „dânsul cât de puțin se interesează de propășirea tinerimei, chiar tocmai și acuma, în veacul al 19-lea, care e veacul luminării, culturii și a (sic!) propășirii, eară nu a întunericului, a neculturii și a rămânerii îndărăpt”! Orice om modern trebuia să socotească gestul de „a umbla după zestre” o racilă a trecutului, când atâtea alte calități intelectual-spirituale trebuiau să înfrumusețeze spiritul unei preotese! Și asta, fără a mai pune la socoteală nevoia de dragoste pe care urmau s-o împărtășească tinerii căsătoriți!

Episcopul Andrei merită o neștirbită admirație pentru această atitudine. Dar nici la el ea nu este limitativ-exclusivistă. Justificată teoretic, pentru Andrei Șaguna însuși era practicabilă numai și numai în condițiile în care preoțimea română ar fi putut „propăși” pe căi firești într-o societate cu adevărat modernă. Dacă întregul popor român transilvan ar fi beneficiat cu adevărat de libertățile și drepturile pentru care el a militat strălucit, cu perseverență, cu înrâncenare chiar – multă vreme mai crezând în posibilitatea cuceririi lor, sau măcar dorindu-și să nu deznădăjduiască – preoții și poporul se puteau comporta mai pragmatic în acest sens.

Preoții vor continua să-și caute fete înstărite, dar încununate și cu alte podoabe morale.

Urmând să se rupă în multe bucăți, secolul al XX-lea „cel scurt” își continua acum drumul cu tot mai mulți teologi și preoți învățați, politicieni, funcționari, economi și mari proprietari, țărani și meșteșugari, săraci sau „de mijloc”, cu fiice mai mult sau mai puțin școlite, unele cu o evidentă educație „cultă”, sau doar „casnică”, neapărat „națională”, crescute de părinți din toate statusurile social-intelectuale și ocupaționale; prin toți aceștia s-a făcut Unirea cea Mare.

1 O.C.T. (Octavian Tăslăuanu), *O propunere*, în *Luceafărul*, VI, 1907, p.162.

2 George Moroianu, *Op. cit.*, p 176.: „ăla” = *posteriorul*.

3 AMA, 1855, Doc. 89.

Colectivitatea feminină maramureșeană în cadrul unor obiceiuri, tradiții și practici ritualico-magice

Maria BILȚIU

Maramureș, iată, o zonă cu oameni și locuri pline de magie, care îl farmecă pe călătorul rătăcind pe drumurile acestui colț de rai pământean. Mergând la pas, prin satele maramureșene, bătând din poartă-n poartă, poți avea surpriza de a pătrunde într-un univers special, „corola de minuni a lumii”, încercând să înțelegi „cu mintea tainele” acestei lumi „în flori, în ochi, pe buze ori morminte”, cum spune poetul, simțindu-te mereu în neuitare cu oamenii pe care îi întâlnești în calea ta.

Acum, aducem un elogiu sincer și bine-meritat femeilor acestor pământuri, fiindcă colectivitățile feminine cercetate, la nivel de viață tradițională, ne-au dovedit că merită cu prisosință numai cuvinte alese, fie că le-am întâlnit în Maramureșul voievodal, Țara Lăpușului, Chioar sau Codru. Ele ne-au vorbit despre rosturi înalte îndeplinite, în care au ocupat, totdeauna, un loc privilegiat tocmai pentru că există un mod specific lor de a vedea lumea înconjurătoare, de a o supune și a interveni prin practici ritualico-magice pentru a rezolva benefic soluțiile existenței greu de înțeles uneori.

Colectivitatea feminină este într-o relație tainică cu formele de spiritualizare și de culturalizare ale societății sătești tradiționale. Performerile poartă numele de Pălăguța, Năstafa, Irina, Todora, Dochia, Anuca, Măricuța, Ioana, Nița, Ileană, Luchiana, Varvara, Călina, Samfira, Afimia, Firona, Rafila și multe alte nume des întâlnite.

În societatea arhaică maramureșeană, femeia posedă o dispoziție interioară sufletească înclinată spre mister, suferind multiple metamorfoze intime care o ajută în performarea actelor ritualico-magice. În acest context ea nu este altceva decât o reprezentantă a mentalității rurale în care trăiește. În performarea actelor rituale, femeia dezvoltă multe elemente care aparțin credinței ei, actului religios, activând astfel o serie de mecanisme, rulând dinspre fondul

real spre cel imaginar sau invers. Ea trăiește și oficiază în ceremonial.

Acordând o atenție deosebită acestui stil de viață tradițional, asumat de colectivitatea feminină sătească, pe o perioadă îndelungată, în cercetările de teren făcute împreună cu etnologul Pamfil Bilțiu, soțul meu, am reușit să adunăm informații valoroase despre complexitatea și bogăția unor ceremoniale arhaice care s-au conservat, unele performându-se până în zilele noastre: *Moșii*, *Cununa la seceriș*, *Șezătoarea*, *Strânsul nepoatelor* sau obiceiuri și practici ritualico-magice în cadrul sărbătorilor din ciclul celor douăsprezece zile: Crăciun - Anul Nou - Bobotează, iar actanții sunt în mare parte din comunitatea feminină (fete, neveste, femei bătrâne), asigurând, prin schimburile culturale dintre generații, continuitatea valorilor spirituale, perpetuarea viziunii mitico-magice a acestora și rezistența evenimentelor folclorico-ritualice. Dovadă grăitoare este obiceiul Moșilor din Țara Lăpușului, care se oficiază și astăzi în satele Cupșeni, Costeni, Ungureni, Groșii Țibleșului etc. cum se desfășurau în vechime, excluzând bărbații.

Femeia și-a făcut întotdeauna timp să trăiască după legile strămoșești, ea rămânând constant la activitățile ce au caracterizat-o, de stăpână a casei și de mamă, de ocrotitoare a familiei și gospodăriei, de păstrătoare a tradițiilor culturale și promovarea lor la generația mai tânără; spirit tenace, activ, un mare depozitar al obiceiurilor, superstițiilor și tradițiilor, s-a dovedit foarte conservatoare în toate manifestările ei, comparativ cu bărbatul, care s-a adaptat mult mai repede noului în viață. S-a putut observa chiar o anume identitate culturală de grup, cum ar fi în cadrul bocetului ritualic, performat numai de femei sau în timpul pregătirilor din pragul unor obiceiuri, al moșilor de exemplu, când se ajută la coacerea colacilor ceremoniali, primesc și dau sfaturi, vor să fie utile celor din ceata feminină cu care se însoțesc

în astfel de împrejurări, sau cum ar fi în șezătoare, unde execută servicii de întraajutorare și de stimulare a muncilor care se prestează în timpul dasfășurării obiceiului de către participante și gazda șezătorii.

Dacă privim atent calendarul popular al sărbătorilor de peste an, constatăm că din primăvară și până după începutul unui nou an calendaristic, colectivitatea feminină dintr-un sat este mereu prinsă în vârtejul pregătirilor unor obiceiuri, ale unor ritualuri îndătinate, fixate în timp pe lângă marile sărbători creștine. Odată cu începutul unui nou ciclu vegetațional, înainte de sărbătoarea pascală, femeile comunității fac pregătiri pentru oficierea în condiții ritualice a obiceiului străvechi, cu titlul generic de „Moșii” din Țara Lăpușului.

Moșii cuprind acte ceremoniale de comemorare a celor din neam și strămoșilor dispăruți din familie, performându-se la Florii, Joia mare, Paști, Rusalii, iar toamna, de Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril. Este un obicei sacru iar această trăsătură ne este evidențiată de mai multe interdicții impuse de tradiție, în zilele când se țin moșii. Femeile respectă aceste condiții, ele știu că nu este bine să lucrezi ceva în gospodărie, să

să participe la moși toată comunitatea de femei. Când lipsește o femeie de la obicei, din motive neîntemeiate, este considerată „slăbănoagă”, „zgârcită”, „femeie ră”, „că îi pă nicări, nu dă nime nimic pă ie că îi ca dobitoacele, nu ști nici de părinți și nici de neamurile ii.” În ritualul Moșilor apar colacii ceremoniali, cu diverse denumiri de „crestată”, „cocâstrată”, „pupăză”, „prinos”.

Prinosul urmează prescripții îndătinate, fiind pregătit de o femeie „văduvă sfântă” sau o femeie bătrână „curată”, în cadrul unor grupuri asociate pe bază de rudenie, ajungând să participe de la patru, cinci femei până la patruzecisicinci, colacul fiind ornat cu motive geometrice și vegetale, cu încărcătură simbolică, și care dovedesc o mare pricepere și măiestrie artistică a prinosiței.

După trecerea Moșilor de Rusalii, ceata feminină își continuă viața în ceremonial la *Sânziene*, când mai ales fetele oficiază diferite practici ritualico-magice (scăldatul ritual în apă curgătoare „până a nu răsări soarele”, spălătul cu roua de pe flori de câmp al fetelor „să fie iubite de feciori ca florile”, adusul mătrăgunii „pântru dragoste” sau realizarea de cununi din flori de

sânziene, purtate pe cap „să tragă feciorii la ele” sau struțuri pe care le puneau în clop la feciorii îndrăgiți, florile fiind nu numai un simbol al feminității, ci și „un element din recuzita rituală în ceremoniale susținute de agenții feminine”), având rolul de stimularea dragostei și performate în multe sate din toate zonele județului Maramureș: Mara, Sat-Șugatag, Vișeu de Mijloc, Poienile Izei, Borșa, Văleni, Sârbi, Sarasău, Săpânța, apoi Rogoz, Costeni, Suci de Sus sau la Oarța de Sus.

După terminarea secerișului la holdele de grâu, odinioară se performa obiceiul *Cununa la seceriș*, desfășurat sub forma mai multor acte ceremoniale, în care fetele și nevestele aveau rolul principal, cele mai pricepute împletind cununa din „cele mai mândre spice”, în forma rotundă a unui colac, în trei ca și cozile unei fete. La adusul cununii, actantele cântau hori, „Cunună mândră de grâu, / Noi bine ne-am veselit, / Când cu tine am venit.” Funcția fertilizatoare ne este exprimată de modul cum era udată din belșug. Secerătoarele petreceau și jucau la casa gazdei, se veseleau rostind cântece ceremoniale pentru stimularea manei câmpului, a rodului bogat, cununa fiind încărcată cu multe virtuți magice. Acest obicei frumos de celebrare a bogației

scoți gunoiul din casă; în unele sate nu-i bine să fii mândros pe cineva sau să te porți lipsit de bună-cuviință. Mai știu că nu-i bine să torci sau să răsucești fir, în credințele și superstițiile poporului român, dar și ale altor popoare, crezându-se că poți răsuca un suflet, care rățăcește și care se poate răzbuna pe prunci sau pe pui de animale, slujindu-i la naștere.

Obiceiul se desfășoară la morminte, în cimitir, mai întâi, apoi la „masa Moșilor” din curtea bisericii, cuprinzând mai multe secvențe (sărutul ritual al darurilor, împărțirea darurilor peste morminte sau masă, petrecerea cu țuică îndulcită și încuscrirea femeilor), fiind obligată

pământului în grâu s-a performat în multe sate din Lăpuș (Boiereni, Libotin, Vima Mică, Ungureni, Suci de Sus), Maramureș (Vișeu de Mijloc, Săcel) sau în Codru (Oarța de Sus, Băsești, Bicz).

Toamna, începeau șezătorile. *Șezătoarea* nu este un obicei legat de o dată fixă din calendarul popular, asemenea cununii la seceriș. „Șezătoarea îi adunare de fete, neveste, babe. S-adună la o casă unde torc lână sau cânepă. Răsucesc, dapănă, fac cipcă. Laolaltă lucru mere mai bine și timpul trece mai ușor. Șezătorile încep după ce s-a gătat de strâns bucatele și până până Paști. Să fac în zăle de lucru, în afară de marț'sara și joi cătră vineri.”

Se credea că „Marțolea umbla prin șezători” și pedepsea apoi pe cele care lucrau în zi de marți, torceau, coseau, spălau. „Venea Marțolea și bontănea pe la uși.”, „le ia glasul de nu pot grăi de loc, fără așa amorțit...”, „Pe care torcea, le omora și le întindea mațale pă cuie”, pe altele le schilodea, paraliza sau le izbea de garduri sau de pământ. Marțolea, considerată cea mai rea, era tare temută, la fel ca Milostivele sau Frumușălele ori Joimărița „stăpâna călților de cânepă”, patronând torsul cânepii și al lânii. Numele ei derivând din Joi-Mari, din săptămâna Paștelui, nu are altă menire de la Dumnezeu decât să verifice dacă fetele au tors fuiorul, au țesut pânza și cu călții până atunci, pedepsindu-le pe cele leneșe.

Șezătoarea se organiza la o gazdă de șezătoare, care era recunoscută ca un personaj cu funcție inițiativă, având grijă de supravegherea, îndrumarea și protejarea fetelor participante, care învățau povești și hori de la femeile mai în vârstă, căpătau cunoștințe pe care le oficiau apoi în diferite ritualuri în dragoste sau apotropaice. De altfel fetele, chiar în șezătoare, după ce gătau lucrul performau o serie de practici magice de

ghicirea ursitului, de stimularea măritișului, a dragostei, de tămăduirea fetei de deochi, jocuri de șezătoare. „Era mare veselie pântru tăț” pentru „Că sânt fete și fecioare / Și mai uiți de supărare, / Că sânt fete și feciori / Și mai uiți de supărări.”

Odată cu destrămarea șezătorii în sat, s-a ajuns și la dispariția „cetei” și a îndeletnicirilor specifice, torsul și apoi țesutul la război, ceata devenind nepotrivită în structura satului maramureșean contemporan. „Amu le-a muțat televizoarele aiestea”, cum spunea o performeră.

Spre sfârșitul anului, colectivitatea feminină, din satele maramureșene, au de îndeplinit o serie de ritualuri mitico-magice legate de performarea unor obiceiuri care premerg sărbătorilor din ciclul celor douăsprezece zile, *Crăciun - Anul Nou și Boboteaza*, cu rolul de a stimula rodul casei și norocul membrilor din familie, mai ales al fetelor în prag de căsătorie. Cerințele sunt mari, iar femeia trebuie să le facă față pentru a intra în noul an sub bune auspicii. La sărbătorile-prag, se crede că duhurile rele sunt foarte active, de aceea femeia maramureșeană apelează la o mulțime de practici ritualico-magice de purificare și apotropaice (afumatul ritual, ungerea cu usturoi, scăldatul ritual, spălatul ritual), fetele apelau la practici divinatorii (ghicirea ursitului, de stimulare a dragostei). Se oficiază practici de stimularea manei animalelor, a manei câmpului, a țarinei (păpușa rituală, amenințarea pomului sterp). Pentru ca totul să decurgă perfect, femeile au în sarcină să facă toate pregătirile de sărbătoare, astfel ele se ocupă de gătitul ritualic a interiorului casei („șurulesc podelele”, „să dărvăiesc căsăle cu albăstreală”, „să dezvălește ruda”, „să pun șterguri împistrite la icoane”) și a mesei, a mân-

cărilor tradiționale, a colacilor pentru colindătorii pe care îi așteaptă gazda. „La noi, în Maramureș, să face on colac mare împistrit, cât o pâine de mare care se numește stolnic.” (Ieud, Berbești, Valea Stejarului, Glod, Hoteni). „Să făcea asta ca să fie anu’ bun, bogat, ferit de foc, de apă, vitele să fie ferite de primejdie.” Este un colac ceremonial, care se face în ajunul Crăciunului, stă la loc de cinste, pe masă, până la Anul Nou, și este împletit în trei, împistrit „cu flori de aluat pă marjine”, S-uri, spice de grâu și cruce. Tot acum fetele pregătesc struțul feciorilor, din „buruiene verz’, pospan și iederă” pe care îl puneau în cușmă feciorilor, să fie îndrăgite și iubite.

În cadrul obiceiurilor legate de momentele cruciale din viața omului, la naștere, femeia, care are un rol deosebit de protejare a noii vieți, dirijând intrarea copilului în existența sa pământeană, este „moașa”. Moașa trebuia să fie „femeie isteață”, care să fi avut mai mulți copii, că de la ea se așteaptă mare ajutor, trebuia să fie beneficiara unei experiențe de viață „care era de omenie și blândă” că „era t’emată pă rând la tăț” (Lăpuș). Avea un rol esențial moașa, în acele „obiceiuri de naștere moașa avea un rol primordial”. Trebuia să știe multe „bozgonoșaguri, care le purtau di la una la alta”, deci să cunoască repertoriul tradițional, deosebit de complex când se oficiau o serie de practici ritualico-magice (afumatul ritual, alegerea locului unde trebuia să nască femeia, stropirea cu aghiasmă a casei, purificând-o, după naștere, prima scaldă).

Pentru cinstirea moașei, în Maramureș s-a performat un obicei de mare anvergură: *Strânsul nepoatelor*. Participau toate femeile pe câte le-a moșit la naștere, având convingerea că „Pă cât lumea de-aș trăi, / De moașă nu m-aș plăti.” (Ieud), un sentiment de profund respect. Era o

petrecere pentru care moașa pregătea mâncăruri tradiționale, fiindcă ea fixa ziua când va fi strânsul nepoatelor, apoi o „chemătoare” făcea invitație „nepoatelor” care veneau cu daruri la moașă: o năframă, cămeșă sau ștergură. Se oficiau mai multe rituri la primirea „pomnino-cului”: „Sinele o spală pă mânuri și pă obraz cu busuioc dint-on blid cu aghiasmă. Când o șterg, o șterg c-o ștergură mândră care rămâne la moașă.”, apoi închinău „— Ie puțanu’ meu pângă multu’ dumatiale!” Obiceiul nu se mai performează azi.

Chiar dacă s-au produs multe prefaceri în viața colectivității feminine, în existența ei concretă, lumea satului maramureșean păstrează o atitudine respectuoasă față de cele care mai performează încă ritualuri, obiceiuri străvechi, ca pe o încercare de revigorare a vieții de altădată, ca pe o recuperare a tradiției care poate fi asumată de femei la orice vârstă, încercând să evite despărțirea de tot ce le-a menținut active în mijlocul colectivității.

Referințe bibliografice:

- Bilțiu, Pamfil, Bilțiu, Maria, Calendarul popular: vol. I, Obiceiurile primăverii și verii, Baia Mare, Editura Ethnologica, 2009; vol. II, Obiceiurile toamnei și iernii, Baia Mare, Editura Ethnologica, 2010.
- Bilțiu, Pamfil, Bilțiu, Maria, Izvorul fermecat, Baia Mare, Editura Gutinul, 1999.
- Bilțiu, Pamfil, Studii de etnologie românească, vol. I, București, Editura Saeculum I.O., 2003.
- Brătulescu, Monica, Ceata feminină - Încercare de reconstituire a unei instituții tradiționale românești, în: Revista de Etnografie și Folclor, 1, Tomul 23, București, Editura Academiei R. S. R., 1978.
- Evseev, Ivan, Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească, Timișoara, Editura Amarcord, 1998.

Aromâna și aromânistica

Privire panoramică

Prof. univ. dr. Vasile FRĂȚILĂ

Dintre reprezentanții românității sud-dunărene, aromânii sunt singurii care au avut și o mișcare culturală. Starea lor culturală a fost diferită în epoci diferite. Fiind chervanagii au avut posibilitatea să cunoască străinătatea și civilizația. În secolul al XVIII-lea își întemeiază un puternic centru cultural în Moscopole, unde și-au deschis școli și și-au format o tipografie, însă la academia din Moscopole, limba de predare era greacă. Cu timpul, nevoile practice fac ca limba națională să fie folosită în scris, dar cu alfabet grecesc.

Cărturarii aromâni din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea se orientează în două direcții: unii erau de părere ca aromânii să renunțe la limba și obiceiurile lor și să învețe grecește, alții doreau ca aromânii să-și dezvolte o cultură în limba națională.

Din prima direcție face parte Theodor Anastas Cavallioti, care scrie în limba greacă modernă o lucrare *Protopeiria* (*Prima învățătură*), tipărită la Viena în 1770, lucrare ce conține rugăciuni, bucăți din *Biblie*, iar la sfârșit un vocabular în greacă, albaneză și aromână cu 1170 de cuvinte.

Tot în acest curent se încadrează și Daniil Moscopoleanul, autorul unui *Lexicon Tetraglosson* publicat în Εἰσαγωγικὴ διδασκαλία (*Învățătură introductoare*), mai întâi în 1794 și apoi în 1802 la Veneția, un fel de carte de lectură cuprinzând cunoștințe de religie, de științe din matematici etc. Lucrarea nu este propriu-zis un lexicon, ci o carte de conversație în greacă, bulgară, aromână și albaneză.

Din a doua direcție face parte Constantin Nasta Moscopoleanu, protopop la Poznan (Polonia). Acesta publică la Viena, în 1797, Νέα παιδαγωγία (*Noua pedagogie*). Scopul lucrării este, așa cum arată autorul în prefață, acela de

a învăța pe copiii aromânilor carte aromânească. Tot din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea datează și un manuscris aromânesc, *Codex Dimonie*, descoperit de Gustav Weigand, în 1881 la Ohrid (Macedonia), în casa fraților Iancu și Mihail Dimonie, ultimul fost profesor la liceul din Caracal. Codexul, publicat și studiat de Weigand, în mai multe numere din *Jahresbericht* (I, IV, V și VI) cuprinde texte religioase traduse din greacă.

La sfârșitul secolului al XVIII-lea, în urma războaielor turcești, Moscopolea a fost distrusă, luând astfel sfârșit un început de activitate culturală aromânească. La finele acestui secol, câțiva aromâni dintre cei răspândiți în Austro-Ungaria s-au integrat în curentul Școlii Ardelene. Printre aceștia se numără Constantin Roja, care publică la Budapesta în 1808, *Untersuchungen über die Romanier oder sogenannten Wlachen, welche jenseits der Donau wohnen* (*Cercetări asupra românilor sau așa-numiților vlahi, care locuiesc dincolo de Dunăre*), ca, un an mai târziu, în 1809, să scoată, tot la Buda, *Măiestria ghiovăsirii românești cu litere latinești, care sînt literele Românilor ceale vechi*. În aceeași direcție se înscrie și activitatea lui Mihail C. Boiagi, care publică, la Viena, în 1813, Γραμματικὴ ρομανικὴ, ἤτοι Μακεδονοβλαχικὴ / *Romanische oder Macedono-Wlachische Sprachlehre* (*Gramatica română sau macedono-română*) și a lui N. Iovanovici, care ne lasă, în manuscris, un *Dicționar în cinci limbi: elinesc, grecesc, român, nemțesc și maghiaresc*.

În secolul al XVIII-lea, în orașele macedoromâne au existat două academii: una la Moscopole (în Albania) și alta la Aminci, în Munții Pindului (în Grecia). Macedonia, fiind mai târziu împărțită între statele balcanice, mișcarea culturală aromânească slăbește.

În secolul al XIX-lea, cu ajutorul guvernului Cuza se deschide o școală la Târnovo, iar la București ia ființă un cămin pentru aromâni și se pregătesc noi învățători. Pe la 1900 existau în Peninsula Balcanică 6 școli secundare și 119 școli primare cu limba de predare maternă, în care învățau copiii aromânilor și ai meglenoromânilor.

După Războaiele Balcanice (1912-1913), macedoromânii nu mai pot fi ajutați, învățătorii lor fiind prizonieri și persecutați.

Înființarea școlilor românești în regiunile locuite de aromâni a avut drept urmare și apariția unei literaturi culte în dialectul aromân, începând cu secolul al XX-lea. Dintre reprezentanții cei mai de seamă ai acestei direcții literare, pot fi amintiți: Constantin Belemace (1844-1932), George Murnu (1868-1957), Nuși Tulliu (1872-1941), Nicolae Batzaria (1847-1952), Marcu Beza (1882-1945), Nida Boga (1886-1974).

Aromâna și aromânistica în ultimii 50 de ani

După o perioadă de stagnare, datorată celui de-Al Doilea Război Mondial și instaurării regimului totalitar în România, începând cu anii '60 ai secolului trecut, în România dar și în străinătate, studiul aromânei este revitalizat. Este suficient să amintim aici, în primul rând, monumentalul *Dicționar general și etimologic al dialectului aromân*, București, Editura Academiei (ed. I 1963; ed. a II-a augmentată 1974),

realizat de unul dintre cei mai străluciți lingviști pe care i-au dat aromânii, Tache Papahagi (1892-1977), fost profesor la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din București.

Tot în anii '60 se va publica și cea mai veche carte de slujbă bisericească scrisă în aromână. Este vorba despre un liturghier rămas până la acea dată în manuscris, redactat cu alfabet grecesc, probabil în Albania, și datând din secolul al XVIII-lea. Liturghierul a fost studiat și publicat în 1962, în Editura Academiei, de Matilda Caragiu-Marioțeanu, sub titlul *Liturghier aromânesc. Un manuscris*.

Menționăm apoi volumele: *Fono-morfologie aromână. Studii de dialectologie structurală*. București, Editura Academiei, 1968 și *Dicționar aromân (macedo-vlah) DIARO A-D*, București, Editura Enciclopedică, 1997, de Matilda Caragiu-Marioțeanu, *Cercetări asupra aromânei vorbite în Dobrogea. Fonetica. Observații asupra sistemului fonologic*, București, Editura Academiei, 1972, de Nicolae Saramandu, *Relații lingvistice ale aromânilor cu slavii de sud. Cuvinte de origine slavă*, București, Editura Litera, 1980, de Elena Scărlătioiu.

Rod al unor cercetări de teren în Albania și în Republica Macedonia este și teza de doctorat susținută în 1974 de Petru Neiescu: *Vocalismul dialectului aromân din Albania și din Macedonia*. Același lingvist publică în 1997 în Editura Academiei un Mic atlas al dialectului aromân

Prof. univ. dr. VASILE FRĂȚILĂ ■ Anul nașterii: 1940; ■ Diplome: doctor în Filologie, 1973, cu teza *Graiul de pe valea inferioară a Târnavelor* ■ Domenii de competență și discipline predate: dialectologie, etimologie, gramatica istorică a limbii române, onomastică. ■ Conducător de doctorat: începând din 1995, domeniul Filologie. ■ Responsabil în comitete de redacție ale unor publicații științifice: redactor șef adjunct începând din 1992 al revistei *Analele Universității din Timișoara. Seria științe filologice*; redactor la *Studii și cercetări de onomastică* (Craiova). ■ Membru în societăți științifice: membru al Societății de Științe Filologice, al Societății Române de Lingvistică Romanică, al Societății Dialectologilor Români, al Societății de Lingvistică Romanică (Strasbourg). ■ Participări la manifestări științifice: Sofia (1972), Tirana (1974), Leipzig (1978, 1984, 1993, 1997), Chișinău (1990), Padova (1994, 2001), Torino (1994), Novi Sad (1995), Toracu Mic (1995), Freiburg (1996), Jena (1997), Catania (1999), Zreanin (1999), Pola (2000), Vârșeț (2000), Udine (2001), Salamanca (2001), Uppsala (2002), Pisa (2005). ■ Organizator de manifestări științifice: Al II-lea Simpozion de Dialectologie, Timișoara, 1982; Al IV-lea Congres al Filologilor Români, Timișoara, 1990. ■ Premii, distincții: premiul Societății Române de Lingvistică Romanică, 1968; Cetățean de Onoare al comunei Sâncel, jud. Alba, 2004; Ordinul și Medalia Meritul pentru Învățământ în grad de Ofițer, 2004. ■ Printre lucrările publicate amintim: *Lexicologie și toponimie românească*, Timișoara, Ed. Facla, 1987 (apărut în 1988); *Contribuții lingvistice*, Timișoara, Editura de Vest, 1993; *Dialectul istroromân. Texte și glosar*, Timișoara, Editura Amarcord, 1998. (în colaborare cu Richard Sârbu); *Studii lingvistice*, Timișoara, Editura Excelsior, 1999; *Etimologii. Istoria unor cuvinte*, București, Ed. Univers Enciclopedic; *Studii de toponimie și dialectologie*, Timișoara, Excelsior Art, 2002; *Cercetări de onomastică și dialectologie*, Timișoara, Excelsior Art, 2004; *Graiul de pe Târnavă*, Blaj, Editura Astra. Despărțământul „Timotei Cipariu”, Blaj, 2005; *Graiul de pe Târnavă. Texte și glosar*, Blaj, Editura Astra. Despărțământul „Timotei Cipariu”, Blaj, 2006.

din Albania și din fosta Republică Iugoslavă Macedonia, 360 p. + 31 de planșe.

În 1988, la Freiburg i. Br., Vasile G. Barba scoate o nouă ediție a celebrei *Gramatică aromână ică macedonovlahă* a lui Mihail G. Boiagi.

Sinteze asupra idiomului aromân au fost incluse în unele lucrări cu caracter de manuale universitare sau tratate: I. Coteanu, *Elemente de dialectologie a limbii române*, București, Editura Științifică, 1961; Liliana Ionescu-Ruxandoiu, *Probleme de dialectologie română*, București, 1973; Matilda Caragiu-Marioțeanu, *Compendiu de dialectologie română nord- și sud-dunăreană*, București, EȘE, 1975; idem, în manualul *Dialectologie română*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1977; N. Saramandu în *Tratat de dialectologie românească*, Craiova, Ed. Scrisul Românesc, 1984; V. Frățilă, *Probleme de dialectologie română*, Timișoara, TUT, 1987; idem, ibidem, Blaj, Editura „Astra blăjeană”, 2010.

Demne de menționat sunt contribuțiile esențiale în cunoașterea romanității orientale datorate lui Nicolae Saramandu: *Romanitatea orientală*, București, Editura Academiei, 2004, *Studii aromâne și meglenoromâne*, Constanța, Ed. Ex Ponto, 2003, *Structura aromânei actuale. Graiurile din Dobrogea. Texte dialectale*, București, Editura Academiei, 2005; *Aromâna vorbită în Dobrogea. Texte dialectale. Glosar*, București, Editura Academiei, 2007, ca și cele ale Mariane Bara: *Le lexique latin hérité en aromain dans une perspective romane*, München, Lincone Europa Verlag, 2004, sau *Limba armânească. Vocabular și stil*, București, Cartea Universitară, 2007; Maria Bara, Thede Kahl, Andrej Sobolev, *Die südardumunische Mundart von Turia (Pindos), Syntax, Lexik, Ethnolinguistik, Texte*, München, Biblion Verlag, 2005; Manuela Nevaci, *Verbul în aromână. Structură și valori*, București, Editura Academiei, 2006.

Regretatul Radu Sp. Popescu împreună cu Tudor Balkanski, au publicat la Craiova în Editura Beladi, în 1995: *Aromânii din Rodopii Bulgariei și graiul lor*.

În 1985, cercetătorii germani Wolfgang Dahmen și Johannes Kramer editează *Aromunischer Sprachatlas. Atlasul lingvistic aromân. ALIA* în două volume: vol. I 1985; vol. al II-lea 1994. Localitățile anchetate se află în Republica Macedonia și în Grecia.

În 1995, *Dicționarul* lui Tache Papahagi a fost „turnat tru un Dictionar rumân-armân” într-o ediție preliminară și parțială, realizată de Tiberiu Cunia (Syracuse, NY-USA, Constanța România, Ed. Cartea Aromână).

O bibliografie a lucrărilor de dialectologie privitoare la aromână, apărute în România până în 1980 se găsește în *Tratat de dialectologie românească*, apărut la Craiova, Editura Scrisul Românesc, p. 775-853, iar a celor apărute în străinătate (alături de cele referitoare la meglenoromână și istroromână), în FD, X, 1991, p. 145-153. Prima a fost realizată de D. Zagardnăi, iar a doua de N. Saramandu. În Balkan-Archiv, Neue Folge, nr. 28/29 din 2003-2004, Thede Kahl publică o bibliografie comentată a lucrărilor privitoare la aromâni și meglenoromâni: *Aromunen und meglenitische Vlach. Wachsendes Interesse im Südosteuropa Kommentierte Bibliographie*, p. 9-118.

Interes crescând atât pentru literatura cultă, cât și pentru cea populară aromânească poate fi semnalat începând cu anii '70. Demne de amintit sunt volumele: *Antologie lirică aromână*, București, Editura Univers, 1975 și *Antologie de proză aromână*, București, Editura Univers, 1977 (ambele îngrijite de Hristu Căndroveanu, cu transpunere în dacoromână), *Ecoul de cântec aromânesc*, București, Editura Litera, 1985 (antologie de Atanasie Nasta), Mușata fărșeroata Marica, București, Editura Litera, 1988, de Hristu Leaghi, precum și transpunerea în aromână a poeziilor lui Mihai Eminescu, realizată la Ed. Minerva, în 1981, de Chirata Iorgoveanu, Ioan Cutova, Costa Guli, George Perdichi (M. Eminescu, Puizii, ediție de Chirata Iorgoveanu). Nu putem omite nici volumele *Antologie populară aromână*, București, Editura Minerva, 1976 (ediție îngrijită, prefată și transpunere de Chirata Iorgoveanu-Dumitru), *Folclor armân grămustean*, București, Ed. Minerva, 1982 de Nicolae Gh. Caraiani și Nicolae Saramandu, *Carabeu, lăi carabeu. Lilici dit lirica armânească grămusteană*, București, Ed. Minerva 1985 (culegător Dina Cuvata, ediție de Hristu Căndroveanu), *Miorița la dacoromâni și aromâni* (texte folclorice), București, Ed. Minerva, 1992 (ediție îngrijită de Nicolae Saramandu, introducere de Emilia Șt. Milicescu), *Das Süddonaulatein heute. Latina suddunăreană azi. Texte pri graiulu armânesc. Aromunische Texte* [Piatra-Neamț] 1982 (de Catrina Barba și Vasile Barba) și antologia *Un veac de poezie aromână*, București, Ed. Cartea Românească, 1985 (introducere și prezentarea autorilor: Hristu Căndroveanu, ed. și note Kira Iorgoveanu, transpuneri: Hristu Căndroveanu, Kira Iorgoveanu). Trebuie amintită aici și revista *Deșteptarea*, editată de Ministerul Culturii, avându-l director pe poetul Hristu Căndroveanu.

Un rol important în promovarea aromâ-

nisticii, a literaturii, istoriei și culturii aromânilor l-a avut și îl are de mai bine de două decenii revista Zborlu a Nostru, fondată și condusă de Vasile G. Barba, revistă ce apare la Freiburg i. Br. (Germania).

O mențiune specială merită Editura Cartea Armână, fondată de Tiberiu Cunia. În această editură au apărut până în momentul de față aproximativ 60 de volume din autori aromâni clasici și contemporani, precum și unii din literatura [daco]română transpuși în aromână, respectiv, unii în ediție paralelă armână-rumână. Iată numai câteva dintre volumele apărute aici: Nicolae Batzaria, *Părăvulii*, 1989; Dina Cuvata, *Zghic di Moarti*, 1989, Nushi Tulliu, *Puizii*, 1989; George Murnu, *Bair di Căntic Armănesc*, 1989; Constantin Belemace, *Dimăndarea Părintească*, 1990; Dina Cuvata, *Sărmănită*, 1990; Ilie A. Ceara, *Nihita Turnari*, 1991; Thiuhari Mihadashlu, *Botsi di Didindi*, 1991; E. Stere, M. Bara, *Frământuri di Bană*, 1993; Zicu A. Araia, *Fudzi Haraua di la noi*, 1993; L. Blaga (transpuneri I. Zeannă), *Puizii Aleapti*, 1995; Ilie A. Ceara, *Aharistul*, 1996 etc., Vanghea Mihani-Sterghiu, *Trădzeri*, 1992, Kira I. Mantsu, *Steauă di Dor*, 1994.

În Editura Fundației Culturale Aromâne „Dimăndare a Părintească”, sub direcția lui Hristu Cândroveanu până în 2001 au apărut peste 30 de volume (unele în limba română literară).

În sfârșit, Biblioteca Națională Armănească „Constantin Belemace”, fondată de Uniunea pentru Cultura Aromânilor – Unia ti Cultură a Armănjlor dit Machidunii, din Scopie, începând din 1997 până în 2002 a publicat circa 40 de volume.

Vanghea Mihani-Sterghiu a publicat peste 30 de volume dintre care amintim aici: *Vreare fără mardzină*, *Chindisiti Mirăchi*, *Armănj Machidunits*, *Puntsă di Aer*, *Casi fără Părmatsi*, *Mushatili Armâni*.

Dina Cuvata ne-a dat o traducere completă aromână a *Bibliei*, Skopje 2004. *Iliada*, 1994, *Odiseia*, 2005, *Firdousi*, *Shaname (Cronica Shahanjlor)*, 1999, *Divina Comedii* 2001, *Eneida* 2003; *Cănticlu a Nibelundzilor*, 2004.

Editura și Fundația „Cartea Aromână” tipăresc *Rivista di Literatură shi Studii Armâni* cu 2 apariții pe an începând din 1994 și până în 2004. Au apărut peste 30 de volume.

Cartea referitoare la istoria aromânilor a fost mai puțin reprezentată, dar nu complet neglijată. În Editura Academiei, în 1984 a apărut volumul *Studii istorice privitoare la trecutul românilor de peste Dunăre* de G. Murnu, ediție îngrijită și studiu introductiv de Nicolae Șerban Tanașoca, iar la Editura Enciclopedică, în 1994,

cartea cercetătorului austriac (cu origini aromâne), Max Demeter Peyfuss, *Chestiunea armănească. Evoluția ei de la origini până la pacea de la București (1913) și poziția Austro-Ungariei*, în traducerea lui Nicolae Șerban Tanașoca (titlul în germană: *Die aromunisches Frage. Ihre Entwicklung von den Ursprüngen bis zum Frieden von Bukarest (1913) und die Haltung Österreich-Ungarns*). În sfârșit, la Editura Fundației Culturale Române, București, 1998, a apărut volumul: *Aromânii. Istorie. Limbă. Destin* (coordonator Neagu Djuvara), în care, în afara coordonatorului lucrării, mai semnează: Cicerone Poghir, Petre S. Năsturel, Matei Cazacu, Max Demeter Peyfuss, Mihaela Baciș și Matilda Caragiu-Marioțeanu.

La Editura „Cartea aromână”, Tănase Bujduveanu a publicat, în 1997, volumul *Romănitățile balcanice și civilizația aromânilor*.

„Explozia” aceasta de literatură populară și cultă aromănească, impune, mai ales în ceea ce-i privește pe scriitorii contemporani, dar și pe cei mai vechi, a căror operă a rămas integral sau doar parțial inedită, excerptarea cuvintelor, precum și a variantelor fonetice și morfologice sau a unor sensuri necunoscute până în prezent, și necuprinse în cea mai valoroasă operă lexicografică armănească *Dicționarul dialectului aromân, general și etimologic*, al lui Tache Papahagi. De lucrul acesta și-au dat seama deja autorii și editorii unora din volumele apărute în Editura Cartea Aromână, întrucât începând cu *Sărmănită* lui Dina Cuvata, toate volumele au ca anexă un glosar. Intenția editurii este ca aceste „glosare” să fie strânse apoi într-un dicționar. Ne permitem să sugerăm ca înainte de realizarea Dicționarului propriu-zis să se întocmească un supliment la *Dicționarul* lui Tache Papahagi, așa cum au procedat, la un moment dat, autorii *Dicționarului explicativ al limbii române*, pentru a ajunge mai repede la cei interesați. De asemenea le revine specialiștilor sarcina de a stabili etimologia termenilor până acum necunoscuți.

În altă ordine de idei, devine din ce în ce mai necesară cercetarea limbii și a stilului scriitorilor aromâni, mai ales că opera acestora se arată tot mai diversificată (vezi în acest sens Gh. Caragiani, *Scriitori aromâni* (macedoromâni): ce fel de literatură, ce fel de viitor?, în volumul colectiv *Studii aromâne*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1999, p. 85-114; Ofelia Ichim & Florin-Teodor Olariu, *Limba și literatura română în spațiul etnocultural daco-romănesc și în diaspora*, Iași, 2003, Mariana Bara, *Panorama armănească. Vocabular și stil*, București, Cartea Universitară, 2007, p. 159-179.

Metsovo – un cuib de vlahi

Diana ȘANDOR

Unele femei bătrâne, mai ales fârșeroate, căci în sat erau și vreo cinci – șase familii de fârșeroți, purtau tatuat pe frunte, între sprâncene, o cruce albastră – obicei moștenit de cine știe când – ca semn distinctiv că sunt creștine. La vederea lor, turcii se aplecau până la pământ și le lăsau să treacă netulburate. (Zeanea: 2002. p.85)

Existența noastră este într-o continuă transformare, atât prin oamenii pe care-i întâlnim, cât și prin faptele noastre, care ne marchează plăcut sau neplăcut. Mai mult decât atât, trăim anumite întâmplări care își găsesc explicații abia în timp. Mersul ciclic al vieții ne dă ocazia să reintrăm în contact cu ele, tocmai pentru a le regăsi rațiunea. Motiv pentru care păstrez, în minte, ideea că nimic nu este întâmplător

Carl Gustav Jung este cel care a introdus termenul de „sincronicitate” pentru a desemna acele coincidențe pe care toți le trăim uneori, acele serii de evenimente neobișnuite care ne transformă în personajele unei povestiri misterioase și pline de sens – povestea vieții noastre. (Combs, Holland: 2011. p.12)

Cum totul are o ordine prestabilită în Univers, așa și cele menționate mai sus sunt o scurtă introducere în prezentarea unui episod frumos, din viața mea. Mereu interesată de cultura și istoria vlahilor, am avut șansa să trăiesc, puțin, alături de vlahi din Grecia. E vorba despre vlahii din Metsovo sau Perla Pindului, cum mai este numit acest sat. Numele armănesc al satului este Aminciu.

Perioada petrecută acolo m-a îmbogățit sufletește, lucru pentru care-i mulțumesc lui Dumnezeu.

Când vezi minunatele case de piatră, ridicate pe acele stânci abrupte de munte, te gândești câtă putere creatoare poate sălășlui într-un suflet motivat și animat de dorința de a găsi un adăpost pe măsura firii.

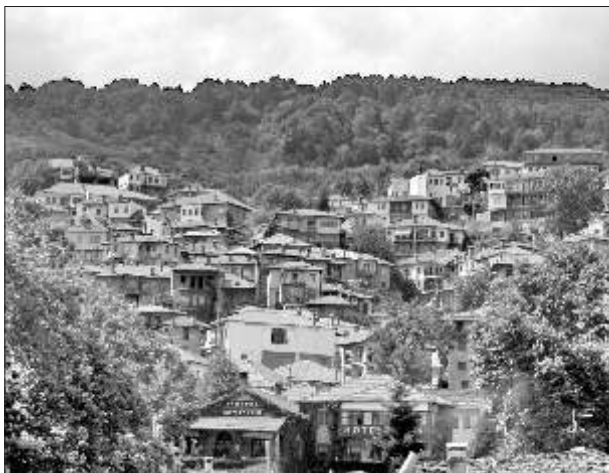
Probabil, mulți dintre noi ar merge cu păreri preconcepse legate de metsoviteni, că fiind oameni de munte ar avea o atitudine mai puțin prietenoasă, în special cu străinii. Lucru do-

vedit a nu fi deloc așa. Doar văzând ochii aceia înlăcrimați ai bătrânilor care te întreabă cu emoție „Esti di’ megala Vlahie?...”(Ești din Marea Vlahie?) îți dă un sentiment greu de redat în cuvinte. Ei încă păstrează în suflete dorul a ceva... acel dor ancestral, transmis conștient sau inconștient de înaintașii lor.

Aproape toate localitățile vlahe din Epir, nordul Greciei, au fost rebotezate cu nume grecești. Asta ca să li se piardă istoria. Arminciu a fost rebotezat Metsovo. Este unul dintre cele mai pitorești și tradiționale zone ale Greciei.

Micul sătuc este construit sub forma unui amfiteatru, pe unul dintre cele mai înalte vârfuri ale culmilor Pindos, la o altitudine de 1156 de metri, la 60 de kilometri de cel mai apropiat oraș, Ioanina. Este situat în Epirus, în Munții Pindus, la nordul Meteorelor. Zona în care se află este una foarte muntoasă, numită „Valia calda”. Reprezintă o comunitate de aromâni ce păstrează încă vie limba vlahă. Chiar și aici, în vârf de munte, turismul este principala sursă de venit pentru cei 6.000 de locuitori. Anual Metsovo primește aproximativ 20.000 de turiști, în sat existând 18 hoteluri. Azi, păstorii de odinioară au devenit hotelieri, proprietari de restaurante

sau comercianți de vin sau brânză, pentru miile de turiști care vizitează regiunea. Deși situat la înălțime, Metsovo primește turiști și iarna, când zăpada poate ajunge și la patru metri înălțime. Potrivit primarului localității, veniturile totale rezultate de pe urma turismului sunt greu de cuantificat, dat fiind că majoritatea sunt afaceri de familie. Prețul unei nopți de cazare variază între 40-100 de euro, 2 la sută din încasările totale ale particularilor mergând către primărie.

Metsovo este considerat a fi cel mai frumos sat vlah din Grecia și unul dintre cele mai mari din Balcani. A fost construit de agricultori într-o poziție foarte privilegiată, pe principala trecătoare dintre Epir și Tesalia.

Când intri în sat, de fapt ești pe punctul cel mai de sus. Casele sunt cel puțin pe două niveluri, dacă nu trei sau patru, printre ele foarte multe hoteluri mici și mari, precum și celebrele tavernes. De remarcat e că toate clădirile încearcă să păstreze arhitectura veche, fiind din piatră sau măcar imitând acest material, cu balcoane de lemn și multe alte decorațiuni din lemn.

Este un sat extrem de frumos, care te face să crezi că ai adevărate reverii acolo sus, în inima munților, fiind cu neputință să existe un sat atât de frumos creat pe acele stânci abrupte. Și totuși există... și mai presus de orice există și acei omuleți care au un farmec anume. Îi vezi în

grupuri vorbind și zâmbind prietenos între ei, având impresia că nu s-au văzut de ani de zile, zâmbesc și se uită curios la fiecare turist venit. Pentru ei, turiștii sunt o sursă de supraviețuire, dar uneori și de melancolie. Nu exagerez când spun melancolie, ținând cont de faptul că așezându-mă lângă un grup de bătrânele, le-am salutat în limba greacă, întrebându-le dacă vorbesc vlăhește „milate vlahika?” (vorbiți vlahona?) Entuziasmate, au început să răspundă în cor pe limba lor dragă, cu un dulce accent moldovenesc: „Nie! Tut suntem armâni!”, a fost răspunsul. („Nie” fiind echivalentul lui „Da”, în limba greacă). M-a impresionat una din doamne care m-a întrebat: „eti di’ Megala Vlahie”. (Marea Vlahie?) Mi s-a părut cel mai frumos mesaj patriotic pe care l-am auzit vreodată. Ne-a invitat la dansa, pe mine și pe prietenii mei, făcându-ne cunoștință cu familia ei dar și cu „câinele meu, Lupu”. Avea un accent de copil mic care pare că acum învață cuvintele, într-un dialect moldovenesc. Ne-a promis că a doua zi ne va face „cozonați”, cum obișnuiesc să facă de Crăciun sau când sărbătoresc ziua cuiva. Dacă bătrânica noastră (manoula) a fost entuziasmată să vorbească vlahona, nepotul ei Tolis (prescurtarea de la Apostolis), prietenos de altfel, a preferat să vorbească în greacă cu noi. Probabil neștiind atât de bine vlahona, a considerat ca e mai ușor pentru el să ne vorbească în limba pe care o vorbește la școală, dar și pe internet sau în „pareea” lui (grupul de prieteni).

Spre seară, mergând la una din multele tavernes care ne ispiteau care mai de care cu mirosurile minunate de mâncare, ne-am așezat la o masă. Patronul, care are și bunul obicei de a veni să salute clienții, auzind că suntem români, s-a arătat foarte prietenos cu noi spunându-ne „Noi oaci tut zburăm vlaheste!” (Noi aici toți vorbim vlaheste), spunându-ne că și el are rude în Constanța. Deși nemaivizitând demult România, își alină dorul primind vizita rudelor sale, din România, aici, în Metsovo.

A doua zi, vizitând-o pe Manoula, ne-a povestit de ce tinerii nu prea mai vorbesc în public vlahona, cum limba lor strămoșească începe să se piardă, lucru care nu e din cauza grecilor, cât mai mult a aromânilor care nu au insistat să-și impună propriile valori cum o făceau pe vremuri, scoțând în lume nume sonore în cultura și politica grecească.

Ca o paranteză aș aminti o altă mărturie, citită pe internet, de data aceasta, a doamnei Marica Varduni Spanache care face pertinenta afirmație: „Învățământul în limba română din Nordul Greciei a fost ucis cu sprijinul direcției

României comuniste. Pe vremea mea, în urmă cu mai bine de 70 de ani, școala funcționa în casa bunicului meu. La noi școlile aromânești erau recunoscute încă din vremea turcilor, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea”.

Spunea că-și amintește că și mama ei, născută în 1898, a urmat acea școală. Vreo 60-70 de elevi, care abia încăpeau în casa bunicului. Toți învățau armânește, grecește și românește. Când terminau școala primară, se duceau la gimnaziu în Ianina, apoi la Suruna (Tesaloniki), la liceu, la școala profesională, și după aceea la Școala Comercială Superioară, cu rang de facultate. Funcționa întreg sistemul în limba română, astfel că unii dintre tinerii noștri plecau după aceea în România, Ungaria sau Austria. Pe vremea aceea, puțini copii de aromâni mergeau la școli grecești, căci costa mult, pe când școlile românești erau gratis. Din aceasta cauză, unii greci se declarau ascendenți aromâni, ca să poată să-și dea copiii la școli.

Dar guvernului grec nu i-a convenit niciodată să aibă pe teritoriul său școli românești. În anii 1938-1939, când la putere era dictatorul Metaxa, dacă erai auzit vorbind aromânește pe stradă, te amendau cu 3 drahme de fiecare cuvânt, măcar că erai elev la școala românească oficială.

Așa că sfârșitul războiului, în cursul căruia România a fost mult timp în tabăra inamică a Greciei, a fost ocazia perfectă pentru Atena de a dispune închiderea tuturor școlilor românești. În scurt timp, în România s-a instaurat regimul comunist și pe nimeni n-a mai interesat ce se întâmpla cu noi. Eram speriați. Speram că se vor redeschide clasele printr-un miracol. Am sperat un an, am sperat doi, am sperat trei... Apoi, ne-am resemnat, dar nici la altă școală n-am mai mers. Mai târziu, Ceaușescu a desăvârșit situația, vânzând toate școlile românești statului grec. Astfel, învățământul în limba română din

nordul Greciei a fost ucis cu sprijinul direct al României comuniste. A fost o mare pagubă, atât pentru romanitate, cât și pentru elenism. „Ceea ce ungurii au încercat cu românii în Transilvania, de-a lungul sutelor de ani, și nu le-a reușit, grecilor le-a reușit cu aromânii”.

Am ținut să evoc acest episod al vieții mele deoarece puțini știu că în Grecia de azi, vlahii nu sunt priviți tocmai bine. Expresii precum „vlahul ăsta” (re ton Vlacho), „comportamentul vlăhesc” (vlachika ferisimata) sau „un vlah fie el și civilizat tot a vlah miroase” (o Vlachos ki an palitevtei pali Vlachia mirizei) pot fi auzite destul de des în Grecia.

În prezent, aromâna se învață doar în cadrul familiei, niciodată în asociații sau școli. Acest lucru nefiind un obstacol, dimpotrivă e o datorie morală care trebuie îndeplinită cu mândrie, o zestre transmisă obligatoriu de la părinții părinților lor. Dureros e că tinerii evită să vorbească în public limba aromână, o vorbesc doar pe ascuns și în vetrele lor sau strict cu confrății lor. Dar important e că se vorbește.

De asemenea, folclorul aromân este foarte bine conservat, organizându-se anual numeroase spectacole folclorice de mare anvergură. În Metsovo, au avut loc în ultimii 20 de ani numeroase festivaluri, la care au participat peste 40.000 de persoane, acestea fiind cele mai mari spectacole aromâne, de acest gen, din lume.

Metsovo e un loc cu o puternică încărcătură istorică, dar și folclorică.. Aici se înțelege cel mai bine diferența între tradiție și tradiționalism, așa cum spunea Jarosav Pelikan, unul dintre cei mai importanți istorici ai creștinismului „Tradiția este credința vie a morților. Tradiționalismul este credința moartă a celor vii.” (*The Vindication of tradition.*)

Pentru cei doritori să viziteze acest frumos sat din inima munților, le recomand să vină cu căldură, cazarea e foarte bună, sunt o mulțime

de hoteluri-pensiune, în centru se găsesc numeroase taverne, cafenele în aer liber sau închise, discoteci, cluburi, brutării, plăcintării, marketuri, aprozare, magazine cu suveniruri etc. Prețurile sunt ca peste tot în Grecia, nici mai mari, nici mai mici.

Bibliografie:

1. Zeana Ionel, Vulturii pindului, Editura Scara, Bucuresti, 2002
2. Lucian, Emilia, Aromânii – Nicăieri, Editura Premier, Ploiesti, 2007

3. Kahl, Thede: Istoria aromânilor, Editura Tritonic, Bucuresti, 2006
4. Combs, Allan Holland-Mark: Sincronicitate, Editura Elena Francisc, 2011
5. Nicolau, Irina: Aromânii, credințe și obiceiuri, Ed. Societatea Culturală Aromână, Bucuresti, 2011

www.metsovo.org

www.about-ioannina.gr/Metsovo_gr

www.triadvisor.gr

www.discoverpirus.gr

Metsovo - sat situat în pitoreasca trecătoare dintre Epir și Tesalia

Timișoara, puntea de legătură dintre Viena, Budapesta și Balcani

În 23 și 24 noiembrie, Comunitatea Armână din Timișoara (președinte, Steryu Toza) a organizat, cu sprijinul Consiliului Județean Timiș și al Primăriei Timișoara, sărbătoarea anuală a armânilor și megleniților din Banat. Sărbătoarea a urmat tradiția „Casei noastre armânești 2011”, care a adunat la Filarmonica din Timișoara nu doar armâni, ci și timișoreni interesați de subiect, alături de personalități ale spațiului public și oameni politici. Anul acesta, tema a fost „Timișoara, puntea de legătură dintre Viena, Budapesta și Balcani”, ceea ce a permis asocierea cu ideea de Timișoara - capitală culturală europeană 2021. Au avut loc activități specifice comunității armânești: o piesă de teatru, un spectacol balcanic, un atelier, lansări de carte (inclusiv cel mai nou volum al lui Eugen Matzota: „Istoria armânilor în date”). Pe lângă armâni și megleniți din Banat, au participat invitați din Albania, Bulgaria, Grecia, Macedonia, Serbia, precum și din alte părți ale României. (a.g.)

IN MEMORIAM

O moștenire unicat: iubirea de oameni¹ Savantul. Magistrul. Omul - Prof. univ. dr. D.H.C. GHEORGHE POP

Prof. univ. dr. D.H.C. mult. Victor V. GRECU

Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu,

Cercetător științific I al Academiei Române, Vicepreședinte al ASTREI

Este un privilegiu providențial hărăzit plaiurilor băimărene, binecuvântate în omenie și hărnicie și primenite în românism, acela de a fi împodobit zestrea spirituală națională cu fiii lor – neîntrecuți în vrednicie românească –, așa cum au fost și cum triumfă și astăzi, în crezul jertfirii întru înveșnicirea dăinuirii noastre românești, slujirii și propășirii neamului în ritmul națiunilor civilizate ale lumii.

Magistrul Gheorghe Pop s-a săvârșit, înăvuțindu-ne cu cel mai prețios dar, cel mai râvnit talisman al facturii noastre umane, pământene și vremelnice, veghindu-ne devenirea și înnobilându-ne ivirea și destinul, cu stenica și tonica IUBIRE DE OAMENI!

hrănindu-ne ademenirea în zburdălnica dar amăgitoare bucurie, nostalgică și efemeră, de: A FI! Căci nu este un truism, nicidecum o erezie, a-i atribui, revigorând, memorabila prețuire: „un om cât un secol...!”, spunea Slavici despre Șaguna.

Cu Magistrul Gheorghe Pop ne-am hărăzit destinul în împlinirea crezului slujirii la Altarul iubirii de Oameni! El ne-a înnobilat binecuvântarea ivirii, pe care am cinstit-o prin toate dorurile, principiile și făptuirile noastre, îmbobocind-o perpetuu!

Acesta a fost vectorul ascensional care ne-a vegheat și ne-a fortificat sușul științific și didactic, cu obida tăcută, cu râvna arzând neosită și cu triumfurile lui!

În *Scrisoare deschisă către colegi și stu-*

Gheorghe Pop

denți cu viața și biruințele existenței academice, publicată în venerabilul „dascăl de cuget și simțire românească”, Glasul Maramureșului (miercuri, 19 decembrie, 2001, p. 5), cu prilejul jubileului de 80 de ani!, își perpetuează profesiunea de credință, cu incandescența și patosul unei rugăciuni: „În concepția mea, a fi un bun dascăl, de orice specialitate ar fi, nu înseamnă numai a fi un bun specialist, a avea fișele ultimelor noutăți, care se consumă cu emfază calculată, ci înseamnă a fi și un bun educator, un bun pedagog și patriot (! s.n.), adică a iubi până la dăruire totală omul, tânărul care vine în școală încrezător să devoreze idei, să-și contureze per-

sonalitatea prin „virtutea credinței și iubirea de adevăr”², „a iubi până la dăruire totală țara cu viitorul ei” (! s.n.). Un inegalabil catehism al celei mai nobile, mai sacre, mai împovărătoare

¹ O sinteză redusă (1/3), a fost înaintată și la *Revista Română*, Iași, pentru frații noștri basarabeni.

² În interviul realizat de V. R. Ghenceanu, *La ceas aniversar*, publicat în Volumul omagial, *Gheorghe Pop la ceas aniversar*, coordonat de prof. univ. dr. Nicolae Felecan, Baia Mare, Editura Universității de Nord, 2001, p. 6.

misiuni, care nu-i prielnică oricui: aceea de Dascăl – făurar de Oameni!

Cu Magistrul Gheorghe Pop ne-am îngemănat vrerile și crezul participând, de 45 de ani!, la acțiunile și sesiunile științifice mănoase, naționale, organizate pe întreg cuprinsul românesc, dar neîndestulător de prețuită și venerată, Societatea de Științe Filologice din România, care, atunci când Academia Română – emblema identității și unității noastre românești! – era obstrucționată de inchiziția comunistă, reprezenta unicul organism de adâncă și fertilă legătură directă cu personalul didactico-științific și elita intelectuală. Ea a însemnat, ca și astăzi, o inegalabilă și fecundă școală a adulmecării ispitelor, deliciilor și triumfurilor cercetării științifice, a strunirii canoanelor cercetării și rigorilor creației științifice, sub bagheta unor magicieni ai inițierii și împlinirii în creația științifică: Emil Boldan, Boris Cazacu, triumfând în tactul, devotamentul și dragostea copleșitoare datorate discipolilor, Ion Hangiu, Mircea Anghelescu, Dorina Nicolescu, Pavel Ruxăndoiu, Nicolae Saramandu, Mircea Frânculescu, Florentina Sânmihăian, alături de colaboratori, înmugureau împlinirile creative ale acestui eminent for științific, de consacrat prestigiu național și internațional.

Asimilând și fructificând pildele și îndemnul magiștrilor noștri, într-o perpetuă competiție a prețuirii, nobilă și demnă, ne-am înfrățit în patima creației științifice, împlinind adevărul testamentar peren, magistral consacrat de Cel din Lancrăm: „singurul surăs al tragediei noastre este creativitatea”! – „surâsul” veșniciei!

În ademenirea acesteia, participam la multiple sesiuni științifice și, fiind doritori cazați în aceeași cameră, ne împărtășeam revelațiile cercetărilor, îngemănându-ne aspirațiile, împlinind chemarea și rodirile formative în partenerii noștri fideli: studenții, mândria noastră! – dăltuindu-le crezul consacrării slujirii oamenilor – ca șefi de catedră, decani, prorectori, la Baia Mare, respectiv, Oradea, apoi Magistrul Gheorghe Pop rector. Lui îi revine cinstea de ctitor al învățământului superior băimărean, ctitor al școlii doctorale filologice băimărene, ctitor al revistelor științifice *Buletinul științific* și *Studii și articole* ale Facultății de Filologie.

În această cooperare statornică și fecundă se desfășurau sesiuni științifice tematice, omagiale, ori comemorative, vizite, schimburi de

experiență periodice, ritmice, între Baia Mare și Oradea, ori cu alte Universități și Institute, la București, Giurgiu, Constanța, Galați, Bacău, Iași, Suceava, Cluj-Napoca, Baia Mare, Oradea, Beiuș, Brad, Deva, Sebeș Alba, Lancrăm, Alba Iulia, Teiuș, Blaj, Pănade, Gherla, Reteag, Năsăud, Maieru, Hordou, Reghin, Târgu Mureș, Ploiești, Breaza, Brașov, Târgoviște, Râmnicu Vâlcea, Craiova, Turnu Severin etc.¹ în Golgota ametoare, nestăvilită, a creației științifice, în patosul modelării discipolilor, în ofensiva comună a împlinirii aspirațiilor și destinelor universitare ale rotundului pământ românesc.

Acumulările informaționale trudnice, decantate în creuzetul gândirii creatoare a Magistrului, savant, pedagog și vraci al condeiului, deopotrivă, pârguindu-se „în 10 cărți sau cursuri universitare, 14 volume editate în calitate de coordonator și autor”² fructifică explorările în domeniile și ariile investigate, limba literară, dialectologia, gramatica limbii române, literatura, didactica formativă, pedagogia, didactica, teologia etc., cunoscând apogeul în teza de doctorat, consacrată graiului maramureșean și triumfând cu docta și minuțioasă monografie *Graiul, etnografia și folclorul zonei Chioar*, în calitate de coautor și coordonator, încununată, în 1985, cu Premiul Timotei Cipariu al Academiei Române, bogată zestre creatoare, condensată pe cele două meridiane ale ascensiunii didactico-științifice, emoționant și regenerativ nemurită – în salba celorlalte cărți –, în binomul *Vocații filologice și educaționale* – icoană a dăruirii oamenilor și a fructelor împlinirii ei!

Editarea ei a biruit prin zelul intempestiv, de nestăvilit românism, al celui născut în patima cărții, „Logodnica” lui!, Dr. Teodor Ardelean (căci nu putea fi alt prenume!), emblemă și promotor al emulației spiritual-patriotice maramureșene! – cel al cărui naș de botez al supremei consacrări științifice, doctoratul – cum nu era posibil altfel – a fost DRAGUL nostru confrate, GHIȚĂ – omagiat aici!

Pârğa tezaurului Său sufletesc, jertfelnic și pățimaș, mândria și bucuria lui: Studenții!, roind în preajma Părintelui lor spiritual și fala lui, temeinic pregătită pentru a participa la confruntări științifice austere, ori competiții artistice naționale și internaționale, obținând primul loc, ca și la sesiunile științifice proprii³, onorate de înțelepciunea și noblețea sufletească a celor mai de seamă specialiști, academicieni și pro-

1 Gheorghe Pop, *Vocații filologice și educaționale*, Baia Mare, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”, 2002, p. 182-201.

2 Prezentate, ori recenzate de Z. Macovei, T. Blajovici, Gheorghe Radu, Ion Călinescu, Aurel Câmpeanu, Victor Iancu, Victor V. Grecu, în Gheorghe Pop, op. cit., p. 152-169.

3 Gheorghe Pop, *Vocații filologice și educaționale*, p. 175-188.

fesori, Iorgu Iordan, Ion Coteanu, Alexandru Graur, Dimitrie Macrea, Gheorghe Mihăilă, Ion Zamfirescu, Marius Sala, Maria Manoliu, Sorin Stati, Ion Gheție, Gheorghe Chivu, Boris Cazacu, Valeria Guțu-Romalo, Laura Vasiliu, Mioara Avram, Florica Dimitrescu, Flora Șuteu, Tudor Vianu, Romulus Todoran, Dumitru Pop, Mircea Borcilă, Mircea Zdrenghea, G.C. Neamțu, D. D. Drașoveanu, Elena Dragoș, Iosif Pervain, Mircea Zăciu, Ion Vlad, Constantin Daicoviciu, Ștefan Pascu, Hadrian Daicoviciu, Gavril Istrate, Alexandru Husar, Gheorghe Mihăescu, Constantin Ciopraga, Traian Cantemir, Ștefan Munteanu, Gheorghe I. Tohăneanu, Eugen Todoran, Ileana Oancea, Vasile Țara, Sergiu, Drincu, Vasile Frățilă dar și mulți alți magiștri și colegi, încât școala universitară românească se muta, periodic și ritmic, la Baia Mare ori la Oradea, deseori prestațiile înlănțuindu-se, lăsând semințele înțelepciunii și scientismului lor să rodească îmbelșugat, pârguindu-se în izbânzile dascălilor, cercetătorilor, creatorilor, scriitorilor de astăzi...!

Acești magiștri au fost, frecvent, însoțiți de avangarda unor mari magicieni ai scenei, muzicieni, artiști plastici, care au semănat aici, roditor, suflet românesc, simțire și hărnicie românească, toate menite să ne vegheze perenitatea cu granitul veșniciei: creația spirituală!

Onoarea prezenței Laurilor academismului și științei românești a temeinicit pentru eternitate templele universitare din cele două metropole, Baia Mare și Oradea, din cele două Țări, vecine și gemene, ale rotundului pământ românesc, urcând din vechime: Țara Maramureșului și Țara Crișurilor, cu fiicele lor, Oradea și Baia Mare!

Toate acestea au oferit studenților – rațiunea noastră de a fi! – acumulări ale cunoașterii, elevații și incantații spirituale unice, de imprevizibile rodire intelectuale și formative!

La împlinirea acestora, harul vocației a alăturat, deopotrivă, participarea constantă, de vibrantă emulație patriotică, formativă, alături de roditorii ogoarelor, înverșunați în hărnicie românească, la entuziasta prestație în agricultură, ce preceda începutul cursurilor universitare.

Rânduită cu dreaptă răsplată, ea se convertea în vizite și excursii memorabile, de imprevizibil aport spiritual și formativ, în Deltă, la chemarea Voievodului din Cetatea Sucevei și a glasului clopotului Putnei, la mănăstirile și monumentele istorice din Oltenia, ctitorii ale identității și perenității românilor, pe plaiurile alinturilor românești născădune, la Hordou și

Maieru, ori înălțând marșul Craiului Munților la Țebea lui Avrămuș, îngenunchiați în rugăciune, de la a cărui trecere în eternitate se împlinesc acum 140 de ani!, ori ascultând înfrigurați cuvintele incandescente ale profeților revoluției pașoptiste, fremătând jurământul dreptății, în glasurile celor 40.000 de români însetați în dorul libertății...!

Salba bogată a făptuirilor i-a dăruit Magistrului Gheorghe Pop înalte demnități în structurile administrației locale și centrale, onorarea cărora i-a oferit Celui rătăcit în modestie și oțelit în patos, cununa prețurii unanime, cum multe așijderea, pe aceste dealuri și văi nu s-au pomenit!...

... sunt 43 de ani de când absolvenții celor două Alma Mater, Baia Mare și Oradea, în ritm cu uriașa armată studențească a Țării, cinstindu-și dascălii, opintesc la desăvârșirea destinelor națiunii, atât de încercată de istorie...

De-a lungul acestora, în fruntea săvârșirii tuturor acestor vrednicii, se află „Începătorul a toate...!”, Savantul, Magistrul, Omul Gheorghe Pop.

Față de amarele realități actuale, modelul moral și profesional al Magistrului Gheorghe Pop cheamă, îndeamnă la omenie, la cinste, la demnitate în cultul fanatic al cărora Savantul și-a ghicit bucuria unică de A FI!

Iar acest talisman într-un prezent în care ura și răutatea sunt blazonul competiției „superiorității”, sunt dominatele agoniei ascensionale fără merite, în care caratele omenescului și-au pierdut identitatea, cum le atestă cu mahnire, în această ofensivă brutală, sadică, morala fabulei lui Aurel Baranga: „Dacă nu poți să urci / Bârfești și spurci...”; sau spre finalul patului de spital, un bard al românității: „De vrei să ai succes / Învață să urăști...!” ori delicatețea nobilă a Magdei Isanos:

„Îmi pare-așa de rău că se mai poate
Găsi atâta vreme pentru ură
Când viața e de-abia o picătură
Între minutu-acesta ce se bate
Și celălalt. Și-mi pare ne-nțeleș
Că nu privim la Cer mai des
Că nu culegem flori, că nu zâmbim
Noi, care-atât de repede murim” (*Murim ca mâine*)

... Dar „pietrele de temelie” (Ștefan Pascu) durate atunci sunt coloanele trainice ale împlinirilor, triumfurilor și piscurilor ascensionale la care atâta râvnim!

Și, socotim potrivit, să înnobilăm această rugă de cinstire cu reproducerea, în acest loc, a finalului textului referatului întocmit de sub-

semnatul, ca referent, membru în comisia de susținere a tezei de doctorat a doctorandei Ioana Veronica Bizo, final pe care, bolnav fiind, conducătorul de doctorat, magistrul Gheorghe Pop nu le-a mai putut recepta direct: „Toate contribuțiile eruditei teze se arcuiesc, și cu acest prilej, în semn de ofrandă, de nehotarnică prețuire, grațitudine și iubire, așternută la altarul slujirii didactico-științifice dragului nostru Magistrul băimărean și neîntrecut maramureșean, care a sporit renumele acestor binecuvântate plaiuri românești cu numele său.

La acest providențial și onorific prilej, cu legem și înmănunchiem, din taina cuvintelor îngenunchiate lângă nerostire, și înălțăm o odă, în acorduri magnifice, Confratelui și Magistrului nostru și al tuturor vrednicilor săi discipoli.

Magistrului-Părinte, Prof. univ. dr. Gheorghe Pop, care, în liturgia de „Profesor și Vocație”, săvârșită vreme de peste șapte decenii, dăruindu-și belșugul celest și nobil al sufletului, a ars tămâia admirației și chemării sale la altarul iubirii de oameni!

SĂ TRĂIEȘTI MĂRIA TA!

Maximam reverentiam nostris magistris debemur!”

(Finalul Referatului nostru, citit în ședința publică de susținere a Tezei de doctorat elaborată de autoare)

Tâlcul dorului (L. Blaga) – în care și-a ghicit identitatea, a fost mult iubita Lui Alma Mater băimăreană – rostit ca răspuns la „buchetul spiritual”, alcătuit din „îmnuri solemne” (Gh. P.) cu prilejul jubileului octogenar, ale recunoștinței și prețuirii discipolilor, în cuvinte care ard: „Am lucrat timp de 40 de ani în «Alma Mater» băimăreană. În toți acești ani, plini de prospețime și vigoare Ea m-a primit cu porțile și cărțile științei deschise. Îi aduc, la rându-mi,

întregul meu omagiu, acum, la 40 de ani de la înființare, pentru că Eu sunt parte din Ea și Ea e parte din Mine”!...¹

Căci Magistrul Gheorghe Pop a ars tămâia jertfirii Sale la soclul monumentului templului învățământului universitar băimărean, temeinicindu-i perenitatea...!

Iar această operă se cheamă, simplu: romanism!

Quod bonum faustumque sit!

Se impune, academic, să reproducem și dedicațiile celor două volume:

„Grațitudine și mulțumiri distinsului coleg și prieten, prof. univ. dr. Victor V. Grecu, pentru admirabilul mesaj aniversar. Cu afecțiune și aleasă prețuire, Gh. Pop” (în vol. *Gheorghe Pop la ceas aniversar, Volum omagial*. Coordonat de prof. univ. dr. Nicolae Felecan, Baia Mare, Editura Universității de Nord, 2001.

„Bunului meu coleg și prieten, prof. univ. dr. Victor V. Grecu, cu sentimente de aleasă prețuire și sincere mulțumiri pentru postfața «Vocația perenității» – onorabilă izbândă a existenței noastre academice. Gh. Pop” (în vol. *Gheorghe Pop, Vocații filologice și educaționale*, Editată de Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”, Baia Mare, 2002.

Crezul și jurământul nostru este de a-i spori iubirea de oameni, înveșnicindu-i neuitarea și iubirea care L-a nemurit!

„Știu că porunca Lui viața veșnică este!” (Ioan v. 12, c. 50)

Și împlinindu-I Porunca, Magistrul Gheorghe Pop și-a zidit veșnicia!

Un confrate, NECLINTIT în prețuire, devotament și iubire... „cât mai suntem, cât mai sunt...”! (A. Păunescu)

Victor V. GRECU

¹ Prof. univ. dr. Gheorghe Pop, *Scrisoare deschisă către colegi și studenți, cu viața și biruințele existenței academice*, în „Glasul Maramureșului”, miercuri, 19 octombrie, 2001, p. 5.

RECVIEM PENTRU UN PRIETEN:

Istoricul Aurel Turcuș (1943-2012)

Col. (rtr.) Constantin GOMBOȘ

8 aprilie 2012. L-am condus pe ultimul drum pe Aurel Turcuș. Prieten statornic, de o viață. În cimitirul de pe str. Cosminului din Timișoara, lume multă, cernită, tristă și neîmpăcată cu gândul că omul, prietenul, poetul, scriitorul, etnograful, ziaristul și istoricul AUREL TURCUȘ ne-a părăsit prea devreme. Nu e drept!

Seara dinaintea înmormântării, soția sa, d-na Ana Caia, ne mărturisea celor prezenți la priveghi, că doar cu o zi înainte îl însoțise în grădina casei. Era un soare primăvăratec și adia un vânt cald. Aurel se bucura de peisajul înflorit. Discută cu vecinii și-i roagă să-i dea răsaduri de flori. Bucuros de tot ce a văzut, de atmosfera unei noi primăveri, dăătoare de viață și speranță pentru tot ce mișcă și rodește, s-a întors în casă. Apoi... drama. S-a rupt firul unei vieți, brusc. Nemilos și neanunțat. Așa a vrut Bunul Dumnezeu!

Ritualul creștin la care am participat cu lacrimi în ochi și durere în suflete, oficiat de un sobor de preoți de la Mitropolia Banatului între care s-a aflat protopopul dr. Ioan Bude și părintele dr. Popescu, m-a impresionat.

În mesajul transmis de Î.P.S. Mitropolitul Banatului, Nicolae, familiei îndoliate și celor prezenți a fost reliefată Voia Domnului, Tatăl Ceresc care a chemat la EL, pe confratele Aurel Turcuș, om de aleasă simțire creștină, bun român și patriot, iubitor de Neam, Credință și Țară. În cuvântul său, dr. în istorie Ioan Hațegan a reamintit preocupările lui Aurel Turcuș ca om de cultură, om la cetății, scriitor și istoric harnic, care nu trebuie trecut în uitare. Gestul său simbolic, de a depune o eșarfă tricoloră pe trupul neînsuflit al marelui dispărut ne-a impresionat și ne-a făcut atenți la faptul că am pierdut un luptător activ pe frontul Neamului Românesc.

De atunci, din acel moment, un gând mă străfulgeră mereu și pe care caut să-l aștern pe hârtie, aici, la Alba Iulia, în Cetatea Marii Uniri, pe care am vizitat-o împreună, la 1 decembrie 1992. Apoi, întrebările pe care mi le-am pus se refereau la momentul întâlnirii cu acesta și mai ales, de unde a izvorât în el pasiunea pentru cunoașterea, studierea și scrierea istoriei poporului român, a locuitorilor Banatului în special.

De formație umanistă, terminase în anul 1967 Facultatea de Filologie a Universității din Timișoara, specialitatea etnografie, cu har poetic

și scriitoricesc, ctitor al Muzeului Satului Românesc Bănățean de la Pădurea Verde, redactor al revistei *Orizont* (1975-1990) și la ziarul *Renăscerea Bănățeană* până la pensionare. Coordonator și întemeietor al unor asociații culturale și al revistelor *Columna - 2000* și *Coloana Infinitului*, Aurel Turcuș a manifestat o dăruire totală pentru cercetarea și scrierea istoriei. I-a fost a doua mare pasiune după poezie. Poate că aceasta a avut ca punct de pornire evenimentele pe care le-a trăit în satul natal, Ucuriș-Bihor (unde se născuse la 3 august 1943), când la opunerea țăranilor de a fi colectivizați în anul 1950, a văzut cum forțele represive ale Securității au tras în manifestații, ucigând și rănind zeci de consăteni.

Sau poate în acea zi de 1 decembrie 1968, când de la Timișoara a sosit la Alba Iulia cu un tren special în care erau profesori, studenți și zeci de tineri timișoreni. Aceștia ieșiseră la demonstrație pe străzile Timișoarei în ziua de 28 noiembrie 1968, cerând să li se aprobe ca să poată merge la Alba Iulia să sărbătorească împlinirea celor cinci decenii de la Marea Unire. Au fost singurii din țară care au primit această aprobare. Poate că în decembrie 1989 mulți din cei care au demonstrat la Timișoara, cerând libertate, să fi fost în acel tren. Vizita în sala Marii Uniri, unde s-au întâlnit cu martori la marele eveniment (socialistul Tiron Albani, inv. Gheorghe Șerdeal, prof. Eugen Hulea, av. Octavian Mârza ș.a), a lăsat urme în conștiința sa. Nu întâmplător, la 30 noiembrie 1978, va scoate primul număr al revistei *Orizont* (nr.48), dedicat Marii Uniri, în care va relata mărturiile unor bănățeni în viață care au fost la Alba Iulia. Mă refer aici la: prof. Gheorghe Andrașiu, dr. Coriolan Băran, dascălul Nicolae Lugoșianu, dr. Nicolae Table ș.a. Interviuurile luate acestora sunt nemuritoare.

Apoi, vizitele făcute la Sarmisegetuza Regia și la Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmisegetuza de la Hațeg, cu toată redacția revistei *Orizont*, apoi cele de la Țebea cu membrii Asociației „Avram Iancu” din Timișoara, la Blaj, Lugoj, Caransebeș, Becicherecu Mare și în atâtea locuri din Ardeal și Banat i-au îmbogățit cunoștințele despre strămoșii noștri daco-romani, despre istoria feudală și modernă a Banatului, l-au făcut să fie mândru că este român cu asemenea înaintași. A aflat informații noi despre martiriul lui Horea, tragismul vieții și al jertfei lui Avram Iancu și a

mareșalului Ion Antonescu ș.a. A căutat în arhive și biblioteci, l-am întâlnit, nu odată răsfoind dosare și cărți, deși condițiile de studiu nu erau cele mai bune, frigul dându-ne de furcă, ca și colbul de pe documente. Nu era un „orator tribun” dar în ceea ce așternea pe hârtie era strălucitor. Meticulos, perseverent și harnic. Când așternea o frază pe fișă sau în caiet, cu un scris mare lizibil, aceea era lucrată cu trudă, sub cenzura adevărului și a limbii române, a temeiniciei și perenității. Așa va descoperi eroi și fapte de istorie și cultură din istoria Banatului. Îmi aduc aminte că descoperise, după multe căutări, informația istoricului ungur Istvanffi potrivit căruia „la încoronarea împăratului Rudolf al II-lea, în 1572, poetul Balassa a dansat «jocul păcurăresc» (călușarii) fiind apreciat de asistență” și că în anul 1647, când Dieta Ungariei s-a ținut la Bratislava s-a jucat „dansul valah”. (art. *Permanențele culturii populare. Călușarul –veșnic tânăr*). La Țebea, pe urmele lui Horea și a răsculaților săi, a Crăișorului Avram Iancu și tribunilor aflați sub glia din sanctuar, a lăcrimat la vederea Tricolorului de pe arcada bisericuții din incinta Pantheonului și a depus o lumânare în memoria EROILOR NEAMULUI ROMÂNESC. Am fost cu el la Alba Iulia în 1992. L-am omenit în casa părinților mei după ce aflase cum luptaseră cei din delegația Banatului în seara zilei de 30 noiembrie 1918, la hotelul „Hungaria” („Dacia” de mai târziu, azi demolat) cu conducerea P.N.R. în frunte cu Iuliu Maniu, ca să fie cuprinsă în Hotărârea Marii Adunări precizarea ca tot Banatul să se unească cu Regatul Român. A inventariat, cu multă trudă, pe toți participanții din Banat la Marea Unire, (așa l-a descoperit pe Filaret Barbu, Traian Grozăvescu, pe părintele profesor Neaga ș.a), publicațiile și luările de poziție ale acestora. Ele vor fi cuprinse în volumul *Marea Unire reflectată în presa românească din Banat* (Editura Excelsior Art, Timișoara, 2003) la care am avut onoarea să-i fiu colaborator. Îmi aduc aminte că în data de 30 noiembrie-1 decembrie 1998, la ora două după miezul nopții, fiind amândoi în redacția ziarului *Renașterea Bănățeană*, pregătind o ediție specială a acestuia consacrată Marii Uniri, Aurel Turcuș, pe șpaltul cald, a scris pe fiecare pagină: „Cu felicitări! Cu mulțumiri pentru prietenul, colaborator de nădejde ardeleană. Cu mulțumiri pentru Constantin C. Gomboș, prieten minunat și pentru susținerea steagului Istoriei noastre naționale.” Poate fi ceva mai minunat pentru un istoric. Eu cred că nu!

A continuat cercetarea și a redescoperit: personalitatea complexă a eruditului cărturar bănățean Ioachim Miloia, căruia i-a dedicat studii și volume speciale, a activității lui Traian Vuia, militant pentru cauza României la Conferința de Pace de la Paris după primul război mondial, pionier al aviației mondiale, a academicienilor născuți sau

care au activat în Banat, a istoricilor care au cercetat și scris despre istoria Banatului. Studiile sale sunt remarcabile și au fost fie publicate în volume speciale, fie în paginile revistelor *Columna-2000* și *Coloana Infinitului*, la care a fost redactor-șef.

Pașii ni s-au intersectat de zeci de ori la manifestări dedicate evenimentelor și personalităților Banatului. Muncea mult, cu efort mare. Uneori uita de el, de hrană și odihnă. Când își propunea ceva nu se lăsa până nu isprăvea lucrul. Am fost întotdeauna alături de el, m-a considerat un adevărat și bun prieten, de-o viață. Am scris zeci de studii și articole de istorie la cererea lui. Stau mărturie sutele de pagini din colecțiile ziarului *Renașterea Bănățeană*, revistele *Columna-2000* și *Coloana Infinitului*. Îmi spunea doar atât: „Tică îți mulțumesc pentru ajutor!” Puteam să-l refuz, când pe volumul său *Șapte personalități bănățene - Contribuții documentare* (Editura Orizonturi Universitate, Timișoara, 2008) acesta va consemna: „Prietenului Constantin C. Gomboș, cu toată admirația pentru scrierile tale substanțiale, în domeniul «Banaticii», cu bucuria fertilelor noastre colaborări publicitare. Dorindu-ți tot binele!”

Mi-a scris câteva pagini memorabile în volumul meu aniversar la 70 de ani sub titlul „Istoria-n sânge și flacără magică”. Îl rugasem, acum două luni, să-mi citească șpaltul pentru noua mea carte *Noi, cei din Calea Lipovei*. A acceptat cu mult interes. Dorea să-mi scrie un „Cuvânt înainte”. În ziua când trebuia să ne revedem pentru a primi manuscrisul, acesta a trecut în nemurire. I-am dăruit volumul, post mortem. Merita.

A fost un om generos, bun la suflet, săritor la nevoie, un redescoperitor al istoriei Banatului, care merită toată cinstea noastră. Ultimul său volum *Monografie timișoreană. (1872-1972)* are crezul acestuia înscris pe prima pagină: „Prin publicarea acestei lucrări se face o dreaptă aducere-aminte că, în acest an, se împlinesc 140 de ani de activitate muzeografică instituționalizată la Timișoara, precum și 115 ani de la nașterea lui Ioachim Miloia, învățatul care a modernizat Muzeul Banatului, în perioada interbelică”. Alții nu s-au gândit la aceste aniversări.

N-am fost cu el la românii din Republica Serbia. Românii de acolo, din Uzdin, Torac, Novi Sad, Zrenianin sau Satu Nou, îi poartă amintirea dragă. Așa cum face și prietenul său Vasile Barbu. De român patriot, poet și scriitor, purtător de mesaj al istoriei și culturii românești, om de omenie și mai ales, de caracter. M-am convins în vizitele mele culturale făcute în anul 2011 și 2012 în Voievodina.

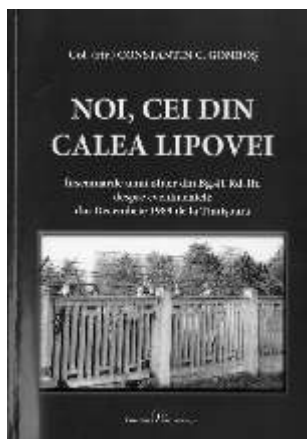
Istoricul Aurel Turcuș a considerat întotdeauna că istoria este „Magistra vitae” așa cum ne-au lăsat-o înaintașii latini, că aceasta trebuie cercetată cu temeinicie și, mai ales, scrisă și

transmisă urmașilor, așa cum a fost ea, cu lumini și umbre, pentru a ține mereu trează răspunderea istoricilor și a dascălilor de istorie de a cultiva în rândul tinerilor dragostea și respectul pentru Istoria Neamului Românesc, Credința și Limba strămoșească.

În Pantheonul istoriografiei bănățene, Aurel Turcuș are un loc binemeritat.

Adio! Drag și statornic prieten! Bunul Dumnezeu să te primească în Împărăția Sa. Ți voi păstra, cât voi trăi, amintirea dragă!

Alba Iulia, 12-13 aprilie 2012

AM PRIMIT LA REDACȚIE volumul *Noi, cei din Calea Lipovei : Însemnările unui ofițer din Bg. 41 Rd. Th. despre evenimentele din Decembrie 1989 de la Timișoara*, Editura Eurostampa, Timișoara, 2012, autor col. (rtr.) **Constantin C. Gomboș**. Cele aproape 300 de pagini ale cărții domnului C. C. Gomboș se constituie, după cum chiar domnia sa afirmă, într-o radiografie a ceea ce s-a întâmplat în decembrie 1989 la Timișoara, realizată în primul rând din perspectiva sa de martor direct (ca ofițer al unei structuri militare de apărare antiaeriană a teritoriului României), apoi prin prisma mărturiilor altor participanți direcți la acele evenimente sau consultând zeci de cărți, studii și documente referitoare la acest moment de răscruce al istoriei noastre recente. Conținutul bogat și bine documentat este structurat în cinci părți după cum urmează: *Un strigăt de revoltă, Cine suntem noi? Structuri militare din apărarea antiaeriană a României de vest care se vor pune în mișcare, Timișoara în flăcări, Un jurnal prin scrisori cu comentarii la zi și Documentar pentru dosarul „Calea Lipovei”*, iar la final o amplă iconografie (fotografii, documente și scheme). Autorul închină această carte memoriei prietenului său de o viață, Aurel Turcuș.

60 de ani de la mutarea la veșnicele lăcașuri a unui martir și mucenic al neamului românesc – Mircea Vulcănescu

Drd. Stelian GOMBOȘ

Introducere și câteva repere biografice

Spirit enciclopedic și personalitate complexă a generației '27, cu o viață socială intensă, bucurându-se de poziții importante în societate și de onoruri pe măsură, dar având un starlit martiric, Mircea Vulcănescu este o figură exemplară în pantheonul Dreptei românești. De aceea, dorim să-l evocăm aici și acum – cu prilejul împlinirii a 60 de ani de la nașterea sa cea cerească și veșnică, care a avut loc în data de 28 octombrie anul 1952, la Penitenciarul din Aiud.

Cuprins și solicitat fiind în prea multe urgențe de moment, n-a găsit răgazul pentru a-și consolida opera. Toate exprimările sale - scrise sau orale, deopotrivă de profunde și de minunate șlefuite - sunt prilejuite de solicitările celor care îl prețuiau. Firesc și competent, a abordat subiecte și teme dintre cele mai diverse, fermecându-și auditoriul. Fără stridențe ditirambice și patetisme ieftine, a știut să releve

esențialul în privința românismului și a ortodoxiei. Erudit și cu o inteligență formidabilă, a lămurit chestiuni fundamentale pentru că i s-a cerut și nu din voința clădirii unei opere. Acesta pare a fi motivul principal pentru care, în ciuda notorietății și a respectului de care a beneficiat în epoca interbelică, posteritatea îi este modestă. S-a risipit cu o superbă generozitate și cu umor.

În conștiința noastră publică, numele lui Mircea Vulcănescu nu are nici pe departe ecoul celor ale lui Nae Ionescu, Lucian Blaga, Nichifor Crainic sau Mircea Eliade, membri ai aceleași mari familii spirituale. Poate că dacă ar fi fugit dinaintea tăvălugului comunist, ori măcar ar fi supraviețuit închisorii, Mircea Vulcănescu și-ar fi împlinit o parte din proiecte și ar fi prețuit așa cum merită.

Mircea Vulcănescu s-a născut pe 3 martie 1904, la București, în familia unui inspector financiar. Clasele primare le-a absolvit în Capitală, gim-

naziul la Iași și Tecuci (fiind refugiat în timpul ocupației germane), iar liceul l-a urmat la Galați și București. De foarte tânăr și-a descoperit dexterități de activist social: la 12 ani a devenit cercetaș, iar la 16 s-a înscris în Societatea culturală „Înfrățirea românească”. Din adolescență a scris poezii și eseuri (*Conștiința națională la români, Cine e poetul românismului*). În anul 1921 s-a înscris la Facultatea de Filosofie și Litere și la Facultatea de Drept din București. A fost un membru remarcabil al Asociației Studenților Creștini din România (ASCR). În anul universitar 1923-1924 și-a satisfăcut stagiul militar, ca voluntar, la Școala militară de geniu din București, unde a obținut gradul de sublocotenent.

În timpul studenției a scris, sub influența mentorilor și profesorilor săi Dimitrie Gusti și Nae Ionescu, mai multe lucrări filosofice: *Cercetări asupra cunoștinței, Introducere în fenomenologia teoriei cunoștinței, Misticismul și teoria cunoștinței*. A proiectat *Sistemul meu filosofic: existențialismul*. A publicat mai multe articole în Buletinul ASCR.

În anul 1925, și-a luat licențele în Filosofie și în Drept. În primăvara aceluiași an a participat la campania monografică organizată de Dimitrie Gusti în comuna Goicea-Mare, județul Dolj. Tot atunci s-a căsătorit cu Anina Rădulescu-Pogoneanu, o colegă de facultate. Începând cu toamna anului 1925, Mircea Vulcănescu a făcut studii de specializare la Paris, intenționând să-și dea un doctorat în drept și altul în sociologie. Vremurile nu i-au permis să-și definitiveze studiile. În iarna anului 1927, a început colaborarea la revista Gândirea. A continuat să aibă o vie activitate în cercurile cultural-religioase la Paris, unde a conferențiat în repetate rânduri. În luna octombrie anul 1928, a început să colaboreze la revista Cuvântul, unde va scrie până la suspendarea din anul 1933 a ziarului. În anul universitar 1929 - 1930, a fost asistent onorific la catedra profesorului Dimitrie Gusti. Apoi, profesor de economie politică și științe juridice la Școala de Asistență Socială, până în anul 1935. S-a despărțit de Anina Rădulescu-Pogoneanu. Pe 27 aprilie 1930 s-a căsătorit cu Margareta Ioana Niculescu, o altă fostă colegă de facultate, profesoară de liceu. Între timp, a publicat articole pe teme religioase, eseuri filosofice și texte de economie politică; a mers în campaniile monografice organizate de profesorul Dimitrie Gusti; a conferențiat cu diverse ocazii și a participat la emisiunea „Universitatea Radio” de la Radiodifuziunea Română.

Pe 13 octombrie anul 1931 a ieșit în public asociația culturală „Criterion”, la simpozioanele căreia Mircea Vulcănescu a susținut comunicări. A

colaborat la *Viața Universitară, Realitatea ilustrată, Ultima oră, Pan, Azi, Prezentul, Criterion, Convorbiri literare, Izvoare de filosofie, Index, Dreapta, Floare de Foc, Familia, Cuvântul studentesc, Gînd românesc, Ideea Românească, Excelsior*, de multe ori sub pseudonim. Din luna iunie anul 1935, a deținut funcția de director general al Vămilor până în septembrie '37, când a fost demis după ce a descoperit contrabanda cu băuturi și țigări făcută de Eduard Mirto, fost ministru al Comunicațiilor. Totuși, a fost numit director al Datoriei Publice în același Minister al Finanțelor. În acei ani a călătorit mult pentru interesele statului român în mai multe capitale europene. În anii următori, a ocupat de asemenea poziții importante în administrația națională: 1940-1941, director la Casei Au-

tonome de Finanțare și Amortizare și președinte al Casei Autonome a Fondului Apărării naționale, pentru ca din 27 ianuarie 1941 să fie subsecretar de stat la Finanțe, până la 23 august 1944. În această perioadă, a fost asistent onorific la catedra de Sociologie a profesorului Gusti. Regele Carol al II-lea și ulterior regele Mihai I i-au conferit distincții și mari ordine naționale, în semn de recunoaștere pentru serviciile aduse statului român.

Orator de mare forță, a conferențiat cu pasiune și persuasiune pe subiecte de la satul românesc la dimensiunea românească a existenței. După lovitura de stat din 23 august '44, a revenit pe postul de șef al Datoriei Publice, unde a ră-

mas până pe 30 august anul 1948, când a fost arestat în lotul al doilea al foștilor membri ai guvernului Antonescu, calificați drept „criminali de război”. La 9 octombrie 1946 a fost condamnat la opt ani temniță grea. Judecarea recursului s-a prelungit până în ianuarie 1948, când instanța a menținut pedeapsa din '46.

Întemnițat la Aiud, alături de majoritatea elitei românești, Mircea Vulcănescu a ținut o serie de conferințe considerate subversive de torționari, pentru că le menținea oamenilor moralul. Astfel că a fost izolat, la fel ca alți 12 bărbați din celula sa, în hrubele secției 1. Acolo au fost dezbrăcați în pielea goală și lăsați într-un frig cumplit, neavând paturi sau scaune pe care să șadă. Epuizat, unul dintre deținuți a căzut din picioare după câteva ore. Mircea Vulcănescu s-a așezat pe ciment ca o saltea pentru cel doborât, salvându-i viața. Filosoful a murit însă pe 28 octombrie anul 1952, bolnav de plămâni, ca urmare a tratamentului inuman la care a fost supus. Avea 48 de ani și a lăsat cu limbă de moarte un îndemn cutremurător, cu adevărat demn de un mucenic: „Să nu ne răzbunați!”.

Mircea Vulcănescu

Principalele lucrări publicate de Mircea Vulcănescu sunt următoarele: *Teoria și sociologia vieții economice. Prolegomene la studiul morfologiei economice a unui sat* (1932); *În ceasul al 11-lea* (1932); *Cele două Românii* (1932); *Gospodăria țărănească și cooperarea* (1933); *Războiul pentru întregirea neamului* (1938); *Înfățișarea socială a două județe* (1938); *Dimensiunea românească a existenței* (1943).

Câteva dintre acestea au fost reeditate după 1990, mai ales prin grija neobositului său exeget Marin Diaconu. Numeroase alte texte de și despre Mircea Vulcănescu au apărut într-o serie de culegeri și în mai multe publicații periodice din țară și străinătate, începând din anii '60.

Despre Mircea Vulcănescu și problema spiritualității autentice

În literatura lumii este amintit uneori următorul scenariu: eroul găsește un manuscris în paginile cărui se află tănuțită CALEA pe care el trebuie să o apuce. Scriu CALE cu majuscule deoarece este mai mult decât un drum fizic, este vorba în primul rând de un itinerariu spiritual. În textele alchimice, de exemplu, regăsim indicații despre cum se poate făuri athanorul, matricea cu ajutorul căreia poți făuri aurul cunoașterii divine și piatra filosofală, sau care te fac atent asupra arcanelor pe care tu, ca persoană aspirând la desăvârșire spirituală, le întâlnești în procesul interior de solve și coagula. Chiar dacă sunt descrieri tehnice ale unor mașinării sau complicate itinerarii psihologice, ele au în comun acest caracter de reper, de „puncte cardinale în haos” - cum ar spune Nichifor Crainic, de ORIENTARE, însă simpla lectură a manuscrisului nu este suficientă, ci trebuie să punem indicațiile în practică, în act, pentru ca procesul să poată fi desăvârșit.

Imaginea de mai sus mi-a venit în minte atunci când am parcurs pentru prima dată textele lui Mircea Vulcănescu, adunate cu acribie în cele trei volume publicate în anul 1996 la Editura Enciclopedică sub titlul *Dimensiunea românească a existenței*. Majoritatea acestor texte sunt simple proiecte, schițe, dar, citindu-le, ai sentimentul că ele spun mai mult decât o carte, sunt însăși esențializarea problemei respective. Colegii de generație și exegeții de mai târziu au remarcat la Mircea Vulcănescu uluitoarea diversitate a domeniilor în care acesta se mișca cu o ușurință rar întâlnită, cu firescul pe care oamenii obișnuiți îl au atunci când respiră. Constantin Noica spunea: „Era chiar ceva uluitor și dezarmant pentru fiecare dintre noi: știa mai bine decât noi, uneori, ceea ce credeam că putem socoti problema noastră”. Ceea ce fascina mai mult era, spune tot Constantin Noica, „nu atât revărsarea, cât izvorul. Ceva din neștiutul spiritului nu înceta să se refacă... Despre aproape orice vorbea Mircea Vulcănescu, îți dădea sentimentul că se naște din el.” Filosoful de la Păltiniș sfârșea prin a-l compara cu biblicul Noe, cel care comunica direct, firesc, cu Dumnezeu, și care a știut să rânduiască într-o arcă jivinele pământului. Și, într-adevăr,

Mircea Vulcănescu a știut să asimileze toate treptele realului și să ofere sentimentul integralității, de la înalta speculație filosofică la riguroasele planuri pentru economia României și a Estului Europei, de la munca intensă și sistematică la plăcerea loisirului, organizat însă și acesta cu minuțiozitate.

Diversitatea preocupărilor a condus la o oarecare risipire în planul canonic al achizițiilor științifice, neîmplinindu-se într-un spațiu strict delimitat al vreunei discipline precum alți colegi de generație. Refuzul de a sta sub „blestemul” unei singure idei, moartea, de o tragică măreție, asumată din nou cu firescul care îl caracteriza, sunt poate cauze ale acestei neîmpliniri aparente. Constantin Noica spunea că, dacă nu ar fi citit studiul *Dimensiunea românească a existenței*, n-ar fi scris poate niciodată *Rostirea filosofică românească*. Și azi schițele, proiectele sale oferă sugestii extrem de valoroase pentru cei interesați de o anumită problemă. Un articol sau numai un rând îți pot ORIENTA căutarea.

Un sentiment similar am avut când, dorind să scriu un studiu despre ortodoxismul interbelic și problema spiritualității, Mircea Vulcănescu, prin două articole ale sale, mi-a orientat în mod decisiv cercetarea, deopotrivă sub aspect ideatic și metodologic. Ele constituie unul din cele mai complete și comprehensive răspunsuri la problema ideii de spiritualitate intens vehiculată în cultura română interbelică. Totul a început printr-un răspuns acordat unui chestionar inițiat, în anul 1928, de revista *Tiparnița literară* referitor tocmai la problema dacă există sau nu o „nouă spiritualitate” în cultura română. Mai târziu, în plină înflorire a mișcării Criterion, Mircea Vulcănescu revenea cu un text mult mai amplu pe această problemă. El iniția, de fapt, un veritabil dicționar al noțiunilor cele mai folosite în orizontul cultural al epocii. Importanța acestui demers este bine subliniată de autor: „Fiecare epocă are anumiți termeni care par a stârni un interes superior altora. Evidențierea valorii de circulație a acestor termeni și a sensurilor lor ajută la fixarea fizionomiei spirituale a epocii. Precizând sensul ideilor principale ale vremii și determinând valoarea lor de circulație, dicționarul mai poate servi de îndreptar gândului celor mai tineri, care vor să se orienteze exact față de problemele pe care le găsesc deschise de înaintașii lor”.

Or nici un termen nu era atât de intens vehiculat precum cel de „spiritualitate” și nici unul nu era atât de echivoc, iar una din cauze se datora sensurilor multiple pe care el le are. Vulcănescu a identificat trei accepțiuni principale: viață interioară, cultură, viață duhovnicească. Primul sens pune accentul pe trăirea intensă a clipei, presupune entuziasm, frământare, pasiune. Este cultivat de omul cărui îi plac trăirile puternice, sentimentele extreme, care se simte bine numai atunci când sufletul său tresaltă și refuză limitările. Este evidentă în acest caz dimensiunea psihologizantă a ideii de spiritualitate.

A doua accepție privește trăirea orientată axiologic, pentru un ideal, primând dimensiunea raționalistă. Modul în care poate fi trăită această spiritualitate este multiplu, după cum multiple sunt modelele culturale care pot fi urmate. În perioada sa, Mircea Vulcănescu identifica trei tipare ca fiind mai răspândite: umanismul, naționalismul integral și marxismul.

În sfârșit, în al treilea sens, spiritualitatea înseamnă: „viață veșnică, trăire în universalitatea absolută, în Duhul Sfânt; asceză și viață mistică”. „Caracterul interior și cel realist apropie acest sens al spiritualității de cel dintâi, de care îl desparte caracterul eteronom al trăirii, omul duhovnicesc nefiindu-și niciodată, sieși, lege și măsură, spune Mircea Vulcănescu. Caracterul transcendent al temeiului acestei trăiri și chipul suprafiresc în care această transcendență ia cuprindere în viața sufletească a omului duhovnicesc despart acest sens de cel de-al doilea”.

Odată lămurită problema sensului noțiunii de „spiritualitate”, autorul trece la o analiză minuțioasă a modului în care intelectualitatea românească s-a raportat la această problemă. În doar câteva pagini, Mircea Vulcănescu reușește să pună ordine într-o chestiune deosebit de complexă și aparent haotică. Folosind o reprezentare „arhitectonică” simplă și elegantă, el pune în nișa cea mai potrivită pe principalii exponenți ai culturii românești interbelice. Judecata este fără cusur și își păstrează valabilitatea deplină și astăzi. Se arată, pe bună dreptate, că problema „noii spiritualități” a fost identificată la începuturile ei, în anii 1925-1929, cu problema „tinerei generații”. Pe parcurs a apărut un clivaj, semn, după cum frumos spune Mircea Vulcănescu, că „identitatea de generație nu implică o identitate de poziție spirituală”, iar în anul 1934, când autorul scria aceste rânduri (1), situația se prezenta astfel:

1. O categorie de intelectuali, în frunte cu Nae Ionescu și Nichifor Crainic, a rămas favorabilă unei spiritualități înțelese ca viață duhovnicească. Această categorie, în care se include și el, cultiva tradiționalismul și ortodoxismul.

2. O a doua categorie, care pune accentul pe aspectul cultural al termenului de „spiritualitate”, era mai diversă, având patru varietăți:

a). Curentul marxist, inspirat de idei ale materialismului dialectic, cuprindea nume precum M. Ralea, P. Pandrea, Anton Dumitriu, Al. Sahia etc. Principala caracteristică ar fi considerarea spiritualității exclusiv în funcție de lupta de clasă și de determinismul economic al societății.

b). Naționalismul integral. În acest caz spiritualitatea de orice fel este valoroasă în măsura în care reprezintă „o consolidare a realităților, o potențare a forțelor și o sporire a valorilor naționale”. Din acest curent fac parte, în opinia lui Vulcănescu, N. Iorga, A.C. Cuza, C.Z. Codreanu, O. Goga, M. Manoiilescu, P. Șeicaru, V. Băncilă, E. Bernea, M. Polihroniade etc.

c). Umanismul neoclastic, „umanist, universalist, echilibrat și spiritualist”, a fost adoptat de Tudor Vianu, Șerban Cioculescu, Dan Botta, Ion Cantacuzino, Petru Comarnescu, Mihail Sebastian, Constantin Noica.

d). O ultimă categorie, reprezentată de Lucian Blaga sau Stelian Mateescu, refuzând vreuna din doctrinele religioase instituite, resping în același timp viziunea umanistă asupra culturii, căutând o întregire a omului prin recursul la divinitate.

3. Ultima categorie identificată de Mircea Vulcănescu, și, după el, cea mai numeroasă, ar avea drept lider de opinie pe Mircea Eliade și, alături de el, pe Emil Cioran, Eugen Ionescu, I. Dobridor etc. Aceștia respingând vechile distincții și sunt în căutarea unei spiritualități noi, iar căutarea lor capătă adesea accente agonice.

Tot ce am făcut în aceste puține rânduri este o reamintire a unor lucruri al căror rost este de mare importanță pentru ORIENTAREA generației tinere de azi, un răspuns celor care sunt îngrijorați de diversitatea manifestărilor acesteia. Reamintim vorbele lui Mircea Vulcănescu: „identitatea de generație nu implică o identitate de poziție spirituală”, iar exemplul cel mai bun este dat de propria sa generație culturală din perioada interbelică. Este acesta un lucru rău? Credem că nu. Parcurgând „nișele” culturale stabilite de Mircea Vulcănescu, identificăm în ele colegi, prieteni ai acestuia, care, cu toate divergențele de opinie, au slujit, cu toții, cultura românească. Important era spiritul creativ și dorința de a realiza lucruri cu adevărat importante. Cu atât mai mult tinerii de azi - în atât de multe cazuri doar epigoni, în ordinea culturii, a marii generații interbelice - ar trebui să fie mai puțin interesați de distrugerea „inamicului” de idei și să dea măsura adevărată a propriei capacități creatoare.

Întorcându-ne pe tărâmul cercetării științifice, repetăm că, pentru istoricii culturii românești interbelice, acest text al lui Mircea Vulcănescu rămâne un reper de neocolit. Ceea ce am scris în aceste rânduri îl reprezintă pe Mircea Vulcănescu „al meu”, adică acele aspecte din lucrările sale care m-au ajutat în propria orientare. Însă această operă este atât de diversă și fecundă, încât fiecare cititor al ei va regăsi pe un Mircea Vulcănescu „al său”. Suntem convinși.

Pagini de dosar despre Mircea Vulcănescu

Cum am mai spus în paginile anterioare, la data de 28 octombrie anul 1952 se stinge din viață în penitenciarul Aiud Mircea Vulcănescu, scriitor, filozof, sociolog, economist, spirit enciclopedic și personalitate complexă a generației anilor '27. Între anii 1940-1941 ocupă poziții importante în administrația națională, iar din 27 ianuarie 1941 devine subsecretar de stat la Ministerul Finanțelor Publice, unde rămâne până la 23 august 1944. Onorat cu distincții și mari ordine naționale în semn de recunoaștere pentru serviciile aduse statului român, după

23 august 1944 devine, tot în Ministerul Finanțelor Publice, director al serviciului Datoriei Publice.

Condamnat la 9 octombrie 1946 la opt ani temniță grea, rămâne în detenție până în luna ianuarie anul 1948, când instanța de judecată îi menține, în urma recursului prelungit, pedeapsa din anul 1946. În Dosarul penal 232, volumul 23, Alexandru Marcu și alții, din ACNSAS (dosar ce cuprinde acte cu privire la lotul II al Guvernului Ion Antonescu din care făceau parte, printre alții, ca și condamnați criminali de război Alexandru Marcu și Mircea Vulcănescu) se află dosarul de Penitenciar nr. 64/1952 P al deținutului K9320/1948 Vulcănescu Mircea. Arestat preventiv fără mandat încă din 30 august 1946, condamnat la 20 octombrie 1948, i se alcătuiește dosarul ce-i poartă datele de naștere, părinții, ocupația la data arestării, averea la data arestării (în dreptul căreia stă scris: nimic), originea socială, studiile, în josul acestei prime pagini - amprenta degetului arătător stâng și semnătura. La fila 9 a dosarului citim o notă a corpului de filaj cu două afirmații contradictorii: una este: „Mircea Vulcănescu, funcționar de carieră, nu a făcut politică” și alta: „Mircea Vulcănescu făcea parte din Guvernul Antonescu, care la 22 iunie a declarat război Rusiei sovietice și este socotit criminal de război. [...] Numele său a fost citat la Tribunalul Poporului în martie 1945. De la acea dată a fost suspendat din serviciu în urma legii de purificare a aparatului de stat”. Încă din septembrie anul 1947, Mircea Vulcănescu contractase infiltratul pulmonar TBC. O dovedește conținutul filei 1 a dosarului: la 22 septembrie 1947 Direcțiunea Siguranței Statului înaintează Direcțiunii Generale a Penitenciarelor petiția nr. 29243/1947 prin care Margareta Vulcănescu din București (soție) solicită asistența medicală și un tratament special pentru soțul său Mircea Vulcănescu, deținut la Penitenciarul Aiud.

La fila 38 a dosarului, Curtea București, Secția 4 penală emitea citația din 14.04.1948 prin care Mircea Vulcănescu din Penitenciarul Aiud este citat a se prezenta în fața instanței în 13 mai 1948 ca acuzat pentru crimă de război. Fila 39 conține un document din 8 iulie 1947: Penitenciarul Principal Aiud trimite o notă Direcțiunii Generale a Penitenciarelor - Serviciul îndrumărilor - București: „La ordinul dumneavoastră numărul 29579/1947 avem onoarea a vă înainta alăturat referatul medicului curant al acestui penitenciar cu privire la starea sănătății a deținutului criminal de război Vulcănescu Mircea din acest penitenciar”. Referatul lipsește din dosar, în schimb pe contrapagina unei note din 20 iunie 1947 am descifrat cu lupa câteva însemnări cu creionul, probabil ale medicului închisorii. Ele consemnează înrăutățirea stării sănătății lui Mircea Vulcănescu, în trupul căruia tuberculoza (în primul rând) va face ravagii pe tot parcursul detenției pînă la moartea survenită în 1952. Aceste însemnări medicale sunt: „Tensiunea 17 1/2 - 10, slăbire progresivă - a pierdut 40 de kg, stare de debilitate

extremă, tremurături ale degetelor, exoftalmie, tahicardie - puls 90 în repaos. Necesită examen metabolism bazal, regim adecvat”.

Nimic oficial decât aceste însemnări pe un colț de pagină. Deținutul Mircea Vulcănescu, aflat în arest preventiv de un an, va trebui să-și poarte crucea până la sfârșit. Cu tot cu boala necruțătoare. Ce ne spun mai departe documentele din dosarul de penitenciar Mircea Vulcănescu aflat în volumul 23 al dosarului penal 323 Alexandru Marcu și alții (lotul II al condamnaților din fostul Guvern Ion Antonescu)? Din adresa Direcțiunii Penitenciarelor și institutelor de prevenție - Serviciul îndrumărilor - către Penitenciarul Aiud (din 20 septembrie 1947) reiese faptul că Mircea Vulcănescu este recunoscut ca bolnav și i se aprobă să primească medicamente și o cotă suplimentară de alimente în greutate de 7 kg pe luna septembrie, precum și îngrijire medicală avizată. De cele mai multe ori aceste aprobări erau formale. Deținutul nu primea nimic. La fila 44 se află sentința (unul dintre cele mai importante documente) prin care Mircea Vulcănescu este condamnat în același lot cu profesorul Alexandru Marcu împreună cu alți 15 condamnați în procesul Ion Antonescu: „Dosar nr. 1921/1947 - Curtea de Apel București Secția a IX-a - încheiere. Deciziunea criminală nr. 27 - Ședința publică de la 6 februarie 1948 - Curtea, pentru motivele care se vor vedea, ascultând și concluziunile domnului procuror general, în numele legii decide: condamnă pe Mircea Vulcănescu, în vârstă de 44 de ani, în prezent arestat preventiv în Penitenciarul Văcărești, fost funcționar public în Ministerul Finanțelor să sufere 8 (opt) ani temniță grea pentru crimă de război. Mai condamnă pe numitul acuzat la 3 ani detențiune riguroasă și la degradare civică pe timp de opt ani. În baza articolului 101 din Codul Penal numitul acuzat va executa pedeapsa cea mai grea de 8 ani temniță grea.”

Mandatul de arestare preventivă emis de Curtea de Apel București Secția IX din 6 februarie 1948 lămurește, vai, episodul arestării fără mandat din 30 august 1946; spicuiesc din documentul de la fila 48: „Având în vedere că prin aceeași decizie Curtea a dispus și arestarea preventivă a numitului acuzat în baza articolului 371 potrivit căruia, în caz de condamnare, instanța apreciind, poate ordona menținerea în stare de arest preventiv a acuzatului, dacă nu este deținut în prevenție în baza unui mandat dat în aceeași cauză. Având în vedere că în speță acuzatul se găsește deja arestat preventiv în Penitenciarul Văcărești, fără însă să se fi emis mandat împotriva lui de către Secțiunea a VIII-a a acestei Curți care ordonase arestarea prin decizia criminală casată cu nr. 160 din 9 octombrie 1946, considerînd că față de pedeapsa aplicată arestarea preventivă a acuzatului este impusă de teama de dispariție spre a se sustrage de la executarea pedepsei în cazul când ar fi lăsat liber [...], dispunem arestarea preventivă a acuzatului Mircea Vulcănescu în vârstă de 43 de ani. [...] Ordonăm tuturor agenților forței publice în con-

formitate cu legea să-l aresteze pe numitul acuzat și să-l conducă în arestul preventiv al Penitenciarului Văcărești din București”. Inutil, formal, căci acuzatul se afla de mult timp, bolnav și chinuit, arestat preventiv, fără mandat, în Penitenciarul Văcărești.

Strigător la cer este faptul că există documente medicale contradictorii. La fila 32 a dosarului, pe contrapagina Foi de Transferare pentru serviciul ambulanței emisă de Penitenciarul Aiud, emisă la 17 noiembrie 1947 în scopul „transferării afaceri judecătorești”, este tipărită o adeverință: „Subsemnatul. . . , medic al Penitenciarului Aiud certifică că, examinând la plecare pe deținutul Vulcănescu Mircea, am constatat că nu suferă de nici o boală infecto-contagioasă”. Alt document, contradictoriu, de la fila 13 este o Copie de pe referatul medical - serviciul medical al penitenciarului Jilava: „Vă raportăm că examinând azi, 10.IV.1951 pe deținutul politic Vulcănescu Mircea că suferă de pleurezie stângă cu stare generală rea. Se recomandă internarea la Spitalul Văcărești”. Semnat: medici, penitenciarul Jilava.

Cu toate că era atât de bolnav, chinuit de tuberculoză, la 20 aprilie 1951 este ridicat de la Penitenciarul Aiud de către organele de Securitate. La 25 aprilie 1951 Direcția Generală a Penitenciarelor din Ministerul Afacerilor Externe, Serviciul Evidenței trimite adresa nr. 9947 Direcțiunii Generale a Securității Statului: „Penitenciarul Jilava, prin raportul 8540/ 1951, ne înaintează un referat medical din care se constată că deținutul internat politic Vulcănescu Mircea suferă de pleurezie stângă cu stare generală rea pentru care i se recomandă internare la Spitalul Văcărești. Vulcănescu Mircea Aurel, fișa nr. 12/1951, fiul lui Mihail și al Mariei internat politic, se află în Penitenciarul Jilava de la data de 13.I.1951. Față de cele arătate mai sus vă rugăm să binevoiți a ne comunica avizul dumneavoastră asupra internării susnumitului deținut la Spitalul Penitenciarului Văcărești pentru tratament”. Răspunsul, evaziv, va grăbi moartea lui Mircea Vulcănescu: „Raportați relații complete și avizul dumneavoastră cu privire la transferarea de la Penitenciarul Jilava la Spitalul Penitenciarului Văcărești a deținutului Vulcănescu Mircea Aurel, funcționar, fiul lui Mihai și al Mariei, bolnav de pleurezie”. Adresa din 26 mai 1951 a Direcțiunii Generale a Securității - regiunea București retează orice posibilitate de supraveghere a bolii pulmonare: „La ordinul dumneavoastră din 10 mai 1951 raportăm următoarele: întrucât din fișa personală a susnumitului ce o posedă la Direcțiunea Generală a Securității Statului, fără a se cunoaște motivul reținerii, nu putem aviza transferarea sa de la Penitenciarul Jilava la Spitalul Penitenciarului Văcărești”.

Implacabilă, hotărârea Direcțiunii Generale a Securității Statului, își pune pecetea pe soarta filozofului. La fila 6 a dosarului, prin adresa din 15 iunie 1951, citim: „La adresa din 25 aprilie 1951 cu onoare vă aducem la cunoștință că avizăm nefavorabil asupra transferului și internării în Spitalul Peniten-

ciarului Văcărești a deținutului Vulcănescu Mircea Aurel”. Finalul se precipită. Călăii îl condamnă la moarte, după cum reiese din schimbul de adrese de mai sus. Și ca totul să fie „ca la carte”, Penitenciarul Jilava emite o Foaie de transferare (pentru uzul vagoanelor penitenciare) în care se specifică: „Deținutul Vulcănescu Mircea Aurel, cu nr. matricol 12/S/1951, condamnat la 8 ani temniță grea pentru faptul de crimă contra umanității, se transferă la Penitenciarul Aiud pentru executarea pedepsei”. În colțul de sus-stânga al formularului completat astfel este tipărit: „Consultat și găsit sănătos”, în ciuda constatărilor medicale. La 28 octombrie 1952 se stinge din viață, după îndelungi suferințe fizice și morale, cel ce dăduse *Dimensiunea românească a existenței*. Vă fac cunoscute câteva documente ale decesului.

1) Adresa Penitenciarului Principal Aiud către Curtea Supremă, secția penală, din 8 noiembrie 1952: „Vă înaintăm în original referatul nr. 877 din 3 noiembrie al serviciului sanitar al acestui penitenciar, din care se poate constata că deținutul Vulcănescu Mircea Aurel, care a fost condamnat la 8 ani temniță grea în baza deciziei nr. 1510 din 7 august 1948, cu mandat de arestare din octombrie 1948, emis de Parchetul Curții București pentru crimă de război, a decedat în acest penitenciar la data de 29 octombrie 1952.”

2) Raportul Penitenciarului Principal Aiud din 31 octombrie 1952 trimis Direcțiunii Generale a Penitenciarelor: „Vă raportăm că în ziua de 29 octombrie 1952, a decedat în acest penitenciar deținutul Vulcănescu Mircea, fișa 9320/48 Aiud, suferind de miocardită și pleurezie dublă T.B.C. [...]

Alături înaintăm un inventar de efecte ce au fost proprietatea susnumitului cu rugămintea să binevoiți a ne da ordin ce să facem cu acele efecte, precum și dacă putem anunța sau nu familia susnumitului”. Ultima copertă a dosarului de penitenciar al lui Mircea Vulcănescu păstrează data ieșirii, precum și felul și modul ieșirii din penitenciar: „Decedat suferind de miocardită și pleurezie dublă T.B.C. Deținutul K 9320, Vulcănescu Mircea...”

Acum, în încheiere - un gând sincer și recunoscător despre Mircea Vulcănescu

Mircea Eliade și Emil Cioran au plecat, Mircea Vulcănescu a rămas. Eliade și Cioran au făcut carieră în Apus, Vulcănescu a făcut pușcărie în țară. Eliade și Cioran și-au petrecut viața în scris, Vulcănescu și-a petrecut-o în moarte. Au făcut bine Eliade și Cioran că au plecat? A făcut bine Mircea Vulcănescu rămânând? Dacă Eliade și Cioran ar fi murit cu Vulcănescu? Dacă Eliade ar fi devenit informator al securității și Cioran redactor-șef la *Scân-teia*? Dacă Vulcănescu ar fi plecat să facă o solidă carieră universitară în Occident? După 50 de ani de mizerie comunistă ne dăm seama că nici una dintre ipotezele de mai sus nu ar fi schimbat cu nimic soarta României. Un mare intelectual în plus în exil, doi mari scriitori în plus morți sau ticăloșiți

în pușcărie n-ar fi afectat liniile generale ale tabloului. „Martirul Emil Cioran!? Și ce dacă!”, s-ar fi răstit Nicolae Ceaușescu. „Vulcănescu de la Yale?! Cine-i ăla?” s-ar fi constipat Bobu. Renunți la destin pentru o carieră? Dar dacă singurul destin ți-e cariera? Și dacă sunt alții care nu vor să urce decât treptele ierarhice ale destinului? Amintirea unora stăruie în biblioteci, a altora în calendar. Mulți dintre cei care sunt în calendar sunt și în biblioteci; câțiva dintre cei care sunt doar în biblioteci ar merita să intre-n calendar. România, țara lui Eliade? România, țara lui Vulcănescu? Dar ce este România? În cel mai bun caz, țara lui Eliade și Vulcănescu. Poate că România mai există doar pentru că Eliade a plecat și Vulcănescu a rămas. Poate că România există în ciuda faptului că Eliade a plecat și Vulcănescu a rămas. De ce l-am izgonit pe Eliade și de ce l-am ucis pe Vulcănescu? De ce nu l-am ucis și pe Cioran? De ce a scris Voltaire *Candide*? Dacă nu ar fi venit comunismul și ar fi rămas cu toții în România, poate că Cioran ar fi ajuns să-și plictisească publicul cu veșnicele-i agonii, poate Eliade ar fi ajuns un fel de Nicolae Iorga, admirat pentru cuprinderea intelectuală, dar bârfit și chiar detestat pentru megalomanie, poate Eugen Ionescu ar fi fost cel mai mare critic literar român în viață, iar Mircea Vulcănescu ar fi continuat să se îngrașe spre necazul acestuia din urmă.

Poate că Eliade, Cioran și Vulcănescu au frământat de-a lungul anilor multe din întrebările de mai sus. Și-au putut ei găsi vreun răspuns? Nu știm. În anumite împrejurări, istoria devine biografie, se adâncește în suflet și curge, liniștit sau dureros, printre șisturi și spade. Alteori, biografia devine istorie. Când a murit Socrate, învățăceii au stat cu el și i-au descris ultimele zile. Când a murit Iisus Hristos, ucenicii au stat cu el și i-au anunțat Învierea. Când a murit Mircea Vulcănescu, ucenicii și prietenii îi erau în exil sau în temnițe. Și totuși cineva i-a fost alături. Nu a murit singur. Nici în agonie blasfemiatoare. Ci cu o împăcare a tuturor întrebărilor: „Să nu ne răzbunați!”

Cei mai mulți oameni judecă succesul unei biografii după ecoul pe care îl are. După zarva pro-

pusă. Dar mai sunt și traiectorii care produc tăcere. Nu tăcerea penibilă sau ironică, ci tăcerea rotundă a descătușării. O tăcere cu miez de imn. Cum te ferești de istorie? Fugind din calea ei? Imposibil. A fugi din calea istoriei înseamnă a colabora cu ea. Scriind?! Curgi odată cu timpul. Clădești ruine. Te-aduni într-o oglindă care se sparge în realitate. Dar dacă te reculegi într-o tăcere atât de adâncă și grea încât în jurul tău istoria se face liniște? Tăcerea nu se știrbește, nu trebuie tradusă, nu-i trebuie note de subsol și nici ediție critică. Doar un autor onest. Istoria, o clipită. Lupta, o respirație. Mircea Vulcănescu - scriitorul a patru volume de opere? Da. Un om care și-a făcut datoria? Desigur. Dar, mai presus de toate, cavalerul unei mari tăceri. Care este pe rod.

Așadar, cei alungați din turnurile babilonice pot bate la porțile cetății noului Ierusalim – cel bisericesc și ceresc ce „nu are trebuință de soare, nici de lună, ca să o lumineze, căci slava lui Dumnezeu a luminat-o, făclia ei fiind Mielul” (Apoc. 21, 23). Viața, opera și activitatea lui Mircea Vulcănescu, cu alte cuvinte, este una de referință în domeniul istoriei și a spiritualității autentice, care ar trebui să se afle la îndemâna tuturor celor ce cred că „Biserica este cetatea pe care nici porțile iadului nu o vor birui”!...

Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească! Veșnică să-i fie amintirea și pomenirea! Amin!

Surse bibliografice de referință:

- ▣ revistele: *Rost, Atitudini, Gândirea (serie nouă), Puncte cardinale, România literară, Dacia literară, Lumea credinței și Lumina;*

site-urile:

- ▣ www.crestinortodox.ro
- ▣ www.fericiticeiprigoniti.ro
- ▣ www.foaienationala.ro
- ▣ www.memoria.ro
- ▣ www.promemoria.ro
- ▣ www.razboiintrucuvant.ro
- ▣ www.theologia.ro
- ▣ www.razboiulnevazut.ro și multe altele...

In Memoriam Doina și Ion Aldea Teodorovici

Simona DUMUȚA

Un compozitor și o interpretă tindeau să transforme întunericul în lumină, și întunericul s-a răzbunat.

Un compozitor și o interpretă tindeau să transforme mizeria în cântec, și mizeria s-a răzbunat.

Un compozitor și o interpretă tindeau să transforme piatra, și țărâna neroditoare, și arborele sec, în suflet: iar piatra, și țărâna neroditoare, și arborele sec, care nu voiau să fie suflet, s-au răzbunat.

Vor rămâne după un compozitor și o interpretă – lumina, cântecul și risipa de suflet, după ei care șed acum în genunchi – mire și mireasă ai cântecului care a scos mulțimea în stradă, făcând-o să creadă în Cele Veșnice și într-un Viitor mai Bun – așteptând ca „Eminescu să îi judece”. (Nicolae Dabija)

La sfârșitul lunii octombrie s-au împlinit 20 de ani de la tragica dispariție a celor doi mari artiști ai românității.

Doina și Ion Aldea Teodorovici și-au pierdut viața într-un accident de circulație în noaptea de 29 spre 30 octombrie 1992, la orele 2.30, în mașina cu care se deplasau spre Chișinău și care a intrat într-un copac în apropierea localității Coșereni, la 49 de kilometri de București.

Cele „două inimi gemene” cum li s-a spus, care au bătut în același ritm pentru idealul național, cei care au fost un simbol al cântecului pentru libertate, au lăsat în urma lor multe lacrimi și multă durere, miilor de oameni de pe ambele maluri ale Prutului, care i-au îndrăgit și apreciat.

Doina Aldea Teodorovici s-a născut în 15 noiembrie 1958, la Chișinău, Republica Moldova. Înzestrată cu talent artistic manifestat de timpuriu, participă de la vârsta de 6 ani la dublarea filmelor în românește la Studioul „Moldova-Film”, dar în același timp studiază și muzica în particular. A absolvit Școala nr. 1, româno-franceză, din Chișinău, apoi Facultatea de filologie, limbă și literatură română a Universității de Stat din Moldova și Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice. A fost profesor de literatură universală la Institutul „Ion Creangă” din Chișinău și a activat o bună perioadă de timp în cadrul ansamblului „Moldoveneasca” cu care a realizat turnee în Cuba, Algeria, Mongolia, Germania.

Ion Aldea Teodorovici s-a născut în 7 aprilie 1954 în orașul Leova, Republica Moldova. La îndemnul tatălui său de la care moștenește și dragostea pentru muzică, va începe să studieze de

la vârsta de cinci ani vioara și pianul. Studiază apoi clarinetul la Școala de Muzică „Eugeniu Coca” (astăzi Liceul de Muzică „Ciprian Porumbescu”) din Chișinău, iar între 1969-1973 saxofonul în cadrul „Școlii medii de muzică” din Tiraspol. O perioadă, a activat în calitate de instrumentist, compozitor și solist în cadrul formației de muzică ușoară „Contemporanul” condusă de compozitorul și interpretul Mihai Dolgan. În 1981 devine student la Facultatea de compoziție și pedagogie a Conservatorului „G. Musicescu” din Chișinău. A colaborat cu Dumitru Matcovschi, Anatol Ciocanu, Gheorghe Urschi, Grigore Vieru ș.a. A scris muzică simfonică, muzică de cameră, cântece pentru copii, pentru filme, pentru spectacole dramatice și muzică sacră.

În anul 1981 se căsătorește cu Doina. În același an, duetul Doina și Ion este lansat la o seară de creație a poetului Grigore Vieru la Palatul Național, dar din nefericire este respins sistematic de cenzură la Radio și Televiziune. Dorința de afirmare și dragostea pentru cântec însă i-a făcut pe cei doi să bată Moldova în lung și lat și să susțină spectacole oriunde, fapt ce a dus la recunoașterea și la aprecierea lor. Au participat apoi la toate evenimentele ce au marcat procesul de renaștere a poporului basarabean, lansând cântece de un profund patriotism. Au militat pentru unirea Basarabiei cu România, pentru revenirea la limba română și grafia latină.

Ion și Doina Aldea Teodorovici au fost primii care în anii '90 au cântat despre limba română și despre Eminescu, pe care l-au reintrodus astfel în cultura Basarabiei.

Virtuțile pelerinajului

Dr. Teodor ARDELEAN

Printr-o întâmplare de genul celor pe care apoi le considerăm mirabile și „deloc întâmplătoare” l-am cunoscut la Mangalia, la bisericuța maramureșeană, care cheamă cu silueta sa sute de credincioși din cartier și de pe litoralul apropiat, pe preotul Ioan Aurel Bolba. Un slujitor venerabil și demn al altarelor, un păstor iubit de credincioși (biserica sa, în construcție, face o bună vecinătate cu cea maramureșeană), un scriitor acceptat și asumat de comunitatea de intelectuali locali, un condeier cu talent și cu har divin, considerând talentul ca un dar înăscut și harul ca un dar consecutiv rugăciunilor din inimă.

Citisem prin presă despre Cenaclul „Solteris” din Mangalia, în rândurile căruia activează și prelatul-cărturar Ioan Aurel Bolba. O obște scriitoricească și culturală cum rar întâlnești pe fața pământului românesc. Iar prietenul meu, bihoreanul trimis de soartă în locuri „pontice”, era nelipsit de la fructuoasele întâlniri ale acestor oameni ce își înalță sufletele prin creații de toate genurile.

Mi-a dăruit câteva din cărțile sale și m-am gândit că ar trebui să aleg una spre „sinceră” prezentare. Iar la o temă ca cea de față („Români în lume”) cel mai bine se potrivește *Pelerin în Țara Sfântă*, apărută la Editura Callasprint, în

acest an. Căci fără nici un dubiu de interpretare, dacă judecăm cu meticulozitate cum se manifestă românii prin lume, trebuie să-i vedem și cum știu să caute frumusețile acestora, cum să-și îmbogățească sufletele ahtiate după bine, adevăr și frumos, cum se comportă în fața marilor altare de spiritualitate planetară, cum trăiesc mirajele și miracolele de credință, cum se integrează în Marele Concert al omenirii dedicat Creatorului.

O călătorie în Țara Sfântă, o drumeție la Locurile Sfinte menționate atât de dens în Sfintele Scripturi constituie de fapt un drum inițiativ, un traseu de indicare și de îndreptare, de rugăciune și de recunoștință, „o călătorie sfântă cu un scop sfânt” cum foarte bine circumscrie această stare de lucruri Prea Fericitul Daniel, Patriarhul nostru.

De altfel, în interioarele noastre noi creștinii am călătorit cu toții în Țara Sfântă, pentru că orice lectură este însoțită și de o minimă „închipuire”, de o reprezentare mentală despre locuri și persoane, despre fapte și vorbe, un „film” al realităților scripturale. Citești sau ți se citește, despre lupta dintre David și Goliath, și, deoarece nu cunoști acest topos ca lector sau auditor, „trimiți” întâmplarea într-un clișeu cunoscut, într-un decupaj cunoscut, fie din locurile natale, fie din

revistă pentru românii de pretutindeni

FAMILIA ROMÂNĂ

Din **activitatea publicistică** a preotului Ioan Aurel Bolba. **Cărți publicate:** *Jurnal Francez de vacanță*, Editura Metafora, Constanța, 2003 • *Sejur în Insula de Smarald*, Editura Metafora, Constanța, 2004 • *Figuri de ierarhi și preoți cărturari* - 2 vol., Editura Ex Ponto, Constanța, 2006-2007 • *Episcopii ortodocși ai Oradiei*, Editura Ex Ponto, Constanța, 2008 • *Patriarhii României*, Editura Ex Ponto, Constanța, 2010 • *Sejur de toamnă la Kuşadası*, Editura Metafora, Constanța, 2010 • *Vacanță în Insula Corfu*, Editura Metafora, Constanța, 2011. **Colaborări la reviste:** *Solteris* (Mangalia) • *Calea de Lumină / La Voie de la Lumière* (Montreal, Canada) • *Actualitatea ortodoxă* (Constanța) • *Mitropolia Ardealului* (Sibiu) • *Nova Provincia* (Hunedoara) • *Viața de pretutindeni* (Arad). Colaborator al postului „Radio Dobrogea” al Arhiepiscopiei Tomisului - Constanța.

alte „reliefuri” mai apropiate de noi. Deci, noi creștinii am călătorit cu toții în Țara Sfântă în mod închipuit, iar o călătorie reală nu doar că este binevenită, ci este chiar o binecuvântare divină. Îți vei corecta clișeele de memorie, le vei adăuga și sedimenta, le vei cizela și detalia și astfel vei „deveni” un „apostol al apostolilor”, un „bibliotecar al Bibliei”, un „misionar fără de arginți”.

Nu vă vom lua nimic din plăcerile lecturii, detalierile istorice, sublinierile geografice, descrierile marilor destinații din Ierusalim, Betleem, Ierihon, Nazaret, Cana Galileii și celelalte fiind demne de tot respectul prin lectura atentă a cititorilor. Vom marca și remarca sim-

plitatea cosmică a trăirii, pasiunea acribială a documentării și stilul atractiv al povestirilor demne de epitetul elegant și elevat „povestiri biblice adevărate”. Iar florilegiul din final semnat de prietenul nostru comun Stelian Gomboș e un adaggio potrivit și fericit.

Drum bun spre lectura cărții părintelui Ioan Aurel Bolba. Și nu uitați că o carte ca aceasta ar putea să vă schimbe viața. Căci după o lectură atât de interesantă și antrenantă e posibil să vă simțiți tot atât de „determinați” spre o astfel de „călătorie misionară” cum a fost și părintele Bolba, care mărturisește cu o sinceritate debordantă inclusiv astfel de excursii binecuvântate.

Dan Lungu a susținut o lectură publică la München

Miercuri, 7 noiembrie, la Biblioteca Franceză a Institutului de Filologie Romanică a Universității Ludwig-Maximilians din München, Dan Lungu, unul dintre cei mai iubiți și mai traduși scriitori contemporani, a susținut o lectură publică din trei romane de succes publicate la Editura Polirom: *Raiul găinilor*, *Sunt o babă comunistă!* și *În iad toate becurile sunt arse*. Evenimentul a avut loc în cadrul seminarului „Die rumänische Literatur der Gegenwart” („Literatura română contemporană”) și s-a adresat profesorilor, studenților Secției de „Limba și Literatura română” și celor ai Institutului de Romanistică. Discuția a

fost moderată de Aurelia Merlan, iar Horst Weich a citit în limba germană un fragment din *Raiul găinilor*. *Sunt o babă comunistă!* se numără printre bestsellerurile Editurii Polirom, fiind, în 2009, cea mai tradusă carte românească a anului, apărând în șase țări. În 2010, pe scena Teatrului Bouwkunde din Deventer, Olanda, a avut loc premiera piesei de teatru *Baba comunistă*, un monolog regizat de Henk Kleinmeijer. Iar în vara acestui an au început filmările pentru lungmetrajul *Sunt o babă comunistă!*, în regia lui Stere Gulea, avându-i ca protagoniști pe Luminița Gheorghiu, Marian Râlea și Ana Ularu.

Raiul găinilor, un alt bestseller, a fost tradus în șase țări, iar ediția germană a fost declarată, în decembrie 2007, cartea lunii în Germania. *În iad toate becurile sunt arse*, cel mai recent roman semnat de Dan Lungu, este o poveste surprinzătoare, cu un subiect neconvențional. Dan Lungu (născut în 1969, la Botoșani) este unul dintre cei mai apreciați și mai traduși scriitori din noua generație, cărțile sale fiind publicate în zece limbi: franceză, germană, italiană, spaniolă, poloneză, slovenă, maghiară, bulgară, greacă și turcă. Anul trecut statul francez i-a acordat titlul de „Chevalier de l'Ordre des Arts et des Lettres” pentru contribuții la îmbogățirea patrimoniului cultural francez. (a.g.)

Premiile Eminesc: *Teiul de aur* și *Teiul de argint* ale Editurii GEEA din Botoșani

Rozalia BARTA

Mihai Eminescu, „Luceafărul” poeziei românești, are un loc special în conștiința noastră națională, dar mai cu seamă, are o regiune care respiră și trăiește prin el. Este vorba de Ipotești și Botoșani, zone care transmit mai departe imensul tezaur spiritual eminescian. Simțindu-se responsabili pentru această nobilă misiune, oamenii de valoare din acea zonă vor încerca întotdeauna să prețuiască și să formeze o stare de coeziune între literații care „îl slujesc” pe Eminescu. Dar important este să nu uităm că în aceste vremuri aspre pentru suflet, în care partea materială este cea care predomină, societatea culturală este greu încercată.

În aceste condiții apar oameni de valoare precum distinsa doamnă Elena Condrei, personalitate al cărei spirit este neliniștit și veșnic în slujba marelui poet. Pornind de la faptul că cel mai mare dar, cea mai mare recompensă pe care o poate primi un om, din punct de vedere spiritual este prețuirea, doamna Elena Condrei a dorit să pună bazele unei instituții de prestigiu care să prețuiască cei mai importanți eminescologi, acei oameni care își canalizează toate resursele în a-l înțelege și a-l dăruia oamenilor de rând pe Mihai Eminescu.

Este vorba de Premiile Eminescu „Teiul de Aur” și „Teiul de Argint”, în domenii precum Literatură, Arte vizuale sau Colecții și colecționari, care sunt atribuite de către Editura GEEA din Botoșani. În proiectul inițial erau prevăzute și secțiuni precum teatru, film sau dans. Dar așa cum menționam înainte, un suflet puternic în zilele noastre poate fi oprit din ceea ce și-a propus doar din motive obiective, materiale.

Punctul de plecare al primei ediții nu putea să fie decât 15 iunie, anul 2002. După o muncă asiduă, un juriu format din oameni de cultură precum George Muntean critic literar, președinte de onoare, poetul Cezar Ivănescu președinte, Constantin Tofan, președintele UAP Filiala Iași, Grigore Ilisei scriitor, realizator de emisiuni TV la Radioteleviziunea Iași, poetul și artistul plastic Augustin Eden, fondator și Redactor-șef al revistelor de cultură *Intertext* și *Absolut cultural*, Vasilian Doboș poet, artist

plastic, director-fondator al editurii Opera Magna, Dumitru Grumăzescu, fondator al Galeriilor Anticariat din Iași a deliberat asupra primilor câștigători ai acestor distincții.

Anul 2003 a fost anul ce a reprezentat împlinirea a 120 ani de la apariția poemului *Luceafărul* în Almanahul Societății Academice „România jună”. În luna iunie, s-a lansat ediția trilingvă a acestei poezii: română, franceză și greacă, în traducerea poetului Nikolas Blithikiotis, nativ grec, trăitor 25 de ani în România, stabilit în Franța, care afirma printre altele că știe expresia argheziană: „Eminescu nu poate fi tradus nici în românește”. Ediția din acel an a Premiilor Eminescu „Teiul de Aur” și „Teiul de Argint” a fost marcată de această celebrare.

Un an important în istoria acestei instituții va rămâne anul 2008, când s-a lansat în cadrul evenimentului volumul bilingv, română-franceză (traducător Nikolas Blithikiotis) *Lumină de lună. Poezii alese*, a cărei prefață a fost semnată de Pompiliu Crăciunescu, iar postfața poartă semnătura lui Valentin Coșoreanu. Întrucât oameni din juriu precum George Muntean, Cezar Ivănescu sau Mihai Urigiu i-au părăsit mult prea devreme trecând în eternitate, echipa a fost completată cu Augustin Eden care a devenit președinte, Dragoș Pătrașcu, președinte de onoare, respectiv Mihai Cornaci, membru.

Seria biobibliografică „Eminescu nestins” debutează odată cu ediția din 2009. Prima personalitate care se regăsește în această colecție este regretatul conf. univ. dr. Constantin Mălinaș, unul din mentorii revistei *Familia Română*.

Prof. Constantin Mălinaș, fiind laureat al ediției din 2005 și primind Premiul Eminescu „Teiul de Aur”, a scris următoarele: „Medaliile «Teiul de Aur» și «Teiul de Argint», care extind tematica și cuprinderea medalisticii eminesciene, o duc la simbolul Teiului, atât de puternic la poet și în conștiința publică. E un simbol cald, care reprezintă vitalitatea blândă și primitoare, textura feminină, moale, plastică, creatoare de floare a vieții. La Eminescu teiul este metaforă pentru femeie, sub ale cărei plete se simțea bine, este totodată cel mai puternic simbol de animism din poetica românească și europeană. [...]

Înființând premiile și medaliile Teiului, ați atins cea mai sensibilă nervură de pe vioara de frunză, la care se înaripa Eminescu! ... E o medalie nu numai frumoasă, dar este o medalie calorică, transmite! Are ce dăru, căci ați pus foarte mult acolo, dragoste, credință și gândire luminoasă, pentru un Eminescu extins până la noi”.

În 2010 a fost lansat la Botoșani volumul I al catalogului *Eminescu în arta medaliei* pe care Constantin Mălinaș cu multă muncă a reușit să-l aducă la lumină la sfârșitul lunii octombrie 2009, sub egida Societății Numismatice și a Asociației Culturale „Familia Romană” din Baia Mare. Cu ajutorul prețios al doamnei Elena Condrei și a

Elena Condrei

editurii GEEA pe care o conduce, cartea a văzut și lumina tiparului în ianuarie 2010. Nu a continuat cu volumul II, așa cum era prevăzut în proiectul pe anul 2010, datorită trecerii în eternitate a prof. Constantin Mălinaș. Volumul, care cuprinde perioada 1871-1989, rămâne o realizare îndrăznească de a aduna într-un catalog toate medaliile Eminescu din România și nu numai.

Data de 15 ianuarie 2011 a constituit pentru dna Elena Condrei prilejul de a marca Ziua Culturii Naționale prin realizarea primei medalii din țară, lucru care nu poate decât să aducă onoare celor care conduc această inițiativă culturală, care nu este activă doar în prezența decernărilor Premiilor „Teiul de Aur” și „Teiul de Argint”. În același an, proiectul, ajuns la cea de-a zecea ediție, a devenit deja o certitudine în calendarul activităților culturale din România. Evenimentul a depășit de-altfel și granițele țării. Acesta a ajuns să fie cunoscut în Franța, Tunisia, Japonia, Ucraina, Republica Moldova sau Statele Unite ale Americii, Israel.

Printre cărțile lansate odată cu această ediție a Premiilor „Teiul de Aur” și „Teiul de Argint” se numără și *Antologia Laureatilor Pre-*

miilor Eminescu Teiul de aur și Teiul de Argint. 2002-2011, Editura GEEA, Botoșani, 2011, *Ardența geniului. Interviu cu Augustin Eden* (Seria „Eminescu nestins”), Editura GEEA, 2011, *Pasiunea, plângerea și tornada valorilor*, Editura GEEA, Botoșani, 2011, *Comoara din cenușă*, Editura Opera Magna, Iași, 2011, și *Ursei și piatra fermecată*, Editura Opera Magna, 2011.

Ediția din anul 2012 a fost marcată de premiera cu „Teiul de Aur” a stavroforei Irina Pântescu de la Mănăstirea Voroneț, care a adus și o icoană a Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, veche de peste o jumătate de veac, pentru a fi expusă în Centrul istoric din Botoșani, „cetatea” în care se organizează an de an evenimentele. Au apărut cărți precum *Ardența geniului* (o ediție îmbogățită interviuri cu Augustin Eden), *Cerul lui Eminescu la Iași* (interviu cu Vasilian Doboș) *Efigia lui Eminescu și sensul creației* (interviuri cu Victor Foca), *Aura lui Eminescu în medalii și unicate* (interviu cu Mihai Costin), toate din seria „Eminescu nestins” precum și volumele *Scriitori laureați ai Premiului Eminescu* sau *Colecții și colecționari întru Eminescu*, toate aceste volume apărute sub îngrijirea și coordonarea doamnei Elena Condrei.

De-a lungul timpului au fost premiați oameni de valoare, adevărate personalități precum Ion Irimescu, Grigore Vieru, P.S. Gherasim Putneanu, Constantin Mălinaș, dar și Lucia Olaru Nenati, Daniel Corbu, Mihai Costin, Ion Beldeanu, Nikolas Blithikiotis, Val Gheorghiu, Theodor Codreanu, Horia Zilieru, Ion Filipciuc, Dan Hatmanu, Grigore Crigan, Gavril Gh. Lavric, Adela Popescu, Sumiya Haruya, Vasile Tărășeanu, monahiile Elena Simionovici și Gabriela Platon.

Cu timpul, evenimentul va îngloba și mai multe domenii, și mai mulți oameni de cultură, iubitori de frumos, ale căror penițe, pensule sau dăltițe îl slujesc pe Eminescu. În definitiv, acesta este și scopul urmărit de doamna Elena Condrei, sufletul și creierul acestei mișcări unice și deosebit de importante din România. O dorință realizată cu sprijinul unor oameni de mare valoare și mare caracter, uneori, cu sprijinul instituțiilor de cultură precum Biblioteca Județeană „Mihai Eminescu”, Muzeul Județean, Teatrul „Mihai Eminescu” sau Galeria de Arte „GEEA”, toate din Botoșani.

Evenimentul se apropie în anul 2013 de cea de-a douăsprezecea ediție, ocazie cu care le dorim sănătate și ani mulți înainte, tuturor și să fie călăuziți de lumina celui care a rămas „Luceafărul” poeziei noastre, în tot ceea ce vor întreprinde.

Familia Română, lansată la Oradea

Anca GOJA

Cel de-al 3-lea număr din acest an al revistei *Familia Română* a fost lansat vineri, 26 octombrie, la Casa de Cultură din Oradea, în cadrul unui eveniment cultural organizat de Asociația „Morărița”, condusă de Tiberiu Moraru. A fost un moment emoționant, nu doar pentru că în public se aflau și români din afara granițelor țării, mulți dintre ei foarte tineri, ci și datorită faptului că a însemnat întoarcerea *Familiei Române* la locul său de naștere.

Mai vechea colaborare dintre Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare (director, dr. Teodor Ardelean), Asociația Culturală „Familia Română”, pe de o parte, și Asociația „Morărița”, pe de altă parte, s-a soldat, dacă ar fi să privim doar parcursul acestui an, cu rezultate notabile. Dacă primul număr din acest an al revistei *Familia Română* a fost lansat, pe 24 februarie, la Popești, în județul Bihor, cu ocazia unui simpozion organizat la liceul din comună și dedicat directorului fondator al revistei, dr. Constantin Mălinaș, cel de-al 2-lea număr a fost lansat, pe 19 iunie, tot la Oradea, cu ocazia dezvelirii plăcii comemorative care poartă numele dr. Mihai Marina. De data aceasta, a venit rândul celui de-al 3-lea număr, dedicat „Femeii române”. De fiecare dată, alături de cele două asociații a stat Fundația „Dacia”, din Maramureșul de dincolo de Tisa, condusă de dr. Ion Botoș. Fiecare dintre reprezentanții celor trei organizații a înțeles să ducă mai departe memoria și faptele bune ale celui ce a fost dr. Constantin Mălinaș, care a fondat, la Oradea, revista *Familia Română*, cu intenția de a-i uni prin cultură și printr-o comunicare eminamente pozitivă pe românii răspândiți în întreaga lume.

În cadrul evenimentului moderat de Tiberiu Moraru, dr. Teodor Ardelean a făcut o trecere în revistă a numerelor mai importante ale *Familiei Române*, din perioada de după strămutarea acesteia în Baia Mare. „E un fel de moștenire cu literă de viață și de moarte această revistă”, și-a început discursul directorul executiv al publicației, adăugând că, știindu-i realizările în calitate de director de bibliotecă, dr. Constantin Mălinaș l-a considerat suficient de

„nebun” pentru a-i încredința *Familia Română*. „De când publicăm în Baia Mare această revistă frumoasă, pe potriva sufletului românilor, de la 400 de exemplare am dus-o la 2.000, de la 60 de pagini am mărit-o la 150. Se poate citi și pe Internet, dar, totuși, românii vor să o afle pe raft. Familia Română, pornită de la Oradea, are deocamdată o viață rodnică, frumoasă și prosperă, iar preocuparea mea principală este să îmi gestionez succesele”, a încheiat dr. Teodor Ardelean. Acesta a acordat, în numele revistei *Familia Română*, diploma de onoare „Cel mai bun partener”, precum și placheta „Cel mai bun colaborator”, omului de cultură Tiberiu Moraru și scriitorului Vasile Ilica. Manifestarea, la care au participat numeroși tineri membri ai Asociației Studenților și Elevilor din Basarabia și Bucovina - Oradea, a inclus și o lansare de carte: *Bucovina noastră - antologie istorică 1775- 2011*, de Vasile Ilica. Autorul este veteran de război,

revistă pentru românii de pretutindeni

FAMILIA ROMÂNĂ

membru al Asociației „Pro Basarabia și Bucovina” și al Societății „Mihai Eminescu” din Cernăuți. Despre carte și autorul ei au vorbit Tiberiu Moraru, Ion Botoș, academicianul Vasile Tărățeanu, viceprimarul Ovidiu Mureșan, dr. în justiție Pașcu Balaci și Vasile Ilica însuși. S-a subliniat faptul că noutatea pe care acest volum o aduce este publicarea, pentru prima oară în limba română, a celor 6 liste cu numele celor 222 de deținuți politici din închisoarea de la Cernăuți care, în intervalul 28 iunie - 3 iulie 1941, au fost executați de NKVD. Victimele acestui genocid au fost români, ucraineni și evrei. Conducerea Primăriei Oradea a luat decizia de a dona 250 de exemplare din această carte românilor din Cernăuți.

Manifestarea de suflet de la Casa de Cultură din Oradea a fost completată cu momente muzicale susținute de Corul „General Traian Moșoiu”, care a cântat cântece patriotice în aplauzele sălii, dar și de un emoționant recital muzical-poetic al tinerilor din Basarabia și Bu-

covina. În final, a cântat și și-a prezentat cărțile medicul și scriitorul Paul Sânpetru din Galați.

Delegația băimăreană, formată din dr. Teodor Ardelean, Simona Dumuța, Diana Șandor, Ioan Micle și subsemnata, alături de Tiberiu Moraru și Ion Botoș cu familiile lor, au depus flori la placa comemorativă în memoria dr. Mihai Marina, fost consul și consul general la Consulatul Regatului României în perioada 1941-1944, sprijinitor al populației evreiești în perioada în care aceasta era prigonită. Apoi, delegația a vizitat monumentul Reginei Maria și turnul înalt de 50 metri al Primăriei Oradea, de unde se poate admira superba priveliște a orașului străbătut de Crișul Repede. A doua zi, maramureșenii și orădenii s-au deplasat la Mănăstirea „Sfintei Cruci” din Oradea, unde s-au închinat la moaștele celor 40 de sfinți și au admirat pictura exterioară a bisericii principale, care amintește de mănăstirile din Moldova. În concluzie, a fost o ieșire cu multe împliniri, care ne va rămâne în memorie multă vreme.

Lângă clădirea Consulatului Regatului României, care a funcționat aici între 6 dec. 1940 și 1 nov. 1943

Corul „General Traian Moșoiu” și grupul tinerilor din Basarabia și Bucovina

Magia cuvintelor ce zămislesc viața, dar pot și ucide într-o singură clipă

Octavian LUPU

București

Realitatea este „magică” prin natura ei, fiind tainică la toate nivelele ei de manifestare, transcendă dar și imanență, străină și totuși familiară, paradoxală, însă și rațională în conținutul ei. Din fericire pentru ființa umană, există totuși un instrument puternic de investigare a ei, acesta fiind nimic altceva decât „cuvântul”: gândit, rostit, primit și ulterior transformat în acțiune. De aceea, prin afirmații succinte, dar relevante în ce privește conținutul, am căutat să exprim necesitatea de redefinire a spațiului mediatic românesc, în acest sens schițând următoarele elemente ce trebuie avute în vedere:

- influența puternică a cuvintelor în promovarea aspectelor pozitive sau negative ale vieții;

- iluzia comunicării în cazul în care lipsește interesul pentru ceea ce gândește auditoriul sau pentru opiniile alternative la ceea ce este prezentat;

- includerea constantă a insinuărilor și calomniilor în produsele media de „succes”, măsura audienței fiind proporțională cu scandalul realizat prin expunerea sau „explozia” lor;

- cultivarea dependenței nefaste de audiere a lucrurilor negative, care prin obișnuința receptării lor conduce la scăderea dramatică a calității vieții;

- nevoia definirii de canale media alternative, care să prezinte echilibrat aspectele pozitive și negative ale experienței umane, cu o tentă ascendentă, educativă și oferind modele adevărate pentru toate generațiile.

Cuvintele pot da viață sau să distrugă

Trăim într-o lume în care cuvintele sunt utilizate cu mult prea mare ușurință, de parcă nu ar însemna nimic dacă exprimăm o idee de valoare sau doar ne mărginim să repetăm diferitele nimicuri lipsite de conținut. Confrunțați cu abundența de nestăvilit a informațiilor nerelevante, suntem în cele din urmă împresurați în citadela interioară a sufletului de sentimente contradictorii induse în mod malefic de către o mass-media aservită intereselor de manipulare a opiniei publice. Astfel, este suficient să deschizi

televizorul și întreg câmpul vizual se umple de imagini grotești, în care oamenii se ceartă între ei, își aduc tot felul de acuzații și se jignesc reciproc.

Ne întoarcem spre calculator, și dacă nu suntem atenți, de îndată ecranul se umple și el cu informații lipsite de relevanță, însoțite de o mulțime de imagini lipsite de noimă, ce nu ne interesează în vreun fel, dar care insistă să intre în raza privirii, să ne captiveze și să ne răpească niște minute prețioase din viață, din această viață atât de scurtă, încât până și sensul ei ne rămâne până la urmă un mister de nepătruns. Și astfel înțelegem faptul că toate cuvintele au o putere aparte în a zidi sau distruge, în a da viață sau ucide fără a lăsa o urmă vizibilă a punctului în care otrava lor penetrează învelișul interior al sufletului.

Și din această cauză, nicio probă balistică ulterioară nu va putea pune în evidență pe „făptașul” nevăzut, care la adăpostul anonimatului „împușcă” victime nevinovate. Similar, „zidul” de rețele electronice ajunge să separe eficient pe cel care aruncă informații otrăvitoare de victima care le „absoarbe” și în cele din urmă este ucisă moral sau fizic. Însă aceste imagini barbare nu reprezintă o exagerare, fiindcă deja violența mediatică s-a impus ca un standard „de facto” pe care îl respectă orice trust sau organizație care dorește să fie în topul evaluărilor de audiență în baza cărora se încheie profitabile afaceri de publicitate sau de promovare a imaginii.

Iluzia comunicării într-un mediu lipsit de opinii personale

Dar așa ceva nu reprezintă în vreun fel o comunicare reală dintre cel care prezintă și cel care privește sau ascultă, fiindcă lipsesc acele ingrediente obligatorii ale sincerității, deschiderii și buneii intenții. Fără aceste elemente, simpla exprimare nu reușește să depășească nivelul demagogiei și al discursului lipsit de conținut. Nimic nu este mai tragic decât să folosești darul „cuvântului” pentru a împrășca cu noroi în ceilalți și pentru a vehicula idei vătămătoare în interiorul societății. Dar din nefericire, aceasta este situația în spațiul mediatic românesc, de-

venind o regulă de la care aproape nu mai găsești nici un fel de excepție.

Iluzia comunicării pornește de la falsa premisă că dacă ai audiență, atunci înseamnă că ai reușit în demersul de a a-ți impune un anumit punct de vedere, fără a ține cont în vreun fel de adevărul sau falsitatea celor prezentate sau de opiniile alternative ale celor care te ascultă. Și tocmai de aceea, producțiile media sunt de regulă exprimări cu sens unic, în care opinia publicului țintă este cel mai adesea ignorantă sau eșantionată corespunzător pentru a corespunde ideilor prezentate. Acest monolog al canalelor de comunicare conduce la o alienare progresivă a capacității de reflectare a celor care se „hrănesc” zilnic din conținutul lor, rezultatul fiind o amorfizare treptată a societății și o scădere per ansamblu a capacității acesteia de a reacționa inteligent și creativ la schimbările dramatice ale mediului în care trăim.

Jocul murdar al insinuării și calomniei

O altă tehnică nefastă prin consecințe din arsenalul mediatic „garantată” pentru succes constă în a plasa insinuări dintre cele mai josnice la adresa unui anumit personaj luat în discuție și relativ la motivațiile sale. De fapt, niciodată nu vom ști cu siguranță ceea ce se petrece în interiorul unui om, cât de mult este răuvoitor sau doar incapabil în a-și discerne propriile sale motivații. A prezenta mereu imagini terfelite în mocirlă și a nu oferi niciodată modele pozitive atrage după o sine o scădere progresivă a încrederii în semeni și o șubrețire pe termen lung a construcției sociale. Fără a cădea în capcana prezentării numai a „realizărilor”, totuși viața reprezintă un amestec de lumini și umbre, iar a insista doar pe partea negativă răpește capacitatea de a aprecia ceea ce este pozitiv, valoros și de urmat din ceea ce constituie comportamentul uman.

În ce privește calomnia, ea reprezintă articolul cel mai bine vândut pe micile și marile ecrane, alături de bârfe și de presupuneri, constituind un „tort” din care se hrănesc milioanele de telespectatori sau de utilizatori ai Internetului. Dacă la o emisiune de maximă audiență - de obicei plasată la ore în care suntem cel mai susceptibili de a primi informații pe care să nu le putem cenzura prin rațiune, adică la ore târzii sau imediat după programul de lucru - lipsește acest ingredient, atunci imediat audiența își comută atenția pe un alt canal care oferă acest gen de produs. Nu contează cât de adevărate sau de false sunt afirmațiile făcute, presupunerile fiind considerate argumente de netăgăduit, iar jocul cu informații și cifre de pe „surse” anonime completând tabloul apocaliptic al unei zile o-

bișnuite și înnegrind cât mai dramatic diferitele personaje ale zilei.

Obişnuința cu partea negativă a lucrurilor este nefastă

Ne-am obișnuit atât de mult cu acest mod de prezentare a realității încât nu ne mai simțim bine fără acest ingredient nefast al negativismului. Alături de mondenități, adică de amănunte intime - publice din viața unor reale sau false vedete, omul modern se hrănește cu „gu-noaie” informaționale, cu „resturi” din tomberoanele mereu proaspete de conținut ale diferitelor canale media care ne invadează spațiul privat generând o imagine urâtă, tristă și pesimistă asupra vieții. Nu întâmplător, efectul pe termen lung al expunerii la astfel de producții se poate concretiza în scurtarea speranței de viață, creșterea nivelului de stress și accentuarea tendințelor depresive, atât de caracteristice spațiului românesc traumatizat extrem de comunism și postcomunism.

Iar dacă există totuși canale alternative, ele sunt doar trecător explorate, fiind „consumate” între două reprize cu „hrănire” din gu-noaiele mediatice, care se alimentează mereu din scandalurile publice sau private aflate voit sau nu la ordinea zilei. În zadar încerci să te aduni pentru a urmări o emisiune bine realizată de pe *National Geographic*, fiindcă deja mintea a fost orientată către dispută și ceartă, iar somnul a pierit de pe gene la ore târzii aflând noi informații despre „potlogăriile” celor care sunt în poziții de frunte sau despre scandalurile personale ale unor personaje mediocre, dar vizibile datorită influenței financiare, economice, politice sau de altă natură.

Nevoia unor canale media alternative

Cuvintele pot da viață sau uide prin exprimarea lor, pot aduce fericire sau înnegura viziunea prin simpla percepere a lor, pot induce bucurie sau teamă, încredere sau disperare, realitatea rămânând de multe ori aceeași. Prin cuvinte suntem educați să devenim ființe umane, depășind regnul animal la nivelul căruia cu toții ne naștem, progresând mereu către sfere spirituale tot mai înalte. Dar tot prin cuvinte reușim să stricăm totul, să aruncăm în mocirlă și derizoriu cele mai nobile idealuri, să mințim, să ne suspectăm și să ne otrăvim viața. Cuvintele au puterea „magiei” în a crea și distruge, conferi viață și răpi dreptul la existență, prin ele se instigă masele să comită lucruri rele, dar tot prin ele oamenii pot fi înnobițați sufletește pentru a deveni asemenea îngerilor cerești.

Și tocmai din această cauză, apariția unor

canale media alternative în spațiul românesc o disting ca pe o necesitate de prim rang. Nu este vorba de a încerca să exprimăm pozitiv ceea ce este în mod clar negativ, sau de a ignora asperitățile, durerea și suferința vieții de zi cu zi. Ci fac referință la producții care să prezinte echilibrat „luminile și umbrele” existenței noastre, care să promoveze speranța, încrederea și colaborarea dintre oameni, astfel încât construcția socială să fie sprijinită, iar spiritul comunitar să ia locul „atomizării” în indivizi care nu știu nimic unul de altul.

Să nu fiu înțeles greșit, nu mă refer la religie sau la promovarea de doctrine spirituale mai mult sau mai puțin ezoterice sau mistice. Dimpotrivă, mă gândesc la o prezentare obiectivă, profesionistă, lipsită de patos a bunelor și relelor societății în care trăim, totuși cu o tentă ascendentă prin promovarea laturii pozitive, de stimulare a potențialului spre bine care există în inima fiecărui om, de cultivare a sensibilității interioare față de ceilalți și față de universul în care trăim. Adică un demers laic, dar profund umanist, aducător de încredere și oferind modele de creștere pentru tână generație și de corectare necesară a generațiilor mai vârstnice, educate într-un sistem care a cultivat neîncrederea, suspiciunea, invidia și turnătorie. Numai așa comunismul și postcomunismul vor dispărea definitiv din istoria umbră de „negativ” a ultimelor șapte decenii, iar România se va putea „deștepta” din amorțirea indusă de cei care nu au avut alt interes decât să o desfigureze și să o transforme într-o masă amorfă, lipsită de personalitate, creativitate și putere lăuntrică.

Și numai astfel, am convingerea că „magia cuvintelor” va zămisi viață pentru cei care prezintă și pentru cei care ascultă, aducând speranță, încredere și viitor pentru societatea în mijlocul căreia trăim, sentimentele de înstrăinare și însingurare dispărând progresiv, fiind înlocuite de simpatie și cooperare la nivel de familie, comunitate și națiune în ansamblul ei. Pare utopic, dar totdeauna marile schimbări sunt precedate de „visători” care îndrăznesc să vadă lucrurile dintr-o altă perspectivă. Și chiar dacă cu „o floare nu se face primăvară”, totuși apariția unei „flori” poate însemna apropierea unui nou anotimp al regenerării, renașterii și apariției unui nou început. Suntem cu toții victimele unui experiment social care ne-a marcat în profunzime mai mult decât ne dăm seama, însă niciodată nu este prea târziu pentru a ne regăsi adevărata identitate, ce nu poate fi alterată pe deplin vreodată de nici un fel de regim totalitar.

Octavian LUPU s-a născut la 14 aprilie 1968, în Brașov. A absolvit Colegiul Militar din Breaza, iar între 1987-1990 a fost student la Academia Tehnică Militară, Secția Transmisiuni. În 1990 s-a transferat la Universitatea

Politehnică București, Facultatea de Electronică și Telecomunicații, pe care a absolvit-o în 1992. În prezent este inginer de telecomunicații, implicat în diferite proiecte de profil.

Experiență media:

- Realizarea de emisiuni de radio și televiziune, precum și publicarea de articole în peste 20 de publicații românești din diaspora, dedicate promovării valorilor spirituale, democratice și naționale în întreg spațiul românesc.

- Publicarea electronică și în versiune tipărită de articole pe teme sociale, spirituale, educaționale și motivaționale în publicații din diaspora românească cum ar fi: *Curentul Internațional*, *New York Magazin*, *Miorița*, *Clipa*, *Epoch Times*, *Meridianul Românesc*, *Gândacul de Colorado*, *Așii Români* (S.U.A.), *Observatorul* (Canada), *Prodiaspora* (Germania) etc.

- Realizarea și gestionarea proiectului media *Confluente Românești* (confluente.ro) destinat identificării și promovării talentului publicistic autentic din cadrul diasporei românești, realizat în colaborare cu peste 400 de autori și jurnaliști români din țară și din străinătate.

- Realizarea proiectului informatic *Biblia pe telefonul mobil* (biblephone.net), care oferă accesul online și de pe telefonul mobil, inclusiv prin aplicații dedicate, la peste 140 de module biblice în peste 70 de limbi, acesta fiind un proiect eminent românesc destinat utilizatorilor de Internet și de telefoane mobile din întreaga lume.

Activitate publicistică:

Publică în revistele online: *Clipa* (clipa.com), *Prodiaspora* (prodiaspora.de), *Gândacul de Colorado* (gandaculdecolorado.com), *Epoch Times* (epochtimes-romania.com), *Observatorul* (observatorul.com), *Curentul Internațional* (www.curentul.net), *Miorița* (www.ziarulmiorita.com).

Magia cuvântului...

Mirel GIURGIU

Frankenthal, Germania

FAMILIA ROMÂNĂ revistă pentru românii de pretutindeni

Despre cuvinte, ca și despre fructe se poate spune că au miez, dulce sau amar, că au savoare, formă și culoare... Aura de spirit, dacă este prezentă - împrumută cuvântului puterea persuasiunii, energie, melodie, pace și înțelepciune... sau dimpotrivă, duritate și asprime...

O vorbă de spirit prinsă într-un aforism (în grecește aphorismos - fulgerare de spirit) poate luci ca argintul și zbura ca o nălucă... După cum auzim adesea vorbindu-se, există un singur lucru care se poate răspândi mai repede decât o vorba de duh: vestea cea rea... intriga, calomnia, amândouă prinse în mrejele daimonilor celor răi, care uneori joacă feste bunilor îngeri, mesageri neobosiți între cer și pământ, între Dumnezeu și om.

Dintre daimonii cei buni care inspiră pă-mântenii să ne amintim de cei cu care au stat de vorbă în lumea veche Homer, Hesiod, Aristofan, Callimachos și Solon. Acesta din urmă, între alte multe povețe și aforisme, lasă să ajungă până la noi îndemnul: „Privește pe om și află dacă are gânduri ascunse în timp ce fața-i este zâmbitoare...” (*Aphorismele lui Solon*)

Florilegii de maxime și aforisme grecești și latine au ajuns până la noi grație lui Dimitrie Cantemir, domnitorului cărturar Nicolae Mavrocordat și ieromonahului Cyril, care le va publica într-o culegere în Bucureștiul anului 1838. Găsesc că e momentul potrivit să-l amintesc aici, fie și în treacăt, pe Anton Pann „cel isteț ca un proverb” cu ale sale „vorbe de la lume adunate și iarăși la lume date” odată cu Povestea Vorbei ce se va sfârși doar aparent, odată cu lumea, fiindcă spiritul după cum se știe, nu moare niciodată, el plutește mai departe în eter, căutând adăpost în pajiștea verde unde sufletele se odihnesc... O vorbă de-a lui Anton Pann, adresată cândva tinerilor, își păstrează farmecul plin de înțeleșuri și astăzi: „Ehei dragilor, pe unde culegeți voi astăzi vreascuri, eu am tăiat cândva copaci”.

O pledoarie pentru strălucirea de o clipă a zicerii scurte, aforistice, plină de substanță, de miezul succulent al înțelepciunii mi se pare binevenită, având chiar efecte terapeutice într-o epocă grăbită, dezumanizantă, plină de suficiențe postmoderniste, cum e cea pe care-o trăim... Să ne amintim ce spunea naturalistul francez Buffon: „Le style c'est l'homme”, „stilul e omul”, cel care după cum știm sfințește locul - el omul, singu-

larizat dincolo de trăsăturile feței, datorită modului de exprimare al ideilor pline sau golite de miez... Acest miez poate transforma clipe din viața noastră în momente, făcând din ele chiar monumente de sărbătoare ale cuvântului și prin el ale sufletului nostru însetat de frumos și bine. Voltaire merge până acolo încât îi reușește afirmația cum că: „Je m'arretrais de mourir s'il me venait un bon mot” („Aș înceta să mor dacă mi-ar veni un cuvânt inspirat”). Îl credem pe cuvântul din care izvorăște lumea aceasta („La început a fost cuvântul...” *Evanghelia lui Ioan*) în care oameni de spirit sărutați de muze au putut să ajungă la formulări atât de seducătoare încât greu îi este limbii franceze să găsească în lexicul ei fraze mai frumoase decât cea scrisă de legendarul Fontenelle, citiți și ascultați: „De memoire de rose on n'a vu mourir un jardinier” („De amintirea unui trandafir nu s-a văzut vreun grădinar murind”)...

Cuprinși de multă admirație pentru magicienii cuvântului viețuitori pe alte meleaguri, să poposim o clipă lângă autorul momentelor și schițelor - cetățean al lumii, genialul I. L. Caragiale. Să ne amintim ca Nenea Iancu a semănat în grădina lui plină de capodopere și maxime, ziceri și aforisme pline de har și dar făcute acestui popor, cucerindu-și încă odată dreptul la neuitare: „O mare durere este să iubești, o mare nenorocire este să scapi de aceasta durere” - aforism splendid ce atestă calitatea de „scriitor liric” cum îi plăcea dramaturgului să se autocaracterizeze ori de câte ori venea vorba de opera lui... Luca nu i-a uitat nici pe cei chinuți de arta scrisului - nu puțini printre ai noștri: „Pentru un român care știe citi, cel mai greu lucru este să nu scrie”. Tot lor, le-a lăsat un adevărat „memento” pe care să și-l amintească ori de câte ori vor pune mâna pe condei: „Vorba nu e să umpli lumea largă cu o operă, ci o operă strămtă s-o umpli cu lumea largă, fiindcă o operă trebuie să trăiască în lung nu în larg, ca o rază ce pătrunde direct înainte, nu ca un balon de la luminație care se umflă în laturi.”

Încredințându-ne de convertibilitatea în aur a vorbelor de duh, prin fereastra lor zărim văzduhul, (văz-duhul) senin al primăverii într-o încercare repetată de adecvare a conținutului vieții noastre lăuntrice la farmecul inefabil al cuvintelor culese cu spor din grădina spiritului - loc binecuvântat unde florile nu mor niciodată.

„Am presărat cenușa amintirilor pe drumurile pe care le-am străbătut”

Interviu cu scriitorul NICOLAE BĂCIUȚ

Darie DUNCAN

Darie Duncan: *Care a fost momentul în care în care ați avut primul contact cu literatura?*

Nicolae Băciuț: Primele lecturi, primele cărți pe care mi le amintesc, chiar în puterea fășăitului filelor răfoite, pe care-l aud și acum, ca pe o adiere dinspre copilărie, sunt din seria *O mie și una de nopți*, apoi *Baronul Münchhausen*, cărți pe care fratele meu, Grigore, le primise ca premiu (I), la școală. Au fost pagini pe care le-am citit, unele, sub pătură, la lumina lanternei, după... „ora stingerii”.

Dar prima întâlnire cu literatura i-o datorez unei surori a tatălui meu, mătușa Saveta, care rămăsese văduvă de tânără, iar eu eram lăsat să-i mai țin de urât, dormind la ea, iar înainte de culcare, îmi spunea balade. Le știa pe de rost, deși, draga de ea, era neștiutoare de carte.

Literatura a fost pentru mine, de la început, și poezie și poveste. Eram fascinat de povești, și-aici îi datorez foarte mult lui Petre Ispirescu, prin care am intrat în lumea basmelor, ca apoi, prin Al. Mitru să intru în *Legendele Olimpului*.

În această lume fabuloasă a intrat și *Spartacus*, grație unui vecin, Grigore Măgherușan, profesor de istorie, care îi dădea cărți fratelui meu, și, firește, nu-mi scăpa nici mie nici una.

Cum în Chintelnicul meu nu era bibliotecă, pentru a lua cărți de la bibliotecă, din Șieu Măgheruș, centrul de comună, băteam o cale de aproape 8 km dus-întors. Pare dintr-un alt secol, mult mai îndepărtat, când, de fapt, de-atunci n-a trecut nicio jumătate de secol.

Mi-am hrănit nevoia de imaginar din literatură, deși realul copilăriei mele a fost fabulos.

D.D.: „Hâzii”, tradiție spectaculară din Chintelnicul dvs. natal, credeți că arată nașterea ca mască, fiind în preajma bobotezei, sau e poarta prin care din real se intră direct în ficțiune?

N.B.: Sunt tot felul de teorii legate de „Hâzii” de la Chintelnic, într-o intersectare a sacrului cu profanul. Copilul din mine a perceput fascinația măștii. Pentru că arta „hădului” era să se mascheze, să-și modifice și vocea încât să nu fie recunoscut, să fie personaj. Deconspirarea, recunoașterea însemnau alungarea vrajei, eșecul

rolului. Pentru că mascarea însemna intrarea în rol, individual sau în grup. „Monoloagele” hâzilor aveau frumusețea lor, grupurile de hâzi făceau mici spectacole de teatru popular, legat de nuntă și înmormântare, cu miri și nuntași, pe de-o parte, cu bocitoare, cu întruchiparea morții. Măștile hâzilor nu se doreau frumoase, ci „hăde”, urâte. Măștilor de pe față le spuneam „obrăzare”, care erau desenate cu chipuri umane, având orificii în dreptul ochilor și gurii.

Nicolae Băciuț

Cele mai înspăimântătoare măști erau cele în care fețele erau acoperite cu o mască de făină albă, iar dinții erau confecționați din cartofi. Erau măști hidoase, care înfiorau, iar rânjetul cu dinți de cartofi era copleșitor.

Copiii nu „umblau cu hâzii” foarte mult, seara, pentru că veneau apoi cetele de tineri mascați, care îi băgau în sperieți, îi fugăreau, îi trânteau în zăpezi – și, Doamne, ce zăpezi mai erau!

Spre miezul nopții, venea rândul celor în vârstă, femeile se mascau mai ales ca să inspecteze, să vadă cum sunt aranjate interioarele de sărbători... Ordinea și curățenia neglijate puteau deveni subiect de vorbe de ocară. Și cum altfel decât mascat, se putea intra într-o casă, mai ales când existau interese, fiind permis „controlul”.

Cum s-a ajuns ca acest obicei să preceadă ziua Bobotezei, nu știu. „Hâzii” mai umblau și în ajunul Anului Nou, dar atunci amploarea era mult

revistă pentru românii de pretutindeni

FAMILIA ROMÂNĂ

redușă, în schimb, în ajunul Bobotezei, vuiiau ulițele de „hâzi”.

„Hâzii” mi-au oferit primele întâlniri cu teatrul, îi includ și pe ei printre cei care mi-au înlesnit întâlnirea cu literatura, descoperirea literaturii.

D.D.: *Ce cărți v-au marcat la diferite vârste? Ați constatat vreodată că acest canon se schimbă cu vârsta?*

N.B.: Prima carte care m-a marcat ar putea fi *Un om sfârșit*, romanul lui Giovanni Papinni, și apoi *Punct contrapunct*, de Aldous Huxley, în anii de școală bistrițeană, ca și *Moartea unui poet*, documentarul lui Gheorghe Tomozei, despre moartea lui Nicolae Labiș. Ca, pe sfârșit de liceu, să mă întâlnesc cu *Starea poeziei*, cartea de început de clasicizare a lui Nichita Stănescu.

În facultate, la Cluj-Napoca, *Crimă și pedeapsă*, capodopera lui Dostoievski, citită cu arta lui Liviu Petrescu, profesorul meu de Literatură comparată, m-a adus într-o stare de nestăpânit/necontrolat. Câteva luni la rând, aproape noapte de noapte, mă visam Raskolnikov. Vă imaginați cum era trecerea de la vis la realitate!

Apoi, marile cărți, marii autori au venit în valuri, grație, în primul rând, lui Liviu Petrescu, până a ajunge, în primii ani de la *Vatra*, să-mi impun ca lectură o carte pe zi. Pe cont propriu.

După cărțile jalon de la început, am intrat în labirint. Când mi-am antrenat nevoia de dialog, în primii ani echinoxști, am trecut prin convorbirile lui Eckermann cu Goethe. Ca apoi să ajung la duhovnicul meu literar, N. Steinhardt.

Fiecare carte e o treaptă, pregătește „zări și etape”. Cu trecerea timpului, se insinuează tristețea că atât de puțin din ceea ce ar trebui citit poate fi citit, că atât de multe cărți rămân necitite, că atât de multe relecturi au fost amânate și n-o să le mai vină rândul, deși e atât de ademenitor să testezi cum sună *Crimă și pedeapsă* la 56 de ani...

Fiecare vârstă, cu lecturile ei, ca să fiu punctual pe întrebarea dv.

D.D.: *Cum considerați, să numesc așa, extravaganțele lui N. Steinhardt față de poezia lui Geo Bogza, de exemplu? Le numesc așa raportându-mă atât la imaginea sa din timpul vieții cât și la cea postumă, imagine atunci de retras din cauza regimului politic, iar ulterior morții, una aproape exclusiv solemnă.*

N.B.: Cartea despre Geo Bogza, publicată în 1982, are ca subtitlu: „un poet al Efectelor, Exaltării, Grandiosului, Solemnității, Exuberanței și Patetismului”. Probabil că a scris această carte la Mănăstirea Rohia, unde se stabilise în 1979, după ce în vara anului anterior stătuse o perioadă acolo, iar în 1980, fusese tuns în monahism de episcopul Iustinian Chira. Acolo rânduise și cele vreo 23.000 de cărți ale bibliotecii.

Cum a ajuns în „babelul” cărților de la Rohia să stăruie asupra lui Geo Bogza nu-mi explic. N. Steinhardt nu avea prejudecăți, chiar dacă avea... incertitudini, doar cartea din 1980, prima după peste patru decenii de tăcere editorială (texte originale, altfel a mai publicat traduceri), se numea *Incertitudini literare*, iar ultima tipărită în timpul vieții, în 1988, se numea *Prin alții, spre sine*. Cred că a găsit o cale spre sine prin Geo Bogza. Sigur, poate părea paradoxală opțiunea sa, mai ales că poezia de tinerețe a lui Geo Bogza era cumva... nepotrivită pentru condiția monahală a lui N. Steinhardt. Poate era o formulă subversivă de a elogia nonconformismul, omul revoltat, în plină agonie a fariseismului, lașităților, trădărilor și... disperării.

Oricum, N. Steinhardt nu poate fi suspectat de erezie, cum au mai insinuat unii. N. Steinhardt nu și-a pierdut niciodată simțul umorului și nici libertatea interioară!

D.D.: *Dacă s-ar îngusta deodată creierii cuprinderii omenеști și ați putea citi tot restul vieții doar un autor, la cine v-ați opri? Nu întreb ce carte ați lua pe o insulă pustie pentru că aș fi convins că și insula aceea e într-o carte și ați fi capabil să lărgiți orizontul la doi autori printr-un sublim viciu de procedură.*

N.B.: E o ipoteză pe care o refuz. N-aș suporta să trăiesc o altfel de viață. Dacă e să bagatelizez – credeți că nu v-ați sătura prea repede dacă ar trebui să mâncați în fiecare zi doar friptură?

Sigur, într-o astfel de variantă dramatică a alegerii exclusive, ar rămâne, totuși, o porțiță: *Biblia*, suficient ca să te descoperi și ca să te mântui. E de preferat însă perspectiva borgesiană – raiul, ca o imensă bibliotecă. Pentru cei care vor ajunge acolo. Nici Iadul n-ar fi rău dacă ar avea și bibliotecă!

D.D.: *Ce loc din Clujul echinoxist vă vine în minte când vă gândiți la studenție?*

N.B.: Redacția revistei *Echinox*. Cea de la etajul I al clădirii de pe str. Universității nr. 7. Viața mea e legată printr-un cordon ombilical de acel loc. Continui să mă raportează la el, să-i simt energiile care emană de acolo. Cu tinerețea, cu visele, cu încrederea, cu credința și nădejdea care mi s-au așezat ca temelie. Ca să știu să mă întorc acolo, ca-n basme, am presărat cenușa amintirilor pe drumurile pe care le-am străbătut.

D.D.: *Ați tipărit multe cărți, foarte variate. Care vă e totuși cea mai dragă? Nu cât să mizați totul pe ea, ci cât să vă regăsiți cel mai mult în ea ca suflet și existență?*

N.B.: În diverse formulări, mi-a mai fost adresată o astfel de întrebare. Ea se pune adesea, deși și cei care întreabă știu că niciun autor nu

poate fi tată vitreg pentru copiii săi. Dacă acceptăm jocul, acceptăm și povestea. Și-atunci Prâslea devine copilul cel mai drag. Pentru că e cel mai mic, cel care reclamă mai multă purtare de grijă, pe care-l simți încă în tine, care nu s-a depărtat prea mult. Până la următoarea carte, care-i ia locul, cu același complex de bucurie, teamă... Mereu există un Prâslea...

D.D: *Sublimă nesemnălizare a virajului dinspre scriitor spre editor. Dar „Cincizeci și cinci”?*

N.B: *Cincizeci și cinci* e o carte neplanificată și neanticipată „de nicio aură de cometă”. E o carte anumă care putea fi... postumă.

Poeemele din această carte s-au adunat în vârtejul unui an foarte complicat, cu furtuni interioare, exterioare, cu bucurii, cu spaime.

Iar ciclul *În dunga nopții* au fost scrise cu spatele spre ziuă și cu fața spre întuneric. Pe care l-am simțit foarte aproape. L-am... pipăit, în toată semnificația lui fizică și meta-fizică.

D.D.: *Citindu-vă destul de constant publicistica, am observat un pozitivism pe care nu îl observ la alții. Ce credeți că trebuie făcut pentru a echilibra critica literară? Puțin oxigen de întâmpinare în fața cărților înainte de mecanica profesiei? În ce măsură umanizarea ei nu e o încercare de îmblânzire?*

N.B: Omul este bun, de la natură. Dacă și criticul e om, ar trebui să fie și el bun. Ori măcar drept.

Cel mai important lucru pe care trebuie să-l faci un critic literar e să citească acele cărți despre care a ales să scrie. Oricum trebuie să aleagă, pentru că „E-atât de puțin timpul, / Atât de grăbite sunt toate/ Atât de ușor se strică/ Ce la naștere pare eternitate”, spunea Romulus Guga, cel care mi-a influențat în bună măsură destinul.

Un critic trebuie să aleagă, nu mai are timp să citească decât pe sărite. Depinde peste cine sare și cum sare.

Un critic nu e Dumnezeu, însă. Judecățile sale nu sunt „Judecăți de Apoi”. „Sentințele” sale nu sunt definitive. Excese, nedreptăți, răutăți a înregistrat multe istoria literaturii universale. Nu blândețea e virtutea criticului literar, onestitatea, moralitatea au mai mare preț.

Valorile se cern, însă, până la urmă. Confuzia e ușor de instaurat, legitimitatea criticii literare e în suferință. Totuși, nu literatura e în criză, cât e receptarea literaturii. La toate nivelele.

D.D: *Pentru că cititorul, având o ofertă de necuprins, borgesiană, cât raiul, nu are timp și, precum bicicletele copiilor, are nevoie de roți ajutoare? Sau pentru că aceste roți se vând sudate de bicicletă fără puțința de a se îndepărta?*

N.B: Critica a ajuns neputincioasă în relație

cu cititorul. Nu vă imaginați – a se vedea tirajele sau accesările variantelor on-line – că cititorul de literatură citește la îndrumarea și sub atenta supraveghere a criticii literare. Or dacă s-ar lua după critică, ar fi complet derutat, după cât de drastic și-au revizuit unii judecățile de valoare, ajungând să repudieze azi ceea ce mai ieri era potopit cu superlative.

Un editor abil, care știe cum să-și promoveze cărțile, o face peste capul criticului literar. *De ce iubim femeile* și „De ce nu iubim critica literară”? Un titlu ademenitor, o strategie pragmatică de promovare și o carte a ajuns să se tipărească în zeci de mii de exemplare, lăsând ineficiente opiniile dezamăgite ale unor critici literari față de invocata carte a lui... Cărtărescu.

Cititorii însă nu fac nici ierarhii și nici nu scriu istorii literare. Mustăcim atunci când ne amintim cum președintele Traian Băsescu se lăuda că îl citește pe Mircea Cărtărescu... Cred că despre *Orbitor* era vorba. E greu de orbit cineva, doar aruncând praf în ochii lui.

D.D: *Despre Levantul...*

N.B.: Dacă cineva nu poate citi decât dirijat, apelează, firește, la cărțile pe trei roți. Dar dacă roata e falsă, dacă se dezumflă, ce face cititorul? O ia pe arătură, pe jos?

Nici măcar manualele școlare nu mai sunt sigure, după ce a trecut taifunul peste ele!

D.D: *Bine, președintele se afilia unei imagini elitiste prin care mai ciupea ceva electorat, nu cred că cineva care cunoaște Levantul a crezut vreodată clipă că președintele e un admirator al acestei cărți rafinate, poate a scufundătorilor de barcaze.*

Ce muzică vă place? Care e compozitorul dvs. preferat?

N.B: Tot de la literatură mi se trage. După ce am citit *Sonata Kreutzer*, a lui Tolstoi, m-am apropiat altfel de Beethoven. *Sonata pentru vioară și pian nr. 9* m-a dus la simfoniile sale, mi-a deschis o poartă, mi-a deschis o lume. Dar nu mă dau în lături nici de la Joan Baez. Nu doar la drum lung! Cum leac pe rană îmi sunt și *Horile* și *Cântecetele de cătanie* horite de Grigore Leșe.

D.D: *Vi se pare că are o componentă erotică această splendidă sonată?*

N.B: Povestea *Sonatei Kreutzer* e de notorietate, știut fiind că ea pleacă de la realitatea unei relații „nepotrivite” a Sofiei Andreevna, soția lui Tolstoi, și Serghei Ivanovici Taneev, compozitor, muzician, muzicolog, relație care nu putea decât să-i ațâțe gelozia scriitorului. *Sonata Kreutzer* l-a făcut pe un alt președinte american, Theodore Roosevelt, să-l numească pe Tolstoi „un pervers sexual moralist”.

Sonata Kreutzer ca și *Sonata pentru vioară*

și pian nr. 9 coagulează în „sunetele” lor pasiune erotică.

D.D: Dacă, așa cum se obișnuiește la președinți, ar fi să nu mai fiți o personalitate, ci un personaj de roman, interimar, cine ați vrea să fiți? Cât s-ar duce el, să zicem, să bea un pahar cu apă.

N.B: Avantajul meu e că nu am nicio dificultate, nu sunt copleșit de ideea de „personalitate”. Sunt un om care trăiește normal, nu-mi face nimeni cumpărături, nu-mi plătește nimeni facturi, nu am nicio reținere să fac munci de jos – îmi curăț singur terasa casei de zăpadă, îmi îngrijesc singur florile, n-am bodyguarzi...

Nu sunt interesant ca personaj, pentru că nu știu cine ar face personaj dintr-un „workaholic”.

În privința paharului cu apă, nu am nici măcar pretenția personajului din *Petițiune*, a lui Caragiale:

„— Monșer! te superi dacă te-o ruga pentru un pahar de apă?... Teribil mi-e de sete!

Impiegatul sună; un aprod se prezentă.

— Un pahar cu apă...”

Merg singur după un pahar cu apă.

Circulă o anecdotă cu „paharul cu apă”, despre un tată grijuliu, care a făcut sacrificii imense toată viața, gândindu-se ca pe patul de moarte să aibă cine să-i aducă un pahar cu apă. Și când simte el că îi vine sfârșitul, își cheamă toți copiii la el, amintindu-le sacrificiile făcute: renunțat la concedii, renunțat la mașină scumpă etc., totul, ca să-i ajute pe ei, ca să aibă cine să-i aducă pe patul de moarte un pahar de apă...

„— V-am chemat, le spune tatăl, gata să-și de duhul, să vă spun că... nu mi-e sete!”

Sper să nu ajung să-mi fie sete nici mie, cândva, să trebuiască să cer cuiva un pahar cu apă....

Altfel, ca părintele și creatorul „Rugului aprins”, Sandu Tudor, spun și eu că „Multe se vor zice după ce nu voi mai fi... Orice vei auzi rău despre mine, să crezi că am fost un mare păcătos!”

D.D: Iată, apa ca personaj. Realist personaj, până la urmă.

N.B: Ei, apa chiar e un personaj. Real!

D.D: Ce v-a marcat din literatura antică cel mai mult?

N.B: Homer. M-a fascinat întotdeauna omul Homer, l-am invocat adesea, o carte audio a mea se cheamă chiar *Ochiul lui Homer*. Lumea greacă am cunoscut-o prin ochii lui Homer. Dar m-a fascinat și Războiul troian. Nu întâmplător, miturile și legendele Olimpului m-au împătimit încă din copilărie.

D.D: Vorbind despre dialog și, iată, realizându-l, dacă s-ar întâlni cineva drag cu acel personaj venind să bea apă ce ați vrea să-l întrebe despre dumneavoastră?

N.B: Dacă, totuși, îi va fi sete, atunci când va fi să fie apa de merinde, va fi cine să-i aducă paharul cu apă?!

D.D: Ce mai înseamnă literatura pură sau măcar lectura pură într-o lume a cărei chiar ideologie literară, de recepție, e caracterul ei impur? E, evident, un merit al media, această modernitate nevrotică. Sau nu?

N.B: Mi-e greu să definesc „literatura pură”, ori „citorul pur” cum mi-e greu să definesc lumea în dimensiunea sa... impură.

D.D: Vă știu un iubitor de teatru. Vă place Ibsen dar, surprinzător, pe Cehov îl preferați în povestirile sale. Sau nu e așa?

N.B: Am jucat teatru, încă din copilărie. Primul rol a fost Prințul Calaf, din *Prințesa Turandot*, de Carlo Gozzi, la începutul anilor șai-zeci. În 1966, în anul centenar Coșbuc, am „regizat” și interpretat *O scrisoare de la Muselim Selo...*

La Ibsen și Cehov am ajuns mai întâi prin măiestria lui Liviu Petrescu de a face... spectacol din a ne provoca întâlnirea cu ei, ca apoi, Ion Vartic, să mă readucă în lumea lui Ibsen. Cu Caragiale mi-a fost mai ușor. Caragiale... „e-n toate, e-n cele ce sunt și-n cele ce mâine vor râde la soare”, ca să invoc un poem de fermă ideologie roșie, cu care am fost îndoctrinați în școală.

În privința lui Cehov, n-am fost niciodată tranșant, n-am despărțit niciodată apele de uscat, adică povestirea cehoviană de teatrul său. Impus de conjuncturi, am pus însă accentul când pe teatru, când pe proza scurtă.

În anii optzeci, în fascinația povestirilor lui Cehov și a fantasticului prozei lui Eliade, am scris un volum de proză scurtă. L-am predat Editurii Albatros. Undeva s-a rățăcit, între Mircea Sântimbreanu și Gabriela Negreanu. Aproape că uitasem de el. Au trecut aproape trei decenii... E, pe undeva, într-un sertar... fără aplauze.

Cât privește dragostea pentru teatru, din nostalgii străvechi, am început să susțin recitaluri sub genericul „Pe unde umbli poezie?” Știți ce mi-a scris un spectator al unui astfel de spectacol, dascăl din Brăila? Că sunt „Un Florin Piersic al scrisului românesc”. Păstrez „documentul”. Cu toată exagerarea, am simțit cum îmi cresc aripi. Am susținut zeci de astfel de recitaluri, devenind agent de promovare al poeziei. Spusă într-un anume fel, alegând poeme de calibrul, mulți (re)descoperă poezia. Cred că merită efortul!

D.D: Cum se numea volumul de proză scurtă? S-a recuperat totuși, nu?

N.B: Când cineva va recupera Editura Albatros, arhivele ei, atunci se va recupera și *Al cincilea anotimp*, acesta fiind titlul cărții. Când voi avea timp, de-mi va mai fi îngăduit acest timp,

va trebui să caut și eu prin „lăzile” mele cu manuscrise, fiindcă între timp și eu m-am mutat, iar cărările unei mutări sunt și ele întortocheate...

D.D: *Ce citești acum cu plăcere? Ce scriești acum cu plăcere?*

N.B: În ultimele două decenii, am tipărit aproape două mii de cărți. Bune, proaste... de tot felul... Faceți un calcul, ce cheltuială de timp... Și, totuși, mi-am făcut mereu timp, să mă-ntorc la autori, în special poeți, din care citesc, ca pe niște rugăciuni, texte de-altă dată, într-un colocviu perpetuu, în care-i întâlnesc și pe Ezra Pound și pe T.S. Eliot, și pe Saint-John Perse și pe E.E. Cummings. Anglofil cum sunt, e explicabil. Dar, am găsit timp, nu arareori și pentru Ungaretti și pentru Montale. Cum nu am nicio rezervă să-i recitesc pe Bacovia, Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Ileana Mălăncioiu... Uneori mi se face dor de Ioan Alexandru, de Grigore Vieru...

Scriu, dacă nu e asta o fatalitate, dacă luăm în calcul ce citesc cu plăcere, scriu poeme. În general, spontan, eu cred în inspirație, de cele mai multe ori, texte... definitive, nu mai suportă niciun fel de intervenții.

Jurnalistica o servesc pe pâine... E ca un mic dejun, ca să-mi țină de foame toată ziua!

D.D: *Ce țări v-au impresionat în drumurile dumneavoastră prin lume? Ce oameni?*

N.B: Sigur, marele șoc pentru mine a fost America. Nu e ușor să fii parașutat din comunism direct în capitalism, fără niciun fel de carantină. America nu e o țară, e o lume. Cum nu e țară o țară care e antecamera Raiului, Athosul. Am scris jurnal de călătorie – și despre America și despre Athos...

Deasupra tuturor însă e o altă țară despre care și în copilărie credeam că nu e pe pământ, ci în cer, Țara Sfântă...

Peste tot, cel mai mult m-au impresionat oamenii simpli, nesofisticați, sinceri, buni de pus pe orice rană, văzută sau nevăzută.

D.D: *„Poemul Phoenix”, publicat la Editura Dacia XXI, recondiționată imagistic, s-a bucurat până acum de o soartă specială. Ați tipărit, ca urmare a receptării lui la un concurs de literatură „Ion Creangă” o carte-experiment, inedită. Nu știu dacă la noi s-a mai făcut așa ceva, cu toate că experimentalismul și relaționismul sunt pe buzele și în faptele mai tuturor poezilor tineri: e vorba despre „Cenușa poemului, Nicolae Băciut în interpretări critice”, un tom de aproape 500 de pagini de critică literară făcută de elevi de liceu, din aproape toată țara, poeziilor din această carte, mizând, prin chiar programul concursului, pe receptarea literaturii contemporane necanonice. Văd acest gest ca pe unul de deschidere cu atât mai mult cu cât cantonarea în canon ne ține*

ficși pe cruce. Ce rămâne din această joacă și din această lecție de critică? E și o sfidare a criticii mature care, autoritar, trece din opinie/recepție în diagnostic de directorat de bandă, de clan? Am rămas surprins de maturitatea unor eseuri scrise de unii elevi și luminat și de farmecul naivității unora. Am vorbit cam mult, vă las pe dumneavoastră să îmi dați niște detalii ale acestei experiențe.

N.B: Experiența e unică în esența ei, de pionierat, originală în toate componentele sale. Cum s-a ajuns la ea, e o „poveste a poveștilor”, ca să zic așa, fiindcă ea are ca incipit un Concurs de Creație Literară „Ion Creangă”, inițiat de prof. Angela Olaru, care se organizează în Brăila de șapte ani și la care am fost președintele juriului la ultimele patru ediții.

A fost o legătură care s-a consolidat cu fiecare ediție, extinzându-se până la a se ajunge la ceva la fel de inedit, surprinzător. Concursul „Ion Creangă” e organizat, cum e și firesc, de Școala „Ion Creangă”, dar, după câteva întâlniri cu elevi și profesori de la Școala „Sandu Aldea”, aici s-a înființat Cenaclul literar... „Nicolae Băciut”, condus de prof. dr. Gabriela Vasiliu, cenaclu care are și o revistă proprie, cu un titlu inspirat de cartea mea *Singurând: Cuvântând*, care publică în primul rând texte ale copiilor de la această școală. O școală „luminată”, în care, în 2011, s-a organizat un Concurs de Creație Literară „Adrian Păunescu”, urmând ca la fiecare ediție să poarte numele altui scriitor român contemporan. Din acest an însă, la „presiunea” mea, el va fi doar Concursul de Creație Literară „Ana Blandiana”, care a agreat ideea și participarea la această primă ediție.

Am făcut această introducere lungă pentru a oferi imaginea mediului în care a fost posibilă o experiență precum „secțiunea: Interpretare critică a unui poet contemporan – Nicolae Băciut”, în cadrul Concursului Național de Creație Literară „Ion Creangă”. A fost propunerea coordonatorului proiectului, prof. Angelica Olaru, pe care nu aveam de ce să o refuz, mai ales că ea vroia să marcheze și o vârstă a mea, în rotundul cifrei 55, ba, dimpotrivă, i-am dat durată prin publicarea tuturor comentariilor trimise la concurs, într-un volum, participanții având posibilitatea să aleagă pentru comentariu un text din cartea mea *Poemul Phoenix*, care a fost pusă la dispoziție în format electronic.

Au fost peste o sută de participanți, elevi de la clasele VII-X, din toată țara. Pentru mulți dintre ei a fost o provocare inedită, la care s-a răspuns, zic eu, cu entuziasm și cu responsabilitate. Comentariile sunt diverse, de la unele de o naivitate dezarmantă, la altele de o maturitate contrastantă vârstei.

Încurajator e însă faptul că există încă mulți

copii cu aplecare cărturărească, mentori care știu să-și antreneze ucenicii în lecturi... extrașcolare, care știu să scoată elevii din limitele bibliografice ale manualelor, deschizându-le și alte orizonturi literare, de lectură.

Pentru optzeciști, între care mă prenumăr, e o experiență de pionierat. E o posibilă compensație la frustrările resimțite, în condițiile în care autori din generația '60 și din generația '70, după 50 de ani începeau să intre în circulație națională în colecțiile „Cele mai frumoase poezii”, (Albatros) și BTT (Minerva), cu ediții antologice în tiraje de masă. Acele bune obiceiuri... „comuniste” au fost abandonate, difuzarea, promovarea autorilor fiind acum mai degrabă lăsată în voia întâmplării.

Volumul *Cenașa poemului* - Nicolae Băciut în interpretări critice poate fi receptat ca și un manual de bune practici în receptarea literaturii necanonice. Pe lângă comentariile elevilor și poemele supuse analizei, cartea include și câteva recenzii, cronici literare la cartea mea *Poemul Phoenix*, apărute în presă, pentru a pune astfel față în față comentariile unor debutanți cu ale unor consacrați într-ale criticii literare.

Cu siguranță, printre cei care au semnat comentarii în *Cenașa poemului*... se află și unii dintre viitorii noștri critici literari. E un pariu pe

care mi-l asum cu foarte multă speranță și încredere. „Lanțul” criticii literare își consolidează deja o verigă.

Firește, un rol important în această experiență l-au jucat și profesorii coordonatori/ îndrumători, care merită întreaga noastră grațitudine și care, sper, au recompensat și în catalog eforturile elevilor.

D.D: „*Vatra veche*” a devenit o revistă citită și care în câțiva ani și-a câștigat un culoar al ei de public. Nu e puțin lucru într-o presă culturală care, încet-încet, se întoarce la câteva organe centrale. Ce ați dori să păstrați și ce anume să schimbați în viitor la această revistă?

N.B: *Vatra veche* e o revistă vie. Ea nu e închisată într-un format, nu e exclusivistă, nu cultivă politici de grupuri literare, nu se lasă antrenată în jocuri de culise. E la vedere ceea ce se întâmplă în laboratorul ei, prin chiar rubrica sa deschisă cititorilor, „Curier”, care găzduiește corespondența primită și din dorința de a menține în viață un gen cu parfum de epocă, genul epistolar.

Avantajul revistei *Vatra veche* vine și din independența ei financiară. Ea nu se tipărește pe bani publici, nu are surse extrabugetare care să o susțină. Ea apare pe cheltuiala mea, dintr-o sumă de entuziasme care vin dintr-o altă lume și dintr-o altă vreme. Ea va arăta așa cum vor dori cei care își manifestă dorința de a-i fi colaboratori. Iar colaboratorii sunt atât de mulți încât la această dată, în prima zi de Paște 2012, există în portofoliu materiale pentru tot acest an.

Am reușit să dau fiecărui număr și identitate plastică, având ilustrație de autor, ceea ce face din fiecare număr o „expoziție personală”, literatura făcând casă bună cu literatura, „ut pictura poesis” nefiind un aforism gratuit!

D.D: Spuneți-mi, vă rog, un loc în Târgu-Mureș pe care îl iubiți mult. Un trotuar, o stradă, un gang de casă etc.

N.B: „Home, sweet home, there is no place like home” – parcă spunea Robert Burns. Nicăieri nu mă simt mai în largul meu ca acasă. Toate drumurile duc acasă. Aici se concentrează toată lumea mea, tot trecutul meu, tot viitorul meu. Pentru că am pus suflet în totul. I-am fost meșter Manole. Aici am pus jertfa mea la temelie...

25 februarie - 15 aprilie 2012

Filosoful și gânditorul creștin și orthodox Nae Ionescu - în concepția și viziunea scriitorului și publicistului Dan Ciachir

Drd. Stelian GOMBOȘ

Introducere sau Prolog - Nae Ionescu, profesorul unei noi elite

Moto: „În istoria culturii românești moderne, o singură mare personalitate a avut o influență asemănătoare asupra contemporanilor săi mai tineri. A fost Mihai Eminescu. În timp ce, însă, Eminescu a creat un curent de simțire și gândire eminesciană prin opera sa scrisă, Nae Ionescu exercita o influență socratică, de la om la om, de la suflet la suflet „.
(Mircea Eliade)

Mai mult decât simplul elogiu al unui discipol către maestrul său, această afirmație exprimă un adevăr care a fost multă vreme contestat. Profesor și publicist, Nae Ionescu a avut un rol însemnat în formarea și educarea generației românești interbelice, iar comparația cu „luceafarul poeziei românești” nu este nici întâmplătoare, nici hazardată. Dacă Mihai Eminescu, ca scriitor și publicist a avut o influență decisivă asupra contemporanilor săi tineri, dar și asupra posterității, același lucru se poate spune, fără reținere și despre Nae Ionescu. Profesor și ziarist, persecutat în timpul vieții de regimul carlist, opera sa a fost interzisă după moartea sa de către regimul comunist. Nae Ionescu a rămas însă în conștiința contemporanilor și a discipolilor săi, care i-au publicat postum opera. Astfel, prin contribuția acestora, Nae Ionescu a fost accesibil românilor din diaspora, fiind revelat, după decembrie 1989, și românilor din țară. Având în vedere că „Profesorul” (cum era numit) nu și-a publicat opera, fapt ce ținea de altfel de maniera sa de a fi și de a gândi, ar fi fost imposibil ca el să ne devină cunoscut, dacă opera sa nu ar fi fost cu adevărat valoroasă. Valoarea operei sale explică eforturile contemporanilor săi mai tineri de a-i publica și organiza lucrările. Astfel se explică faptul că deși a fost trecut la index de către regimul comunist, gândirea sa nu a fost uitată. Discipolii săi au început să-i publice cursurile încă din anul 1941, la scurt timp după moartea sa. În acel an a apărut în țară un număr festiv al revistei *Pan*, consacrat lui Nae Ionescu. Tot în anul 1941 se înființează „Comitetul pentru

tipărirea operei lui Nae Ionescu”, coordonat de Octav Onicescu, care va edita patru dintre cursurile „Profesorului”: *Istoria logicei* (1941), *Metafizica, I*, 1942, *Logica*, 1943 și *Metafizica, II*,

Profesorul Nae Ionescu

1944. Această activitate va lua sfârșit în urma ordinului mareșalului Ion Antonescu, Conducătorul statului. După război apare la Freiburg (1951), selecția de articole *Convorbiri* - autori Mircea Eliade și Gh. Racoveanu. În anul 1957 apare la Wiesbaden volumul *Îndreptar ortodox*, selecție și note de D. C. Amzar. În anul 1978 sunt reeditate la Paris, în colecția „Ethos”, *Logică și Metafizică*. În anul 1989 este reeditată la Paris („Miorița”, „Librăria românească”), *Istoria logicei*. Al doilea curs, iar în anul următor culegerea de articole realizată de Mircea Eliade, *Roza Vânturilor*, la editura omonimă. După anul 1989, lucrările Profesorului sunt publicate în România.

Despre personalitatea lui Nae Ionescu

Mai mult decât scriitor, Nae Ionescu a fost cunoscut ca publicist, director de ziar și profesor. Stilul său s-a creionat în timp. După primele în-

cercări de tinerețe, la *Noua Revistă Română*, a profesorului Constantin Rădulescu Motru (1911-1913), Nae Ionescu va scrie din nou la întoarcerea

în țară din Germania (1919), unde, plecat fiind pentru studii de doctorat, a fost surprins de război și reținut în lagăr (teza sa de doctorat a fost publicată postum). Întors în țară, va colabora la *Ideea Europeană* (1919-1925), al cărei director era de asemenea Constantin Rădulescu Motru, căruia îi va fi de altfel și asistent la catedră. Va scrie sub pseudonimele: Mihai Tonca, Nicolae Ivașcu (după numele bunicului său), Skytes, Calicles, Nemo, Verax, un prelat, un universitar, un preot de țară¹.

În această perioadă are preocupări teologice; în numărul din 4-11 aprilie 1920 publică articolul *Pascalina*, o primă formă a textului său de referință *Juxta Crucem*. Articolul, care tratează problema suferinței în creștinism, va fi reluat pe larg de Nae Ionescu în lecția de deschidere a cursului său universitar, intitulat „Funcția epistemologică a iubirii”, publicat postum în revista *Isvoare de filosofie*, I, 1942. Un alt text de referință, *Suferința rasei albe*, va fi publicat în anul 1924. Ca gazetar, dar și ca filosof, atinge maturitatea în perioada anilor 1926-1933, perioadă legată de activitatea sa la ziarul *Cuvântul*, al cărui prim proprietar a fost industriașul Titus Enacovici, timp în care Nae Ionescu a fost redactor-șef². În anul 1928 ziarul devine proprietatea sa, între anii 1929-1934 și în anul 1938 Nae Ionescu fiind director al ziarului. Ziarul a fost suspendat de către Regele Carol al II-lea la sfârșitul anului 1933 și va reapare pentru o scurtă perioadă în anul 1938 (în acest an Carol al II-lea îl îndepărtează de la catedră printr-o lege promulgată special pentru Profesor, pe motivul „lipsei de activitate științifică”, iar între anii 1938 și toamna anului 1939 va fi internat pentru a doua oară în lagărul de la Miercurea-Ciuc; prima dată a fost închis acolo după uciderea lui I.G. Duca, în ianuarie-februarie 1934). De remarcat că în perioada primei suspendări a *Cuvântului* (1933-1938), în anul 1937, Nae Ionescu va semna editoriale în revista de critică teologică *Predania*, editată de teologul Gheorghe Racoveanu, unul dintre discipolii săi (până în octombrie 1937). În semn de protest față de arestarea maestrului, elevii săi vor începe să-i editeze cursurile, pornind cu *Istoria logicei*, la sugestia lui Nae Ionescu. (De altfel, încă din anul 1937 Profesorul va urma îndemnul lui Alexandru Rosetti, un cunoscut editor, de a publica o antologie a articolelor sale). Extrem de important pentru soarta operei sale, publicată postum, a fost așadar atașamentul și loialitatea elevilor săi, pe care în primul rând i-a învățat să gândească. Dintre acești „ucenici”, remarcăm existențialiștii de la *Criterion-ul* anilor 30, Mircea Vulcănescu, Mircea Eliade, Petru Co-

marnescu, Constantin Noica, precum și pe Constantin Floru, C. D. Amzar, Gheorghe Racoveanu, Emil Cioran, Mihail Sebastian. Unii dintre ei vor colabora în deceniul al patrulea la *Vremea*, iar alții vor avea la rândul lor discipoli (este cazul lui Constantin Noica, cu școala de la Păltiniș, care i-a avut ca discipoli pe Andrei Pleșu și pe Gabriel Liiceanu). Acesta a fost rolul esențial al Profesorului: să creeze o întreagă generație în cultura românească, o elită studioasă.

Este absolut firesc și normal ca o personalitate atât de remarcabilă să fi inspirat numeroase scrieri, multe dintre ele polemice. Despre Nae Ionescu au scris Mircea Eliade, Mircea Vulcănescu, Vasile Băncilă (*Ulysse printre sirene. Amintiri universitare*), Constantin Noica, Emil Cioran (*Nae Ionescu și drama lucidității*, în *Vremea*, 6 iunie 1937), Măriuca Enescu (Cantacuzino) și chiar Nicolae Iorga (în *O viață de om, așa cum a fost*), dascălul și modelul său declarat. De altfel, ca înălțime și aristocrație a spiritului, Nae Ionescu poate fi așezat lângă Titu Maiorescu, Vasile Pârvan și Nicolae Iorga, dar dintre aceștia, doar Titu Maiorescu poate fi comparat cu Profesorul în ceea ce privește rezultatele strădaniilor sale în generație, prin influența pe care a produs-o între tinerii contemporani. Aceștia îl considerau pe maestru realist și mistic în același timp, el însuși spunând că cele două merg mână în mână și pronunțându-se hotărât împotriva pozitivismului. S-a vorbit de „trairismul” lui Nae Ionescu, care spunea că „O metodă crește cu un om...”, ca despre o soluție răsăriteană³, care respinge rețeta și standardul. De altfel, unii au spus că Nae Ionescu ar putea fi înțeles cu greu în Occident, el aparținând spațiului oriental, balcanic, cu preocupări teologice, legate de ortodoxia „dură și pură”. Concepția creaționistă este foarte clar și limpede exprimată în toate cursurile sale. Ideile de forță, perene la Nae Ionescu sunt: mântuirea, păcatul, salvarea, aceasta din urmă fiind corelată cu problema trăirii, a exprimării personale și a găsirii echilibrului sufletesc⁴. Aceste idei apar clar exprimate în *Teoria cunoștinței*, care are privilegiul de a fi primul curs de această factură din istoria Universității bucureștene. Autorul evidențiază adevărurile, dar și limitele cunoașterii științifice, pronunțându-se împotriva dialecticii și a tuturor idealismelor care au marcat istoria gândirii omenesti, de pe pozițiile unui realism lucid, care ne lasă să întrezărim poziția tragică a gânditorului creștin care știe că, dincolo de adevărurile relative la care cugetarea omenească poate ajunge, stă ne-

1 Dan Ciachir, *Gânduri despre Nae Ionescu*, pag.16.

2 Nae Ionescu, *Problema mântuirii în Faust a lui Goethe*, pag. 128.

3 Dan Ciachir, op.cit., pag.24

4 Nae Ionescu, *Curs de Istoria Metafizice*, pag.16.

dezlegată marea taină a Adevărului¹. Totuși, de parte de a se complăce în limitele culturii răsaritene, Nae Ionescu poate fi considerat un european, un uomo universalis². Era un anti-provincial. Pe de altă parte, cerea elevilor săi să nu citească traduceri, dacă pot consulta originalul. Dădea dovadă de universalism, scriind în anii '20 despre teatru, cinema, făcând cronică dramatică, ocupându-se de grafologie. El contrazicea un anumit tip cultural, cel al profesorului și un anume tipic, cel al intelectualului care trebuia să scrie obligatoriu. Era un spulberător de iluzii, de prejudecăți, de idei primite de-a gata; contrazicea tonul și tempo-ul epocii. Într-o prefață din anul 1951, Mircea Eliade și Gheorghe Racoveanu declară că: „Nae Ionescu ne-a învățat să gândim. Geniul lui era, în primul rând, de structură socratică; ne ajuta să căutăm și să scoatem singuri la iveală adevărul. Nu ni-l oferea de-a gata, nu ni-l impunea. Ne obliga să judecăm, noi, cu mijloacele noastre, să tragem singuri concluzia propriilor noastre eforturi. Ne învăța cum să citim un text filosofic și ne îndemna să mergem întotdeauna la izvoare: ne interzicea cărțile despre un filosof sau un sistem de filosofie. Nae Ionescu a fost cel dintâi profesor care, într-o vreme când pozitivismul și agnosticismul domneau încă în universitățile românești, a arătat validitatea metafizicii și a vorbit cu înțelegere despre mistică și despre experiența religioasă”³. De fapt toate cursurile lui Nae Ionescu sunt un spectacol de gândire liberă și implicit, un îndemn. Mircea Eliade spunea că: „Simțai că ceea ce spune Nae Ionescu nu se găsea în nici o carte. Era ceva nou, proaspăt gândit și organizat în fața ta, pe catedră”. Iată ce spunea Profesorul însuși: „Măine mă veți depăși pe mine, chiar aveți datoria să mă depășiți, întrucât sunteți vii și întrucât eu trebuie să ajung la soluția absolută a felului meu de a vedea și trebuie să mor deci înaintea dumneavoastră. (...) ...eu sparg un tipar vechi, care tindea oarecum să oprime viața și apoi să ridice zăgazul realității, pentru ca, așezân-

du-vă dumneavoastră în curgerea ei, să ajungeți la țărnul care vă este propriu”⁴.

Altfel spus, dimensiunea creștină (și chiar ortodoxă) a gândirii lui Nae Ionescu nu trebuie confundată cu rigoarea teologică. „Teologul”, „filosoful religios” și „metafizicianul” reprezintă tipuri deosebite de gânditori creștini. Teologul rămâne în afara „cercului vicios” al filosofiei; el subordonează rațiunea suprarationalului asumat prin credință, mișcându-se smerit în liniile de forță ale tradiției dogmatice, dincolo de orice „aventură” a gândului autonom. Filosoful religios, mult mai tributar rațiunii, simte și el nevoia de a se raporta la un absolut revelat, față de care se mișcă însă mai liber, permițându-și anumite interpretări „originale”. Metafizicianul, în fine, este un filosof radical, care se măsoară rațional cu absolutul, având grijă, din scrupul sau din orgoliu, să se delimiteze de religie în demersurile sale, ba chiar să facă abstracție complet de ea. Altfel spus, teologul nu face altceva decât să „administreze” o sumă de adevăruri veșnice, îngăduindu-și cel mult o mai limpede formulare a lor sau o mai sistematică ordonare; filosoful religios reinterpretează personal, într-o oarecare măsură, adevărurile revelate sau presupusele consecințe filosofice ale acestora; în ce-l privește pe metafizician, acesta își proclamă în mod exclusivist propriile adevăruri. La noi, bunăoară, un Dumitru Stăniloae a reprezentat tipul teologului, un Nae Ionescu – tipul filosofului religios, iar un Lucian Blaga – tipul metafizicianului. De aceea și trebuie judecați cu măsuri deosebite. Spre exemplu, dacă-l luăm pe Nae Ionescu drept „teolog” (ceea ce n-a fost și nici nu și-a propus să fie), atunci, pentru anumite afirmații, ar trebui să-l declarăm „eretic”; dar aceasta ar însemna să cădem în confuzia dintre teologie și filosofie – reflex al confuziei mai generale dintre religie și cultură (curentă, din păcate, în lumea laicizată de astăzi).

Dan Ciachir – Gânduri despre Nae Ionescu

În altă ordine de idei, revenind la prezențarea propriu-zisă a cărții de față, vom spune că autorul ei – Domnul Dan Ciachir – s-a născut la data de 17 septembrie 1951. A urmat cursurile Facultății de Filologie din București, specializarea română-italiană, pe care le-a absolvit în anul 1975. Înainte de Revoluția din decembrie 1989 Dan Ciachir a fost, printre altele, colaborator la Revista *Săptămâna* care era condusă de Eugen Barbu,

revistă unde scriau printre alții Corneliu Vadim Tudor și Artur Silvestri. Acolo Dan Ciachir a scris o serie de articole care atacau Europa Liberă, pe Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Paul Goma etc.

După Revoluția din decembrie 1989, Dan Ciachir s-a remarcat în postura de comentator al vieții religioase din România, fiind un adept al curentului tradiționalist în Biserica Ortodoxă Română. A colaborat la cotidienele *Monitorul*, *Cu-*

1 Nae Ionescu, *Teoria Cunoștinței*, pag. 85.

2 Dan Ciachir, op.cit., pag. 59

3 Ibidem, pag.97

4 Nae Ionescu, *Curs de istoria metafiziceii*, pag. 98

vântul, BBC și Ziua, publicând rubrica „Cronica ortodoxă”. De asemenea, este membru al Uniunii Scriitorilor.

Lucrări publicate:

- *Muzică și memorie: poeme* (Ed. Cartea Românească, 1984);
- *Străzi de ceară* (Ed. Pontica, colecția Euridice, 1993);
- *Gânduri despre Nae Ionescu* (Ed. Institutul European, Iași, 1994; reeditată la Ed. Dacia, Cluj, 2001; ediția a 3-a revăzută, Ed. Litera Ortodoxă, Ploiești, 2010);
- *Cronica Ortodoxă* (Ed. Timpul, 1994, 1997, 1999);
- *Luciditate și nostalgie* (Ed. Institutul European, Iași, 1996; reeditată la Ed. Dacia, Cluj, 1999; ediția a III-a la Ed. Timpul, 2005);
- *Lirica italiană contemporană* (Ed. Mirton, Timișoara, 1997);
- *Cronica ortodoxă - ediție definitivă* (Ed. Timpul, Iași, 2001);
- *Ofensiva ortodoxă* (Ed. Anastasia, 2002);
- *Când moare o epocă* (Ed. Anastasia, București, 2003, 2004; reeditată la Ed. Paideia, 2006; ediția a III-a la Ed. Timpul, 2007, 2008, 2009; ediție definitivă la Ed. Timpul, 2010).
- *Antologie de poezie italiană contemporană* (Ed. Fundației Culturale Poezia, Iași, 2006)
- *În lumea presei interbelice* (Ed. Timpul, Iași, 2008)
- *File din cronica ortodoxă* (Ed. Lucman, București, 2008)
- *Derusificarea și „dezghețul”* (Ed. Timpul, Iași, 2009)
- *Și noaptea asta va trece* (Ed. Timpul, Iași, 2011)

A întocmit volumul de articole și foiletoane *Nae Ionescu - Suferința rasei albe*, Ed. Timpul, Iași, 1994. De asemenea, a publicat două volume-interviu cu prof. Radu Dorin Micu, intitulate *Dialoguri cu Dan Ciachir pentru o Ortodoxie realistă* (Ed. Anastasia, 2002) și *Pentru o Ortodoxie realistă* (ediția a doua) (Ed. Anastasia, 2003). A tradus lucrarea *Cavalcada inocenților* de Mimmo Morina (Ed. Univers, 1974). Cel mai recent volum de dialoguri este cel cu Leonid Dragomir (doctor în filosofie) - *Bucuria de a fi rășăritean. Convorbiri cu Dan Ciachir*, Ed. Timpul, Iași, 2011.

După toate cele spuse mai sus – în Introducere sau Prolog – vom remarca și reține faptul că Nae Ionescu a avut un destin straniu și, de-a dreptul, ciudat. Acest profesor interbelic a fost un filosof fără operă academică, altfel umplând amfiteatrul la fel cum o facea maestrul său Nicolae Iorga sau cum va face mai târziu George Călinescu, stârnind și provocând studenților o fanatică admirație; un veritabil boier al epocii, îmbrăcat mereu cu o eleganță ostentativă, fumând peste

patruzeci de țigări Camel pe zi și plimbându-și oboseala într-un luxos Maybach; confident al regelui Carol al II-lea și apoi un adversar înverșunat; cunoscut de marele public mai curând ca gazetar redutabil, de o ironie elegantă și zdrobitoare, și ca un cuceritor al frumoaselor doamne ale vremii, alături de care a trăit iubiri fabuloase; trăitor și susținător inflexibil al Ortodoxiei; un apropiat al conducătorilor Mișcării Legionare, până într-aceleia încât Ion Moța avea să îi lase scrisorile testamentare înainte de plecarea sa în Spania, iar într-un viitor guvern legionar avea, probabil, să fie premier; a marcat o generație remarcabilă, ce avea să cunoască exilul sau Gulagul românesc. Un personaj stupefiant de contradictoriu și incomod, cel puțin la prima vedere.

Unii îl expediază rapid în seria de epitete, deschisă de „fascist” și continuată de „cabotin, antisemit, doctrinar legionar, farsor, corupt, filosof fără operă, ortodoxist fanatic, plagiator dovedit”. Atunci, în epocă, s-a vorbit și de „filosemitism” sau „sovietism”. Alții perpetuează legenda aurită a Profesorului, geniului, o legitimare perpetuă a legionarismului și naționalismului românesc, cea mai interesantă minte a Vârstei de Aur interbelice. Unde este până la urmă calea de mijloc? Prea puțini, din ambele tabere, ajung să-l și citească, în cel mai fericit caz se opresc la imaginea din studiile despre interbelic și/sau Mișcarea Legionară. Au existat și se perpetuează zvonuri privind acest atașament, cum este cel al fotografiei Căpitanului, pe care Nae Ionescu ar fi avut-o asupra lui până în clipa și momentul morții. Afirmație falsă. Nu apropierea sa de legionarism i-a adus atunci admirația anumitor superbe tinere inteligențe și nici mai târziu nu a fost singurul motiv pentru care Nae Ionescu provoacă și deranjează. Aceștia au descoperit în tânărul profesor un alt fel de gânditor. Mai mult, se poate spune că această controversă legionară îi asigură în mod continuu și neîncetat o anumită popularitate, spre deosebire de mulți alți colegi de generație. Numele lui Nae Ionescu provoacă și astăzi controverse aprige. Pentru că Nae Ionescu este judecat și adulat fără a se mai trece măcar peste rândurile unui editorial. Așa s-a întâmplat și în interbelic, atunci când singurul său volum antum, *Roza Vânturilor*, editat până la urmă, la insistențele și cu eforturile elevilor săi, într-un tiraj de 4.000 de exemplare, avea să se vândă foarte greu. Cei care ajung să îl (și) citească pe Nae Ionescu, cei care ajung măcar să răsfoiască cele câteva culegeri de articole, să îl descopere în *Predania* sau, și mai bine, în adevărata sa operă, care a fost ziarul *Cuvântul*, să îi citească măcar unul dintre cursurile editate postum, s-ar putea să aibă o mare și plăcută surpriză.

Cu toată că este un admirator declarat al lui Nae Ionescu, Domnul Dan Ciachir evită tentația

hagiografică. *Gânduri despre Nae Ionescu* (carte ajunsă acum la a treia ediție) nu este o biografie edulcorată, ci reține, subliniază și selectează acele momente ale vieții, care îl definesc pe filosof, este o succintă și pasionantă încercare de a descifra enigma, taina și misterul Nae Ionescu. De ce acest om a fost detestat și adulat în același timp și într-o asemenea măsură? Care este misterul său, și dacă acest mister a existat mai poate fi descifrat doar din scrierile gazetărești, stenogramele cursurilor și amintirile contemporanilor? Pornind de la descoperirea, în primăvara anului 1980, a *Rozei Vânturilor*, scriitorul și publicistul Dan Ciachir retracează, în cele câteva eseuri ale volumului, procesul de descoperire a operei și personalității lui Nae Ionescu.

Teza esențială a cărții și explicația misterului este că cei care îl descoperă și devin admiratorii lui Nae Ionescu, în perioada interbelică sau astăzi, sunt cei care au ceva în comun cu el, care se regăsesc într-un autor ce nu respectă „scrisul frumos”, încărcat de metafore și răsturnări spectaculoase ale frazei, aplicând ca metodă exprimarea de o simplitate frustă a ideii. Sunt cei care au nevoie de „realitatea nudă”, sunt cei care atunci și acum au fost deschiși la un alt fel de a „filosofa”, aplicat în toate ariile existenței. Cu luminile și umbrele sale, Profesorul Nae Ionescu a fost în permanență atașat de idealurile sale, și-a respectat principiile și nu a ezitat, chiar când acest lucru nu îi era favorabil, din punct de vedere politic ori social, să își mențină și exprime convingerile. Ortodox practicant, în mod nedisimulat, nefățarnic și sincer, mereu atașat de valorile Ortodoxiei, autorul unor eseuri și articole care dovedesc acrivia și simțul teologic, nu s-a îndepărtat niciodată de credință. Nae Ionescu a fascinat pentru că a fost, din primele sale scrieri și apariții, un personaj diferit.

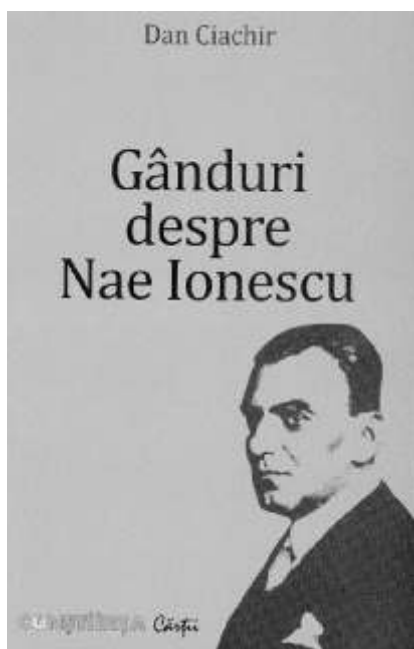
Fiindcă acest lucru îl remarcă atunci când răsfoiești *Roza Vânturilor* sau cele două culegeri de articole, apărute după anii '90, *Suferința rasei albe* (îngrijită de Domnul Dan Ciachir) și *Între ziaristică și filosofie*, ambele la Editura „Timpul” din Iași. Un stil direct și sincer, parcă sec, aparent simplist, fraze scurte, o familiaritate cu subiectele abordate, sentințe încredințate paginii. Aria subiectelor începe de la politică și se termină la teologie, trecând prin istorie, cinematografie, artă, istorie, teatru, etc. Nimic din scrisul calofil și în-tortochat al altor colegi de generație, și Domnul

Dan Ciachir subliniază foarte bine acest lucru. Nae Ionescu este un gânditor împletit cu gazetar, care știe că ceea ce spune trebuie înțeles de toată lumea, și ca adesea o construcție complicată a rostirii scrise, poate fi doar un paravan colorat, ce ascunde o eroare. Prea puțin din excursul gândirii sale apare în ziar sau în revistă, doar un rezumat fugar și concluziile. La prima citire și chiar la următoarele s-ar putea să fii dezamăgit. Ulterior, obișnuindu-te și începând să înțelegi, s-ar putea să nu mai scapi de stilul și felul de a fi a lui Nae Ionescu.

Filosof cu un doctorat în Germania (doctorat despre care mulți au spus atunci și acum că nu a existat, chiar dacă teza a fost până la urmă, postum, publicată în România), neliniștit și reluându-și cu o trăire intensă ideile, repetând și regândind totul, încercând mereu să înțeleagă,

adesea pentru a abandona și distruge totul. Mulți dintre foștii săi studenți au fost atunci fascinați tocmai de stilul său de a predă, frământat teatral, încercând de față cu ei să găsească soluțiile, adesea pornind cursul de la o notiță răstăcită prin buzunare. De atunci un adversar al ideii de „operă” încremenită pe rafturi, și abia în ultima perioadă de lagăr, în anul 1938, se gândea la elaborarea mai multor titluri, idee rămasă, din păcate, în stadiul de proiect. Pentru Nae Ionescu se pare că mult mai importante au fost articolele din *Cuvântul*, eseurile din *Predania* sau *Ideea Europeană*, în ciuda (sau poate tocmai datorită) efemerității articolului de ziar sau revistă.

Pentru că metoda, modul și felul în care ajungi la un rezultat, maniera de a gândi un subiect, diferă de la o inteligență la alta. Și pentru Nae Ionescu esențial nu era să înveți cum să gândești, ci să înveți a gândi. Nu programa universitară contează, ci preocupările dascălului, atunci când vorbim de gândirea profundă și autentică, și aici este o filiație Iorga-Parvan, maeștri pe care îi admiră în mod deschis și declarat. Era aici, în rezervă și reținere față de opera scrisă, opera „filosofică”, să-i spunem, și un reflex al credinței că actul de creație este „în-rudit mai degrabă cu căderea decât cu redempțiunea”. Era într-o rivalitate cu Nichifor Crainic, un alt personaj cu numeroase umbre și însoțit de controverse, care avea să ajungă mult mai „sus” decât Nae Ionescu, să publice, să se impună, ajungând și ministru. Un alt fel de scriitor/gânditor/teolog. Mircea Eliade (păcat că nu a scris până la urmă cartea despre Nae Ionescu)

spunea că paradoxal atunci, pentru un gânditor ortodox, a fost că Profesorul anticipase în cursurile sale filosofice ce vor veni la modă abia în anii postbelici, speculând și gândind teorii și subiecte ce se vor bucura cu adevărat de interes în mediul universitar abia în anii 1950-1960.

Nae Ionescu a murit pe 15 martie anul 1940. A pierdut totul - catedra, poziția la Palat, ziarul și revistele unde a publicat. La *Cuvântul*, în perioadele în care nu își mai permitea să plătească vechii colaboratori, a scris adesea prima pagina a ziarului (și nu numai) reușind adesea să imite în chip strălucit stilul celorlalți redactori. A fost închis în mai multe rânduri din cauza apropierei de legionari, dar nici acolo nu și-a pierdut felul de a fi. Pentru mulți dintre admiratorii săi moartea sa a fost un șoc, un sfârșit de lume, în timp ce pentru adversari a fost, categoric, o ușurare. S-a speculat mult atunci despre posibilitatea unui asasinat prin otrăvire, organizat de Regele Carol al II-lea, dar în lipsa unor dovezi clare și limpezi poate fi doar încă un element care să sporească mitul lui Nae Ionescu. *Cuvântul* avea să reapară în perioada scurtei guvernări național-legionare, ca principal organ de presă al Mișcării, departe, foarte departe de ceea ce fusese în perioada de glorie. Câteva dintre cursurile sale aveau să fie publicate în anii războiului, de unii dintre foștii lui studenți, până când Ion Antonescu a dispus sistarea proiectului. Apoi încadrarea de către noua orânduire la „legionari”, interzicerea, uitarea. Redescoperit, inițial cu entuziasm, după anul 1990, când Editura Humanitas din București, după cum amintește Domnul Dan Ciachir, îi retipărește cursurile uni-

versitare, iar Editura „Timpul” din Iași va scoate cele două culegeri de articole. Doamna Doina Mezdrea publică o impunătoare biografie, în patru volume, se scrie și se vorbește despre el în cele mai diverse medii. Unii se vor folosi de legenda pentru legitimarea legionarismului, alții îl vor acuza tocmai pentru aceasta.

Am citit cartea *Gânduri despre Nae Ionescu* cu fascinația celui care se apropie de un personaj istoric. Este un alt Nae Ionescu decât cel despre care se tace ori cel care este acuzat vehement. Este un Nae Ionescu viu, inteligent, mereu neliniștit, încercând să afle și să se lămurească pe sine, chiar în timp ce îi lămurește pe ceilalți. Mi-a adus aminte, în numeroase clipe și momente, de acel Nae Ionescu al lui Mircea Vulcănescu, poate cea mai frumoasă mărturie despre Profesor, cu atât mai mult cu cât Dan Ciachir a selectat exact acele informații și mărturii, care construiesc o imagine logică și coerentă, oferă o interpretare și o explicație, fără a face paradă de note de subsol și amănunte inutile, fără a transforma cartea într-o biografie obositor de lungă. Cursa și capcana unui discurs lung și greoi a fost evitată cu talent și seriozitate, ca și cea a fascinației subiective pentru Nae Ionescu. Și este nevoie, cred, și de o doză de curaj pentru a aborda un subiect dificil și născător de ridicări de sprâncene. Volumul *Gânduri despre Nae Ionescu* este o carte ce îți răspunde la primele întrebări și îți provoacă și stârnește curiozitatea. O recomand ca o altă variantă și viziune, ce poate fi discutată, ce poate fi contestată ori aprobată, dar important este că te provoacă să încerci la rândul tău să-l citești pe Nae Ionescu.

Epilog - Despre Ortodoxia asumată, mărturisită și propovăduită de Nae Ionescu

În altă ordine de idei, în spațiul culturii și spiritualității românești, Nae Ionescu reprezintă fără îndoială un reper ilustru și antologic. Gândirea lui a putut să influențeze o întreagă generație într-un mod atât de puternic, încât apariția lui în istoria noastră a putut fi catalogată de urmașii săi drept providențială. Într-adevăr, el a făcut și a lăsat moștenire urme adânci, care nu pot fi șterse niciodată, într-o epocă în care era nevoie mai mult ca oricând, pentru salvarea neamului și a valorilor acestuia, de o minte strălucită, capabilă să înțeleagă mersul vremii și să mobilizeze resursele limitate pentru a nu se pierde nimic din ceea ce am avut și nici a se irosi talanții generațiilor contemporane. Grație eforturilor sale, concretizate într-o întreagă generație de adevărați români și creștini, planurile dezintegratoare care au pândit valorile românești au fost zădărnice și vor mai fi prin neîntreruptă prezență vie a exemplului „Profesorului” și a recursului permenent la spiritualitatea și cultura generate de el în tezaurul neamului. Spiritul filosofic al lui Nae Ionescu trăiește

și va trăi în cei care l-au ascultat, l-au iubit și l-au înțeles.

Cu alte cuvinte, Nae Ionescu și-a fundamentat întregul sistem filosofic pe adevărurile creștine, propunând un curent bazat pe valorile naționale și pe religia ortodoxă. Acest filosof modern, școlit la universitățile europene și căruia îi plăcea să surprindă în toate prin avangardismul său, face din teologia ortodoxă răsăriteană un cadru general pe care se încumetă să fundamenteze o metafizică sistematică, predabilă într-o universitate modernă. Adică alege să abordeze problematica fundamentală a filosofiei, dintr-o perspectivă inedită, aceea a valorilor creștine. Mai mult decât atât, spre stupefacția multora și spre indignarea numeroșilor detractori, nu numai că-și raportează cursurile de metafizică la problematica creștină, dar face o adevărată apologie a creștinismului printr-o virtuoasă și mutuală justificare a creștinismului și deopotrivă a metafizicii sale. În metafizica lui, pe care o descoperim în cursurile ținute la Universitate: *Cursul de filosofie a religiei*

(1924-1925); *Cursul de metafizică: I. Cunoașterea imediată* (1928-1929), *II. Cunoașterea mediată* (1929-1930) și *Tratatul de Metafizică* (1936-1937), găsim dezbătute temele fundamentale ale gândirii omenesti. Astfel, Nae Ionescu era interesat de Dumnezeu, condiția originară a omului, sfințenie, metafizică, iubirea ca soluție metafizică, națiune, act religios, cunoaștere și trăire, substanță, mistică și magie, metafizică în raport cu religia, moarte, ființă și existență, timp, spațiu, libertate, conștiință, Biserica creștină, intelect și rațiune, știință, suferință, etc.

Observăm astfel în Nae Ionescu preocupările unui teolog. Într-adevăr, dacă prin teolog înțelegem pe tot omul care vorbește, în cunoștință de cauză, despre Dumnezeu și despre cele dumnezeiești, atunci domnul Nae Ionescu este teolog. Vorbind despre „Teologul” Nae Ionescu, Mircea Vulcănescu spune: „Ca teolog, Nae Ionescu este aspru cum numai răsăritenii pot fi. El aparține unei spiritualități de la care se revendică”. Astfel, deși „doar licențiat în matematică”, ca teolog, Nae Ionescu nu este purtătorul unui mesaj alogen, în rândul acelor care afirmă superioritatea rațiunii, ci cel care cheamă la redescoperirea valorilor ortodoxe și naționale în același timp. Faptul că el abordează consecvent și aceste teme preponderent teologice, dar mai ales atitudinea sa condescendentă vis-a-vis de filosofia clasică, exclusiv raționalistă, care nu poate accepta decât ceea ce intră sub incidența logicului și analiticului, l-au recomandat ca fiind un indezirabil în eșicherul universitar bucureștean. Însă Nae Ionescu nici nu a dorit vreodată să intre în rândul celor care afirmă suveranitatea rațiunii, ba din contră, metafizica trebuie să se axeze pe viață, spunea el, pe trăire, pentru că ea are prin excelență un caracter antropologic. Aceasta trebuie să fie funcția metafizicii, de a oferi soluții liniștitoare pentru totalitatea experienței noastre în legătură cu sensul existenței noastre și a tot ceea ce ne înconjoară. În acest sens, metafizica este o încercare soteriologică a celor care nu au reușit să se mântuiască prin trăirea sfințeniei.

Astfel, ca teolog, propune imaginea creștinismului metafizic. El afirmă: „nu văd vreun interes al speculației metafizice, în afară de necesitatea aceasta de a ne găsi noi un loc în existență”. Iată că Nae Ionescu are atitudinea caracteristică adevăraților filosofi (presocraticii, Socrate, Platon), pentru care înțelepciunea trebuia să se transpună într-un mod de viață armonic și echilibrat, mod de viață care se găsește în plenitudinea lui, pe deplin concretizat în Ortodoxie. Fiind atașat de Ortodoxie, Nae Ionescu caută să-și explice caracteristicile specifice ale Ortodoxiei și să nu lase nelămurit nimic din ceea ce este mai important în teologie și în practica noastră. Este cu adevărat fascinant să vezi cât de mult îl preocupă pe el

temele fundamentale ale Ortodoxiei. Toate dăruirile omului, inclusiv viața, sunt considerate de Nae Ionescu doar niște calități particulare existenței. El afirmă că, atunci când omul pierde viața, nu dispare, căci viața este o simplă calitate a omului. Ceea ce este important pentru om, nu sunt aceste calități în ele însele, ci doar prevalarea frumoasă și corectă de ele în existență, astfel încât omul să se împlinească, să devină într-o ființă. Tocmai de aceea, atunci când se cere, când se impune, sacrificiul vieții este chiar o datorie.

Nae Ionescu, prin ceea ce spune, confirmă adevărurile revelate ale creștinismului dar în același timp urmărește ca valorile ortodoxe românești, specificul nostru național să fie exploatate la maxim în beneficiul spiritului național. Practic, el este promotorul unei direcții ortodoxe în filozofia românească, deschizând o poartă pe care însă nu a putut să intre și să cerceteze într-o viață relativ scurtă și brăzdată de atâtea lupte, căci într-adevăr, viziunea și poziția lui unică la momentul respectiv nu i-au făcut foarte ușoară viața între gânditorii vremii, fie ei laici sau clerici. Într-adevăr, „Nae Ionescu s-a ridicat împotriva a tot ce este rațiune uscată față de plinătatea trăirii, a tot ce este mecanism față de bogăția polimorfă și fecundă a vieții. El și-a găsit izvoarele de apă vie, puterea de rezistență și calea spre adevărurile renașterii în duh, în adâncurile Ortodoxiei, în această ipostază răsăriteană a trăirii și a rodirii creștinismului, din care a făcut cel dintâi axa cugetării române moderne, chiar dacă nu totdeauna teologul Nae Ionescu s-a putut ridica la înălțimea echivalentă trăirii sale creștine. Dar pe aceasta din urmă el a exprimat-o cu o capacitate de convingere și contagiune neegalată decât de ceilalți doi ctitori ai ființei noastre creștine: Neagoe Basarab și Dumitru Stăniloae”, după cum afirmă Dan Zamfirescu în volumul al doilea al lucrării sale *Istorie și cultură*. Nae Ionescu definește Ortodoxia prin prisma naționalului afirmând că: „...nu există în chip normal în istorie feluri individuale, ci numai feluri naționale de a trăi cuvântul lui Dumnezeu. De aceea comunitatea de iubire a Bisericii se acoperă structural și spațial cu comunitatea de destin a nației. Asta este Ortodoxia”.

Această definire este de înțeles dacă cunoaștem faptul că ea este plasată în plin secol naționalist. Idealul României mari, care să cuprindă toți românii, se împlinise, iar acum trebuia legitimat printr-o serie de valori comune, iar cea mai mare, cea mai frumoasă și cea care venea românilor ca o mână era Ortodoxia, căci, „Ortodoxia nu se definește ca un hibrid, ca ceva adăugat neamului cum este greco-catolicismul, nici ca o confesiune răsăriteană ce a subjugat ființa națională și care se opune cu orice preț Apusului, ci ca o stare de normalitate, o valorificare fundamentală a existenței generale și a celei românești mai ales.”

Pentru el Ortodoxia românească nu este activitatea deliberată a vreunei Biserici în sine, ci „... lucrarea stăruitoare, anonimă și individuală, a unor misionari deprinși materialmente de baza lor canonică. Aceasta explică de ce Ortodoxia noastră țărănească nu este atât o religie cu Biserică cheazăuitoare a credinței, cât mai ales un fel de cosmologie în care elementele de dogmă strict ortodoxă se ipostaziază în realități concrete; de ce, cu alte cuvinte, creștinismul a coborât la noi în realitățile imediate ale zilei, contribuind la crearea unui suflet specific românesc”. Pentru ceea ce definește el a fi ortodoxismul, elementul de bază este Ortodoxia și se tinde spre o „Biserică puternică,

Nae Ionescu
(4/16 iunie 1890 - 15 martie 1940)

curată și mândră”. De aceea, nu ne mai putem mira de faptul că generația pe care a patronat-o este unică prin anumite trăsături din care amintim: ancorarea în spiritual, descoperirea religiozității și a Ortodoxiei în special. Acest lucru nu ar fi fost posibil fără un om atât de vioi, pătrunzător și fecund ca Nae Ionescu. Deci putem spune că Nae Ionescu este singurul filozof sau metafizician prin excelență creștin, pentru care tot ceea ce, istoric, dogmatic, patristic, cultic, reprezintă creștinism ortodox, are o valoare absolută și este adevăr absolut. Astfel el nu identifică episoadele biblice ca făcând parte dintr-un tezaur mitologic al umanității, ci le consideră ca atare, și le acordă o importanță primordială, avându-se în vedere rolul și funcția lor cheie în înțelegerea sensului și rațiunii existenței.

Mai mult decât atât, Nae Ionescu este un adevărat apologet și mărturisitor al creștinismului răsăritean, exprimându-și convingerea și adeziunea creștină public în fața studenților spunând:

„Sunt creștin. Eu cred că noi o să înviem odată din morți, pentru că sunt creștin.”. Pentru generațiile de studenți care l-au avut profesor, cursurile de logică, metafizică, teoria cunoștinței și filosofia religiei ținute de Nae Ionescu au rămas de neuitat. Dacă studenții nu părăseau sala de curs cu bagajul de cunoștințe sporit, plecau, în schimb, cu altceva, mult mai prețios, mai rar și mai greu de găsit: cu îndemnul de a nu se rezuma să învețe numai, să primească ideile de-a gata, să acumuleze pur și simplu cunoștințe, ci să mediteze, să trăiască și să verifice personal problemele. Or este tocmai dezi-deratul de astăzi al învățământului românesc, european sau mondial.

Este din nou momentul să ne întrebăm ce a garantat aderența fără precedent pe care Profesorul a avut-o în fața unei întregi generații. Evident că întregul arsenal de calități îi explică succesul, dar toate acestea țin întrucâtva de formă, de ceea ce este exterior și de fapt, adevăratul ingredient care a făcut să tresalte inima ascultătorilor săi este tocmai această dorință nestăvilită de a impune un alt tip de respect pe care toți ar trebui să îl aibe pentru tradiția, credința, cultura, spiritualitatea românească sau sufletul românesc, un respect bazat nu pe formalism ci pe trăire. Căci, în Răsărit, afirmă Profesorul, „există o formă specială de viață religioasă, există o legătură de la om la Dumnezeu. Tot aici omul care stă în fața lui Dumnezeu are altă calitate; el este în adevăr om, trup și suflet. Conștiința trupului său, cu alte cuvinte, în forme religioase simbolice, conștiința păcatului întovărășeste în fiecare moment pe om în legătura aceasta cu Dumnezeu, nu se poate niciodată omul scăpa de trup”. Nae Ionescu a preluat problematica ființială din Ortodoxia răsăriteană: „Noi știm deja până acum că există o relație care depășește, care transcende și care are o existență obiectivă. Știm că principial noi putem lua contact prin cunoaștere într-un fel, prin trăire”. Profesorul consideră că „orice învățătură religioasă, deci și învățătura lui Iisus Hristos, este trăită de oameni. Trăirea aceasta, considerată în totalitatea ei spațială și temporală, constituie într-un fel viața însăși a învățăturii. Căci învățătura nu este un adevăr oarecare, pe care cineva l-a formulat odată, l-a săpat apoi într-o tablă de aramă și l-a pus undeva sub sticlă, ca să se uite lumea la el, sau chiar să i se închine. Ci e mai degrabă ca o sămânță care e pusă în pământ, încolțește și dă roadă. La învățătura lui Iisus Hristos se adaugă, deci, într-un fel, trăirea ei de către noi: ea nu mai este învățătură pur și simplu, ci învățătura care a rodit în noi, învățătura rodită”.

Această trăire este de fapt viața interioară a creștinismului ortodox, iar acesta, cum observă Profesorul, nu se condiționează prin legăturile lui sociale, ci „trăiește prin el însuși, în absolută independență față de puterile lumești. De aceea,

dezvoltarea virtuților active, care singurele leagă pe om de om și pe toți în societate, nu se bucură de primul interes al Bisericii noastre”. Când au fost unii care au căutat să modernizeze biserica strămoșească, Nae Ionescu a atras atenția că „marele defect, sau marea calitate a Ortodoxismului, este că nu se poate înnoi. Cine are înțelegere și dragoste pentru religia noastră trebuie să găsească în el și curagiul de a privi lucrurile în față: dacă Ortodoxismul nostru are un rost și corespunde unei necesități organice sufletului nostru național, atunci el să fie păstrat în formele lui originare și autentice. Iar dacă aceasta nu se mai poate atunci este mai bine să fie lăsat să se stingă în liniște, scutind lumea de scenele apăsătoare ale unor zvârcoliri zadarnice. Noi socotim însă că nu acesta e cazul.” Pentru Nae Ionescu, înnoirea nu înseamnă schimbare ci „creștere firească” în comunitatea de iubire care este Biserica. Atâta vreme cât această comunitate de iubire funcționează normal, este exclus ca creșterea învățaturii să fie strâmbă.

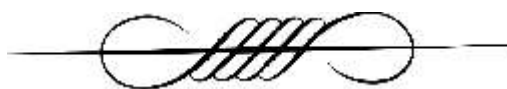
Pentru Nae Ionescu, „Ortodoxia nu poate fi liberă de pecetea națională, ca un sector de viață nedeterminat de națiune și deci indiferent sau defavorabil naționalismului, întrucât nu avem cuvântul lui Dumnezeu în forma absolută, ci trăit de oameni. Biserica se acoperă cu neamul, cuprinde pe toți membrii unui popor și se întinde până acolo unde un popor se întinde”. Observăm astfel că ideile sale nu sunt străine de spiritul ortodox și de valorile răsăritene pe care Nae Ionescu le consideră un fundament stabil al filosofiei românești. Poate de aceea cele mai importante cursuri pe care le-a ținut Nae Ionescu au fost cele de filozofia religiei.

Totuși, membrii marcanți ai Bisericii Ortodoxe Române, precum Părintele Profesor Dumitru Stăniloae, nu sunt de acord cu modalitatea acesta de a integra lumea ecleziastică neamului ei. Faptul că a fost contestat de unii oameni ai ierarhiei ecleziastice (câteodată poate și pe drept căci, după cum observă Petre Țuțea, „Nae Ionescu trebuie definit comportamental, în sensul că a avut o atitudine justă față de toate evenimentele din România. N-a gândit însă just întotdeauna. Eu l-am apreciat

mai mult atitudinal, nu ideologic; nu-l prefer pe omul politic.”), nu a împiedicat pe nimeni să constate la Nae Ionescu acea înțelegere profundă și umilă a creștinismului și a poziției omului în lume, raportat neîncetat la Dumnezeu și nici acel puternic atașament de Ortodoxie, din care, înțelegem acum, și-a tras de fapt seva vitalității sale...

Note bibliografice

- Cursurile lui Nae Ionescu: *Istoria logicii*, 1924-1925; *Filosofia religiei. Fenomenele actului religios*, 1924-1925; *Logică, cu specială privire asupra științelor exacte* (teoria raționamentului), 1926-1927; *Metafizica. Problema salvării în Faust-ul lui Goethe*, 1926-1927; *Logica formală (Teoria judecății)*, 1926-1928; *Teoria cunoștinței metafizice; 1. Cunoașterea imediată*, 1928-1929; *Istoria logicii*, 1929-1930; *Teoria cunoștinței metafizice; 2. Cunoașterea mediată*, 1929-1930; *Istoria metafizicii ca tipologie a culturii*, 1930-1931; *Curs de logică generală*, 1934-1935; *Logica colectivelor*, 1934-1936.
- Cursurile naeionesciene publicate după 1990: *Curs de metafizică. Teoria cunoștinței metafizice. 1. Cunoașterea imediată*. 1928-1929; *2. Cunoașterea mediată*. 1929-1930, Ediție îngrijită de Marin Diaconu, Editura Humanitas, București, 1991; *Prelegeri de filosofia religiei*, Ediție îngrijită de Marta Petreu, Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 1993; *Curs de filozofie a religiei*. 1924-1925, Prefață de Nicolae Tatu, Postfață de Mircea Vulcănescu, Ediție îngrijită de Marin Diaconu, Editura Eminescu, București, 2007.
- Ștefan Iloaie, *Nae Ionescu și ortodoxia românească*. Cu bibliografie din și despre Nae Ionescu, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2003.
- Nicolae Steinhardt, *Critică la persoana întâi*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1983.
- Nicolae Steinhardt, *Primejdia mărturisirii*. Convorbiri cu Ioan Pinte, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002.
- Mircea Vulcănescu, *Nae Ionescu așa cum l-am cunoscut*, Editura Humanitas, București, 1992.

Aniversări / Comemorări 2013

Alina LEMNEAN

IANUARIE

- 1 ian. – 145 ani de la nașterea lui **Ioan Alexandru Brătescu-Voinești**, scriitor, membru titular al Academiei Române (1868);
- 5 ian. – 135 de ani de la nașterea lui **Emil Gîrleanu** - prozator (1878);
- 6 ian. – 250 ani de la nașterea lui **Ioan Budai Deleanu** - scriitor, filolog, lingvist, istoric și om de cultură, iluminist, reprezentant de vază al Școlii Ardelene (1763);
- 8 ian. – 140 ani de la nașterea lui **Iuliu Maniu** - avocat, om politic, unul din principalii artizani ai Unirii Transilvaniei cu România, deputat în parlamentul din Budapesta, de mai multe ori prim-ministru al României, membru de onoare al Academiei Române (1873);
- 10 ian. – 85 ani de la moartea lui **Valeriu Braniște** – publicist, profesor, editor de ziar, om politic, membru de onoare al Academiei Române (1928);
- 11 ian. – 130 ani de la nașterea lui **Ion Bârlea** – preot, folclorist, istoric și ziarist (1883);
- 15 ian. – 163 de ani de la nașterea lui **Mihai Eminescu**, recunoscut de posteritate drept cea mai importantă voce poetică a literaturii române (1850);
- 15 ian. – Ziua Culturii Române;
- 15 ian. – 100 ani de la nașterea lui **Ion Juvara** – medic și profesor universitar român, membru de onoare al Academiei Române (1913);
- 18 ian. – 165 ani de la nașterea lui **Ioan Slavici** – scriitor, întemeietorul prozei realiste moderne, ziarist, nuvelist, profesor, junimist, membru corespondent al Academiei Române (1848);
- 20 ian. – 365 ani de la apariția *Noului Testament de la Bălgrad* (Alba Iulia) sau *Împăcarea cu legea cea nouă*, prima traducere integrală a acestei cărți în limba română; a fost o operă de referință pentru traducerile ulterioare ale Sfintei Scripturi (1648);
- 25 ian. – 60 ani de la nașterea lui **Nicolae Botgros** – artist, violonist, dirijor al orchestrei „Lăutarii” (1953);
- 27 ian. – 65 de ani de la nașterea lui **Iulian Filip** - poet, folclorist, dramaturg, grafician și publicist (1948);
- 27 ian. – Ziua Internațională pentru Comemorarea Victimelor Holocaustului (Instituită de ONU în 2005);
- 31 ian. – 595 ani de la moartea lui **Mircea cel Bătrân** – Domn al Țării Românești, om politic, diplomat, sprijinitor al culturii și artei românești, ctitor de biserici (1418);

FEBRUARIE

- Prima zi de marți din februarie - Ziua Europeană a Siguranței pe Internet 2004 (Inițiată de Comisia Europeană și are ca scop promovarea siguranței pe Internet pentru toți utilizatorii, în special pentru copii și tineret);
- 1 feb. – 145 de ani de la nașterea pictorului **Ștefan Luchian** (1868);
- 2 feb. – 145 de ani de la nașterea filosofului **Constantin Rădulescu-Motru** (1868);
- 3 feb. – 185 de ani de la nașterea scriitoarei și feministei **Dora D'Istria (prințesa Elena Ghica)** (1828);
- 6 feb. – 105 ani de la nașterea scriitorului, teoretician al avangardei, **Geo Bogza** (1908);
- 6 feb. – 20 de ani de la moartea criticului și istoricului literar **Ion Negoitescu** (1993);
- 10 feb. – 80 de ani de la nașterea actorului **Victor Rebengiuc** (1933);

- 16 feb. – 160 de ani de la nașterea scriitorului maramureșean **Artemie Anderco** (1853);
- 19 feb. – 380 de ani de la nașterea cronicarului **Miron Costin** (1633);
- 22 feb. – 110 ani de la nașterea scriitorului **Tudor Mușatescu** (1903);
- 24 feb. – Ziua Tricolorului Românesc;
- 24 feb. – Ziua dragostei și a bunăvoinței – Dragobete;
- 25 feb. – 45 de ani de la moartea scriitorului **Duiliu Zamfirescu** (1968);
- 26 feb. – 175 de ani de la nașterea lui **Bogdan Petriceicu - Hasdeu**, poet, prozator, dramaturg (1838);
- 26 feb. – 65 de ani de la nașterea lui **Nicolae Rusu**, prozator (1948);
- 28 feb. – 100 de ani de la nașterea sculptorului maramureșean **Vida Geza** (1913);

MARTIE

- 1 mar. – Ziua Mărțișorului;
- 1 mar. – 225 ani de la nașterea lui **Gheorghe Asachi** - poet, prozator, dramaturg, om de cultură (1788);
- 8 mar. – Ziua Internațională a Femeii (Sărbătorită pentru prima oară în 1911 la inițiativa Conferinței Internaționale a Femeilor Muncitoare. În 1977 ONU a propus marcarea ei la nivel internațional pentru a susține lupta femeilor pentru drepturi împotriva discriminării);
- 8 mar. – 125 ani de la nașterea sculptorului **Cornel Medrea** (1888);
- 10 mar. – 180 ani de la nașterea politicianului și economistului **Dimitrie Sturdza** (1833);
- 11 mar. – 20 ani de la moartea istoricului literar **Dan Simonescu** (1993);
- 16 mar. – 125 ani de la nașterea lui **Alexe Mateevici** - poet și publicist (1888);
- 20 mar. – Ziua Internațională a Francofoniei (Instituită în 1988, marchează data fondării în 1970 a Organizației Internaționale a Francofoniei);
- 20 mar. – Ziua Internațională a Teatrului pentru Copii și Tineret (Se sărbătorește din anul 2001, la inițiativa Asociației Internaționale a Teatrelor pentru Copii și Tineret);
- 21 mar. – Ziua Mondială a Poeziei (Declarată de UNESCO în 1999 pentru a susține creația poetică, stabilirea dialogului între poezie și alte genuri ale creației, editarea și promovarea poeziei ca artă modernă veritabilă, deschisă oamenilor)
- 25 mar. – 200 ani de la nașterea lui **Cezar Bolliac** - poet, publicist și arheolog (1813);
- 27 mar. – Ziua Mondială a Teatrului (Instituită în 1961 de către Institutul Internațional de Teatru. Se sărbătorește anual ca semn de apreciere a uneia dintre 8 cele mai vechi arte, arta scenică);
- 29 mar. – 135 de ani de la nașterea **Elenei Farago** - poetă și prozatoare (1878);
- 30 mar. – 65 ani de la nașterea lui **Mihai Bacinschi** - grafician (1948);
- 30 mar. – 380 ani de la nașterea cronicarului **Miron Costin** (1633);
- 31 mar. – 80 ani de la nașterea lui **Nichita Stănescu** - poet și eseist (1933);

APRILIE

- 1 apr. – Ziua Umorului;
- 1 apr. – 60 ani de la nașterea poetului maramureșean **Viorel Mureșan** (1953);
- 2 apr. – Ziua Internațională a Cărții pentru Copii (Consiliul Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret (IBBY) a decis sărbătorirea acestei zile în 2 aprilie, data nașterii lui Hans Christian Andersen. Se sărbătorește anual din 1967);
- 3 apr. – Ziua Jandarmeriei Române;
- 5 apr. – 80 ani de la nașterea scriitorului **Romulus Vulpesu** (1933);
- 8 apr. – 90 de ani de la nașterea profesorului și scriitorului **Valeriu Achim** (1923);
- 11 apr. – 155 de ani de la nașterea scriitorului **Barbu Ștefănescu Delavrancea**, membru al Academiei Române (1858);
- 15 apr. – Ziua Internațională a Culturii (Se sărbătorește din 1998 la propunerea Ligii Internaționale pentru Protecția Culturii. Marchează semnarea, pe 15 aprilie 1935, a Tratatului Internațional privind protejarea instituțiilor de cultură și știință și a monumentelor istorice, cunoscut ca Pactul Păcii);
- 18 apr. – Ziua Internațională a Monumentelor și Locurilor Istorice (Instituită de UNESCO în 1983 pentru a conștientiza diversitatea patrimoniului istoric mondial și, în același timp, vulnerabilitatea acestuia și necesitatea eforturilor pentru protecția și conservarea lui);
- 19 apr. – 165 de ani de la nașterea prozatorului **Calistrat Hogaș** (1848);
- 20 apr. – 5 ani de la moartea scriitoarei **Monica Lovinescu**, una din cele mai cunoscute voci ale postului de radio anticomunist „Europa Liberă” (2008);
- 23 apr. – Ziua Mondială a Cărții și Dreptului de Autor. Instituită de UNESCO în 1995 pentru a comemora moartea sau nașterea, în data de 23 aprilie, a unor mari scriitori ai lumii (W. Shakespeare, M. de Cervantes, M. Druon ș.a.) și, totodată, pentru a încuraja lectura și editarea cărților;
- 24 apr. – 60 de ani de la moartea omului politic **Gheorghe Brătianu** (1953);
- 24 apr. – 5 ani de la moartea poetului **Cezar Ivănescu** (2008);
- 26 apr. – 50 de ani de la moartea poetului **Vasile Voiculescu** (1963);
- 26 apr. – Ziua Mondială a Proprietății Intellectuale (Instituită în anul 2000 de către Organizația Mondială a Proprietății Intellectuale (OMPI) pentru a sensibiliza publicul larg asupra rolului proprietății intelectuale în dezvoltarea economică, culturală și socială a țărilor lumii);
- 29 apr. – Ziua Internațională a Dansului (Se sărbătorește din 1982 la inițiativa Consiliului Internațional al Dansului pe lângă UNESCO, în ziua nașterii lui J.G. Noverre, 1727-1810, balerin și coregraf francez, creator al baletului clasic).

Revista presei: mass-media despre români

iulie – octombrie 2012

selecție de Laviniu ARDELEAN

Cântări bisericești și conferință ortodoxă La Hipsheim, lângă Strasbourg

Romanian Global News, 5 iulie,
www.rgnpress.ro

În seara zilei de sâmbătă 7 iulie 2012, între orele 21:00 - 23:30, parohia ortodoxă română „Sfântul Ioan Botezătorul” din Strasbourg va participa la manifestarea intitulată „La nuit des églises” („Noaptea bisericilor”), în localitatea alsaciană Hipsheim, situată la 15 km sud de Strasbourg. În cadrul programului, grupul doctoranzilor români din cadrul parohiei va susține un concert de cântări bisericești, iar preotul paroh Vasile Iorgulescu va prezenta conferința „Creștinătatea răsăriteană la sfârșitul veacului al XIII-lea” transmite Parintele Vasile Iorgulescu, preluat de Romanian Global News. Inițiativa de a deschide bisericile cu renume o noapte pe an (sâmbătă spre duminică în prima săptămână din iulie) și a invita pe cei doritori – enoriași din partea locului, pelerini veniți de aproape ori de departe, simpli turiști ocazionali etc – aparține unui grup de credincioși din Alsacia, care încearcă, de câțiva ani încoace, să reînvie tradiția pelerinajelor de odinioară.

Peste 5 zile Shakespeare's Globe sosește la București

Romanian Global News, 10 iulie,
www.rgnpress.ro

ArCuB îi invită pe cei interesați, pe 11 și 12 iulie 2012, de la ora 19.30, în Piața George Enescu, la spectacolul *Cum vă place* de William Shakespeare, o producție Shakespeare's Globe (Londra) în regia lui James Dacre, se arată într-un comunicat de presă. După succesul de anul trecut al acestei noi creații, Shakespeare's Globe a dat startul turneului european al producției. Seria de reprezentații a debutat la Margate (Marea Britanie) pe 5 iulie și va poposi la București pe 11 și 12 iulie, plecând mai departe spre Austria, Danemarca și Irlanda.

Soprana Letiția Vițelaru, pe scena Teatrului La Scala din Milano

Romanian Global News, 12 iulie,
www.rgnpress.ro

Vineri, 13 iulie 2012, începând cu ora 20.00, pe scena prestigiosului Teatrul La Scala din Milano, va avea loc punerea în scenă a operei *Don Pasquale*

de Gaetano Donizetti. Regia spectacolului, un proiect al Academiei Teatrului La Scala din Milano, este semnată de renumitul om de cultură britanic Jonathan Miller. Sub bagheta dirijorului de origine spaniolă Enrique Mazzola, interpreții reprezentației din 13 iulie vor fi: Nicola Alaimo – Don Pasquale, Filippo Polinelli – Malatesta, Leonadro Cortellazzi – Ernesto, Letiția Vițelaru – Norina, Mikheil Kiria – Notarul. Soprana Letiția Vițelaru, bursiera Institutului Român de Cultură și Cercetare Umanistică de la Veneția la Academia Teatrului La Scala din Milano, va interpreta rolul Norinei din opera *Don Pasquale*, spectacol cu care se încheie primul an de studii al actualei generații de bursieri la Academia Teatrului La Scala din Milano.

Concurs de eseuri pentru românii de pretutindeni cu tema „Proiect România”

Romanian Global News, 16 iulie,
www.rgnpress.ro

Forumul Internațional al Jurnaliștilor Români (FIJR) organizează un concurs de eseuri cu tema „Proiect România”. Nu vrem să ne pierdem în limite, detalii, sau regulamente stufoase, ci dorim ca participanții să arate că au imaginație și să ne trimită materiale originale cu o gamă variată de abordări despre situația românilor din interiorul, dar și din afara granițelor. Participanții pot trimite materialele lor din România sau din orice comunitate românească de peste hotare. Cei care doresc să se înscrie sunt rugați să trimită pentru concurs un singur material. Articolele trebuie să conțină peste 2.000 de semne. Participanții pot face o descriere a satului românesc, pot face eseuri despre situația românilor din zonele istorice ale României și nu numai, pot aborda subiecte de actualitate privind comunitățile de români.

Premieră la Londra: Lucrarea „Alergător pe muchie” de Paul Neagu va fi amplasată permanent la Londra

Romanian Global News, 19 iulie,
www.rgnpress.ro

Sculptura monumentală „Alergător pe muchie/ Edgerunner”, aparținând artistului român Paul Neagu, va fi amplasată, la inițiativa ICR Londra, în parcul Owen's Fields din cartierul central Islington, aceasta fiind prima lucrare de artă publică a unui artist român ce va deveni pentru totdeauna parte din

peisajul Londrei. Ceremonia de inaugurare va avea loc pe 25 iulie, la ora 18.00. La eveniment vor participa Dr. Ion Jinga, ambasadorul României în Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Jilani Chowdhury, primarul Islingtonului, Dorian Branea, directorul ICR Londra și Tony Neagu, Șerban Cantacuzino și Iolanda Costide, reprezentanți ai Paul Neagu Estate. „Alergător pe muchie” se alătură, astfel, unui număr impresionant de lucrări concepute de artiști britanici și internaționali pentru spațiul public londonez.

Nu are mâini, dar cântă la chitară și pian

Click, 25 iulie, www.click.ro

Un român din SUA uimește întreaga lume cu determinarea lui de a duce o viață normală, în ciuda handicapului. Un român a reușit să impresioneze Statele Unite ale Americii! El s-a născut fără brațe și a fost adoptat de un cuplu de americani, când era doar un bebeluș. Acum, în vârstă de 18 ani, tânărul cântă la chitară, pian și violoncel. Moment emoționant pe scena unui festival din Statele Unite! George Dennehy a sărbătorit faptul că a câștigat o bursă școlară, pentru a-și dezvolta talentul muzical. Chiar dacă nu are brațe, el știe să cânte foarte bine la chitară. Tânărul are o poveste de viață de-a dreptul emoționantă!

Festivalul Limbii Române pentru românii din Toronto și Montreal

Romanian Global News, 3 august, www.rgnpress.ro

Pe 31 august 2012 românii din Toronto, originari de pe ambele maluri ale Prutului, vor sărbători împreună Ziua Limbii Române, declarată sărbătoare oficială nu doar la Chișinău, ci și la București. În această zi îndrăgitul interpret de muzică populară din Chișinău, Mihai Ciobanu, își va aduna prietenii, stabiliți în Toronto - artista Angela Bucico, interpreta Rucsandra Maria Săulean, vioriștii montrealezi Valeriu Ichim și Mihai Roscovan. Spectacolul se anunță unul deosebit, reunind comunitatea de limba română din Ontario în jurul Limbii Române, care este veșmântul ființei noastre. Pe 7 septembrie evenimentul va avea loc și la Montreal.

Un nou număr al revistei *Românul Australian* editată la Melbourne

Romanian Global News, 6 august, www.rgnpress.ro

A apărut numărul pe iulie-august al publicației *Românul Australian* editată de Societatea Românească din Australia și dl. Emil Cică la Melbourne, Australia. Din această ediție nu lipsesc subiectele politice, de actualitate, culturale și spirituale. Din sumarul acestui număr: 30 iulie 2012 - 5 ani de la trecerea la Domnul a fericitului întru adormire Patriarh Teoctist; Extrase din Buletinul de Informații Comunitare al Parohiei Ortodoxe Române „Învierea Domnului” din Adelaide, Australia de Sud; Pagini de istoria creștinismului; Cancanuri

mondene – rubrica de știri mondene; Legislația australiană și testamentele; Aniversări istorice: eliberarea Basarabiei - 22 iunie 1941- 22 iunie 2012, 71 de ani de neuitare.

Magazin românesc la Rovereto

Romanian Global News, 16 august, www.rgnpress.ro

O româncă din Rovereto, Cristina Horea, a deschis de curând un magazin alimentar cu produse tradiționale. Despre inițiativa româncei a scris și publicația locală *Il Trentino*, care a precizat că este primul magazin cu produse românești din localitate și din întreaga zonă Lagarina, în care trăiesc peste 7.500 de români. Aici, în magazinul „România”, se pot găsi produse tipice proaspete și ambalate, vinuri, lichioruri și produse de artizanat. Clienții sunt întâmpinați de două tinere vânzătoare, Giorgia Frăsineanu, originară din Brașov și Sorina Ivana Zbirce, din Oradea. Entuziasmul proprietarei, Cristina, este surprinzător, mai ales pentru că a decis să-și deschidă activitatea pe timp de criză. „La Roveretto sunt mulți români care, înainte, trebuiau să meargă tocmai până la Trento pentru a găsi un magazin cu produsele noastre, de aceea am decis să ne apropiem noi de clienți”.

În România se deschide prima bibliotecă digitală la Metrou

Romanian Global News, 23 august, www.rgnpress.ro

Vodafone deschide prima bibliotecă digitală din țară, un spațiu de pe pe pasarela de la stația de metrou Piața Victoriei, de unde pasionații de lectură vor putea descărca gratuit, direct pe telefonul mobil sau pe tabletă, fascicule dintr-o listă de 49 de titluri de cărți și 10 audiobook-uri, apărute la Editura Humanitas. Biblioteca va fi disponibilă publicului iubitor de carte până la 31 octombrie 2012. Odată ajunși în „Biblioteca digitală Vodafone” de la stația de metrou Piața Victoriei, tot ce trebuie să facă pasionații de carte este să scaneze QR code-ul disponibil pe cotorul cărții preferate, aflate pe unul dintre „rafturile” bibliotecii. Utilizatorii vor fi, astfel, direcționați către un site pe mobil - www.bibliotecaapemobil.ro, de unde vor putea descărca, gratuit, un fascicul din fiecare carte, în format pdf, epub sau audio. Traficul în cadrul site-ului pe mobil este gratuit până la 31 octombrie, pentru clienții Vodafone România.

O tânără româncă a ajuns dintr-o tabără de rromi din Franța la Universitatea Sorbona

Adevărul, 23 august, www.adevarul.es

O tânără româncă de etnie romă, Anina Ciuciu, care a emigrat cu familia în Franța în 1999, a reușit să ajungă dintr-o tabără de rromi la prestigioasa Universitate Sorbona din Paris, grație unei perseverențe remarcabile, relatează postul de radio RTL. În 1999, Anina Ciuciu a ajuns în Franța la

vârsta de nouă ani, la Bourg-en-Bresse, venind din România împreună cu părinții și surorile sale. Familia a trăit în condiții insalubre într-o cazarmă dezafectată, într-o camionetă, în cort pe stradă, fără să aibă mâncare în fiecare zi. Mica familie de romi a fost ajutată și a trăit multă vreme clandestin, fără să obțină permis de rezidență, menționează RTL, citat de Mediafax.

**Lucrarea unei eleve române
a fost expusă la Guidhall Art Gallery
din Londra / Raluca Sofronie**

Adevărul, 23 august, www.adevarul.es

Pictorița Luisa Balaban (18 ani) a obținut premiul al doilea la ediția din acest an a concursului de arte plastice „Sport și Artă”, competiție organizată o dată la patru ani, cu ocazia Jocurilor Olimpice de vară, de Comitetul Internațional Olimpic, prin comisia sa de Cultură și educație olimpică. Elevă în clasa a XI-a la Liceul de Arte Plastice „N. Tonitza” din București, Luisa Balaban s-a prezentat în competiție la secțiunea grafică, cu lucrarea „Răsăritul excelenței” (Excellence Rising). Din România a mai fost selecționată o sculptură - „Grațioasa Nadia Comăneci” -, realizată de Ioan Sideri. La ediția din acest an a concursului, după o primă selecție, au fost acceptate în faza finală 68 de lucrări (opere grafice și sculptură) provenite din 44 de țări, ale căror Comitete Naționale Olimpice organizaseră, în prealabil, faza națională a concursului, la cele două secțiuni.

**Studenta care a renunțat la Miss Universe
pentru a-și vedea de școală**

România TV, 25 august, rtv.net

Studentă la două facultăți, la Litere și Filosofie la Modena, în Italia, și la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj, bistrițeanca Elena Kuji a renunțat la Miss Universe ca să studieze în Italia și apoi la Sorbona, dar vrea să se întoarcă în România să lucreze în domeniul diplomației culturale. În vârstă de 21 de ani, Elena Kuji a absolvit, în urmă cu doi ani, cu media 10.00, Colegiul Național „Liviu Rebreanu” din Bistrița. Elena Kuji a fost singura din generația ei care a obținut această performanță care a încununat, de altfel, 12 ani de școală în care a strâns nu mai puțin de 84 de diplome la olimpiade și concursuri. Înainte de examenul de bacalaureat, tânăra s-a înscris la Miss Universe.

**Un român, designer de computere de lux
pentru bogătașii lumii**

România TV, 25 august, rtv.net

Un român stabilit la Paris creează computere de lux pentru bogătașii lumii. El deține o firmă de design, care produce aparatură electronică, cu ornamente din aur sau pietre prețioase. Astfel, doritorii pot cumpăra de la el calculatoare unicat, de la 17.000 de euro bucata. Bărbatul se numește George Chiriță și este de profesie inginer electronist. Cunoștințele dobândite în facultate îl ajută să aleagă cea mai bună tehnologie pentru clienții săi. „Pentru a

asambla și a crea aceste produse informatice de lux, trebuie în primul rând să folosesc cele mai noi tehnologii high-tech, cele mai bune componente, spune George Chiriță. Calitatea softurilor nu e însă singura care contează. Chiriță a decis să personalizeze computerele și să le facă mai valoroase. Astfel, el scoate la vânzare calculatoare cu ornamente din aur, marmură, sau pietre prețioase.

**Congresul Mondial al Eminescologilor
se ține la Chișinău**

Romanian Global News, 3 septembrie,
www.rgnpress.ro

În perioada 3-5 septembrie 2012, Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei organizează Congresul Mondial al Eminescologilor, consacrat împlinirii a 70 de ani de către academicianul Mihai Cimpoi, reputat critic, eminescolog, istoric literar, redactor literar și eseist. Inaugurarea evenimentului va avea loc pe 3 septembrie 2012, cu începere de la ora 11:00, în Sala Azurie a Academiei de Științe a Moldovei, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 1 din Chișinău. Cuvântul de deschidere îi va aparține academicianului Gheorghe Duca, președintele Academiei de Științe a Moldovei. Va fi citit și un Mesaj de salut din partea Domnului Nicolae Timofti, Președintele Republicii Moldova.

**Un român cucerește Campionatul
Mondial al Tăietorilor de Lemne
de la Lillehammer**

Adevărul, 6 septembrie, www.adevarul.es

Prima zi a competiției mondiale STIHL Timbersports adună la start cei mai buni atleți din fiecare țară prezentă la Campionatul Mondial al Tăietorilor de Lemne. Competiția ajunsă la ediția cu numărul 28 demarează astăzi la Lillehammer cu calificările pentru spectaculoasa probă de individual, unde România este reprezentată de Nicolae Nyamcsuk. Proba regină a Campionatului Mondial, întrecerea pe echipe este programată mâine, 7 septembrie, iar finala la individual va avea loc sâmbătă, 8 septembrie. Echipa României la Lillehammer este formată din următorii atleți: Nicolae Nyamcsuk, Botond Nagy (antrenorul echipei), Dan Petrescu, Costel Pleș și Cristian Marina, pe post de rezervă.

**La Milano va avea loc Festivalul
Românesc „România - Tradiții și Valori
Europene”**

Romanian Global News, 13 septembrie,
www.rgnpress.ro

Asociația României în Italia Milano în colaborare cu Consulatul General al României din Milano, Biserica Ortodoxă din Milano și Primăria Milano organizează în perioada 29-30 septembrie 2012 a IX-a ediție a Festivalului Românesc „România - Tradiții și Valori Europene” se arată într-un comunicat de presă. Programul transmis de organizatori este următorul : Sâmbătă, 29 septembrie 2012, orele 18.00, în Biserica Ortodoxă Ro-

mână din Via De Amicis, 13, Milano va avea loc un Concert de muzică clasică susținut de tineri studenți români la Conservatorul Verdi din Milano și pianista Denisa Andreea Curtasu, studentă la Conservatorul din Florența. Este un copil studios cu capacități intelectuale deosebite și cu un spirit creator debordant, la vârsta ei (14 ani) are deja maturitatea unui muzician consacrat, sensibilitatea unui titan și inteligența unui geniu creator. Denisa este în căutarea unei burse de studiu și a persoanelor care doresc să investească în talentul și visul ei de a ajunge o mare pianistă.

Cel mai bun afacerist străin din Italia este român

Click, 14 septembrie, www.click.ro

Cel mai bun afacerist străin din Italia este român. Câștigătorul din 2012 al premiului cel mare al competiției Money Gram Award, care premiază cei mai buni afaceriști mari, mici și mijlocii din străinătate, din Italia, este român. Potrivit studio-consulenzaromano.net, numele românului este Florin Simion și este proprietarul unei afaceri de distribuție de produse specifice românești în Peninsula. Firma sa se numește România SRL, are 34 de angajați și anul acesta va înregistra vânzări în creștere cu 34%, potrivit sursei citate, cu un flux de bani de 19 milioane de euro.

Ioan Holender citește la Viena, în Café Museum, din *Confesiunile unui cafegiu*, de Gheorghe Florescu

Romanian Global News, 20 septembrie, www.rgnpress.ro

Institutul Cultural Român din Viena se asociază cu 17 institute culturale și ambasade din Viena, precum și 9 cafenele vieneze de tradiție pentru a sărbători „Ziua cafelei” printr-o serie de lecturi reunite sub titlul „Literatura europeană în sufragariile extinse ale Vienei”, sub patronajul Vicecancelarului Austriei, dr. Michael Spindelegger. Spre bucuria noastră, Ioan Holender va citi în Café Museum (amenajată de Adolf Loos și adresă preferată a lui Lucian Blaga în perioada sa vieneză) din *Confesiunile unui cafegiu* de Gheorghe Florescu, o carte despre „teribila arhitectură a ororii deghizate-n deriziune” (Dan C. Mihăilescu).

Limba română, limbă oficială într-un sat din Ucraina / Ovidiu Albu

Ziare.com, 24 septembrie, www.ziare.com

Limba română a fost declarată limbă regională în satul ucrainean Bila Tserkva (Biserica Albă) din raionul Rahiv (Rahău), aflat în regiunea Transcarpatia. Astfel, limba română va fi utilizată în activitățile oficiale și în actele administrative. Conform Interfax, care citează informații de pe site-ul oficial

al deputatului Ghenadi Moskal, decizia ca limba română să devină limbă regională a fost adoptată de către consiliul local din Biserica Albă la data de 14 august. Moskal a purtat deja corespondența oficială în limba română cu președintele consiliului local din localitate, George Berinde.

O nouă bibliotecă pentru românii din Europa – la Heidelberg

Romanian Global News, 1 octombrie, www.rgnpress.ro

Dl. Josif Herlone anunță că „în sfârșit, românii din Heidelberg vor avea o bibliotecă proprie tocmai în clădirea gării centrale (Hauptbahnhof) din Heidelberg, la etajul 1”. Evenimentul a fost posibil grație sprijinului orașului german care a subînchiriat asociației românești „A. I. Cuza” un spațiu de 60 metri pătrați în care se va putea amenaja o mică bibliotecă și se vor putea ține, în mod periodic, întâlnirile asociației. Inaugurarea centrului va avea loc vineri 19 oct., ora 19. Toți cei doritori sunt bineveniți, intrarea este liberă. „Cu această ocazie, vom primi vizita unei delegații a orașului Bârlad, în frunte cu primarul, domnul Constantin Constantinescu, pentru a stabili relații de colaborare. Cum se știe, A. I. Cuza și-a început viața la Bârlad și a sfârșit-o la Heidelberg” ne mai anunță dl. Herlo în numele Comitetului asociativ.

Spectacol în memoria poetului Ioan Alexandru, la München

Romanian Global News, 17 octombrie, www.rgnpress.ro

Asociația pentru Promovarea Culturii și Tradițiilor Române împreună cu Comunitatea Română Unită din München îi invită pe românii din zonă la un spectacol de muzică și poezie în memoria poetului Ioan Alexandru, ce va avea loc sâmbătă 20 octombrie, la orele 18, pe St. Elisabeth-Kirche, Mathildenstr. 10, la München, transmite Părintele Ioan - Irineu Fărcaș. Spectacolul „Lumina Lina Lini Lumini” îi are ca protagoniști pe maeștrii Victor Rebengiuc și Grigore Lese.

O româncă din Franța a inventat Podul Gonflabil

România TV, 21 octombrie, www.rtv.net

O româncă a inventat o nouă modalitate de distracție. Podul gonflabil cu trambuline a câștigat premiul III la un concurs internațional de proiecte arhitecturale. În Paris sunt 30 de poduri care traversează râul Sena, însă niciunul nu arată ca cel proiectat de româncă Irina Cristea, împreună cu partenerul ei de afaceri francez. Cei doi au imaginat un pod gonflabil format din 3 trambuline, pe care oamenii ar sări ca să ajungă de pe o parte pe cealaltă a râului.

Am primit la redacție

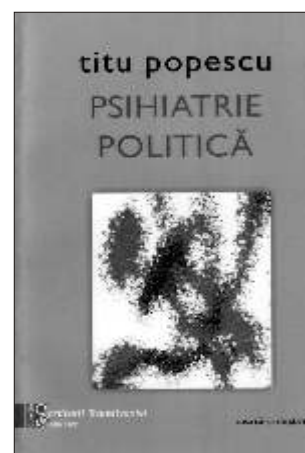
Simona DUMUȚA

Oameni și cuvinte: portrete și descrieri, Editura Top Form, București, 2012, autor **Stelian Gomboș**. Teologul Stelian Gomboș, prieten și colaborator al revistei noastre este consilier la Secretariatul de Stat pentru Culte din cadrul Guvernului României și un nume bine cunoscut în publicistica creștină. Activitatea sa în această direcție s-a concretizat până în prezent în 11 cărți și în sute de articole ce au apărut în zeci de reviste de cultură și spiritualitate românească. *Oameni și cuvinte: portrete și descrieri* este cea mai recentă apariție și ne bucurăm să o avem la biblioteca *Familiei Române*. Conținutul lucrării cuprins în cele peste 360 de pagini, este structurat în două mari părți: Portrete de oameni și Portrete de cărți. În prima parte, autorul surprinde și descrie mari personalități ca: Vasile Coman - Episcopul Oradiei, Mitropolitul Antonie Plămădeală, Părintele Gheorghe Calciu Dumitreasa, Ieromonahul Petroniu Tănase, Preotul Ilie Moldovan, Părintele profesor Alexander Schmemmann, Părintele Arhimandrit Timotei Aioanei ș.a. și supune de ase-

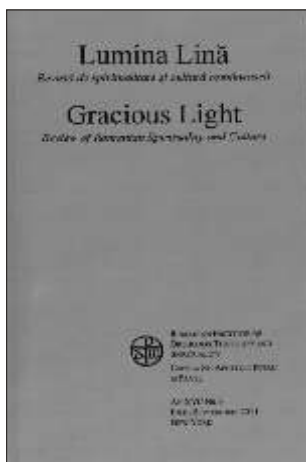
menea atenției noastre lucrări importante elaborate de aceștia. În cea de a doua parte sunt redată ample recenzii făcute de autor la nu mai puțin de 25 de lucrări aparținând unor nume ca: pr. Ioan Bizău, pr. Ioan Aurel Bolba, pr. Teodor Cios, Emil Cioară, Luminița Cornea, pr. Gheorghe Ispas, Adrian Lemeni, Dumitru Manolache, pr. Ioan Morar, protos. Macarie Motogna, pr. Ioan Cristinel Țeșu ș.a. Cu alte cuvinte: „Autorul, fin analist al spiritualității românești și un apropiat al fețelor preaslăvite ale culturii române, ne aduce în prim plan o construcție unică de portrete și cuvinte, sub forma unor unice descrieri, parcă translatate de la începutul cărțurilor care ne-au definit secole de-a rândul.” (dr. Vasile Simileanu) La finalul lucrării, pentru o mai riguroasă cunoaștere este atașat un CV al autorului și un calendar al participărilor acestuia la numeroasele simpozioane și sesiuni de referate și comunicări naționale și internaționale pe teme culturale și spirituale.

Psihiatrie politică, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj Napoca, 2011, autor **Titu Popescu**, prozator, critic, eseist. În prima parte a lucrării, care dă și titlul cărții, autorul tratează o temă complexă și dureroasă, aceea a metodelor de asasinare și tortură, folosite de regimurile totalitare pentru a-și elimina adversarii politici și persoanele incomode, oponente. Cea de-a doua parte, *Extensii* este formată dintr-o serie de note de lectură ce provin din literatura diasporei, de asemenea opozabilă regimului comunist. Titu Popescu s-a născut în anul 1942, în comuna Ciprian Porumbescu, Suceava. A absolvit liceul la Alba Iulia și Facultatea de filologie la Cluj. A făcut parte din mai multe redacții de ziare și reviste, este membru al Uniunii scriitorilor și al Uniunii Ziariștilor din România dar și al Asociației ziariștilor și al Asociației autorilor din Germania.

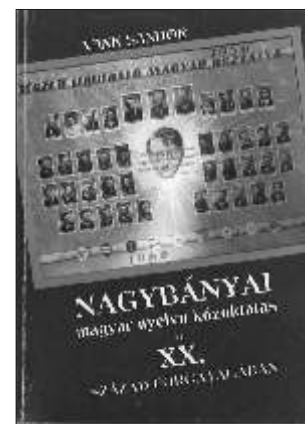

Cuvinte de minte, Editura „Cuget Românesc”, Bârda, 2012, autor **Ioan Miclău** (Australia), poet, dramaturg, jurnalist, autor de memorialistică, promotor cultural de seamă, fondator de grupări literare. Redăm un fragment din motivația apariției acestui volum de reflecție: „Am iubit întotdeauna acest gen de creație literară minimalist, proverbul; creând și adunându-mi-le de-a lungul anilor, publicate apoi prin diferite reviste, cărți, articole pe diferite teme, din diferite perioade ale vieții mele! Așa, acum, am găsit de bine a publica această carte mică, dar lipită de suflet (...) că poate va plăcea cititorului care își rezervă timp și pentru o carte de felul acesta!” (Ioan Miclău).

Nagybányai magyar nyelvű közoktatás a XX. század forгатagában, Nagybánya (Baia Mare), 2002, autor **Vánk Sándor**. Volumul tratează situația învățământului în limba maghiară din Baia Mare, în șase mari capitole, pe perioadele: 1919-1940, 1940-1944, 1944-1948, 1948-1989 și 1989-1999.

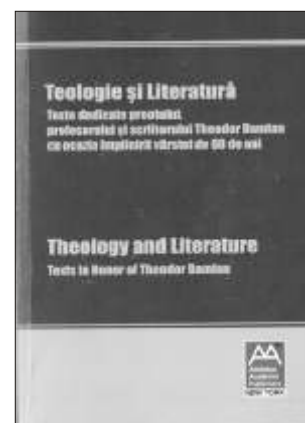

Lumina Lină, revistă de spiritualitate și cultură românească/ *Gracious Light*, review of Romanian and Culture. Este editată trimestrial de Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel din New York, director pr. prof. **Theodor Damian**. Redactată în limbile română și engleză, revista publică articole de teologie și spiritualitate, istorie, literatură și cultură, poezie și proză. Este important să menționăm faptul că revista este membră a Asociației Publicațiilor Literare și a Editurilor din România și că se distribuie într-un număr semnificativ de țări: SUA, România, Moldova, Ucraina, Rusia, Canada, Austria, Germania, Olanda, Italia, Franța, Elveția, Suedia, Norvegia, Danemarca, Grecia, Cipru, Serbia, Ungaria, Israel, Vietnam, Australia.

Teologie și literatură: Texte dedicate preotului, profesorului și scriitorului Theodor Damian cu ocazia împlinirii vârstei de 60 de ani/ Theology and Literature: Texts in Honor of Theodor Damian, Addleton Academic Publishers, New York, 2011, editor și coordonator conf. univ. dr. **George Lăzăroiu**. Conținutul volumul omagial este structurat în două mari secțiuni: Studii și Literatură, în care nu mai puțin de 26 de semnatori și-au adus prin textele lor contribuția la acest demers aniversar inițiat de editor în onoarea preotului și poetului Theodor Damian.

* În Familia Română, nr. 3/sept. 2010, sub semnătura lui Octavian Curpaș (Phoenix, Arizona) a fost publicat articolul: *Despre frumusețea interioară între cuprinsul și necuprinsul unui stih*, o „radiografie” a poeziei speciale, scrise de Theodor Damian.

Bucovina noastră : antologie istorică 1775-2011, Imprimeria de Vest, Oradea, 2012, autor **Vasile Ilica**. Cercetările neobositului scriitor, veteran de război Vasile Ilica, au condus de această dată la realizarea unei lucrări ample, de aproape 700 de pagini, care se referă la o perioadă istorică suficient de extinsă începând din anul 1775 și până în prezent, rezultând după cum domnia sa spune o „antologie istorică bazată pe evenimente și fapte autentice ce sunt tratate sub forma unor episoade istorice”, destinată informării tinerei generații de bucovineni. „Prezentul volum ne apare ca o culegere de studii pe tema abordată, datorate unor participanți la evenimentele din 1940-2010 din Bucovina de Nord, din timpul ocupației sovietice, până la condiția de astăzi a românilor din regiunea Cernăuți din Republica Ucraina.” (Mihai D. Drecin, în Prefață)

Prin amabilitatea d-lui **Ion Botoș** din Apșa (Ucraina), am primit *Concordia*, numerele de la 4 la 27 (ianuarie-iunie)/2012 ale săptămânalului cultural, social-politic și economic al minorității naționale românești din Ucraina, redactor-șef **Tudor Andrieș** și numerele de la 1 la 16 (ianuarie-martie)/2012, ale publicației social-politice, economice și culturale *Zorile Bucovinei*, ziar al minorității naționale românești din Ucraina, redactor-șef **Nicolae Toma**, ambele editate la Cernăuți.

Cuprins

ROMÂNI ÎN LUME

Români în lume / Dr. Teodor ARDELEAN	3
Români în lume - Mozaic profesional / Simona DUMUȚA	9
Români în lume - Tehnologiile de vârf / Oana UNGUREAN	15
Muzicieni români contemporani de pe marile scene ale lumii / Valentina ROTARU	18
Balerini români în lume / Paula RUS	21
„Mergem înainte, cu gândul spre casă” / Simona GABOR	26
Românii din Alberta, Canada / Ing. Aurel PANTEA	28
Festivalul „Bucurii Românești” / Corneliu FLOREA	34
Profesor român premiat în anul 2012 la categoria Știință și Matematică / L. DRAGOȘ	36
Românii din diasporă pe care i-am cunoscut în călătoriile mele / Preot Isidor BERBECAR	37
Prezențe culturale românești la Heidelberg și Strasbourg / Mirel GIURGIU	39
Un băimărean pe acoperișul lumii / Ștefan SELEK	42
Dinu Flămând – poezia ca mod de existență / Prof. Ioana PETREUȘ	46
Alexandru Dohi și reabilitarea visului / Antoaneta TURDA	48
Fondatorul Australiei moderne își are rădăcinile la Galați / Pr. Eugen DRĂGOI	50
Biblioteca românească și Institutul Român de la Freiburg – colț de refugiu al pribegiei culturale românești / Dr. Teodor ARDELEAN	52
Diaspora română și menținerea identității naționale / Diana ȘANDOR	56
Emigrarea – un act de curaj? Acasă! Un spațiu geografic sau unul sentimental? / Mihai NAE	61
Anul 2012 și marile întâlniri culturale românești / selecție de Ofelia MARIAN	65

CUNUNA DE AUR A ROMÂNIEI

Podul istoric peste Tisa Nume cu renume „Academicianul Mihai Pop” / Adrian MARCHIȘ	67
Consulul general și-a luat rămas bun de la maramureșenii din dreapta Tisei / Florentin NĂSUI ...	70
„Să ne mândrim că facem parte dintr-un Neam care a supraviețuit milenii pe o insulă latină înconjurată de un ocean acid!” / Interviu cu Vasile ȘOIMARU consemnat de Liliana MOLDOVAN	72
Expoziția de fotografie „Cetăți Nistrene” la Pitești	
Contestație împotriva interdicției de trecere a frontierei de stat a Ucrainei / Vasile ILICA	
Un poet al spicului de grâu: Simion Gociu / Grigore GHERMAN	81

FEMEIA ROMÂNĂ

Teorie și acțiune pedagogică privind educarea femeilor române în secolul al XIX-lea / Ileana VLASSA	83
Expoziții de copii la începutul secolului al XX-lea sudtransilvan / Ana GRAMA	86
Econoamele / Ana GRAMA	93
Colectivitatea feminină maramureșeană în cadrul unor obiceiuri... / Maria BILȚIU	97

AROMÂNII

Aromâna și aromânistica / Prof. univ. dr. Vasile FRĂȚILĂ	101
Metsovo – un cuib de vlahi / Diana ȘANDOR	105
Timișoara, puntea de legătură dintre Viena, Budapesta și Balcani	108

IN MEMORIAM

O moștenire unicat: iubirea de oameni Savantul. Magistrul. Omul - Prof. univ. dr. D.H.C. GHEORGHE POP / Prof. univ. dr. D.H.C. mult. Victor V. GRECU	109
Istoricul Aurel Turcuș (1943-2012) / Constantin GOMBOȘ	113
60 de ani de la mutarea la veșnicele lăcașuri a unui martir și mucenic al neamului românesc – Mircea Vulcănescu / Drd. Stelian GOMBOȘ	115
In Memoriam Doina și Ion Aldea Teodorovici / Simona DUMUȚA	122
Virtuțile pelerinajului / Dr. Teodor ARDELEAN	123
Dan Lungu a susținut o lectură publică la München	
Premiile Eminesc: Teiul de aur și Teiul de argint ale Editurii GEEA din Botoșani / Rozalia BARTA	125

Familia Română, lansată la Oradea / Anca GOJA	127
Magia cuvintelor ce zămislesc viața, dar pot și ucide într-o singură clipă / Octavian LUPU	129
Magia cuvântului... / Mirel GIURGIU	132
„Am presărat cenușa amintirilor pe drumurile pe care le-am străbătut” / Interviu cu Nicolae BĂCIUȚ consemnat de Darie DUNCAN	133
Filosoful și gânditorul creștin și orthodox Nae Ionescu - în concepția și viziunea scriitorului și publicistului Dan Ciachir / Drd. Stelian GOMBOȘ	139
Aniversări/Comemorări 2013 / Alina LEMNEAN.....	148
Revista presei: mass-media despre români / selecție de Laviniu ARDELEAN	151
Am primit la redacție / Simona DUMUȚA	157

Imagini de la vernisajul expoziției de pictură cu lucrări realizate de studenții basarabeni Alexandra Clapantiuc, Iulia Stratan și Nicolae Prisac. Expoziția a fost găzduită în perioada 20-30 noiembrie 2012 de Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare.

